

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

**здобувачів вищої освіти
спеціальності 014 Середня освіта
(Мова і література (польська))**

Навчально-методичний посібник

Електронне видання на CD-ROM

Кам'янець-Подільський

2022

УДК 378.147.091.33-027.22:811

ББК 74.580.252+81.415.3я73

П24

Рекомендовано до друку вченою радою Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (протокол за № 15 від 28 грудня 2021 р.)

Рецензенти:

Л. М. Римар, завідувач практики Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка;

І. В. Охота, директор Кам'янець-Подільського НВК № 13 у складі спеціалізованої загальноосвітньої школи I-III ступенів з поглибленим вивченням польської мови і гімназії Хмельницької області;

Р. Хлебовська, директор відділу освіти м. Ярослав (Республіка Польща).

Укладачі:

Т. П. Білоусова, кандидат філологічних наук, доцент кафедри слов'янської філології та загального мовознавства, керівник практики факультету іноземної філології;

Н. О. Стахнюк, кандидат філологічних наук, завідувач кафедри слов'янської філології та загального мовознавства.

П24 Педагогічна практика здобувачів вищої освіти спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література (польська)): навчально-методичний посібник [Електронний ресурс] / укладачі Т. П. Білоусова, Н. О. Стахнюк; за заг. ред. Т. П. Білоусової. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2022. 1 електрон. опт. диск (CD-ROM); 12 см.

Навчально-методичний посібник адресується здобувачам вищої освіти спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література (польська)) за освітньо-професійними програмами Середня освіта (Польська мова і зарубіжна література) та Середня освіта (Мова і література (польська, англійська)). Має на меті сприяти ефективному втіленню теоретичних знань в практику навчально-виховної роботи.

Наскрізні програми педагогічної практики визначають цілі, принципи та завдання всіх етапів практичної підготовки, передбачених освітньо-професійними програмами і діючими навчальними планами, права та обов'язки практикантів і керівників, вимоги до оформлення звітної документації, критерії оцінювання практик.

Методичні поради та допоміжні матеріали з польської мови конкретизують зміст діяльності практиканта на кожному етапі педагогічної практики.

Посібник містить рекомендації щодо проходження практики в умовах карантину і дистанційного навчання.

Для здобувачів вищої освіти факультету іноземної філології, вчителів польської мови, керівників практик.

УДК 378.147.091.33-027.22:811

ББК 74.580.252+81.415.3я73

© Т. П. Білоусова, Н. О. Стахнюк, укладання, 2022

ЗМІСТ

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА В ЗАПИТАННЯХ І ВІДПОВІДЯХ

НАСКРІЗНІ ПРОГРАМИ ПРАКТИК

НАСКРІЗНА ПРОГРАМА ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ (рік вступу 2018, 2019)

НАСКРІЗНА ПРОГРАМА ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ (рік вступу 2020)

НАСКРІЗНА ПРОГРАМА ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ (рік вступу 2021)

МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ЗДОБУВАЧАМ ВИЩОЇ ОСВІТИ

1 НАВЧАЛЬНА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

Характеристика практики за освітньо-професійними програмами і навчальними планами

Роль і відповідальність суб'єктів навчальної психолого-педагогічної практики

Зміст практики

Звітні матеріали

Титульна сторінка звітної документації

Звіт про практику

Схеми спостережень під час навчальної психолого-педагогічної практики

Критерії оцінювання практики

2 НАВЧАЛЬНА ОЗНАЙОМЛЮВАЛЬНА ПРАКТИКА

Характеристика практики за освітньо-професійними програмами і навчальними планами

Роль і відповідальність суб'єктів навчальної ознайомлювальної практики

Основні напрямки діяльності практиканта

Індивідуальні завдання з польської мови

Звітні матеріали

1. Титульна сторінка звітної документації

2. Звіт про практику

3. Щоденник практики

4. Аналіз уроку

5. Розробка фрагмента уроку з використанням інтерактивних технологій

Критерії оцінювання практики

3 ВИРОБНИЧА ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

Характеристика практики за освітньо-професійними програмами і навчальними планами

Місце виробничої педагогічної практики у наскрізній практичній підготовці здобувача вищої освіти

Роль і відповідальність суб'єктів виробничої педагогічної практики

Основні знання та уміння практиканта

Зміст практики

Звітні матеріали

1. Титульна сторінка звітної документації

2. Звіт про практику

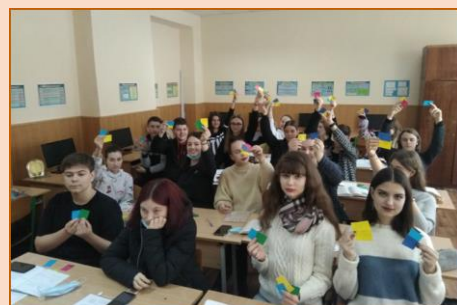
3. Щоденник практики

4. Урок польської мови

Конспект уроку в запитаннях і відповідях

Схема і взірєць плану-конспекту уроку

Типи уроків за дидактичною метою

Особливості уроку з використанням методів критичного мислення

Пам'ятка практиканту з підготовки до уроку

Фізкультхвилинка під час уроку польської мови

Мультимедійна презентація як сучасний засіб навчання польської мови

Аналіз уроку польської мови

Самоаналіз уроку польської мови

5. Позаурочний (додатковий) захід з польської мови

Принципи і правила організації позаурочної роботи

Форми і види позаурочної роботи з польської мови

Орієнтовна тематика позаурочних заходів з польської мови

Підготовка позаурочного заходу

Аналіз (самоаналіз) позаурочного заходу

6. Індивідуальне завдання з польської мови

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

Додаток А. Загальні критерії та норми оцінювання практик

Додаток Б. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з іноземних мов у системі загальної освіти

Додаток В. Організація дистанційного навчання іноземних мов у закладах загальної середньої освіти

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет іноземної філології

Навчальне електронне видання на CD-ROM

БЛОУСОВА Тетяна Павлівна

*кандидат філологічних наук, доцент кафедри
слов'янської філології та загального мовознавства
Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*

СТАХНЮК Наталія Олександрівна

*кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри слов'янської філології та загального мовознавства
Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

**здобувачів вищої освіти
спеціальності 014 Середня освіта
(Мова і література (польська))**

Навчально-методичний посібник

Один електронний оптичний диск (CD-ROM).
Об'єм даних 13,8 Мб. Обл.-вид. арк. 10,7. Підп. 24.03.2022. Тираж 10. Зам. № 970.

Видавець і виготовлювач Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка, вул. Огієнка, 61, м. Кам'янець-Подільський, 32300
Свідоцтво про внесення до державного реєстру суб'єктів видавничої справи
серії ДК № 3382 від 05.02.2009 р.

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

В ЗАПИТАННЯХ І ВІДПОВІДЯХ

Чому в наш час велика увага приділяється вдосконаленню практичної підготовки вчителів?

Вдосконалення освіти вчителів є однією з основоположних умов реалізації сучасним шкільництвом своєї складної місії. Ключова роль учителів у модернізації освіти підкреслюється в усіх фундаментальних документах, що визначають сутність сучасної освітньої політики як Європейського Союзу, так і України. Це резолюція Єврокомісії «Про розвиток неперервної освіти», «План дій щодо розвитку професійних умінь та професійної мобільності», Болонська та Копенгагенська декларації, українська «Національна доктрина розвитку освіти», новий Закон «Про освіту», Концепція «Нова українська школа».

Яке місце педагогічної практики в освітньому процесі?

Практична підготовка – невід’ємна складова частина освітнього процесу у вищих закладах освіти.

Що таке практика?

Практика – залежно від її завдань і змісту – проводиться без відриву або з відривом від навчання. Безпосередньо пов’язана з майбутньою професійною діяльністю. Під час *навчальної практики* здобувач вищої освіти спостерігає за навчально-виховним процесом і виконує нескладні завдання, визначені програмою практики; під час *виробничої практики* – виконує обов’язки педагогічного працівника за спеціальністю, перебуваючи на робочому місці та набуваючи навичок організації, управління і контролю.

Яка мета педагогічної практики?

Мета практики – оволодіння сучасними технологіями, формами організації та інструментами праці в галузі майбутньої професії здобувачів вищої освіти, формування і розвиток у них професійних умінь,

навичок для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних виробничих умовах, виховання потреби систематично вдосконалювати професійні компетентності та навички і творчо застосовувати їх у практичній діяльності.

Якими документами визначаються загальні питання організації, проведення, керівництва та підбиття підсумків усіх видів практики здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка?

- Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту».
- «Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України», затверджене наказом Міністерства освіти України від 08 квітня 1993 р. за № 93.
- Положення про організацію освітнього процесу в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка.
- Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (затверджене вченою радою університету 30 серпня 2021 р., протокол № 10).
- Види та обсяги практик визначають *освітньо-професійні програми* підготовки здобувачів вищої освіти.
- Перелік усіх видів практик для кожної освітньо-професійної програми, спеціальності, їх форми, тривалість і терміни зазначаються у *навчальних планах*.
- Зміст видів практик і послідовність їх проведення визначає *наскрізна програма*, яку розробляє робоча група на чолі з гарантом освітньої програми відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів вищої освіти, розглядає та схвалює випускова кафедра, рада з науково-методичної роботи та забезпечення якості освіти факультету, затверджує проректор з науково-педагогічної роботи.
- На основі наскрізної програми розробляють та затверджують *робочі програми практик*.

Які педагогічні практики передбачені навчальними планами 2018-2019 рр.?

Навчальні плани спеціальності *014 Середня освіта (Мова і література (польська) з додатковою спеціальністю / спеціалізацією Середня освіта (Мова і література (англійська / німецька) за освітньо-професійною програмою Середня освіта (Польська мова і зарубіжна література) (2018 р.) та 014 Середня освіта (Мова і література (польська) з додатковою предметною спеціальністю Середня освіта (Мова і література (англійська) / Середня освіта (Мова і література (німецька) за освітньо-професійною програмою Середня освіта (Польська мова і зарубіжна література) (2019 р.) галузі знань 01 Освіта / Педагогіка денної форми навчання передбачають проведення таких практик:*

- Навчальна психолого-педагогічна практика (4 семестр, 2 тижні).
- Навчальна ознайомлювальна педагогічна практика (6 семестр, 4 тижні).
- Виробнича педагогічна практика (7 семестр, 5 тижнів та 8 семестр, 5 тижнів).

Які педагогічні практики передбачені навчальним планом 2020 р.?

В навчальному плані спеціальності *014 Середня освіта (Мова і література (польська) з другою спеціальністю Середня освіта (Мова і література (англійська) / Середня освіта (Мова і література (німецька) галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за освітньо-професійною програмою Середня освіта (Польська мова і зарубіжна література) (2020 р.) передбачені такі практики:*

- Навчальна психолого-педагогічна практика (4 семестр, 2 тижні).
- Навчальна ознайомлювальна педагогічна практика (6 семестр, 4 тижні).
- Виробнича педагогічна практика з польської мови і зарубіжної літератури (7 семестр, 6 тижнів).
- Виробнича педагогічна практика з другої іноземної мови (англійської) (8 семестр, 4 тижні).

Які педагогічні практики передбачені навчальним планом 2021 р.?

Навчальний план спеціальності *014 Середня освіта (Мова і література (польська))* галузі знань *01 Освіта / Педагогіка* за освітньо-професійною програмою *Середня освіта (Мова і література (польська, англійська))* першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (2021 р.) передбачає такі практики:

- Навчальна психолого-педагогічна практика (4 семестр, 2 тижні)
- Навчальна ознайомлювальна педагогічна практика з польської мови (5 семестр, 3 тижні).
- Навчальна ознайомлювальна педагогічна практика з англійської мови (6 семестр, 2 тижні).
- Виробнича педагогічна практика з польської мови (7 семестр, 8 тижнів).
- Виробнича педагогічна практика з англійської мови (8 семестр, 5 тижнів).

Де проходять практики?

Практики здобувачів вищої освіти проходять на базах – підприємствах, в організаціях, установах, зокрема й закордонних, в навчальних закладах, в т. ч. підрозділах університету, що забезпечують виконання в повному обсязі робочої програми практики. Здобувачі вищої освіти, які навчаються за спеціальністю *014 Середня освіта (Мова і література (польська))* або вивчають польську як другу іноземну мову, проходять практику в закладах загальної середньої освіти, де вивчається польська мова.

Чи може здобувач освіти самостійно обирати базу практики?

Здобувач вищої освіти може самостійно, за погодженням із відповідною кафедрою, обирати місце проходження виробничої практики і пропонувати її для укладання договору.

Як проходить виробнича практика, якщо здобувач вищої освіти бере участь у міжнародній програмі або програмі академічної мобільності?

У разі підтвердженої участі в міжнародній програмі або програмі академічної мобільності здобувач вищої освіти може проходити виробничу практику за індивідуальним графіком впродовж навчального року в другій половині дня у вільний від навчання час в обсязі, передбаченому навчальним планом підготовки фахівців певної спеціальності.

У межах академічної мобільності здобувачеві може бути надана можливість проходження виробничої практики в іншій країні в порядку, встановленому чинним законодавством і договорами про співпрацю, укладеними університетом.

Хто здійснює організаційно-методичне керівництво практикою?

Відповідальність за організацію і проведення практики покладається безпосередньо на керівників вищого закладу освіти.

Навчально-методичне керівництво і виконання програми практики з певної дисципліни забезпечує відповідна кафедра. До керівництва практикою залучають досвідчених науково-педагогічних працівників кафедри зі стажем роботи не менше ніж три роки відповідного профілю або викладацького стажу роботи в закладах вищої освіти.

Загальну організацію практики та контроль за її проведенням у вищому закладі освіти здійснює завідувач практики університету.

До керівництва практикою залучаються досвідчені фахівці, які працюють в закладі / організації, де проходить практика.

Які обов'язки керівника практики від фахової кафедри?

Керівник практики від фахової кафедри:

- бере участь у нарадах і конференціях з питань практики;
- надає здобувачам вищої освіти всі необхідні інструкції та документи, знайомить їх з вимогами до форм звітності, виконання індивідуального завдання;

- відстежує своєчасне прибуття здобувачів освіти до місця практики, хід практики, виконання її програми, звітування;
- контролює забезпечення необхідних умов праці, організацію побуту здобувачів вищої освіти на базі практики;
- проводить консультації, надає методичну допомогу практикантам під час виконання ними програми практики, перевіряє роботу і звітну документацію;
- бере участь у роботі комісії, оцінює результати практики здобувачів вищої освіти;
- готує звіт про проведення практики та здає його на кафедру.

Які обов'язки керівника від бази практики?

Керівник від бази практики:

- розподіляє практикантів за робочими місцями, забезпечує проходження практики та її ефективність;
- проводить інструктаж з охорони праці, безпеки життєдіяльності, протипожежної безпеки;
- контролює дотримання здобувачами вищої освіти правил внутрішнього розпорядку бази практики;
- створює необхідні умови для ознайомлення практикантів із сучасними методами організації праці, сприяє підбору матеріалу для виконання індивідуальних завдань та наукових робіт;
- оцінює якість проходження практики, складає на здобувачів вищої освіти характеристики, що відображають виконання програми практики, якість професійних знань та вмінь.

Які обов'язки здобувача вищої освіти під час практики?

Здобувач вищої освіти:

- бере участь у настановній конференції з питань організації практики;
- до початку практики отримує направлення, методичні матеріали і консультації;

- проходить інструктаж з охорони праці, безпеки життєдіяльності, протипожежної безпеки;
- своєчасно прибуває на базу практики;
- якісно, в повному обсязі виконує всі завдання, передбачені програмою практики, та індивідуальне завдання;
- суворо дотримується правил охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії, правил внутрішнього розпорядку на базі практики;
- своєчасно оформлює звітні матеріали, здає їх на перевірку, захищає звіт у терміни, визначені наказом.

Які компетентності щодо громадянської освіти мають бути сформовані під час практики?

- готовність до життя в мультикультурному толерантному суспільстві, яке забезпечує рівні можливості для особистісного та професійного розвитку всіх громадян;
- уміння співпрацювати з учнями різного соціального, культурного та етнічного походження;
- уміння співпрацювати з батьками учнів та іншими соціальними партнерами;
- формування стилю життя з урахуванням вимог збереження стабільного навколишнього середовища;
- сприяння гендерній рівності в сім'ї, на роботі, у суспільному житті;
- усвідомлення себе громадянином Європи та виконання функцій, що відповідають такому статусу;
- готовність до управління власним кар'єрним розвитком тощо.

Які компетентності щодо неперервної освіти в суспільстві знань мають бути сформовані під час практики?

- мотивація до отримання знань, що виходять за межі обов'язкової освіти;

- уміння будувати самостійну навчальну траєкторію;
- уміння здобувати нову інформацію;
- комп'ютерна грамотність;
- дослідницький характер професійної діяльності, готовність до розв'язання професійних проблем;
- відповідальне ставлення до свого професійного розвитку як до неперервного процесу;
- креативність, інноваційність;
- підприємницькі вміння;
- комунікативні вміння тощо.

Які умови допуску здобувача вищої освіти до проходження практики?

До проходження практики допускається здобувач вищої освіти, який:

- не має академічних заборгованостей;
- отримав направлення на практику;
- проінструктований з охорони праці, безпеки життєдіяльності, протипожежної безпеки, що засвідчено його підписом у Журналі реєстрації інструктажів;
- вчасно з'явився в заклад, куди був направлений.

В яких випадках практика переривається?

У разі непередбачених ситуацій (карантин, несприятливі погодні умови, техногенні аварії тощо) практиканти наказом ректора університету відкликаються на навчання, а згодом за наказом повертаються у заклад, де вони проходили практику.

Причиною перерви у практиці можуть бути стан здоров'я здобувача вищої освіти, сімейні негаразди тощо. Питання про подальше проходження практики вирішується індивідуально.

Які особливості дистанційного проходження практики під час карантину?

У разі переведення освітнього процесу на дистанційну форму навчання практики проводяться з використанням технологій дистан-

ційного навчання. Для цього обираються бази, що можуть забезпечити такий формат організації практики. Рішення про дистанційне проходження практики приймає випускова кафедра.

Здобувач вищої освіти:

- бере участь у настановній онлайн-конференції, під час якої ознайомлюється зі змістом, завданнями та організацією практики, критеріями її оцінювання, вимогами до звітних матеріалів; отримує інструктаж з охорони праці, безпеки життєдіяльності, протипожежної безпеки; узгоджує з керівниками практики характер зв'язку та ін.;
- в середовищі MOODLE знайомиться з програмою практики і методичними рекомендаціями з її проходження за технологіями дистанційного навчання, графіком консультацій та іншою необхідною інформацією;
- підтримує зв'язок із керівниками практики за допомогою платформ / сервісів MOODLE, Google Meet, ZOOM, Skype, електронної пошти, месенджерів (Viber, Telegram та ін.), на форумах, чатах, в телефонному режимі тощо;
- дистанційно отримує консультації, обговорює конспекти уроків та позаурочних заходів;
- з дозволу керівників практики та батьків учнів приєднується до учнівських груп, створених для проведення занять і заходів;
- фіксує проведені уроки, позаурочні заходи на відео, фото, робить аудіозаписи для подальшого звітування про виконану роботу;
- звітні матеріали в електронному вигляді надсилає для перевірки керівникам практики в середовище MOODLE;
- на вимогу керівників роздруковує звітні матеріали та подає керівникам у паперовому вигляді (якщо практика переходить в режим офлайн);
- звіт і щоденник з підписами і печаткою навчального закладу, де проходила практика, оформлює у паперовому вигляді;
- бере участь в онлайн-конференції з захисту практики.

Що таке настановна конференція?

Кожна практика розпочинається настановною конференцією, на якій керівник практики факультету, методист навчального відділу, представники кафедр роз'яснюють її завдання, зміст, вимоги до звітних матеріалів і дають методичні настанови.

Керівник практики факультету проводить інструктаж з охорони праці, безпеки життєдіяльності, протипожежної безпеки.

Методист навчального відділу розподіляє практикантів по навчальних закладах, визначає старост груп практикантів, вручає їм направлення на практику.

На конференцію можуть бути запрошені керівники від бази практики, а також особи, які вже проходили таку практику, мають позитивний досвід і готові поділитися своїми враженнями і спостереженнями.

Як правильно налаштуватись на практику?

Налаштуватись на позитивний результат. Бути відкритим для нових вражень, спробувати подивитися на свій шкільний досвід з іншої точки зору і намагатися зробити досвід учнів кращим.

Не готувати шаблонних, нудних уроків, а самостійно та креативно підходити до проведення навчальних занять і позаурочних заходів.

Не «відбувати» практику, а зацікавлено спостерігати за учасниками освітнього процесу собі на користь.

Пам'ятати, що переважна більшість практикантів отримала задоволення від своїх уроків, заходів, спілкування з учнями.

Як підбиваються підсумки практики?

- Упродовж практики керівники від вишу та бази практики відвідують і оцінюють заходи, які проводить практикант. Після закінчення практики здобувач вищої освіти звітує про виконання її програми. Письмовий звіт разом з іншими документами, що передбачені Робочою програмою (щоденником, індивідуальним завданням, методичними розробками та ін.), подається на оцінювання керівникам практики.

- Керівники від фахових кафедр перевіряють і оцінюють звіт, інші матеріали практики.
- Здобувач вищої освіти складає *залік* (з навчальних практик) або *диференційований залік* (з виробничих практик) у формі захисту звіту про практику в комісії, що створена на факультеті.

Що слугує формою звітності про проходження практики?

Формою звітності є *звіт* про виконання програми практики. До звіту додаються різноманітні матеріали, які відображають діяльність практиканта з виконання її програми. Звіт захищається перед комісією, створеною на факультеті. До складу комісії (не менше 3-х осіб) входять керівники практики від фахових кафедр і (за можливості) керівники від бази практики, а також викладачі дисциплін фахової підготовки.

Як відбувається захист практики?

- Захист відбувається за наявності всіх членів комісії (не менше 3) в терміни, визначені розпорядженням по факультету.
- В період карантину, дистанційного навчання захист практики відбувається у форматі онлайн-конференції на платформах Google Classroom, Google Meet, Google for education, Zoom Video Communications та ін.
- Голова комісії надає слово здобувачеві вищої освіти для короткого повідомлення про виконання програми практики. Здобувач аналізує позитивні й негативні результати своєї роботи, чинники, які її ускладнювали; робить висновок про рівень власної теоретичної та практичної готовності до виконання професійних обов'язків і роль практики в своєму професійному зростанні; висловлює пропозиції щодо покращення організації практики.
- В процесі обговорення звіту керівники практики коментують виступ здобувача вищої освіти, оцінюють рівень засвоєння знань,

набуття умінь і навичок. Комісія вирішує питання про загальну оцінку педагогічної практики здобувача вищої освіти на основі захисту звіту, враховуючи оцінки всіх видів його діяльності.

- Секретар комісії веде протокол захисту практики, в якому коротко фіксує виступи учасників заходу і рекомендовані комісією оцінки.

Як формується і виставляється оцінка за практику?

- Якщо формою звітності є недиференційований залік, оцінка *зараховано / не зараховано* виставляється в результаті обговорення керівниками практики від університету з урахуванням відгуку керівників від бази практики.
- Якщо формою звітності є диференційований залік, всі види діяльності практиканта сукупно оцінюються за *100-бальною та чотирибальною шкалою* (відмінно, добре, задовільно, незадовільно), при цьому враховується відгук керівника від бази практики і виставлені ним оцінки.
- У відомість обліку успішності та залікову книжку здобувача вищої освіти оцінку виставляє голова комісії із захисту.

Чи впливає оцінка за практику на нарахування стипендії?

Під час призначення стипендії здобувачеві вищої освіти стипендіальна комісія враховує оцінку за практику разом з іншими оцінками, отриманими в результаті підсумкового контролю.

Які наслідки матиме те, що здобувач вищої освіти не пройшов практику або не виконав її програму?

Практична підготовка – невід’ємна складова освітньо-професійної програми підготовки фахівця, тож її ігнорування або невиконання програми без поважних і документально підтверджених причин має наслідком отримання незадовільної оцінки та відрахування з університету.

- Здобувачеві вищої освіти, який не виконав програми практики з поважних причин (підтверджених документально), може бути надано право на проходження практики повторно за умов, визначених університетом та погоджених із базою практики.
- Здобувач вищої освіти, який вдруге отримав негативну оцінку з практики, відраховується з університету.
- Здобувач вищої освіти, який не виконав програму практики без поважних причин або отримав оцінку *не зараховано / незадовільно* за результатами захисту звіту про практику, відраховується з університету за невиконання навчального плану.

НАСКРІЗНІ ПРОГРАМИ ПРАКТИК

НАСКРІЗНА ПРОГРАМА ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ
здобувачів вищої освіти за спеціальністю
014 Середня освіта (Мова і література (польська))
з додатковою спеціальністю / спеціалізацією
Мова і література (англійська / німецька)
галузі знань *01 Освіта / Педагогіка*
освітньо-професійна програма
Польська мова і зарубіжна література
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (рік вступу 2018)

НАСКРІЗНА ПРОГРАМА ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ
здобувачів вищої освіти за спеціальністю *014 Середня освіта*
(Мова і література (польська)) з додатковою предметною
спеціальністю *Середня освіта (Мова і література (англійська)) /*
Середня освіта (Мова і література (німецька)) галузі знань
01 Освіта / Педагогіка освітньо-професійна програма
*Середня освіта (Польська мова і зарубіжна література)*¹
(рік вступу 2019)
денна форма навчання

1. Вступ

Педагогічна практика спрямована на озброєння здобувачів вищої освіти компетентностями, необхідними для виконання всіх видів навчально-виховної роботи у школі. Практика готує до виконання посадо-

¹ У зв'язку з тим, що освітньо-професійна програма «Середня освіта (Польська мова і зарубіжна література) з додатковою предметною спеціальністю Середня освіта (Мова і література (англійська) / Середня освіта (Мова і література (німецька))» не має суттєвих відмінностей від попередньої щодо педагогічної практики, в навчально-методичному посібнику відповідні наскрізні програми педагогічної практики об'єднано.

вих обов'язків, сприяє становленню висококваліфікованого, соціально зрілого, творчого вчителя іноземної мови (польської, англійської / польської, німецької) та зарубіжної літератури.

Відповідно до зростаючих потреб суспільства фахівець-філолог повинен досконало володіти предметом, мати високий рівень професійної практичної підготовки, ерудиції, ефективно застосовувати набуті знання і навички в роботі й постійно працювати над підвищенням своєї майстерності та загальної культури.

Наскрізна програма педагогічної практики – основний навчально-методичний документ, що регламентує мету, зміст, послідовність і терміни проведення практик, підведення їх підсумків і містить конкретні рекомендації щодо видів, форм і методів якості підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальностями:

014 Середня освіта (Мова і література (польська) з додатковою спеціальністю / спеціалізацією Середня освіта (Мова і література (англійська / німецька) галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за освітньо-професійною програмою Середня освіта (Польська мова і зарубіжна література).

014 Середня освіта (Мова і література (польська) з додатковою предметною спеціальністю Середня освіта (Мова і література (англійська) / Середня освіта (Мова і література (німецька) галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за освітньо-професійною програмою Середня освіта (Польська мова і зарубіжна література).

Відповідні навчальні плани забезпечують багаторівневу наскрізну практичну підготовку, яка триває впродовж усього періоду навчання і має неперервний характер.

Наскрізна програма укладена відповідно до таких документів:

1. Положення про проведення практики студентів у вищих навчальних закладах України (наказ Міністерства освіти України № 93 від 08.04.1993 р.). *Збірник законодавчих та нормативних актів про освіту*. Вип. 1. Київ, 1994. С. 139-153.

2. Накази та листи Міністерства освіти і науки України щодо організації та проведення практики студентів.
3. Методичні рекомендації по складанню програм практики студентів вищих навчальних закладів України / уклад. : О.Є. Пантелеймонов, Л.М. Кохановський. Київ, 1996.
4. Концепція організації та проведення всіх видів практик здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка на засадах компетентнісного підходу.
5. Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, затверджене вченою радою університету 25.09.2020 р., протокол № 108-ОД.
6. Додаток 5. Організація та проведення практики здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка в умовах карантину. *Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, затверджене вченою радою університету 25.09.2020 р., протокол № 108-ОД.*
7. Положення про організацію освітнього процесу в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка.
8. Освітньо-професійні програми *Середня освіта (Польська мова і зарубіжна література)* першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (2018, 2019 рр.).
9. Навчальні плани підготовки бакалавра галузі знань *01 Освіта / Педагогіка спеціальностей*
014 Середня освіта (Мова і література (польська) з додатковою спеціальністю / спеціалізацією Середня освіта (Мова і література (англійська / німецька) за освітньо-професійною програмою Середня освіта (Польська мова і зарубіжна література).
014 Середня освіта (Мова і література (польська) з додатковою предметною спеціальністю Середня освіта (Мова і література (англійська) /

Середня освіта (Мова і література (німецька) за освітньо-професійною програмою Середня освіта (Польська мова і зарубіжна література) денної форми навчання.

2. Мета, завдання, програмні результати практичної підготовки здобувачів вищої освіти

Практична підготовка здобувачів вищої освіти галузі знань *01 Освіта / Педагогіка спеціальностей 014 Середня освіта (Мова і література (польська) з додатковою спеціальністю / спеціалізацією Середня освіта (Мова і література (англійська / німецька) за освітньо-професійною програмою Середня освіта (Польська мова і зарубіжна література); 014 Середня освіта (Мова і література (польська) з додатковою предметною спеціальністю Середня освіта (Мова і література (англійська) / Середня освіта (Мова і література (німецька) за освітньо-професійною програмою Середня освіта (Польська мова і зарубіжна література) денної форми навчання має на меті забезпечити здатність випускника здійснювати професійну діяльність на первинній посаді після закінчення терміну навчання.*

Завдання практичної підготовки – формування інтегральних, загальних і спеціальних (фахових, предметних) **компетентностей**, а саме:

Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми у професійній діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів освітніх наук і характеризується комплексністю та невизначеністю умов організації навчально-виховного процесу у закладах загальної середньої освіти.

Загальні компетентності:

Знання та усвідомлення предметної області та усвідомлення специфіки професійної діяльності.

Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Здатність працювати в команді.

Здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях.

Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

Здатність використовувати знання іноземної мови в освітній діяльності.

Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

Здатність до пошуку, оброблення та використання інформації з різних джерел.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

Здатність формувати в учнів предметні компетентності.

Здатність застосовувати сучасні методи й освітні технології навчання.

Здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів з іноземної мови та зарубіжної літератури.

Здатність аналізувати особливості сприйняття й засвоєння учнями навчальної інформації з метою прогнозу ефективності та корекції навчально-виховного процесу.

Здатність використовувати досягнення сучасної науки в галузі теорії та історії іноземної мови, теорії та історії зарубіжної літератури в закладах загальної середньої освіти, практиці навчання іноземної мови й зарубіжної літератури.

Здатність реалізовувати ефективні підходи (особистісно-орієнтований, діяльнісний, компетентнісний) до викладання іноземної мови та зарубіжної літератури на підставі передового вітчизняного й міжнародного досвіду.

Здатність дотримуватися сучасних мовних норм (з іноземної та державної мови), володіти іноземною мовою на рівні не нижче С1, використовувати різні форми й види комунікації в освітній діяльності, обирати мовні засоби відповідно до стилю й типу тексту.

Здатність використовувати когнітивно-дискурсивні вміння, спрямовані на сприйняття й породження зв'язних монологічних і діалогічних текстів в усній та письмовій формах (іноземною та державною мовами),

володіти методикою розвитку зв'язного мовлення учнів у процесі говоріння й підготовки творчих робіт.

Здатність орієнтуватися в літературному процесі країн і народів світу (від давнини до сучасності), спадщині письменників у контексті літератури, історії, культури, використовувати знання мов і здобутків світового письменства для формування національної свідомості, культури учнів, їхньої моралі, ціннісних орієнтацій у сучасному суспільстві.

Здатність інтерпретувати й зіставляти мовні та літературні явища, використовувати різні методи й методики аналізу тексту.

Здатність доцільно використовувати й створювати сучасне навчально-методичне забезпечення (обладнання) для проведення занять.

Здатність до критичного аналізу, діагностики й корекції власної педагогічної діяльності, оцінки педагогічного досвіду (вітчизняного, закордонного) у галузі викладання іноземних мов та зарубіжної літератури з метою професійної саморегуляції й свідомого вибору шляхів вирішення проблем у навчально-виховному процесі.

Здатність здійснювати власне дослідження в освітній діяльності, узагальнювати й оприлюднювати результати розроблення актуальної проблеми (у фахових виданнях, виступах тощо).

Здатність створювати рівноправний і психологічно позитивний клімат для навчання, організовувати ефективну комунікацію між учасниками освітнього процесу (учні, учителі, батьки та ін.).

Уміння визначати суспільні функції мови, встановлювати залежність розвитку мови від стану суспільства; роль мови у формуванні етносу і співвідношення мови та культури.

Здатність розуміти усне польське, англійське / німецьке мовлення та реагувати на нього за умови спілкування стандартною англійською мовою та використовувати її у професійній діяльності.

Здатність до розуміння основних понять теоретичного курсу польської, англійської / німецької мови та вміння використовувати її у професійній діяльності.

Програмні результати практичної підготовки:

- знання державних стандартів загальної середньої освіти, навчальних програм з іноземних мов і зарубіжної літератури та практичних шляхів їх реалізації в різних видах навчальної діяльності;
- володіння формами, засобами, технологіями навчально-виховної роботи;
- вміння організовувати навчально-виховний процес у закладах освіти, співпрацю учнів (вихованців), ефективно працювати в команді – педагогічному колективі освітнього закладу, інших професійних об'єднаннях;
- володіння методами і методиками діагностування навчальних досягнень учнів з іноземних мов та зарубіжної літератури;
- уміння здійснювати педагогічний супровід самовизначення учнів, підготовки до майбутньої професії;
- здатність застосовувати у практичній діяльності знання з педагогіки, психології, методик навчання, іноземних і української мови, зарубіжної літератури;
- усвідомлення професійної значущості цих знань, розвиток творчої ініціативи майбутнього фахівця;
- потреба постійно вдосконалювати професійні знання, уміння, навички та власну педагогічну майстерність;
- уміння застосовувати сучасні методики й технології (зокрема, інформаційні) для забезпечення якості навчально-виховного процесу;
- уміння працювати з теоретичними та науково-методичними джерелами (зокрема, цифровими), видобувати, обробляти й систематизувати інформацію, використовувати її в освітньому процесі;
- уміння аналізувати, критично оцінювати, нести відповідальність за результати власної професійної діяльності;
- здатність ефективно спілкуватись у науково-навчальній, соціально-культурній та офіційно-ділових сферах, виступати перед аудиторією, брати участь у дискусіях, обстоювати власну думку (позицію), дотримуватись культури поведінки й мовленнєвого спілкування.

3. Структура практичної підготовки

Види практик

Навчальними планами спеціальностей 014 Середня освіта (Мова і література (польська) з додатковою спеціальністю / спеціалізацією Середня освіта (Мова і література (англійська / німецька) за освітньо-професійною програмою Середня освіта (Польська мова і зарубіжна література); 014 Середня освіта (Мова і література (польська) з додатковою предметною спеціальністю Середня освіта (Мова і література (англійська) / Середня освіта (Мова і література (німецька) за освітньо-професійною програмою Середня освіта (Польська мова і зарубіжна література) галузі знань 01 Освіта / Педагогіка денної форми навчання передбачені такі практики:

№ з/п	Шифр за навчальним планом	Курс	Семестр	Назва практики	Кількість кредитів / годин	Тривалість	Форма контролю
1.	ПП 11.01	2	4	Навчальна психолого-педагогічна практика	3/90	2 тижні	Залік
2.	ПП 11.02	3	6	Навчальна ознайомлювальна практика	6/180	4 тижні	Залік
3.	ПП 11.03	4	7	Виробнича педагогічна практика	7,5/225	5 тижнів	Диференційований залік
4.	ПП 11.04	4	8	Виробнича педагогічна практика	7,5/225	5 тижнів	Диференційований залік
Разом:					24/720	16 тижнів	

Етапи практичної підготовки

Навчальні й виробничі практики забезпечують проходження здобувачем вищої освіти трьох етапів практичної підготовки:

I – етап адаптації, на якому практикант пристосовується до вимог професійної діяльності (навчальні практики).

II – етап ідентифікації, на якому практикант: усвідомлює суть ключових об'єктів (явищ), які формують зміст професійної роботи, їх якостей і взаємовідносин, з попереднім самопізнанням рівня кваліфікації; усвідомлює свої професійні потреби; знайомиться з навчально-виховними функціями, за допомогою яких ці потреби мають бути задоволені (навчальні та виробничі практики).

III – етап самореалізації, на якому практикант реалізує свої компетентності в професійній діяльності (виробничі практики).

4. Бази практики

Визначення баз практики здійснюється на основі прямих договорів. Здобувачі вищої освіти можуть самостійно, за погодженням з керівництвом університету (факультету), підбирати для себе базу практики і пропонувати її.

Перелік баз практики визначає і формує випускова кафедра на основі аналізу можливостей навчальних закладів системи загальної середньої освіти щодо їхньої спроможності забезпечити виконання програми практики та можливого працевлаштування здобувачів вищої освіти. Базами педагогічної практики можуть бути: середня загальноосвітня школа; спеціалізована школа (школа-інтернат); гімназія; ліцей; колегіум; загальноосвітня школа-інтернат; спеціальна загальноосвітня школа (школа-інтернат); загальноосвітня санаторна школа (школа-інтернат); школа соціальної реабілітації; вечірня змінна школа.

Вимоги до бази практики:

- наявність структур, що відповідають професійній діяльності за спеціальностями, за якими здійснюється підготовка фахівців;
- можливість забезпечення кваліфікованого керівництва практикою;
- надання практикантам можливості працювати на штатних посадах, робота на яких відповідає програмі практики;

- надання практикантам права користування бібліотекою, кабінетами, документацією, необхідною для виконання програми практики;
- можливість подальшого працевлаштування випускників.

У випадку підтверженої участі в міжнародних програмах / програмах академічної мобільності здобувач вищої освіти може проходити виробничу практику за індивідуальним графіком в обсязі, передбаченому навчальним планом спеціальності (впродовж навчального року в другій половині дня у вільний від навчання час).

У межах академічної мобільності здобувачам вищої освіти може бути надана можливість проходження виробничої практики в інших країнах у порядку, встановленому чинним законодавством і договорами про співпрацю, укладеними Кам'янець-Подільським національним університетом імені Івана Огієнка з закладами освіти інших держав.

5. Види, форми і методи контролю. Підведення підсумків практики

В ході педагогічної практики учасники освітнього процесу здійснюють такі контрольні заходи:

- 1) самоконтроль і оцінка практикантом рівня своєї готовності до професійної діяльності, що здійснюється через ведення **Щоденника практики**, чітке виконання **Календарного графіку**, підготовку і захист **Звіту з практики** у комісії;
- 2) спостереження керівників практики за здобувачем вищої освіти, відвідування та аналіз проведених ним навчальних і виховних заходів;
- 3) контроль за виконанням «Календарного графіку проходження практики»;
- 4) бесіди з учасниками навчально-виховного процесу, аналіз відгуків про роботу практиканта; участь у шкільних виробничих нарадах;
- 5) перевірка робочих записів і звітної документації, оцінювання діяльності практиканта;
- 6) підведення підсумків роботи практиканта під час захисту звіту в комісії.

Підведення підсумків практики

Після закінчення терміну практики здобувачі вищої освіти звітують про виконання її програми та індивідуального завдання. Форма звітності – письмовий **звіт**. Його оформляють відповідно до вимог, визначених програмою практики.

Звіт має містити відомості про виконання здобувачем вищої освіти всіх розділів програми практики та індивідуального завдання, висновки і пропозиції, список використаної літератури тощо.

Щоденник є частиною звіту практиканта. Враховуючи специфіку проведення практики, кафедри можуть розробляти окрему форму щоденника. Звіт підписує здобувач вищої освіти, підписує та оцінює керівник від бази практики, члени комісії з захисту звітів про проходження практики.

Звітні матеріали з практик зберігаються на відповідних кафедрах упродовж 3-х років.

Захист звіту перед комісією (у складі якої керівники від університету, від бази практики, викладачі дисциплін фахової підготовки) відбувається впродовж 10 днів після завершення практики. Практика оцінюється відповідно до принципів та критеріїв, передбачених її робочою програмою. При цьому враховуються:

- виконання здобувачем вищої освіти програми практики;
- ступінь сформованості професійно-педагогічних умінь і навичок;
- рівень теоретичного осмислення здобувачем вищої освіти своєї практичної діяльності (її мети, завдань, змісту, методів);
- рівень професійної спрямованості та соціальної активності майбутнього вчителя (інтерес до науково-педагогічної діяльності, активність, відповідальне і творче ставлення до роботи та ін.);
- дотримання вимог до оформлення звітної документації;
- уміння відстоювати власну позицію з питань навчання і виховання в процесі захисту педагогічної практики.

Діяльність практиканта оцінюється за 100-бальною шкалою відповідно до розподілу балів, розробленого кафедрами, які забезпечують керівництво практикою. При цьому враховується відгук керівника від бази практики і його оцінка роботи практиканта.

За результатами захисту виставляється *недиференційований залік* (за навчальну практику) або *диференційований залік* (за виробничу практику).

Загальні критерії та норми оцінювання практик – у Додатку А цього посібника.

Здобувачеві освіти, який ***не виконав програму практики з поважних причин*** (підтверджених документально), може бути надане право на повторне проходження практики за умов, визначених університетом і погоджених з базою практики (як правило, у вільний від навчання час). Терміни повторного проходження практики визначаються наказом ректора університету.

Здобувач, який ***вдруге отримав негативну оцінку за практику***, відраховується з університету.

Здобувача вищої освіти, який ***не виконав програму практики без поважних причин*** або ***отримав оцінку «не зараховано»/«незадовільно»***, відраховують з університету за невиконання навчального плану.

Здобувачі освіти випускних курсів, які мають академічну заборгованість за результатами практики, не допускаються до державної атестації та відраховуються з університету.

Оцінку за практику вносять до відомості обліку успішності, залікової книжки / індивідуального навчального плану здобувача вищої освіти за підписом голови комісії.

Підсумки кожної практики обговорюють на засіданнях кафедр, на вченій раді факультету.

6. Особливості організації та проведення практик

Теоретичною базою педагогічної практики є вивчення здобувачами вищої освіти базових дисциплін своєї спеціальності, педагогіки і психо-

логії. Це закладає наукову основу організації навчально-виховної діяльності практикантів, створює умови для органічного поєднання такої діяльності з виконанням навчально-практичних і навчально-дослідницьких завдань з теоретичних курсів. Таким чином забезпечується єдність теорії і практики у професійній підготовці майбутніх учителів.

Під час практики здобувачі демонструють сформованість відповідних компетентностей, проводячи навчально-виховну і дослідницьку роботу в навчальних закладах загальної середньої освіти.

6.1. Навчальна психолого-педагогічна практика

Проводиться під керівництвом викладачів кафедри психології освіти і кафедри педагогіки та управління навчальним закладом на 2-му курсі, в 4-му семестрі, триває 2 тижні. Є початковим етапом практичного освоєння педагогічної професії. Практиканти знайомляться з системою загальної середньої освіти в Україні, особливостями роботи конкретного навчального закладу. Практика актуалізує теоретичні знання з психології та педагогіки – підґрунтя організації практичної освітньої діяльності здобувачів вищої освіти як помічників педагогів у закладах освіти, створює умови для органічного поєднання теорії та практики.

Навчальна психолого-педагогічна практика **має на меті** оптимізувати адаптацію здобувачів вищої освіти до умов їх майбутньої професійної діяльності; забезпечити пізнання ними закономірностей професійної діяльності та закладання основ творчого оволодіння способами її організації; виховання у здобувачів вищої освіти потреби у професійному самовдосконаленні.

Завдання:

- закріпити, поглибити і збагатити психолого-педагогічні й фахові знання, навички їх застосування при розв'язанні конкретних освітніх завдань;
- формувати і розвивати у майбутніх учителів загальні й фахові компетентності та професійно значущі якості особистості;

- виховувати у здобувачів вищої освіти стійкий інтерес і любов до професії вчителя, потребу в педагогічній самоосвіті;
- створювати умови для професійного самовдосконалення здобувачів вищої освіти, розвитку їх творчих здібностей;
- залучати здобувачів вищої освіти до науково-дослідницької педагогічної діяльності;
- знайомити із сучасним технологіями освітньої діяльності закладів середньої освіти, з інноваційним педагогічним досвідом.

Компетентності, які формуються під час практики

Загальні:

Здатність працювати в команді.

Здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях.

Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

Спеціальні (фахові, предметні):

Знання і розуміння предметної області та усвідомлення специфіки професійної діяльності.

Здатність використовувати знання з іноземної мови в освітній діяльності.

Здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів з іноземної мови та зарубіжної літератури.

Здатність аналізувати особливості сприйняття й засвоєння учнями навчальної інформації з метою прогнозування та корекції освітнього процесу.

Здатність використовувати досягнення сучасної науки в галузі теорії та історії психології та педагогіки в закладах загальної середньої освіти, практиці навчання іноземної мови й зарубіжної літератури.

Здатність реалізовувати ефективні підходи (особистісно зорієнтований, діяльнісний, компетентнісний) до викладання іноземної мови та

зарубіжної літератури на підставі передового вітчизняного й міжнародного досвіду.

Здатність дотримуватися сучасних мовних норм, використовувати різні форми і види комунікації в освітній діяльності, обирати мовні засоби відповідно до стилю й типу тексту.

Здатність використовувати когнітивно-дискурсивні вміння, спрямовані на сприйняття й породження зв'язних монологічних і діалогічних текстів в усній та письмовій формах.

Здатність доцільно використовувати й створювати сучасне навчально-методичне забезпечення для проведення занять.

Здатність до критичного аналізу, діагностики та корекції власної педагогічної діяльності, оцінки педагогічного досвіду (вітчизняного, закордонного) у галузі навчання іноземних мов та зарубіжної літератури з метою професійної саморегуляції й свідомого вибору шляхів вирішення проблем в освітньому процесі.

Здатність створювати рівноправний і психологічно позитивний клімат для навчання, організовувати ефективну комунікацію між учасниками освітнього процесу (учні, учителі, батьки та ін.).

Хід практики

Перед початком практики проводиться настановна конференція, на якій здобувачам вищої освіти роз'яснюються завдання і зміст практики, а також порядок її проходження. Для виконання програми практики здобувачі вищої освіти закріплюються за класами і вчителями. Кожен практикант працює за особисто складеним індивідуальним планом. Хід і результати роботи фіксуються у щоденнику практики.

Щоденне навантаження практиканта становить 6-8 годин робочого часу, до якого входить відвідування уроків та виховних заходів з метою здійснення психолого-педагогічного спостереження за освітнім процесом, навчально-пізнавальною діяльністю учнів в освітньому процесі, організованістю учнів під час уроку тощо за пропонованими схемами. Під час практики здобувачі вищої освіти організовують свою діяльність від-

повідно до вимог Статуту школи, дотримуються Правил внутрішнього розпорядку школи, виконують розпорядження адміністрації школи й керівників практики. Беруть участь у позаурочній, методичній та інших видах роботи школи.

Звітна документація:

- *щоденник*, в якому фіксуються всі форми роботи під час практики;
- *звіт* про проведену практичну роботу та результати психолого-педагогічних спостережень, а також самоаналіз результатів формування загальних та спеціальних компетентностей здобувача вищої освіти під час практики;
- *результати психологічного вивчення навчально-пізнавальної діяльності учнів під час уроку* за такими складовими: навчальна взаємодія вчителя та учнів, протоколи спостережень за особливостями пізнавальної діяльності учнів на уроці, психологічний аналіз уроку;
- *результати спостережень* за процесом викладання на уроці, за процесом засвоєння учнями знань на уроці, за реалізацією принципів та методів навчання на уроках в закладах загальної середньої освіти.
- *конспект залікового виховного заходу*, проведеного під час практики, та його самоаналіз.
- Контроль за проходженням навчальної психолого-педагогічної практики здійснюється шляхом консультацій, поточних співбесід, аналізу звітної документації, заліку.

Оцінювання практики: *зараховано / не зараховано.*

Звіт з практики захищається здобувачем вищої освіти у комісії, створеній на факультеті.

Під час оцінювання комісія враховує: виконання здобувачем вищої освіти програми практики; ступінь сформованості компетентностей, передбачених програмою; рівень професійної й суспільної спрямованості майбутнього вчителя (інтерес до педагогічної професії, любов до дітей, відповідальне і творче ставлення до роботи, активність, ініціативність,

самостійність, дисциплінованість); характер та рівень виконаних завдань (репродуктивний, інтерпретативний, творчий); дотримання вимог до оформлення звітної документації, якість звітних матеріалів; уміння відстоювати власну позицію з питань навчання і виховання в процесі захисту звіту; виконання доручень класних керівників, відгуки від бази практики тощо.

Розподіл балів за практику

Вид діяльності під час практики	Максимальна кількість балів
1. Виконання завдань з психології	45
2. Виконання завдань з педагогіки	45
3. Відповідність звітної документації змісту діяльності практиканта, якість її оформлення	5
4. Захист звіту перед комісією	5
Разом:	100

Рекомендована література

Педагогіка

1. Бодненко Д.М. Моніторинг навчальної діяльності : навч. посіб. Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2014. 276 с.
2. Бути вчителем : навч.-метод. посіб. з курсу «Вступ до спеціальності» / укладач О.В. Грушко. Вінниця : ТД «Єдельвейс», 2007, 296 с.
3. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки : навч. посіб. 3-тє вид., доопрац. і доп. Київ : Знання, 2008. 566 с.
4. Волкова Н.П. Педагогіка : навч. посіб. 3-тє вид., стер. Київ : Вид. центр «Академія», 2009. 616 с.
5. Гетта В. Шляхи досягнення педагогічної майстерності. *Трудова підготовка в закладах освіти*. 2010. № 9. С. 44-45.
6. Гончар Л.В., Кравченко Т.В., Мачуська І.М., Павицька К.М., Хижняк А.В. Формування сімейних цінностей у дітей шкільного віку в сучасних соціокультурних умовах : монографія. Харків : «Друкарня Мадрид», 2016. 176 с.

7. Гурський В.А., Присакар В.В. Педагогіка: загальні основи педагогіки, теорія освіти і навчання : навч. посіб. Кн. 1. Кам'янець-Подільський : Медобори, 2012. 202 с.
8. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. 2-ге вид., доп. Київ : «Академвидав», 2012. 352 с.
9. Задорожна Л. На шляху до педагогічної майстерності. *Початкова школа*. 2001. № 9. С. 60-61.
10. Зязюн І.А. Краса педагогічної дії : навч. посіб. Київ : УФІМБ, 1997. 320 с.
11. Ковальчук Л.О. Основи педагогічної майстерності : навч. посіб. Львів : Центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. 608 с.

Психологія

1. Варій М. Загальна психологія: підручник. В 2 т. Т. 1-2. Львів: Априорі, 2016.
2. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. / за наук. ред. О.В. Скрипченко. Київ : Каравела, 2016. 400 с.
3. Дуткевич Т.В. Загальна психологія. Теоретичний курс : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 388 с.
4. Концепція нової української школи. URL : <http://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/07/konczepczyia.pdf>
5. Класний керівник у сучасній школі: метод. посібник / В.М. Оржеховська, О.І. Пилипенко та ін. Київ : ІЗМН, 1996.
6. Моделювання психолого-педагогічного супроводу освітнього процесу: від теорії до практики / авт.-уклад. О.О. Заріцький, Є.В. Афоніна, Н.В. Міщенко. Слов'янськ : Витоки, 2018. 158 с.
7. Основи педагогічної майстерності / Федорчук Е.І., Конькова Т.І., Заремба В.О., Федорчук В.В. Кам'янець-Подільський, 2006.
8. Павелків Р.В. Вікова психологія. Київ : Кондор, 2015. 469 с.
9. Психологічна енциклопедія / автор-упорядник О.М. Степанов. Київ : «Академвидав», 2006. 424 с.
10. Савчин Мирослав. Загальна психологія : підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2018, 2020. 344 с.
11. Скрипченко О.В., Долинська Л.В. Загальна психологія : підручник. Київ : Каравела, 2017. 464 с.
12. Федорчук Е.І. Сучасні педагогічні технології. Кам'янець-Подільський, 2006.
13. Федорчук Е.І., Федорчук В.В. Загальна педагогіка : лекції. Кам'янець-Подільський, 2007.

6.2. Навчальна ознайомлювальна практика

Навчальна ознайомлювальна практика проводиться на 3-му році навчання, в 6-му семестрі, триває 4 тижні. Це період професійної адаптації, що доповнює та збагачує теоретичну підготовку здобувачів вищої освіти, дає їм можливість закріпити й поглибити отримані знання, створює умови для оволодіння основними педагогічними вміннями й навичками, сприяє ознайомленню зі специфікою майбутнього фаху, набуттю особистого професійного досвіду, необхідного для осмислення своєї майбутньої діяльності.

Практика **має на меті** озброєння здобувачів вищої освіти комплексом компетентностей, необхідних для виконання професійних обов'язків у закладах загальної середньої освіти.

Завдання практики:

- розвиток у здобувачів вищої освіти готовності до роботи у закладі загальної середньої освіти, стійкого інтересу до професії вчителя, творчого підходу до педагогічної діяльності;
- систематизація і поглиблення теоретичних знань з фахових дисциплін, використання їх у розв'язанні конкретних навчальних і виховних завдань, забезпечення зв'язку теорії з реальним педагогічним процесом;
- формування первинних умінь проводити уроки і позаурочні заходи з використанням сучасних методів, прийомів, педагогічних технологій;
- спонукування практикантів до подальшої активності та самостійності в набутті фахових умінь, сприяння формуванню особистого стилю викладання.

Компетентності, що мають бути сформовані під час практики

Загальні компетентності:

Знання та усвідомлення предметної області та усвідомлення специфіки професійної діяльності.

Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

Здатність використовувати знання іноземної мови в освітній діяльності.

Здатність працювати в команді.

Здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях.

Здатність до пошуку, оброблення та використання інформації з різних джерел.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

Здатність аналізувати особливості сприйняття й засвоєння учнями навчальної інформації з метою прогнозу ефективності та корекції навчально-виховного процесу.

Здатність дотримуватися сучасних мовних норм (з іноземних та державної мови), володіти іноземними мовами на рівні не нижче С1.

Здатність доцільно використовувати й створювати сучасне навчально-методичне забезпечення (обладнання) для проведення занять.

Здатність розуміти усне польське та англійське мовлення та реагувати на нього за умови спілкування стандартною польською та англійською мовами та використовувати їх у професійній діяльності.

Здатність орієнтуватися в літературному процесі країн і народів світу (від давнини до сучасності), спадщині письменників у контексті літератури, історії, культури, використовувати знання мов і здобутків світового письменства для формування національної свідомості, культури учнів, їхньої моралі, ціннісних орієнтацій у сучасному суспільстві.

В результаті проходження навчальної ознайомлювальної практики здобувач вищої освіти повинен **знати:**

- мету, завдання і умови навчання іноземних мов і зарубіжної літератури в 5-9 класах;
- діючі навчальні програми;
- особливості планування роботи вчителя іноземних мов і зарубіжної літератури;
- специфіку уроків іноземних мов і зарубіжної літератури, їх структуру, форми проведення;

- різноманітні види організації роботи з іноземних мов і зарубіжної літератури.

Здобувач вищої освіти повинен **уміти:**

- критично оцінювати відвідані уроки та робити на їх основі висновки щодо організації власної професійної діяльності;
- визначати рівень підготовки вчителя до уроку, аналізуючи використані ним матеріали з точки зору їх відповідності до останніх досягнень в галузі мовознавства, літературознавства та сучасних методик, до вікових особливостей учнів тощо;
- робити письмовий аналіз відвіданих уроків;
- розробляти окремі фрагменти уроку;
- проводити позаурочні та виховні заходи.

Хід практики

Для виконання програми практики здобувачі освіти закріплюються за певними класами і вчителями. Щоденне навантаження практиканта становить 6-8 годин робочого часу. Режим його роботи визначається керівниками практики, час перебування в школі – розкладом занять та індивідуальним планом.

До робочого часу практиканта входить спостереження за роботою вчителів та учнів; ведення щоденника практики; самостійне вивчення методичної літератури; підбір дидактичних матеріалів; розробка фрагментів уроків з польської та англійської мов, зарубіжної літератури; консультації з керівниками; відвідування, участь у підготовці і проведенні додаткових заходів з іноземних мов і зарубіжної літератури; допомога вчителю у перевірці письмових робіт учнів, створенні дидактичних матеріалів, оформленні кабінету тощо; виконання індивідуальних завдань, що відображають напрям науково-дослідної роботи студента, вивчення та узагальнення передового педагогічного досвіду тощо.

Звітна документація:

- щоденник, в якому фіксуються всі форми роботи під час практики;

- звіт про проходження практики;
- фрагменти календарних планів з мов і зарубіжної літератури на час практики;
- аналіз за схемою відвіданих уроків: а) польської мови, б) англійської мови, в) зарубіжної літератури (кількість визначається Робочою програмою практики);
- розроблений фрагмент уроку польської мови з використанням інтерактивних технологій;
- розроблений на основі комунікативного підходу фрагмент уроку з англійської мови;
- самостійна розробка одного фрагменту відвіданого уроку зарубіжної літератури (за вибором) із використанням ігрових технологій;
- профіль групи з англійської мови;
- фрагмент виховного заходу, проведеного практикантом.

Розподіл балів за практику

Вид діяльності під час практики	Максимальна кількість балів
1. Виконання завдань з польської мови	30
2. Виконання завдань з англійської мови	25
3. Виконання завдань з зарубіжної літератури	20
4. Виконання завдань з педагогіки	15
5. Відповідність звітної документації змісту діяльності практиканта, якість її оформлення	5
6. Захист звіту перед комісією	5
Разом:	100

Оцінювання практики. Практика завершується перевіркою звітної документації, захистом звітів перед комісією, виставленням заліку (*зараховано / не зараховано*). Практикант, робота якого визнана незадовільною, вважається таким, що не виконав навчальний план семестру.

Рекомендована література

1. Збірник навчально-методичних матеріалів до уроків польської мови у 5–11 класах / укладачі Бондарук Л.М., Глинюк Л.М., Станько-Присяжнюк А.О. Луцьк : ВІППО, 2020. 139 с. URL : <https://padlet.com/bonlily44/dmp4nx7ks99f7753>
2. Кравчук А.М. Польська вимова з елементами правопису : навч. посібник. Київ : Фірма «Інкос», 2015.
3. Кравчук А.М. Польська мова – українцям. Львів : Українська академія друкарства, 2008.
4. Кравчук А.М., Ковалевський Є. Методика викладання польської мови. Київ : Фірма «Інкос», 2017.
5. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах у структурно-логічних схемах і таблицях : навчальний посібник / укл. С.Ю. Ніколаєва, С.В. Гапонова та ін. Київ : Ленвіт, 2004. 208 с.
6. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. Польська мова. 5-9 класи.
7. Butcher Anna, Guziuk-Świca Barbara. Bliżej Polski. Wiedza o Polsce i jej kulturze. Podręcznik do nauki języka polskiego jako obcego” (+audio). URL : <https://polonistyka.com/19790/>
8. Komorowska H. Metodyka nauczania języków obcych. Warszawa : Fraszka edukacyjna, 2002. 205 s.
9. Metodyka nauczania języka polskiego jako obcego. Warszawa: PAN, 1980. 290 s.
10. Seretny A., Lipińska E. ABC metodyki nauczania języka polskiego jako obcego. Kraków : UNIVERSITAS, 2005. 329 s.
11. Науково-методична періодика: журнали «Іноземні мови», «Іноземні мови в навчальних закладах».

6.3. Виробнича педагогічна практика (7, 8 семестри)

Виробнича педагогічна практика на четвертому курсі є аналогом професійної діяльності вчителя, відповідає структурі та змісту педагогічної діяльності, організовується в реальних шкільних умовах на базі 5-9 класів. Основним завданням практики є навчити здобувачів вищої освіти виконувати навчальну й виховну роботу в школі, у певному класі: проводити на високому теоретичному та методичному рівні уроки, позаурочну роботу з предмета, роботу класного керівника. У процесі педагогічної практики активізується процес формування особистісних фахових якостей, відбувається перевірка теоретичної та практичної готовності випускника закладу вищої освіти до самостійної роботи.

Практика проводиться в 2 етапи:

- у 7-му семестрі (тривалістю 5 тижнів) передбачає виконання завдань з *польської мови, зарубіжної літератури, педагогіки і психології*;
- у 8-му семестрі (тривалістю 5 тижнів) – з *англійської мови, зарубіжної літератури, педагогіки і психології*.

Має на меті озброєння здобувачів вищої освіти комплексом компетентностей, необхідних для виконання всіх видів навчально-виховної роботи у закладах освіти.

Завдання практики:

- ознайомлення практикантів із сучасними методами і формами організації навчально-виховного процесу в закладах загальної середньої освіти різних типів;
- закріплення, поглиблення, інтегрування теоретичних знань в процесі їх практичного використання для вирішення навчальних, розвивальних і виховних завдань;
- формування у здобувачів освіти професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних умовах;
- виховання морально-етичних якостей вчителя, індивідуального творчого стилю професійної діяльності, потреби систематично поновлювати здобуті знання й творчо застосовувати їх на практиці.

Основні **принципи організації практики**: *зв'язок із життям; систематичність і безперервність, комплексний характер, діяльнісний підхід, диференціація та індивідуалізація змісту і організації, особистісно зорієнтований підхід до процесу виховання, рефлексійний підхід, що передбачає вміння майбутнього фахівця давати об'єктивну оцінку своїй професійній діяльності й діяльності тих, кого він навчає.*

Компетентності, що мають бути сформовані під час практики

Загальні компетентності:

Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

Здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях.

Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Здатність працювати в команді.

Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

Знання та розуміння професійної сфери діяльності, сутності, змісту та структури освітніх процесів.

Здатність застосовувати сучасні методи й освітні технології навчання.

Здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів з іноземної мови та зарубіжної літератури.

Здатність використовувати досягнення сучасної науки в галузі теорії та історії іноземної мови, теорії та історії зарубіжної літератури в закладах загальної середньої освіти, практиці навчання іноземної мови й зарубіжної літератури.

Здатність реалізовувати ефективні підходи (особистісно-орієнтований, діяльнісний, компетентнісний) до викладання іноземної мови та зарубіжної літератури з урахуванням передового вітчизняного й міжнародного досвіду.

Вміння співвідносити літературознавчу, психолого-педагогічну, дидактичну, комунікативну складові процесу викладання літератури з методичною складовою на теоретичному та практичному рівнях.

Здатність використовувати когнітивно-дискурсивні вміння, спрямовані на сприйняття й породження зв'язних монологічних і діалогічних

текстів в усній та письмовій формах (іноземною та державною мовами), володіти методикою розвитку зв'язного мовлення учнів у процесі говоріння й підготовки творчих робіт.

Здатність орієнтуватися в літературному процесі країн і народів світу (від давнини до сучасності), спадщині письменників у контексті літератури, історії, культури, використовувати знання мов і здобутків світового письменства для формування національної свідомості, культури учнів, їхньої моралі, ціннісних орієнтацій у сучасному суспільстві.

Здатність інтерпретувати й зіставляти мовні та літературні явища, використовувати різні методи й методики аналізу тексту.

Здатність до критичного аналізу, діагностики і корекції власної педагогічної діяльності, оцінки педагогічного досвіду (вітчизняного, закордонного) у галузі викладання іноземних мов та зарубіжної літератури з метою професійної саморегуляції та свідомого вибору шляхів вирішення проблем у навчально-виховному процесі.

Здатність до розуміння основних понять теоретичного курсу польської / англійської мови та вміння використовувати її у професійній діяльності.

Уміння визначати суспільні функції мови, встановлювати залежність розвитку мови від стану суспільства; роль мови у формуванні етносу і співвідношення мови та культури.

Здатність створювати рівноправний і психологічно позитивний клімат для навчання, організовувати ефективну комунікацію між учасниками освітнього процесу (учні, учителі, батьки та ін.).

Здатність доцільно використовувати й створювати сучасне навчально-методичне забезпечення (обладнання) для проведення занять.

Здатність здійснювати власне дослідження в освітній діяльності, узагальнювати й оприлюднювати результати розроблення актуальної проблеми (у фахових виданнях, виступах тощо).

Хід практики

Під час практики здобувачі освіти виконують обов'язки вчителя-предметника і класного керівника у закріпленому класі.

Основні напрямки практичної діяльності здобувачів вищої освіти:

- ознайомлення зі структурою навчального закладу, навчально-виховною роботою в ньому;
- планування навчальної та виховної діяльності;
- відвідування й аналіз уроків і додаткових заходів з іноземних мов, зарубіжної літератури;
- проведення основної та додаткової навчальної роботи з польської (7 семестр), англійської / німецької мови (8 семестр) та зарубіжної літератури;
- відвідування, аналіз, підготовка і проведення виховних заходів;
- психолого-педагогічні дослідження (підбір та використання психодіагностичного інструментарію для збору фактичного матеріалу про структуру міжособистісних відносин в учнівській групі, рівень розвитку групи, специфіку групової діяльності тощо; обробка та інтерпретація матеріалів, отриманих в результаті психодіагностики; узагальнення, осмислення отриманої інформації і вивчення можливостей її використання для організації виховної роботи з класом);
- вивчення та узагальнення передового педагогічного досвіду.

Під час виробничої педагогічної практики здобувачі освіти виконують індивідуальні завдання навчально-методичного, виховного або наукового характеру.

Перелік звітної документації:

7 семестр

1. Щоденник, в якому містяться відгуки про роботу практиканта як учителя польської мови, зарубіжної літератури та класного керівника, з рекомендованою оцінкою, підписом учителя, підписом директора або завуча та печаткою навчального закладу.
2. Письмовий звіт, оцінений керівниками від бази практики.
3. Конспекти проведених уроків польської мови, оцінені вчителем та/або керівником практики від фахової кафедри (кількість визначається Робочою програмою практики).

4. Аналіз уроків польської мови, проведених іншими практикантами (кількість визначається Робочою програмою практики).
5. Конспект одного позаурочного заходу з польської мови, оцінений учителем та/або керівником практики від фахової кафедри.
6. Виконані завдання з зарубіжної літератури.
7. Виконане індивідуальне завдання з польської мови / зарубіжної літератури / методики викладання мови або літератури.
8. Виконані завдання з педагогіки (педагогічний щоденник, план-конспект виховного заходу, самоаналіз заходу, комплексний самоаналіз проведеного уроку, комплексний аналіз відвіданого уроку).
9. Виконані завдання з психології (звіти за поданими схемами про вивчення учнівської групи та про результати психодіагностики міжособистісних відносин; матеріали психодіагностики (бланки відповідей); розділ «Психологічна складова виробничої практики» у звіті про практику).

8 семестр

1. Щоденник, в якому міститься відгук про роботу здобувача освіти як учителя англійської / німецької мови, зарубіжної літератури та класного керівника, з рекомендованою оцінкою, підписом учителя, підписом директора або завуча та печаткою навчального закладу.
2. Письмовий звіт, оцінений керівниками від бази практики.
3. Виконані завдання з англійської / німецької мови (див. відповідну Робочу програму практики).
4. Виконані завдання з зарубіжної літератури.
5. Виконане індивідуальне завдання з англійської мови / німецької мови / зарубіжної літератури / методики викладання мови або літератури. Звіт про результати додається до пакету звітних матеріалів.
6. Виконані завдання з педагогіки (щоденник практики, план-конспект виховного заходу, комплексний самоаналіз виховного заходу, комплексний самоаналіз проведеного уроку, план-конспект однієї з форм роботи з батьками (бесіда; тренінг; батьківське консультування; квест; круглий стіл; індивідуальна зустріч).

7. Виконані завдання з психології (звіти за схемами: про вивчення професійних намірів, інтересів і професійної спрямованості учнів та про результати психодіагностики професійних намірів, інтересів, професійної спрямованості учнів; матеріали психодіагностики (бланки відповідей); розділ «Психологічна складова виробничої практики» у звіті про практику).

Підведення підсумків практики

Після завершення кожного етапу практики здобувачі освіти звітують про виконання її програми та індивідуальних завдань. Перелік звітної документації, вимоги до її оформлення, критерії оцінювання результатів практики визначаються Робочою програмою практики.

Підсумки практики підводяться в процесі **захисту** письмового звіту перед комісією, створеною на факультеті.

Форма підсумкового контролю – *диференційований залік* – виставляється після кожного етапу виробничої педагогічної практики.

Розподіл балів за практику

7 семестр

Вид діяльності під час практики	Максимальна кількість балів
1. Виконання завдань з <i>польської мови</i>	40
2. Виконання завдань з <i>зарубіжної літератури</i>	20
3. Виконання завдань з <i>педагогіки</i>	15
4. Виконання завдань з <i>психології</i>	15
5. Відповідність звітної документації змісту діяльності практиканта, якість її оформлення	5
6. Захист звіту перед комісією	5
Разом:	100

8 семестр

Вид діяльності під час практики	Максимальна кількість балів
1. Виконання завдань з <i>англійської / німецької мови</i>	40
2. Виконання завдань з <i>зарубіжної літератури</i>	20
3. Виконання завдань з <i>педагогіки</i>	15
4. Виконання завдань з <i>психології</i>	15
5. Відповідність звітної документації змісту діяльності практиканта, якість її оформлення	5
6. Захист звіту перед комісією	5
Разом:	100

Оцінювання практики. Кожний етап виробничої педагогічної практики завершується перевіркою звітної документації, захистом звітів перед комісією, виставленням *диференційованого заліку*. Практикант, робота якого визнана незадовільною, вважається таким, що не виконав навчальний план семестру.

Рекомендована література

Польська мова

1. Біленька-Свистович Л., Ярмолюк М. Я вивчаю польську мову. Київ : АртЕк, 1998. 304 с.
2. Васейко Ю.С. Практичний курс польської мови : навч. посіб. : для студ. ВНЗ / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки. Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки, 2011. 194 с.
3. Войцева О. Польська мова : навч. посібник. Чернівці : Вид. дім «Букрек», 2007.
4. Глушук О.М., Замула І.В., Романчук К.В., Ваховська В.Л., Войналович О.П. Польська мова. *Język polski* : навч. посібн. для студ. економ. спец. вищих навч. закл. 2-ге вид., доп. і перероб. / за ред. Ф. Ф. Бутинця, М. Добії. Житомир : ЖДТУ, 2005. 248 с.
5. ПРЕЗЕНТАЦІЇ З РІЗНИХ ТЕМ. *Polonistyka*. Сайт для тих, хто вивчає і викладає польську мову. URL : <https://polonistyka.com/category/materialy/prepodawanie-polskiego-yazyka/tematicheskie-prezentacii/>
6. ТЕСТИ І ВПРАВИ З ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ. *Polonistyka*. Сайт для тих, хто вивчає і викладає польську мову. URL : <https://polonistyka.com/testy-i-uprazhneniya-po-polskomu-yazyku/>

7. Dąbrowska A., Dobesz U., Pasięka M. Co warto wiedzieć. Poradnik metodyczny dla nauczycieli języka polskiego jako obcego na Wschodzie. Warszawa : Ośrodek rozwoju edukacji, 2010. 236 s.
8. Inne optyki. Nowe programy, nowe metody, nowe technologie w nauczaniu kultury polskiej i języka polskiego jako obcego. Red. Cudak R., Tambor J. Katowice : wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2001. 506 s.
9. Komorowska H. Metodyka nauczania języków obcych. Warszawa : Fraszka edukacyjna, 2002. 205 s.
10. Metodyka nauczania języka polskiego jako obcego. Warszawa : PAN, 1980. 290 s.
11. Miodunka W. Nowa generacja w glottodydaktyce polonistycznej. Kraków : UNIVERSITAS, 2009. 228 s.
12. Seretny A., Lipińska E. ABC metodyki nauczania języka polskiego jako obcego. Kraków : UNIVERSITAS, 2005. 329 s.
13. Seretny., Lipińska E. Z zagadnień dydaktyki języka polskiego jako obcego. Kraków : UNIVERSITAS, 2006. 340 s.
14. Sztuka czy rzemiosło? Nauczyć Polski i polskiego. Red. Achteлик A. Tambor J. Katowice : wydawnictwo Gnome, 2010. 267 s.
15. Sztuka i rzemiosło? Nauczyć Polski i polskiego. Tom 2. Red. Achteлик A. Tambor J. Katowice : wydawnictwo Gnome, 2010. 238 s.
16. Sztuka to rzemiosło? Nauczyć Polski i polskiego. Tom 3. Red. Achteлик A. Tambor J. Katowice : wydawnictwo Gnome, 2013. 210 s.

Педагогіка

1. Бодненко Д.М. Моніторинг навчальної діяльності : навч. посіб. Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2014. 276 с.
2. Волкова Н.П. Педагогіка : навч. посіб. 3-тє вид., стер. Київ : Вид. центр «Академія», 2009. 616 с.
3. Гончар Л.В., Кравченко Т.В., Мачуська І.М., Павицька К.М., Хижняк А.В. Формування сімейних цінностей у дітей шкільного віку в сучасних соціокультурних умовах : монографія. Харків : «Друкарня Мадрид», 2016. 176 с.
4. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. 2-ге вид., доп. Київ : «Академвидав», 2012. 352 с.
5. Зязюн І.А. Краса педагогічної дії : навч. посіб. Київ : УФІМБ, 1997. 320 с.
6. Ковальчук Л.О. Основи педагогічної майстерності : навч. посіб. Львів : Центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. 608 с.
7. Основи педагогічної майстерності : модульно-рейтинговий підхід / автор-упорядник О.І. Кіліченко. Івано-Франківськ, 2012. 206 с.

8. Основи педагогічної майстерності : нав.-метод. посіб. / за заг. ред. Е.І. Федорчук. Кам'янець-Подільський : видавець Зволейко Д.Г. 2008. 272 с.
9. Основи педагогічного оцінювання : навч.-метод. посіб. Ніжин : Лисенко М.М., 2012. 102 с.
10. Сайтарли І.А. Культура міжособистісних стосунків : навч. посіб. Київ, 2007. 240 с.
11. Стельмахович М.Г. Українська родинна педагогіка : навч. посібник. Київ : ІСДО, 1996. 288 с.

Психологія

1. Венгер Г.С. Соціальна психологія : навч.метод.посібн. Миколаїв, 2017. 344 с.
2. Дуткевич Т.В., Володченко М.А. Соціальна психологія: теоретичний курс : навч. посіб. Кам'янець-Подільський : Друк-Сервіс, 2012. 130 с.
3. Зелінська Т.М. Практикум із соціальної психології: Реком. МОНУ як навч. посібник для студ. ВНЗ / Т.М. Зелінська, І.В. Михайлова, А.Е. Демерс. Київ : Каравела, 2012. 232 с.
4. Коропецька О.М. Психологічні основи професійної орієнтації та самореалізації особистості : навчальний посібник. Київ : КНТ, 2016. 438 с.
5. Лемак М.В., Петрище В.Ю. Психологу для роботи: діагностичні методики : збірник. 2-ге вид. Ужгород : Видавництво Олександра Гаркуші, 2012. 616 с.
6. Мазяр О.В., Кириченко В.В. Психологія праці: модульний курс : навчальний посібник. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 190 с.
7. Мерзлякова О., Євдокимова Г. Методики професійного самовизначення. Київ : Шкільний світ, 2014. 120 с.
8. Мяленко В.В. Психологія професійної самореалізації молоді : монографія. Київ : Міленіум, 2016. 104 с.
9. Основи соціальної психології : підручник для закладів вищої освіти / П.П. Горностай, М.М. Слюсаревський, В.О. Татенко та ін.; за ред. М.М. Слюсаревського. Київ : Талком, 2018. 580 с.
10. Синявський В.В. Психологічні основи профорієнтаційної професіографії : навч.-метод. посібник. Київ : ІПК ДСЗУ, 2010. 96 с.
11. Щербакова І.М., Стадник І.А. Психодіагностика професійного самовизначення особистості : навч.-метод. посіб. Суми : Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2012. 324 с.

НАСКРІЗНА ПРОГРАМА ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ
здобувачів вищої освіти за спеціальністю
014 Середня освіта (Мова і література (польська)
з другою спеціальністю Середня освіта
(Мова і література (англійська) / Середня освіта
(Мова і література (німецька)
галузі знань 01 Освіта / Педагогіка
освітньо-професійна програма
Середня освіта (Польська мова і зарубіжна література)
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
(рік вступу 2020)

1. Вступ

Педагогічна практика є складовою частиною навчального плану та однією з найважливіших умов підготовки висококваліфікованих компетентних фахівців. Вона являє собою органічну складову освітнього процесу закладу вищої освіти, забезпечуючи поєднання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти з психолого-педагогічних дисциплін із їх практичною діяльністю в школі. Практика відіграє системоутворюючу роль серед усіх форм освітньої діяльності, дозволяє засвоїти, проявити одержані знання з педагогіки, психології, фахових методик, а також збагатити й відкоригувати їх. Вона забезпечує безперервність і послідовність формування педагогічних компетентностей, професійне становлення майбутнього вчителя. Під час педагогічної практики створюються умови, максимально наближені до самостійної професійної педагогічної діяльності.

Наскрізна програма – основний навчально-методичний документ практики, що визначає мету, види, форми, зміст і послідовність проведення практик, підбиття їх підсумків, містить конкретні рекомендації щодо видів, форм і методів контролю якості досягнення здобувачами

вищої освіти запланованих результатів навчання, вимоги до баз практики, регламентує діяльність здобувачів вищої освіти галузі знань *01 Освіта / Педагогіка* спеціальності *014 Середня освіта (Мова і література (польська))* з другою спеціальністю *Середня освіта (Мова і література (англійська))* / *Середня освіта (Мова і література (німецька))* за освітньо-професійною програмою *Середня освіта (Польська мова і зарубіжна література)* та керівників практики.

Відповідно до Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», Концепції нової української школи у вітчизняній системі освіти відбуваються інноваційні перетворення. Змінилися зміст освіти, її структура, розвивається педагогіка партнерства, вдосконалюється освітнє середовище. Метою освіти став всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору.

Наскрізна практична підготовка упродовж трьох років навчання:

- дозволяє забезпечити безперервність і послідовність формування вмінь і навичок, педагогічних компетентностей здобувачів вищої освіти;
- забезпечує умови для професійної адаптації;
- стимулює професійне становлення майбутнього педагога, постійне підвищення майстерності й загальної культури.

Педагогічна практика готує здобувача вищої освіти за спеціальністю *014 Середня освіта (Мова і література (польська))* до виконання посадових обов'язків учителя польської мови і зарубіжної літератури закладу загальної середньої освіти. За умови обрання вибіркового блоку 1 або 2

здобувач вищої освіти може отримати другу спеціальність *Середня освіта (Мова і література (англійська)* або *Середня освіта (Мова і література (німецька)*).

Відповідно до освітньо-професійної програми *Середня освіта (Мова і література (польська)* на педагогічні практики в навчальному плані спеціальності 014 *Середня освіта (Мова і література (польська)* відведено 24 кредити ЄКТС (720 год.). Навчальні і виробничі практики тривають 16 тижнів упродовж 3-х років навчання і забезпечують багаторівневу наскрізну практичну підготовку.

Наскрізна програма укладена відповідно до таких документів:

1. Положення про проведення практики студентів у вищих навчальних закладах України (наказ Міністерства освіти України № 93 від 08.04.1993 р.). *Збірник законодавчих та нормативних актів про освіту*. Вип. 1. Київ, 1994. С. 139-153.
2. Накази та листи Міністерства освіти і науки України щодо організації та проведення практики студентів.
3. Методичні рекомендації по складанню програм практики студентів вищих навчальних закладів України / уклад. : О. Є. Пантелеймонов, Л. М. Кохановський. Київ, 1996.
4. Концепція організації та проведення всіх видів практик здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка на засадах компетентнісного підходу.
5. Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (нова редакція), затверджене вченою радою університету 31.08.2021 р., протокол № 111-ОД.
6. Додаток 5. Організація та проведення практики здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка в умовах карантину. *Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного*

університету імені Івана Огієнка (нова редакція), затверджене вченою радою університету 31.08.2021 р., протокол № 111-ОД.

7. Положення про організацію освітнього процесу в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка.
8. Освітньо-професійна програма *Середня освіта (Польська мова і зарубіжна література)*, навчальний план підготовки бакалавра галузі знань *01 Освіта / Педагогіка* спеціальності *014 Середня освіта (Мова і література (польська) з другою спеціальністю Середня освіта (Мова і література (англійська) / Середня освіта (Мова і література (німецька) денної форми навчання.*

2. Мета, завдання, програмні результати практичної підготовки здобувачів вищої освіти

Практична підготовка здобувачів вищої освіти галузі знань *01 Освіта / Педагогіка* спеціальності *014 Середня освіта (Мова і література (польська) з другою спеціальністю Середня освіта (Мова і література (англійська) / Середня освіта (Мова і література (німецька)* за освітньо-професійною програмою *Середня освіта (Польська мова і зарубіжна література)* **має на меті** формування компетентності майбутнього фахівця, удосконалення практичних навичок і вмінь за фахом для прийняття самостійних рішень в умовах професійної діяльності, становлення професійної спрямованості майбутнього педагога.

Визначена мета конкретизується в таких **завданнях**:

- 1) поглиблення психолого-педагогічних, методичних і спеціальних знань здобувачів вищої освіти у процесі їх застосування;
- 2) розвиток уявлень про систему діяльності сучасного закладу ЗСО (специфіку освітніх програм, напрями діяльності педагогічного колективу, функціональні обов'язки представників адміністрації та педагогічного колективу, традиції та інновації в організації роботи тощо);
- 3) розвиток інтересу до професійної педагогічної діяльності, творчого ставлення до педагогічної роботи;

4) формування у здобувачів вищої освіти таких загальних і спеціальних (фахових) компетентностей.

Загальні компетентності

Знання та розуміння предметної області та усвідомлення специфіки професійної діяльності.

Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Здатність працювати в команді.

Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях.

Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

Здатність використовувати знання іноземної мови в освітній діяльності.

Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

Спеціальні (фахові) компетентності спеціальності

Здатність формувати в учнів предметні компетентності.

Здатність застосовувати сучасні методи й освітні технології навчання.

Здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів з іноземної мови та зарубіжної літератури.

Здатність аналізувати особливості сприйняття й засвоєння учнями навчальної інформації з метою прогнозу ефективності та корекції навчально-виховного процесу.

Здатність використовувати досягнення сучасної науки в галузі теорії та історії іноземної мови, теорії та історії зарубіжної літератури в закладах загальної середньої освіти, практиці навчання іноземної мови й зарубіжної літератури.

Здатність реалізовувати ефективні підходи (особистісно-орієнтований, діяльнісний, компетентнісний) до викладання іноземної

мови та зарубіжної літератури на підставі передового вітчизняного й міжнародного досвіду.

Здатність дотримуватися сучасних мовних норм (з іноземної та державної мови), володіти іноземною мовою на рівні не нижче С1, використовувати різні форми й види комунікації в освітній діяльності, обирати мовні засоби відповідно до стилю й типу тексту.

Здатність використовувати когнітивно-дискурсивні вміння, спрямовані на сприйняття й породження зв'язних монологічних і діалогічних текстів в усній та письмовій формах (іноземною та державною мовами), володіти методикою розвитку зв'язного мовлення учнів у процесі говоріння й підготовки творчих робіт.

Здатність орієнтуватися в літературному процесі країн і народів світу (від давнини до сучасності), спадщині письменників у контексті літератури, історії, культури, використовувати знання мов і здобутків світового письменства для формування національної свідомості, культури учнів, їхньої моралі, ціннісних орієнтацій у сучасному суспільстві.

Здатність інтерпретувати й зіставляти мовні та літературні явища, використовувати різні методи й методики аналізу тексту.

Здатність доцільно використовувати й створювати сучасне навчально-методичне забезпечення (обладнання) для проведення занять.

Здатність до критичного аналізу, діагностики й корекції власної педагогічної діяльності, оцінки педагогічного досвіду (вітчизняного, закордонного) у галузі викладання іноземних мов та зарубіжної літератури з метою професійної саморегуляції й свідомого вибору шляхів вирішення проблем у навчально-виховному процесі.

Здатність здійснювати власне дослідження в освітній діяльності, узагальнювати й оприлюднювати результати розроблення актуальної проблеми (у фахових виданнях, виступах тощо).

Здатність створювати рівноправний і психологічно позитивний клімат для навчання, організовувати ефективну комунікацію між учасниками освітнього процесу (учні, учителі, батьки та ін.).

Здатність визначати суспільні функції мови, встановлювати залежність розвитку мови від стану суспільства; роль мови у формуванні етносу і співвідношення мови та культури.

Друга спеціальність Середня освіта (Мова і література (англійська) / Середня освіта (Мова і література (німецька))

Здатність розуміти усне англійське / німецьке мовлення та реагувати на нього за умови здійснення спілкування стандартною англійською / німецькою мовою та використовувати її у професійній діяльності.

Здатність до розуміння основних понять теоретичного курсу англійської / німецької мови та вміння використовувати їх у практичній діяльності.

Здатність до розуміння основних лінгвокультурних традицій Великобританії та США / Німеччини та уміння здійснювати іншомовне міжкультурне спілкування.

Програмні результати практичної підготовки

Здобувач вищої освіти в результаті проходження всіх практик:

Знає державний стандарт загальної середньої освіти, навчальні програми з іноземної мови та зарубіжної літератури для закладів загальної середньої освіти та практичні шляхи їхньої реалізації в різних видах урочної та позаурочної діяльності.

Знає сучасні філологічні й дидактичні засади навчання іноземної мови та зарубіжної літератури.

Застосовує сучасні методики й технології (зокрема інформаційні) для забезпечення якості навчально-виховного процесу в закладах загальної середньої освіти.

Володіє методиками білінгвального й інтегрованого навчання мови, дидактикою багатомовності та методикою паралельного вивчення мов, методикою роботи в гетерогенному (змішаному) навчальному середовищі.

Володіє методами й методиками діагностування навчальних досягнень учнів з іноземної мови та зарубіжної літератури; уміє здійснювати педагогічний супровід самовизначення учнів, підготовки до майбутньої професії.

Організовує співпрацю учнів (вихованців), ефективно працює в команді (педагогічному колективі освітнього закладу, інших професійних об'єднаннях).

Ефективно організовує, аналізує, критично оцінює, несе відповідальність за результати власної професійної діяльності.

Забезпечує охорону життя й здоров'я учнів у навчально-виховному процесі та позаурочній діяльності.

Здатний аналізувати й вирішувати соціально та особистісно значущі світоглядні проблеми, приймати рішення на підставі сформованих ціннісних орієнтирів, визначати власну соціокультурну позицію в полікультурному суспільстві, бути носієм і захисником національної культури.

Обізнаний із елементами теоретичного й експериментального (пробного) дослідження в професійній сфері та методами їхньої реалізації.

Знає мовні норми, соціокультурну ситуацію розвитку іноземної мови, особливості використання мовних одиниць у певному контексті, мовний дискурс художньої літератури й сучасності.

Ефективно спілкується в науково-навчальній, соціально-культурній та офіційно-ділових сферах; виступає перед аудиторією, бере участь у дискусіях, обстоює власну думку (позицію), дотримується культури поведінки й мовленнєвого спілкування.

Забезпечує діалог культур у процесі вивчення іноземної мови та зарубіжної літератури, створює умови для міжкультурної комунікації.

Знає специфіку перебігу літературного процесу різних країн у культурному контексті, літературні напрями, течії, жанри, стилі, здобутки національних літератур, художні твори класики й сучасності.

Має творчо-критичне мислення, творчо використовує різні теорії й досвід (вітчизняний, закордонний) у процесі вирішення соціальних і професійних завдань.

Володіє комунікативною мовленнєвою компетентністю з української та іноземної мови (лінгвістичний, соціокультурний, прагматичний компоненти відповідно до загальноєвропейських рекомендацій із мовної освіти), здатний удосконалювати й підвищувати власний компетентнісний рівень у вітчизняному та міжнародному контексті.

Уміє працювати з теоретичними та науково-методичними джерелами (зокрема цифровими), видобувати, обробляти й систематизувати інформацію, використовувати її в освітньому процесі.

Володіє основами професійної культури, має здатність створювати й редагувати тексти професійного змісту державною та іноземною мовами.

3. Структура практичної підготовки

Види практик

Навчальним планом спеціальності 014 *Середня освіта (Мова і література (польська))* з другою спеціальністю *Середня освіта (Мова і література (англійська))* / *Середня освіта (Мова і література (німецька))* галузі знань 01 *Освіта* / *Педагогіка* за освітньо-професійною програмою *Середня освіта (Польська мова і зарубіжна література)* денної форми навчання передбачені такі види практик:

№ з/п	Шифр за навчальним планом	Курс	Семестр	Назва практики	Кількість кредитів / годин	Тривалість	Форма контролю
1.	ПП 11.01	2	4	Навчальна психолого-педагогічна практика	3/90	2 тижні	Залік
2.	ПП 11.02	3	6	Навчальна ознайомлювальна педагогічна практика	6/180	4 тижні	Залік
3.	ПП 11.03	4	7	Виробнича педагогічна практика з польської мови і зарубіжної літератури	9/270	6 тижнів	Диференційований залік
4.	ДВС 06	4	8	Виробнича педагогічна практика з другої іноземної мови (англійської / німецької)	6/180	4 тижні	Диференційований залік
Разом:					24/720	16 тижнів	

Етапи практичної підготовки

Наскрізна практична підготовка здобувача вищої освіти має такі етапи:

I – етап адаптації, на якому практикант пристосовується до вимог професійної діяльності (навчальні практики).

II – етап ідентифікації, на якому практикант: усвідомлює суть ключових об'єктів (явищ), які формують зміст професійної роботи, їх якостей та взаємовідносин, з попереднім самопізнанням свого рівня кваліфікації; усвідомлює свої професійні потреби; знайомиться з навчально-виховними функціями, за допомогою яких ці потреби мають бути задоволені (навчальні та виробничі практики).

III – етап самореалізації, на якому практикант реалізує свої компетентності в професійній діяльності (виробничі практики).

4. Бази практики

Практика здобувачів вищої освіти проводиться на базах, що забезпечують виконання її програми. Перелік баз практики визначає і формує випускова кафедра. До нього можуть входити: середня загальноосвітня школа; спеціалізована школа (школа-інтернат); гімназія; ліцей; колегіум; загальноосвітня школа-інтернат; спеціальна загальноосвітня школа (школа-інтернат); загальноосвітня санаторна школа (школа-інтернат); школа соціальної реабілітації; вечірня змінна школа. З базами університет укладає відповідні договори на період конкретного виду практики або на термін до 5 років.

Здобувач вищої освіти може самостійно, за погодженням з керівництвом університету (факультету), підбирати для себе базу практики і пропонувати її.

Вимоги до бази практики:

- наявність структур, що відповідають професійній діяльності за спеціальністю, за якою здійснюється підготовка фахівців;

- можливість забезпечення кваліфікованого керівництва практикою;
- надання практикантам можливості працювати на штатних посадах, робота на яких відповідає програмі практики;
- надання практикантам права користуватись бібліотекою, кабінетами, документацією, необхідною для виконання програми практики;
- можливість працевлаштування випускників.

У межах академічної мобільності здобувачам вищої освіти може бути надана можливість проходження виробничої практики в інших країнах у порядку, встановленому чинним законодавством і договорами про співпрацю, укладеними Кам'янець-Подільським національним університетом імені Івана Огієнка з закладами освіти інших держав.

5. Види, форми і методи контролю. Підведення підсумків практики

Основною формою контролю під час педагогічної практики є самоконтроль і оцінка практикантом рівня своєї готовності до професійної діяльності, що здійснюється через ведення *Щоденника* практики, чітке виконання *Календарного графіку*, підготовку і захист *Звіту з практики* у комісії.

Керівники від фахових кафедр і бази практики здійснюють такий контроль:

- 1) спостереження за практикантом, відвідування і аналіз проведених ним навчальних і виховних заходів;
- 2) контроль за виконанням «Календарного графіку проходження практики»;
- 3) бесіди з учасниками освітньо-виховного процесу, аналіз відгуків про роботу практиканта; участь у шкільних виробничих нарадах;
- 4) перевірка робочих записів і звітної документації, оцінювання діяльності практиканта;
- 5) підведення підсумків роботи практиканта під час захисту звіту в комісії.

Після закінчення практики здобувач вищої освіти звітує про виконання її програми та індивідуального завдання. Форма звітності – письмовий **звіт**. Його оформляють відповідно до вимог, визначених програмою практики.

Звіт має містити відомості про виконання всіх розділів програми практики та індивідуального завдання, висновки і пропозиції. Звіт підписує здобувач вищої освіти, підписують та оцінюють керівники від бази практики, члени комісії з захисту звітів про проходження практики.

Щоденник є частиною звіту практиканта. Враховуючи специфіку проведення практики, кафедри можуть розробляти окрему форму щоденника.

Звітні матеріали з практик зберігаються на відповідних кафедрах упродовж 3-х років.

Захист звіту перед комісією (до якої входять керівники від університету, бази практики, викладачі дисциплін фахової підготовки) відбувається впродовж 10 днів після завершення практики. Кожна практика оцінюється відповідно до принципів та критеріїв, передбачених її робочою програмою.

За результатами захисту виставляється **залік** (за навчальну практику) або **диференційований залік** (за виробничу практику).

Здобувачеві освіти, який **не виконав програму практики** з підтверджених документально **поважних причин**, може бути надане право на повторне проходження практики за умов, визначених університетом і погоджених із базою практики (як правило, у вільний від навчання час). Терміни повторного проходження практики визначаються наказом ректора університету.

У випадку підтвердженої участі в міжнародних програмах / програмах академічної мобільності здобувач вищої освіти може проходити виробничу практику впродовж навчального року в другій половині дня у вільний від навчання час в обсязі, передбаченому навчальним планом спеціальності за індивідуальним графіком.

Здобувач, який **вдруге отримав негативну оцінку за практику**, відраховується з університету.

Здобувача вищої освіти, який **не виконав програму практики без поважних причин** або **отримав оцінку «не зараховано» / «незадовільно»**, відраховують з університету за невиконання навчального плану.

Здобувачі освіти випускних курсів, які мають академічну заборгованість за результатами практики, не допускаються до державної атестації та відраховуються з університету.

Оцінку за практику вносять до відомості обліку успішності, залікової книжки / індивідуального навчального плану здобувача вищої освіти за підписом голови комісії.

Підсумки кожної практики обговорюють на засіданнях кафедр, на вченій раді факультету.

Критерії оцінки роботи практиканта:

- виконання програми практики;
- рівень теоретичного осмислення здобувачем вищої освіти своєї практичної діяльності (її мети, завдань, змісту, методів);
- ступінь сформованості професійно-педагогічних компетентностей;
- рівень професійної спрямованості та соціальної активності майбутнього вчителя (інтерес до науково-педагогічної діяльності, активність, відповідальне і творче ставлення до роботи та ін.);
- дотримання вимог до оформлення звітної документації;
- уміння відстоювати власну позицію з питань навчання і виховання в процесі захисту педагогічної практики.

Практика оцінюється за **100-бальною шкалою** відповідно до розподілу балів, розробленого кафедрами, які забезпечують керівництво практикою. При цьому враховуються відгуки керівників від бази практики, їх оцінка роботи практиканта.

Загальні критерії та норми оцінювання практик – у Додатку А цього посібника.

6. Особливості організації та проведення практик

6.1. Навчальна психолого-педагогічна практика

Навчальна психолого-педагогічна практика обсягом 90 академічних годин проводиться на 2-му курсі, в 4-му семестрі, триває 2 тижні, актуалізує теоретичні знання з психології та педагогіки. Проводиться під керівництвом викладачів кафедри психології освіти і кафедри педагогіки та управління навчальним закладом. Є початковим етапом практичного освоєння педагогічної професії. Здобувачі вищої освіти знайомляться з системою загальної середньої освіти в Україні, особливостями роботи навчальних закладів, здійснюють освітню діяльність як помічники педагогів у закладах загальної середньої освіти, органічно поєднуючи цю діяльність з виконанням навчально-практичних і навчально-дослідницьких завдань з теоретичних курсів.

Мета практики – оптимізувати адаптацію здобувачів вищої освіти до умов їх майбутньої професійної діяльності; забезпечити пізнання ними закономірностей професійної діяльності та закладання основ творчого оволодіння способами її організації; виховання у здобувачів вищої освіти потреби у професійному самовдосконаленні.

Завдання:

- закріпити, поглибити і збагатити психолого-педагогічні й фахові знання, навички їх застосування при розв'язанні конкретних освітніх завдань;
- формувати і розвивати у майбутніх учителів загальні й фахові компетентності та професійно значущі якості особистості;
- виховувати у здобувачів вищої освіти стійкий інтерес і любов до професії вчителя, потребу в педагогічній самоосвіті;
- створювати умови для професійного самовдосконалення здобувачів вищої освіти, розвитку їх творчих здібностей;
- залучати здобувачів вищої освіти до науково-дослідницької педагогічної діяльності;

- знайомити із сучасним технологіями освітньої діяльності закладів середньої освіти; з інноваційним педагогічним досвідом.

Компетентності, які формуються під час практики

Загальні:

Здатність працювати в команді.

Здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях.

Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

Спеціальні (фахові, предметні):

Знання і розуміння предметної області та усвідомлення специфіки професійної діяльності.

Здатність використовувати знання з іноземної мови в освітній діяльності.

Здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів з іноземної мови та зарубіжної літератури.

Здатність аналізувати особливості сприйняття й засвоєння учнями навчальної інформації з метою прогнозування та корекції освітнього процесу.

Здатність використовувати досягнення сучасної науки в галузі теорії та історії психології та педагогіки в закладах загальної середньої освіти, практиці навчання іноземної мови й зарубіжної літератури.

Здатність реалізовувати ефективні підходи (особистісно зорієнтований, діяльнісний, компетентнісний) до викладання іноземної мови та зарубіжної літератури на підставі передового вітчизняного й міжнародного досвіду.

Здатність дотримуватися сучасних мовних норм, використовувати різні форми і види комунікації в освітній діяльності, обирати мовні засоби відповідно до стилю й типу тексту.

Здатність використовувати когнітивно-дискурсивні вміння, спрямовані на сприйняття й породження зв'язних монологічних і діалогічних текстів в усній та письмовій формах.

Здатність доцільно використовувати й створювати сучасне навчально-методичне забезпечення для проведення занять.

Здатність до критичного аналізу, діагностики та корекції власної педагогічної діяльності, оцінки педагогічного досвіду (вітчизняного, закордонного) у галузі навчання іноземних мов та зарубіжної літератури з метою професійної саморегуляції й свідомого вибору шляхів вирішення проблем в освітньому процесі.

Здатність створювати рівноправний і психологічно позитивний клімат для навчання, організовувати ефективну комунікацію між учасниками освітнього процесу (учні, учителі, батьки та ін.).

Хід практики

Перед початком практики проводиться настановна конференція, на якій здобувачам вищої освіти роз'яснюються завдання і зміст практики, а також порядок її проходження. Для виконання програми практики здобувачі вищої освіти закріплюються за класами і вчителями. Кожен практикант працює за особисто складеним індивідуальним планом. Хід і результати роботи фіксуються у щоденнику практики.

Щоденне навантаження практиканта становить 6-8 годин робочого часу, до якого входить відвідування уроків та виховних заходів з метою здійснення психолого-педагогічного спостереження за освітнім процесом, навчально-пізнавальною діяльністю учнів в освітньому процесі, організованістю учнів під час уроку тощо за пропонованими схемами.

Звітна документація:

- *щоденник*, в якому фіксуються всі форми роботи під час практики;
- *звіт* про проведену практичну роботу та результати психолого-педагогічних спостережень, а також самоаналіз результатів формування загальних та спеціальних компетентностей здобувача вищої освіти під час практики;

- *результати психологічного вивчення навчально-пізнавальної діяльності учнів під час уроку* за такими складовими: навчальна взаємодія вчителя та учнів, протоколи спостережень за особливостями пізнавальної діяльності учнів на уроці, психологічний аналіз уроку;
- *конспект залікового виховного заходу*, проведеного під час практики, та його самоаналіз,
- *результати спостережень* за процесом викладання на уроці, за процесом засвоєння учнями знань на уроці, за реалізацією принципів та методів навчання на уроках в закладах загальної середньої освіти.
- *конспект залікового виховного заходу*, проведеного під час практики, та його самоаналіз.

Контроль за проходженням навчальної психолого-педагогічної практики здійснюється шляхом консультацій, поточних співбесід, аналізу звітної документації, заліку.

Оцінювання практики: зараховано / не зараховано

Під час оцінювання враховують: відгуки про роботу практиканта від бази практики; характер та рівень виконаних завдань (репродуктивний, інтерпретативний, творчий), якість ведення щоденника навчальної психолого-педагогічної практики, виконання доручень класних керівників тощо.

Розподіл балів за практику

Вид діяльності під час практики	Максимальна кількість балів
1. Виконання завдань з психології	45
2. Виконання завдань з педагогіки	45
3. Відповідність звітної документації змісту діяльності практиканта, якість її оформлення	5
4. Захист звіту перед комісією	5
Разом:	100

Рекомендована література

Педагогіка

1. Бодненко Д.М. Моніторинг навчальної діяльності : навч. посіб. Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2014. 276 с.
2. Бути вчителем : навч.-метод. посіб. з курсу «Вступ до спеціальності» / укладач О.В. Грушко. Вінниця : ТД «Єдельвейс», 2007, 296 с.
3. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки : навч. посіб. 3-тє вид., доопрац. і доп. Київ : Знання, 2008. 566 с.
4. Волкова Н.П. Педагогіка : навч. посіб. 3-тє вид., стер. Київ : Вид. центр «Академія», 2009. 616 с.
5. Гетта В. Шляхи досягнення педагогічної майстерності. *Трудова підготовка в закладах освіти*. 2010. № 9. С. 44-45.
6. Гончар Л.В., Кравченко Т.В., Мачуська І.М., Павицька К.М., Хижняк А.В. Формування сімейних цінностей у дітей шкільного віку в сучасних соціокультурних умовах : монографія. Харків : «Друкарня Мадрид», 2016. 176 с.
7. Гурський В.А., Присакар В.В. Педагогіка: загальні основи педагогіки, теорія освіти і навчання : навч. посіб. Кн. 1. Кам'янець-Подільський : Медобори, 2012. 202 с.
8. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. 2-ге вид., доп. Київ : «Академвидав», 2012. 352 с.
9. Задорожна Л. На шляху до педагогічної майстерності. *Початкова школа*. 2001. № 9. С. 60-61.
10. Зязюн І.А. Краса педагогічної дії : навч. посіб. Київ : УФІМБ, 1997. 320 с.
11. Ковальчук Л.О. Основи педагогічної майстерності : навч. посіб. Львів : Центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. 608 с.

Психологія

1. Варій М. Загальна психологія: підручник. В 2 т. Т. 1-2. Львів : Апріорі, 2016.
2. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. / за наук. ред. О.В. Скрипченко. Київ : Каравела, 2016. 400 с.
3. Дуткевич Т.В. Загальна психологія. Теоретичний курс : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 388 с.
4. Концепція нової української школи. URL : <http://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/07/konczepczyia.pdf>.
5. Класний керівник у сучасній школі: метод. посібник / В.М. Оржеховська, О.І. Пилипенко та ін. Київ : ІЗМН, 1996.
6. Моделювання психолого-педагогічного супроводу освітнього процесу: від теорії до практики / авт.-уклад. О.О. Заріцький, Є.В. Афоніна, Н.В. Міщенко. Слов'янськ : Витоки, 2018. 158 с.

7. Основи педагогічної майстерності / Федорчук Е.І., Конькова Т.І., Заремба В.О., Федорчук В.В. Кам'янець-Подільський, 2006.
8. Павелків Р.В. Вікова психологія. Київ : Кондор, 2015. 469 с.
9. Психологічна енциклопедія / автор-упорядник О.М. Степанов. Київ : «Академвидав», 2006. 424 с.
10. Савчин Мирослав. Загальна психологія : підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2018, 2020. 344 с.
11. Скрипченко О.В., Долинська Л.В. Загальна психологія : підручник. Київ : Каравела, 2017. 464 с.
12. Федорчук Е.І. Сучасні педагогічні технології. Кам'янець-Подільський, 2006.
13. Федорчук Е.І., Федорчук В.В. Загальна педагогіка : лекції. Кам'янець-Подільський, 2007.

6.2. Навчальна ознайомлювальна педагогічна практика

Практика передбачає ознайомлення здобувачів вищої освіти зі спеціфікою майбутнього фаху, отримання первинних професійних умінь і навичок. Проводиться на 3-му році навчання, в 6-му семестрі, триває 3 тижні. Її обсяг – 4,5 кредити ЄКТС, 135 академічних годин.

Практика **має на меті** озброєння здобувачів вищої освіти комплексом компетентностей, необхідних для виконання освітньо-виховної роботи в закладі загальної середньої освіти. Включає завдання з польської, англійської / німецької мови, зарубіжної літератури і педагогіки.

Завдання практики:

- 1) розвивати у здобувачів вищої освіти готовність до роботи у закладі загальної середньої освіти, стійкий інтерес до професії вчителя, формувати творчий підхід до педагогічної діяльності;
- 2) систематизувати і поглиблювати теоретичні знання, забезпечити їх зв'язок з реальним педагогічним процесом, використовувати у розв'язанні конкретних освітніх і виховних завдань;
- 3) формувати первинні вміння проводити уроки, позаурочні та виховні заходи з використанням сучасних методів, прийомів, педагогічних технологій;

4) спонукати практикантів до подальшої активності та самостійності в набутті фахових компетентностей, сприяти формуванню особистого стилю викладання.

Під час практики продовжується формування загальних та спеціальних (фахових) **компетентностей**.

Загальні компетентності:

Знання та усвідомлення предметної області та усвідомлення специфіки професійної діяльності.

Здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях.

Здатність використовувати знання іноземної мови в освітній діяльності.

Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

Здатність діяти відповідально і свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини і громадянина; реалізувати свої права і обов'язки; усвідомлювати цінності громадянського суспільства.

Здатність виявляти повагу та цінувати українську національну культуру, багатоманітність та мультикультурність у суспільстві; здатність до вираження національної культурної ідентичності, творчого самовираження.

Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Спеціальні (фахові) компетентності:

Здатність аналізувати особливості сприйняття й засвоєння учнями навчальної інформації з метою прогнозу ефективності освітньо-виховного процесу.

Здатність доцільно використовувати й створювати сучасне навчально-методичне забезпечення (обладнання) для проведення занять, у тому числі – електронні освітні ресурси.

Здатність дотримуватися сучасних мовних норм (з іноземної та державної мови), володіти іноземною мовою на рівні не нижче C1, викорис-

товувати різні форми й види комунікації в освітній діяльності, обирати мовні засоби відповідно до стилю й типу тексту.

Здатність створювати рівноправний і психологічно позитивний клімат для навчання, організовувати ефективну комунікацію між учасниками освітнього процесу (учні, учителі, батьки та ін.).

Друга спеціальність Середня освіта (Мова і література (англійська) / Середня освіта (Мова і література (німецька))

Здатність розуміти усне англійське / німецьке мовлення та реагувати на нього за умови здійснення спілкування стандартною англійською / німецькою мовою та використовувати її у професійній діяльності.

В результаті проходження навчальної ознайомлювальної педагогічної практики здобувач вищої освіти **повинен знати:**

- мету, завдання і умови навчання іноземних мов і зарубіжної літератури;
- діючі навчальні програми;
- особливості планування роботи вчителя;
- специфіку уроку іноземної мови, його структуру, форми проведення;
- специфіку уроку зарубіжної літератури, його структуру, форми проведення;
- різноманітні види організації позаурочної роботи з іноземної мови та зарубіжної літератури;
- види виховної роботи.

Здобувач вищої освіти **повинен уміти:**

- критично оцінювати відвідані уроки та робити на їх основі висновки щодо організації власної освітньо-виховної діяльності;
- виявляти рівень підготовки вчителя / практиканта до уроків, аналізуючи використані ним матеріали з точки зору їх відповідності до сучасних досягнень в галузі мовознавства, літературознавства, методик викладання, до вікових особливостей учнів тощо;
- робити письмовий аналіз відвіданих уроків;

- розробляти окремий фрагмент уроку;
- розробляти план і проводити виховний захід (фрагмент заходу).

Хід практики:

Для виконання програми практики здобувачі освіти направляються в заклади загальної середньої освіти і закріплюються за класами та вчителями. Їх щоденне навантаження становить 6-8 годин робочого часу. Режим роботи практиканта визначається керівниками практики, час перебування в школі – розкладом занять та індивідуальним планом.

До робочого часу практиканта входить: спостереження за роботою вчителя і учнів; ведення щоденника практики; самостійне вивчення методичної літератури; розробка фрагментів уроків, підбір дидактичних матеріалів до них; консультації з керівниками від навчального закладу і університету; відвідування, участь у підготовці та проведенні додаткових освітніх заходів; допомога вчителю в перевірці письмових робіт учнів, створенні дидактичних матеріалів, оформленні кабінету тощо; допомога класному керівникові у проведенні виховної роботи; розробка фрагмента плану виховного заходу; виконання індивідуального завдання, що відображає напрям науково-дослідної роботи здобувача вищої освіти, вивчення та узагальнення передового педагогічного досвіду.

Звітна документація:

- 1) щоденник, в якому фіксуються всі форми роботи під час практики;
- 2) звіт про проходження практики;
- 3) фрагменти календарних планів з іноземних мов і зарубіжної літератури на час практики;
- 4) аналіз за схемою відвіданих уроків:
 - а) польської мови,
 - б) англійської мови,
 - в) зарубіжної літератури (кількість визначається Робочою програмою практики);
- 5) розроблений фрагмент уроку польської мови з використанням інтерактивних технологій;

- 6) розроблений на основі комунікативного підходу фрагмент уроку з англійської мови;
- 7) самостійна розробка одного фрагменту відвіданого уроку зарубіжної літератури (за вибором) із використанням ігрових технологій;
- 8) профіль групи з англійської мови;
- 9) фрагмент виховного заходу, проведеного практикантом.

Розподіл балів за практику

Вид діяльності під час практики	Максимальна кількість балів
1. Виконання завдань з <i>польської мови</i>	30
2. Виконання завдань з <i>англійської мови</i>	25
3. Виконання завдань з <i>зарубіжної літератури</i>	20
4. Виконання завдань з педагогіки	15
5. Відповідність звітної документації змісту діяльності практиканта, якість її оформлення	5
6. Захист звіту перед комісією	5
Разом:	100

Оцінювання практики. Практика завершується перевіркою звітної документації, захистом звітів перед комісією, виставленням заліку (*зараховано / не зараховано*). Практикант, робота якого визнана незадовільною, вважається таким, що не виконав навчальний план семестру.

Рекомендована література

1. Збірник навчально-методичних матеріалів до уроків польської мови у 5-11 класах / укладачі Бондарук Л.М., Глинюк Л.М., Станько-Присяжнюк А.О. Луцьк : ВІППО, 2020. 139 с. URL : <https://padlet.com/bonlily44/dmp4nx7ks99f7753>
2. Кравчук А.М. Польська вимова з елементами правопису : навч. посібник. Київ : Фірма «Інкос», 2015.
3. Кравчук А.М. Польська мова – українцям. Львів : Українська академія друкарства, 2008.
4. Кравчук А.М., Ковалевський Є. Методика викладання польської мови. Київ : Фірма «Інкос», 2017.

5. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах у структурно-логічних схемах і таблицях: навчальний посібник / укл. С.Ю. Ніколаєва, С.В. Гапонова та ін. Київ : Ленвіт, 2004. 208 с.
6. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. Польська мова. 5-9 класи.
7. Butcher Anna, Guziuk-Świca Barbara. Bliżej Polski. Wiedza o Polsce i jej kulturze. Podręcznik do nauki języka polskiego jako obcego” (+audio). URL : <https://polonistyka.com/-19790>.
8. Komorowska H. Metodyka nauczania języków obcych. Warszawa : Fraszka edukacyjna, 2002. 205 s.
9. Metodyka nauczania języka polskiego jako obcego. Warszawa: PAN, 1980. 290 s.
10. Seretny A., Lipińska E. ABC metodyki nauczania języka polskiego jako obcego. Kraków : UNIVERSITAS, 2005. 329 s.
11. Науково-методична періодика: журнали «Іноземні мови», «Іноземні мови в навчальних закладах».

6.3. Виробнича педагогічна практика з польської мови і зарубіжної літератури

Практика проводиться у 7 семестрі (9 кредитів, 270 год.), триває 6 тижнів і завершується диференційованим заліком. Під час практики створюються умови, що максимально сприяють формуванню основ професійної майстерності вчителя польської мови, зарубіжної літератури і класного керівника.

Виробнича педагогічна практика **має на меті** озброєння здобувачів вищої освіти комплексом компетентностей, необхідних для виконання всіх видів освітньо-виховної роботи у закладах загальної середньої освіти.

Вдосконалюються **загальні компетентності**, формування яких почалось під час навчальних практик, а саме:

Знання та розуміння предметної області та усвідомлення специфіки професійної діяльності.

Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Здатність працювати в команді.

Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях.

Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

Здатність використовувати знання іноземної мови в освітній діяльності.

Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

Продовжується формування *спеціальних (фахових) компетентностей*:

Здатність формувати в учнів предметні компетентності.

Здатність застосовувати сучасні методи й освітні технології навчання.

Здатність використовувати різні форми й види комунікації в освітній діяльності.

Здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів з іноземної мови та зарубіжної літератури.

Здатність аналізувати особливості сприйняття й засвоєння учнями навчальної інформації з метою прогнозу ефективності та корекції навчально-виховного процесу.

Здатність використовувати досягнення сучасної науки в галузі теорії та історії іноземної мови, зарубіжної літератури в закладах загальної середньої освіти, практиці навчання.

Здатність реалізовувати ефективні підходи (особистісно-орієнтований, діяльнісний, компетентнісний) до викладання іноземної мови і зарубіжної літератури на підставі передового вітчизняного й міжнародного досвіду.

Здатність дотримуватися сучасних мовних норм (з іноземної та державної мови), володіти іноземною мовою на рівні не нижче С1, використовувати різні форми й види комунікації в освітній діяльності, обирати мовні засоби відповідно до стилю й типу тексту.

Здатність використовувати когнітивно-дискурсивні вміння, спрямовані на сприйняття й породження зв'язних монологічних і діалогічних

текстів в усній та письмовій формах (іноземною та державною мовами), володіти методикою розвитку зв'язного мовлення учнів у процесі говоріння й підготовки творчих робіт.

Здатність доцільно використовувати й створювати сучасне навчально-методичне забезпечення (обладнання) для проведення занять.

Здатність до критичного аналізу, діагностики й корекції власної педагогічної діяльності, оцінки педагогічного досвіду (вітчизняного, закордонного) у галузі викладання іноземних мов і зарубіжної літератури з метою професійної саморегуляції й свідомого вибору шляхів вирішення проблем у навчально-виховному процесі.

Здатність створювати рівноправний і психологічно позитивний клімат для навчання, організовувати ефективну комунікацію між учасниками освітнього процесу (учні, учителі, батьки та ін.).

Здатність здійснювати власне дослідження в освітній діяльності.

Завдання практики:

- продовжити ознайомлення практикантів із сучасними методами і формами організації навчально-виховного процесу в закладах загальної середньої освіти;
- поглибити розуміння сутності основ компетентнісної, особистісно орієнтованої освіти, особливостей її реалізації в педагогічному процесі;
- формувати у них відповідні компетентності для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних умовах;
- поглибити розуміння здобувачем освіти сутності виховання в контексті інноваційної освіти, основ її реалізації через адекватну організацію навчальної діяльності учнів;
- виховувати морально-етичні якості вчителя, індивідуальний творчий стиль професійної діяльності, потребу систематично поновлювати здобуті знання й творчо застосовувати їх у практичній діяльності;
- сприяти саморозвитку особистісних якостей практиканта, активізувати позицію суб'єкта професійного та особистісного саморозвитку;

- закріплювати, поглиблювати, інтегрувати теоретичні знання в процесі їх практичного використання для вирішення конкретних навчально-виховних завдань.

Основні **принципи організації практики**: зв'язок із життям; систематичність і безперервність; комплексний характер; діяльнісний підхід; диференціація та індивідуалізація змісту й організації; особистісно зорієнтований підхід до процесу навчання і виховання; рефлексійний підхід.

Під час практики здобувачі вищої освіти виконують обов'язки вчителя польської мови, зарубіжної літератури і класного керівника у закріпленому класі.

Основні напрямки практичної діяльності практикантів: ознайомлення зі структурою навчального закладу, освітньо-виховною роботою в ньому; планування і проведення уроків та позаурочних заходів з польської мови, зарубіжної літератури; відвідування й аналіз занять та заходів, які проводять вчителі, інші практиканти; відвідування, аналіз, підготовка і проведення виховних заходів; психолого-педагогічні дослідження; вивчення та узагальнення передового педагогічного досвіду. Під час практики здобувач вищої освіти виконує індивідуальне завдання навчально-методичного, виховного або наукового характеру.

Перелік звітної документації:

1. Письмовий звіт, оцінений керівниками від бази практики.
2. Щоденник, в якому містяться відгуки про роботу практиканта як учителя польської мови, зарубіжної літератури і класного керівника, з рекомендованою оцінкою, підписом учителя, підписом директора або завуча та печаткою навчального закладу.
3. Конспекти проведених уроків польської мови, оцінені вчителем та/або керівником практики від фахової кафедри (кількість визначається Робочою програмою практики).
4. Аналіз уроків польської мови, проведених іншими практикантами (кількість визначається Робочою програмою практики).

5. Конспект одного позаурочного заходу з польської мови, оцінений учителем та/або керівником практики від фахової кафедри.
6. Конспекти проведених уроків зарубіжної літератури, оцінені вчителем та/або керівником практики від фахової кафедри (кількість визначається Робочою програмою практики).
7. Конспект одного позаурочного заходу з зарубіжної літератури, оцінений учителем та/або керівником практики від фахової кафедри.
8. Відеозвіт про проведений урок або додатковий захід з польської мови / зарубіжної літератури.
9. Виконані завдання з педагогіки (педагогічний щоденник, план-конспект виховного заходу, самоаналіз заходу, комплексний самоаналіз проведеного уроку, комплексний аналіз відвіданого уроку).
10. Виконані завдання з психології (звіти за поданими схемами про вивчення учнівської групи та про результати психодіагностики міжособистісних відносин; матеріали психодіагностики (бланки відповідей); розділ «Психологічна складова виробничої практики» у звіті про практику).
11. Звіт про результати виконання індивідуального завдання.

Підведення підсумків практики

Після завершення практики здобувачі вищої освіти звітують про виконання її програми та індивідуального завдання. Перелік звітної документації, вимоги до її оформлення, критерії оцінювання результатів визначаються Робочою програмою практики.

Підсумки практики підводяться в процесі **захисту** письмового звіту перед комісією, створеною на факультеті.

Форма підсумкового контролю – *диференційований залік*.

Розподіл балів за практику

Вид діяльності під час практики	Максимальна кількість балів
1. Виконання завдань з польської мови (у т. ч. індивідуального завдання)	40
2. Виконання завдань з зарубіжної літератури	20
Виконання завдань з педагогіки	15
3. Виконання завдань з психології	15
4. Відповідність звітної документації змісту діяльності практиканта, її оформлення	5
5. Захист звіту перед комісією	5
Разом:	100

Рекомендована література

Польська мова

1. Біленька-Свистович Л., Ярмолюк М. Я вивчаю польську мову. Київ : АртЕк, 1998. 304 с.
2. Васейко Ю.С. Практичний курс польської мови : навч. посіб. : для студ. ВНЗ / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки. Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки, 2011. 194 с.
3. Войцева О. Польська мова : навч. посібник. Чернівці : Вид. дім «Букрек», 2007.
4. Глушук О.М., Замула І.В., Романчук К.В., Ваховська В.Л., Войналович О.П. Польська мова. Język polski : навч. посібн. для студ. економ. спец. вищих навч. закл. 2-ге вид., доп. і перероб. / за ред. Ф. Ф. Бутинця, М. Добії. Житомир : ЖДТУ, 2005. 248 с.
5. ПРЕЗЕНТАЦІЇ З РІЗНИХ ТЕМ. *Polonistyka*. Сайт для тих, хто вивчає і викладає польську мову. URL : <https://polonistyka.com/category/materialy/prepodawanie-polskiego-yazyka/tematicheskie-prezentacji>.
6. ТЕСТИ І ВПРАВИ З ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ. *Polonistyka*. Сайт для тих, хто вивчає і викладає польську мову. URL : <https://polonistyka.com/testy-i-uprazhneniya-po-polskomu-yazyku>.
7. Dąbrowska A., Dobesz U., Pasięka M. Co warto wiedzieć. Poradnik metodyczny dla nauczycieli języka polskiego jako obcego na Wschodzie. Warszawa : Ośrodek rozwoju edukacji, 2010. 236 s.

8. Inne optyki. Nowe programy, nowe metody, nowe technologie w nauczaniu kultury polskiej i języka polskiego jako obcego. Red. Cudak R., Tambor J. Katowice : wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2001. 506 s.
9. Komorowska H. Metodyka nauczania języków obcych. Warszawa : Fraszka edukacyjna, 2002. 205 s.
10. Metodyka nauczania języka polskiego jako obcego. Warszawa : PAN, 1980. 290 s.
11. Miodunka W. Nowa generacja w glottodydaktyce polonistycznej. Kraków : UNIVERSITAS, 2009. 228 s.
12. Seretny A., Lipińska E. ABC metodyki nauczania języka polskiego jako obcego. Kraków : UNIVERSITAS, 2005. 329 s.
13. Seretny A., Lipińska E. Z zagadnień dydaktyki języka polskiego jako obcego. Kraków : UNIVERSITAS, 2006. 340 s.
14. Sztuka czy rzemiosło? Nauczyć Polski i polskiego. Red. Achteлик A. Tambor J. Katowice : wydawnictwo Gnome, 2010. 267 s.
15. Sztuka i rzemiosło? Nauczyć Polski i polskiego. Tom 2. Red. Achteлик A. Tambor J. Katowice : wydawnictwo Gnome, 2010. 238 s.
16. Sztuka to rzemiosło? Nauczyć Polski i polskiego. Tom 3. Red. Achteлик A. Tambor J. Katowice : wydawnictwo Gnome, 2013. 210 s.

Педагогіка

1. Бодненко Д.М. Моніторинг навчальної діяльності : навч. посіб. Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2014. 276 с.
2. Волкова Н.П. Педагогіка : навч. посіб. 3-тє вид., стер. Київ : Вид. центр «Академія», 2009. 616 с.
3. Гончар Л.В., Кравченко Т.В., Мачуська І.М., Павицька К.М., Хижняк А.В. Формування сімейних цінностей у дітей шкільного віку в сучасних соціокультурних умовах : монографія. Харків : «Друкарня Мадрид», 2016. 176 с.
4. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. 2-ге вид., доп. Київ : «Академвидав», 2012. 352 с.
5. Зязюн І.А. Краса педагогічної дії : навч. посіб. Київ : УФІМБ, 1997. 320 с.
6. Ковальчук Л.О. Основи педагогічної майстерності : навч. посіб. Львів : Центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. 608 с.
7. Основи педагогічної майстерності : модульно-рейтинговий підхід / автор-упорядник О.І. Кіліченко. Івано-Франківськ, 2012. 206 с.
8. Основи педагогічної майстерності : нав.-метод. посіб. / за заг. ред. Е.І. Федорчук. Кам'янець-Подільський : видавець Зволейко Д.Г. 2008. 272 с.
9. Основи педагогічного оцінювання : навч.-метод. посіб. Ніжин : Лисенко М.М., 2012. 102 с.

10. Сайтарли І.А. Культура міжособистісних стосунків : навч. посіб. Київ, 2007. 240 с.
11. Стельмахович М.Г. Українська родинна педагогіка : навч. посібник. Київ : ІСДО, 1996. 288 с.

Психологія

1. Венгер Г.С. Соціальна психологія : навч.-метод.посіб. Миколаїв, 2017. 344 с.
2. Дуткевич Т.В., Володченко М.А. Соціальна психологія: теоретичний курс : навч. посіб. Кам'янець-Подільський : Друк-Сервіс, 2012. 130 с.
3. Зелінська Т.М. Практикум із соціальної психології: Реком. МОНУ як навч. посібник для студ. ВНЗ / Т.М. Зелінська, І.В. Михайлова, А.Е. Демерс. Київ : Каравела, 2012. 232 с.
4. Коропецька О.М. Психологічні основи професійної орієнтації та самореалізації особистості. Навчальний посібник. Київ : КНТ, 2016. 438 с.
5. Лемак М.В., Петрище В.Ю. Психологу для роботи: діагностичні методики : збірник. Вид 2-ге. Ужгород : Видавництво Олександра Гаркуші, 2012. 616 с.
6. Мазяр О.В., Кириченко В.В. Психологія праці: модульний курс : навчальний посібник. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 190 с.
7. Мерзлякова О., Євдокимова Г. Методики професійного самовизначення. Київ : Шкільний світ, 2014. 120 с.
8. Мясенко В.В. Психологія професійної самореалізації молоді : монографія. Київ : Міленіум, 2016. 104 с.
9. Основи соціальної психології: підручник для закладів вищої освіти / П.П. Горностай, М.М. Слюсаревський, В.О. Татенко та ін.; за ред. М.М. Слюсаревського. Київ : Талком, 2018. 580 с.
10. Синявський В.В. Психологічні основи профорієнтаційної професіографії : навч.-метод. посібник. Київ : ІПК ДСЗУ, 2010. 96 с.
11. Щербакова І.М., Стадник І.А. Психодіагностика професійного самовизначення особистості : навч.-метод. посіб. Суми : Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2012. 324 с.

6.4. Виробнича педагогічна практика з другої іноземної мови (англійської / німецької)

Виробнича педагогічна практика з другої іноземної мови проводиться в 8 семестрі, триває 4 тижні (6 кредитів ЄКТС, 180 год.) і завершується диференційованим заліком. Окрім мови, передбачає виконання завдань з педагогіки і психології.

Практика забезпечує оптимальне поєднання теоретичної підготовки філолога з практичною діяльністю, визначає рівень професійної компе-

тенції, активізує процес формування особистісних фахових якостей. **Має на меті** підготувати здобувача вищої освіти, який обрав другу іноземну мову, до виконання функцій вчителя англійської або німецької мови і педагога-вихователя закладу загальної середньої освіти.

Завдання практики:

- поглиблення, інтегрування теоретичних знань з практикою для вирішення конкретних освітньо-виховних завдань;
- вдосконалення набутих раніше спеціальних (фахових) компетентностей для прийняття самостійних рішень під час роботи в реальних умовах;
- розвиток уміння проводити заняття з іноземної мови з використанням сучасних методів і прийомів, доцільно застосовуючи знання з педагогіки, психології;
- виховання морально-етичних якостей вчителя, індивідуального творчого стилю професійної діяльності, потреби систематично поновлювати здобуті знання.

Під час практики продовжують формуватися **загальні компетентності**, а саме:

Знання та розуміння предметної області та усвідомлення специфіки професійної діяльності.

Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Здатність працювати в команді.

Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях.

Здатність використовувати знання іноземної мови в освітній діяльності.

Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

Набувають подальшого розвитку й удосконалення **спеціальні (фахові) компетентності**:

Здатність застосовувати сучасні методи та освітні технології навчання.

Здатність аналізувати особливості сприйняття й засвоєння учнями навчальної інформації з метою прогнозування ефективності та корекції освітнього процесу.

Здатність реалізовувати ефективні підходи (особистісно зорієнтований, діяльнісний, компетентнісний) до викладання іноземної мови з урахуванням передового вітчизняного й міжнародного досвіду.

Здатність використовувати різні форми й види комунікації в освітній діяльності.

Здатність до критичного аналізу, діагностики й корекції власної педагогічної діяльності, оцінки педагогічного досвіду (вітчизняного, закордонного) у галузі викладання з метою професійної саморегуляції й свідомого вибору шляхів вирішення проблем в освітньому процесі.

Здатність створювати рівноправний і психологічно позитивний клімат для навчання, організовувати ефективну комунікацію між учасниками освітнього процесу (учні, батьки, учителі та ін.).

Здатність розуміти усне англійське / німецьке мовлення та реагувати на нього за умови здійснення спілкування стандартною англійською / німецькою мовою та використовувати її у професійній діяльності.

Здатність до розуміння основних понять теоретичного курсу англійської / німецької мови та вміння використовувати їх у практичній діяльності.

Здатність до розуміння основних лінгвокультурних традицій Великобританії та США / Німеччини та уміння здійснювати іншомовне міжкультурне спілкування / Здатність до аналізу складних граматичних явищ англійської/німецької мови.

Основні **принципи організації практики**: зв'язок із життям; систематичність і безперервність; комплексний характер; діяльнісний підхід; диференціація та індивідуалізація змісту і організації; особистісно зорієнтований підхід до процесу навчання і виховання; рефлексійний підхід.

Під час практики здобувачі освіти виконують обов'язки вчителя англійської або німецької мови і класного керівника у закріпленому класі.

Основні напрямки практичної діяльності студентів: ознайомлення зі структурою навчального закладу, навчально-виховною роботою в ньому; планування і проведення основної та додаткової роботи з англійської / німецької мови; відвідування й аналіз занять та заходів з англійської / німецької мови, проведених учителем та іншими практикантами; відвідування, аналіз, підготовка і проведення виховних заходів; психолого-педагогічні дослідження; вивчення та узагальнення передового педагогічного досвіду.

Перелік звітної документації:

1. Письмовий звіт, оцінений керівниками від бази практики.
2. Щоденник, в якому містяться відгуки про роботу практиканта як учителя англійської / німецької мови і класного керівника, з рекомендованою оцінкою, підписом учителя, підписом директора або завуча та печаткою навчального закладу.
3. Конспекти проведених уроків англійської / німецької мови, оцінені вчителем та/або керівником практики від фахової кафедри (кількість визначається Робочою програмою практики).
4. Аналіз уроків англійської / німецької мови, проведених іншими практикантами (кількість визначається Робочою програмою практики).
5. Конспект одного позаурочного заходу з англійської / німецької мови, оцінений учителем та/або керівником практики від фахової кафедри.
6. Виконані завдання з педагогіки (щоденник практики, план-конспект виховного заходу, комплексний самоаналіз виховного заходу, комплексний самоаналіз проведеного уроку, план-конспект однієї з форм роботи з батьками (бесіда; тренінг; батьківське консультування; квест; круглий стіл; індивідуальна зустріч).
7. Виконані завдання з психології (звіти за схемами: про вивчення професійних намірів, інтересів і професійної спрямованості учнів та про результати психодіагностики професійних намірів, інтересів,

професійної спрямованості учнів; матеріали психодіагностики (бланки відповідей); розділ «Психологічна складова виробничої практики» у звіті про практику).

З дисциплін, що формують робочу програму практики, може виконуватись індивідуальне завдання. Звіт про його результати додається до пакету звітних матеріалів.

Підведення підсумків практики

Після завершення практики здобувачі вищої освіти звітують про виконання її програми та індивідуального завдання. Перелік звітної документації, вимоги до її оформлення, критерії оцінювання результатів визначаються Робочою програмою практики.

Підсумки практики підводяться в процесі **захисту** письмового звіту перед комісією, створеною на факультеті. Форма підсумкового контролю – *диференційований залік*.

Розподіл балів за практику

Вид діяльності під час практики	Максимальна кількість балів
1. Виконання завдань з <i>англійської / німецької мови</i> (у т. ч. індивідуального завдання)	60
2. Виконання завдань з <i>педагогіки</i>	15
3. Виконання завдань з <i>психології</i>	15
4. Відповідність звітної документації змісту діяльності практика-нта, її оформлення	5
5. Захист звіту перед комісією	5
Разом	100

Рекомендована література

Педагогіка

1. Бодненко Д.М. Моніторинг навчальної діяльності : навч. посіб. Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2014. 276 с.

2. Волкова Н.П. Педагогіка : навч. посіб. 3-тє вид., стер. Київ : Вид. центр «Академія», 2009. 616 с.
3. Гончар Л.В., Кравченко Т.В., Мачуська І.М., Павицька К.М., Хижняк А.В. Формування сімейних цінностей у дітей шкільного віку в сучасних соціокультурних умовах : монографія. Харків : «Друкарня Мадрид», 2016. 176 с.
4. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. 2-ге вид., доп. Київ : «Академвидав», 2012. 352 с.
5. Зязюн І.А. Краса педагогічної дії : навч. посіб. Київ : УФІМБ, 1997. 320 с.
6. Ковальчук Л.О. Основи педагогічної майстерності : навч. посіб. Львів : Центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. 608 с.
7. Основи педагогічної майстерності : модульно-рейтинговий підхід / автор-упорядник О.І. Кіліченко. Івано-Франківськ, 2012. 206 с.
8. Основи педагогічної майстерності : нав.-метод. посіб. / за заг. ред. Е.І. Федорчук. Кам'янець-Подільський : видавець Зволейко Д.Г. 2008. 272 с.
9. Основи педагогічного оцінювання : навч.-метод. посіб. Ніжин : Лисенко М.М., 2012. 102 с.
10. Сайтарли І.А. Культура міжособистісних стосунків : навч. посіб. Київ, 2007. 240 с.
11. Стельмахович М.Г. Українська родинна педагогіка : навч. посібник. Київ : ІСДО, 1996. 288 с.

Психологія

1. Коропецька О.М. Психологічні основи професійної орієнтації та самореалізації особистості. Навчальний посібник. Київ : КНТ, 2016. 438 с.
2. Лемак М.В., Петрище В.Ю. Психологу для роботи: діагностичні методики : збірник. 2-е вид. Ужгород : Видавництво Олександра Гаркуші, 2012. 616 с.
3. Мазяр О.В., Кириченко В.В. Психологія праці: модульний курс : навчальний посібник. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 190 с.
4. Мерзлякова О., Євдокимова Г. Методики професійного самовизначення. Київ : Шкільний світ, 2014. 120 с.
5. Мяленко В.В. Психологія професійної самореалізації молоді : монографія. Київ : Міленіум, 2016. 104 с.
6. Основи соціальної психології : підручник для закладів вищої освіти / П.П. Горностай, М.М. Слюсаревський, В.О. Татенко та ін.; за ред. М.М. Слюсаревського. Київ : Талком, 2018. 580 с.
7. Синявський В.В. Психологічні основи профорієнтаційної професіографії : навч.-метод. посібник. Київ : ІПК ДСЗУ, 2010. 96 с.
8. Щербакова І.М., Стадник І.А. Психодіагностика професійного самовизначення особистості : навч.-метод. посіб. Суми : Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2012. 324 с.

НАСКРІЗНА ПРОГРАМА ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ
здобувачів вищої освіти за спеціальністю
014 Середня освіта (Мова і література (польська))
галузі знань 01 Освіта / Педагогіка
освітньо-професійна програма Середня освіта
(Мова і література (польська, англійська))
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
денна форма навчання
(рік вступу 2021)

1. Вступ

Практика – обов’язковий компонент освітньо-професійної програми підготовки фахівців. Практика спрямована на закріплення теоретичних знань, отриманих здобувачами вищої освіти за час навчання, набуття і вдосконалення фахових компетентностей, необхідних для їх працевлаштування на українському та міжнародному ринках праці.

Відповідно до освітньо-професійної програми *Середня освіта (Мова і література (польська, англійська))* питома вага практичної підготовка здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти значно зросла. На педагогічну практику в навчальному плані спеціальності *014 Середня освіта (Мова і література (польська))* відведено 30 кредитів ЄКТС. Навчальні і виробничі практики тривають 20 тижнів упродовж 3-х років навчання і забезпечують багаторівневу наскрізну практичну підготовку. Практика готує здобувача до виконання посадових обов’язків, формує висококваліфікованого, соціально зрілого, творчого вчителя польської та англійської мов, а саме:

- сприяє закріпленню і поглибленню знань з фахових дисциплін;
- забезпечує умови для професійної адаптації здобувачів вищої освіти, для ефективного застосування набутих знань та навичок в роботі;
- стимулює постійне підвищення майстерності й загальної культури.

Наскрізна програма – основний навчально-методичний документ практики, що визначає мету, види, форми, зміст і послідовність проведення практик, підбиття їх підсумків, містить конкретні рекомендації щодо видів, форм і методів контролю якості досягнення здобувачами вищої освіти запланованих результатів навчання, вимоги до баз практики, регламентує діяльність здобувачів вищої освіти галузі знань *01 Освіта / Педагогіка спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література (польська)* за освітньо-професійною програмою *Середня освіта (Мова і література (польська, англійська)* та керівників практики.

Наскрізна програма укладена відповідно до таких документів:

1. Положення про проведення практики студентів у вищих навчальних закладах України (наказ Міністерства освіти України № 93 від 08.04.1993 р.). *Збірник законодавчих та нормативних актів про освіту*. Вип. 1. Київ, 1994. С. 139-153.
2. Накази та листи Міністерства освіти і науки України щодо організації та проведення практики студентів.
3. Методичні рекомендації по складанню програм практики студентів вищих навчальних закладів України / уклад. : О.Є. Пантелеймонов, Л.М. Кохановський. Київ, 1996.
4. Концепція організації та проведення всіх видів практик здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка на засадах компетентнісного підходу.
5. Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (нова редакція), затверджене вченою радою університету 31.08.2021 р., протокол № 111-ОД.
6. Додаток 5. Організація та проведення практики здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка в умовах карантину. *Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (нова редакція), затверджене вченою радою університету 31.08.2021 р., протокол № 111-ОД.*

7. Положення про організацію освітнього процесу в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка.
8. Освітньо-професійна програма *Середня освіта (Мова і література (польська, англійська))*, навчальний план підготовки бакалавра галузі знань *01 Освіта / Педагогіка* спеціальності *014 Середня освіта (Мова і література (польська))* денної форми навчання.

2. Мета, завдання, програмні результати практичної підготовки здобувачів вищої освіти

Практична підготовка здобувачів вищої освіти галузі знань *01 Освіта / Педагогіка* спеціальності *014 Середня освіта (Мова і література (польська))* за освітньо-професійною програмою *Середня освіта (Мова і література (польська, англійська))* денної форми навчання **має на меті** оволодіння сучасними технологіями, формами організації та інструментами праці в галузі їх майбутньої професії, формування та розвиток у них професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних виробничих умовах, виховання потреби систематично формувати професійні компетентності та навички і творчо застосовувати їх у практичній діяльності на посаді вчителя польської та англійської мов закладу загальної середньої освіти.

Завдання педагогічної практики – формувати інтегральні, загальні та спеціальні (фахові, предметні) **компетентності**, а саме:

Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми у професійній діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів освітніх наук і характеризується комплексністю та невизначеністю умов організації навчально-виховного процесу у закладах загальної (базової) середньої освіти.

Загальні компетентності:

Знання та усвідомлення предметної області та усвідомлення специфіки професійної діяльності.

Здатність діяти відповідально і свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини і громадянина; реалізувати свої права і обов'язки; усвідомлювати цінності громадянського суспільства.

Здатність виявляти повагу та цінувати українську національну культуру, багатоманітність і мультикультурність у суспільстві; здатність до вираження національної культурної ідентичності, творчого самовираження.

Здатність працювати в команді.

Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях.

Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

Здатність використовувати знання іноземної мови в освітній діяльності.

Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

Спеціальні (фахові) компетентності:

Здатність формувати в учнів предметні компетентності.

Здатність забезпечувати навчання учнів іноземним мовам, застосовуючи сучасні, інноваційні методи і підходи (компетентнісний, діяльнісний, особистісно-орієнтований) до викладання іноземних мов.

Здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів з іноземних мов; здатність моделювати зміст навчання відповідно до обов'язкових результатів навчання учнів.

Здатність аналізувати особливості сприйняття й засвоєння учнями навчальної інформації з метою прогнозу ефективності та корекції освітньо-виховного процесу.

Здатність використовувати досягнення сучасної науки в галузі теорії іноземних мов у закладах загальної середньої освіти, практиці навчання іноземних мов.

Здатність дотримуватися сучасних мовних норм (з іноземних та державної мови), володіти іноземними мовами на рівні не нижче С1, ви-

користувати різні форми й види комунікації в освітній діяльності, обирати мовні засоби відповідно до стилю й типу тексту.

Здатність використовувати когнітивно-дискурсивні вміння, спрямовані на сприйняття й породження зв'язних монологічних і діалогічних текстів в усній та письмовій формах (іноземними та державною мовами), володіти методикою розвитку зв'язного мовлення учнів у процесі говоріння й підготовки творчих робіт.

Здатність доцільно використовувати й створювати сучасне навчально-методичне забезпечення (обладнання) для проведення занять, у тому числі - електронні освітні ресурси.

Здатність до критичного аналізу, діагностики й корекції власної педагогічної діяльності, оцінки педагогічного досвіду (вітчизняного, закордонного) у галузі викладання іноземних мов з метою професійної саморегуляції й свідомого вибору шляхів вирішення проблем у освітньо-виховному процесі.

Здатність здійснювати власне дослідження в освітній діяльності, узагальнювати й оприлюднювати результати розроблення актуальної проблеми (у фахових виданнях, виступах тощо).

Здатність створювати рівноправний і психологічно позитивний клімат для навчання, організовувати ефективну комунікацію між учасниками освітнього процесу (учні, учителі, батьки та ін.), залучати батьків до освітнього процесу на партнерських засадах.

Здатність визначати суспільні функції мови, встановлювати залежність розвитку мови від стану суспільства; роль мови у формуванні етносу і співвідношення мови та культури.

Здатність спілкуватися іноземними мовами у професійному колі, визначати умови та ресурси професійного розвитку впродовж життя.

Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею у професійній діяльності.

Здатність організовувати безпечне освітнє середовище, використовувати здоров'язбережувальні технології в освітньому процесі.

Здатність формувати в учнів культуру здорового та безпечного життя, зберігати особисте фізичне та психічне здоров'я під час професійної діяльності.

Програмні результати практичної підготовки

Здобувач вищої освіти в результаті проходження всіх практик:

- знає державні стандарти загальної середньої освіти, навчальні програми з іноземних мов та практичні шляхи їх реалізації в різних видах навчальної діяльності;
- володіє формами, засобами, технологіями навчально-виховної роботи;
- вміє організовувати навчально-виховний процес у закладах освіти, співпрацю учнів, ефективно працювати в команді – педагогічному колективі освітнього закладу, інших професійних об'єднаннях;
- володіє методами й методиками діагностування навчальних досягнень учнів з іноземних мов;
- вміє здійснювати педагогічний супровід самовизначення учнів, підготовки до майбутньої професії;
- здатен застосовувати у практичній діяльності знання з педагогіки, психології, методик навчання, іноземних мов;
- усвідомлює професійну значущість цих знань, розвиває власну творчу ініціативу;
- постійно вдосконалює професійні знання, уміння, навички та власну педагогічну майстерність;
- вміє застосовувати сучасні методики й технології (зокрема, інформаційні) для забезпечення якості навчально-виховного процесу;
- вміє працювати з теоретичними та науково-методичними джерелами (зокрема, цифровими), видобувати, обробляти й систематизувати інформацію, використовувати її в освітньому процесі;
- вміє аналізувати, критично оцінювати, нести відповідальність за результати власної професійної діяльності;

- здатен ефективно спілкуватись у науково-навчальній, соціально-культурній та офіційно-ділових сферах, виступати перед аудиторією, брати участь у дискусіях, обстоювати власну думку (позицію), дотримуватись культури поведінки й мовленнєвого спілкування.

3. Структура практичної підготовки

Види практик

Навчальним планом спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література (польська) галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за освітньо-професійною програмою Середня освіта (Мова і література (польська, англійська) денної форми навчання передбачені такі види практик:

№ з/п	Шифр за навчальним планом	Курс	Семестр	Назва практики	Кількість кредитів / годин	Тривалість	Форма контролю
1.	ООК 23.01	2	4	Навчальна психолого-педагогічна практика	3/90	2 тижні	Залік
2.	ООК 23.02	3	5	Навчальна ознайомлювальна практика з польської мови	4,5/135	3 тижні	Залік
3.	ООК 23.03	3	6	Навчальна ознайомлювальна практика з англійської мови	3/90	2 тижні	Залік
4.	ООК 23.04	4	7	Виробнича педагогічна практика з польської мови	12/360	8 тижнів	Диференційований залік
5.	ООК 23.05	4	8	Виробнича педагогічна практика з англійської мови	7,5/225	5 тижнів	Диференційований залік
Разом:					30/900	20 тижнів	

Етапи практичної підготовки

Навчальні та виробничі практики забезпечують проходження здобувачем вищої освіти трьох етапів практичної підготовки:

I – етап адаптації, на якому практикант пристосовується до вимог професійної діяльності (навчальні практики).

II – етап ідентифікації, на якому практикант: усвідомлює суть ключових об'єктів (явищ), які формують зміст професійної роботи, їх якостей та взаємовідносин, з попереднім самопізнанням свого рівня кваліфікації; усвідомлює свої професійні потреби; знайомиться з навчально-виховними функціями, за допомогою яких ці потреби мають бути задоволені (навчальні та виробничі практики).

III – етап самореалізації, на якому практикант реалізує свої компетентності в професійній діяльності (виробничі практики).

4. Бази практики

Практика здобувачів вищої освіти проходить на базах, що забезпечують виконання в повному обсязі робочих програм практики.

Із базами практики університет укладає відповідні договори на період конкретного виду практики або на термін до п'яти років.

Перелік баз практики визначає і формує випускова кафедра на основі аналізу виробничих та економічних можливостей навчальних закладів системи загальної середньої освіти щодо їхньої спроможності забезпечити виконання програми практики та можливого працевлаштування здобувачів вищої освіти.

Базами педагогічної практики можуть бути: середня загальноосвітня школа; спеціалізована школа (школа-інтернат); гімназія; ліцей; коле́гіум; загальноосвітня школа-інтернат; спеціальна загальноосвітня школа (школа-інтернат); загальноосвітня санаторна школа (школа-інтернат); школа соціальної реабілітації; вечірня змінна школа.

Здобувач вищої освіти може самостійно, за погодженням з керівництвом університету (факультету), підбирати для себе базу практики і пропонувати її.

Вимоги до бази практики:

- наявність структур, що відповідають професійній діяльності за спеціальністю, за якою здійснюється підготовка фахівців;
- можливість забезпечення кваліфікованого керівництва практикою;
- надання практикантам можливості працювати на штатних посадах, робота на яких відповідає програмі практики;
- надання практикантам права користуватись бібліотекою, кабінетами, документацією, необхідною для виконання програми практики;
- можливість працевлаштування випускників.

У випадку підтвердженої участі в міжнародних програмах / програмах академічної мобільності здобувач вищої освіти може проходити виробничу практику впродовж навчального року в другій половині дня у вільний від навчання час в обсязі, передбаченому навчальним планом спеціальності за індивідуальним графіком.

У межах академічної мобільності здобувачам вищої освіти може бути надана можливість проходження виробничої практики в інших країнах у порядку, встановленому чинним законодавством і договорами про співпрацю, укладеними Кам'янець-Подільським національним університетом імені Івана Огієнка з закладами освіти інших держав.

5. Види, форми і методи контролю. Підведення підсумків практики

Керівники практики використовують такі види контролю:

- 1) спостереження за практикантом упродовж практики, відвідування та аналіз проведених ним навчальних і виховних заходів;
- 2) контроль за виконанням «Календарного графіку проходження практики»;
- 3) бесіди з учасниками навчально-виховного процесу, аналіз відгуків про роботу практиканта; участь у шкільних виробничих нарадах;
- 4) перевірка робочих записів і звітної документації, оцінювання діяльності практиканта;

5) підведення підсумків роботи практиканта під час захисту звіту в комісії.

Основною формою контролю є самоконтроль і оцінка практикантом рівня своєї готовності до професійної діяльності, що здійснюється через ведення *Щоденника* практики, чітке виконання *Календарного графіку*, підготовку і захист *Звіту з практики* у комісії.

Після закінчення практики здобувач вищої освіти звітує про виконання її програми та індивідуального завдання. Форма звітності – письмовий звіт. Його оформляють відповідно до вимог, визначених програмою практики.

Звіт має містити відомості про виконання здобувачем вищої освіти всіх розділів програми практики та індивідуального завдання, висновки і пропозиції.

Щоденник є частиною звіту практиканта. Враховуючи специфіку проведення практики, кафедри можуть розробляти окрему форму щоденника.

Звіт підписує здобувач вищої освіти, підписують та оцінюють керівники від бази практики, члени комісії з захисту звітів про проходження практики.

Звітні матеріали з практик зберігаються на відповідних кафедрах упродовж 3-х років.

Захист звіту перед комісією (до якої входять керівники від університету, бази практики, викладачі дисциплін фахової підготовки) відбувається впродовж 10 днів після завершення практики. Практика оцінюється відповідно до принципів та критеріїв, передбачених Робочою програмою практики.

За результатами захисту виставляється *залік* (за навчальну практику) або *диференційований залік* (за виробничу практику).

Здобувачеві освіти, який *не виконав програму практики* з підтверджених документально *поважних причин*, може бути надане право на повторне проходження практики за умов, визначених університетом і

погоджених з базою практики (як правило, у вільний від навчання час). Терміни повторного проходження практики визначаються наказом ректора університету.

Здобувач, який *вдруге отримав негативну оцінку за практику*, відраховується з університету.

Здобувача вищої освіти, який *не виконав програму практики без поважних причин* або *отримав оцінку «не зараховано»/«незадовільно»*, відраховують з університету за невиконання навчального плану.

Здобувачі освіти випускних курсів, які мають академічну заборгованість за результатами практики, не допускаються до державної атестації та відраховуються з університету.

Оцінку за практику вносять до відомості обліку успішності, залікової книжки / індивідуального навчального плану здобувача вищої освіти за підписом голови комісії.

Підсумки кожної практики обговорюють на засіданнях кафедр, на вченій раді факультету.

Критерії оцінки роботи практиканта:

- виконання програми практики;
- рівень теоретичного осмислення здобувачем вищої освіти своєї практичної діяльності (її мети, завдань, змісту, методів);
- ступінь сформованості професійно-педагогічних компетентностей;
- рівень професійної спрямованості та соціальної активності майбутнього вчителя (інтерес до науково-педагогічної діяльності, активність, відповідальне і творче ставлення до роботи та ін.);
- дотримання вимог до оформлення звітної документації;
- уміння відстоювати власну позицію з питань навчання і виховання в процесі захисту педагогічної практики.

Всі види діяльності здобувачів вищої освіти оцінюються **за 100-бальною шкалою** відповідно до розподілу балів, розробленого кафедр

рами, які забезпечують керівництво практикою. При цьому враховуються відгуки керівників від бази практики, їх оцінка роботи практиканта.

Загальні критерії та норми оцінювання практик – у Додатку А цього посібника.

6. Особливості організації та проведення практик

Теоретичною базою педагогічної практики є вивчення здобувачами вищої освіти базових дисциплін своєї спеціальності, педагогіки та психології. Наукова основа організації практичної навчально-виховної діяльності практикантів органічно поєднується з виконанням навчально-практичних і навчально-дослідницьких завдань з теоретичних курсів. Таким чином забезпечується єдність теорії і практики у професійній підготовці майбутніх учителів.

Практика має наскрізний характер. Під час практики здобувачі демонструють сформованість відповідних компетентностей, проводячи навчально-виховну і дослідницьку роботу в навчальних закладах загальної середньої освіти на посаді вчителя польської / англійської мови та класного керівника.

6.1. Навчальна психолого-педагогічна практика

Проводиться під керівництвом викладачів кафедри психології освіти і кафедри педагогіки та управління навчальним закладом на 2-му курсі, в 4-му семестрі, триває 2 тижні. Є початковим етапом практичного освоєння педагогічної професії. Практиканти знайомляться з системою загальної середньої освіти в Україні, особливостями роботи конкретного навчального закладу. Практика актуалізує теоретичні знання з психології та педагогіки – підґрунтя організації практичної освітньої діяльності здобувачів вищої освіти як помічників педагогів у закладах освіти, створює умови для органічного поєднання теорії та практики.

Навчальна психолого-педагогічна практика **має на меті** оптимізувати адаптацію здобувачів вищої освіти до умов їх майбутньої професійної

діяльності; забезпечити пізнання ними закономірностей професійної діяльності та закладання основ творчого оволодіння способами її організації; виховання у здобувачів вищої освіти потреби у професійному самовдосконаленні.

Завдання:

- закріпити, поглибити і збагатити психолого-педагогічні й фахові знання, навички їх застосування при розв'язанні конкретних освітніх завдань;
- формувати і розвивати у майбутніх учителів загальні й фахові компетентності та професійно значущі якості особистості;
- виховувати у здобувачів вищої освіти стійкий інтерес і любов до професії вчителя, потребу в педагогічній самоосвіті;
- створювати умови для професійного самовдосконалення здобувачів вищої освіти, розвитку їх творчих здібностей;
- залучати здобувачів вищої освіти до науково-дослідницької педагогічної діяльності;
- знайомити із сучасним технологіями освітньої діяльності закладів середньої освіти, з інноваційним педагогічним досвідом.

Компетентності, які формуються під час практики

Загальні:

Здатність працювати в команді.

Здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях.

Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

Спеціальні (фахові, предметні):

Знання і розуміння предметної області та усвідомлення специфіки професійної діяльності.

Здатність використовувати знання з іноземної мови в освітній діяльності.

Здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів з іноземної мови та зарубіжної літератури.

Здатність аналізувати особливості сприйняття й засвоєння учнями навчальної інформації з метою прогнозування та корекції освітнього процесу.

Здатність використовувати досягнення сучасної науки в галузі теорії та історії психології та педагогіки в закладах загальної середньої освіти, практиці навчання іноземної мови й зарубіжної літератури.

Здатність реалізовувати ефективні підходи (особистісно зорієнтований, діяльнісний, компетентнісний) до викладання іноземної мови та зарубіжної літератури на підставі передового вітчизняного й міжнародного досвіду.

Здатність дотримуватися сучасних мовних норм, використовувати різні форми і види комунікації в освітній діяльності, обирати мовні засоби відповідно до стилю й типу тексту.

Здатність використовувати когнітивно-дискурсивні вміння, спрямовані на сприйняття й породження зв'язних монологічних і діалогічних текстів в усній та письмовій формах.

Здатність доцільно використовувати й створювати сучасне навчально-методичне забезпечення для проведення занять.

Здатність до критичного аналізу, діагностики та корекції власної педагогічної діяльності, оцінки педагогічного досвіду (вітчизняного, закордонного) у галузі навчання іноземних мов та зарубіжної літератури з метою професійної саморегуляції й свідомого вибору шляхів вирішення проблем в освітньому процесі.

Здатність створювати рівноправний і психологічно позитивний клімат для навчання, організовувати ефективну комунікацію між учасниками освітнього процесу (учні, учителі, батьки та ін.).

Хід практики

Перед початком практики проводиться настановна конференція, на якій здобувачам вищої освіти роз'яснюються завдання і зміст практики, а також порядок її проходження. Для виконання програми практики здобувачі вищої освіти закріплюються за класами і вчителями. Кожен практикант працює за особисто складеним індивідуальним планом. Хід і результати роботи фіксуються у щоденнику практики.

Щоденне навантаження практиканта становить 6-8 годин робочого часу, до якого входить відвідування уроків та виховних заходів з метою здійснення психолого-педагогічного спостереження за освітнім процесом, навчально-пізнавальною діяльністю учнів в освітньому процесі, організованістю учнів під час уроку тощо за пропонованими схемами.

Звітна документація:

- *щоденник*, в якому фіксуються всі форми роботи під час практики;
- *звіт* про проведену практичну роботу та результати психолого-педагогічних спостережень, а також самоаналіз результатів формування загальних та спеціальних компетентностей здобувача вищої освіти під час практики;
- *результати психологічного вивчення навчально-пізнавальної діяльності учнів під час уроку* за такими складовими: навчальна взаємодія вчителя та учнів, протоколи спостережень за особливостями пізнавальної діяльності учнів на уроці, психологічний аналіз уроку;
- *конспект залікового виховного заходу*, проведеного під час практики, та його самоаналіз,
- *результати спостережень* за процесом викладання на уроці, за процесом засвоєння учнями знань на уроці, за реалізацією принципів та методів навчання на уроках в закладах загальної середньої освіти.
- *конспект залікового виховного заходу*, проведеного під час практики, та його самоаналіз.

Контроль за проходженням навчальної психолого-педагогічної практики здійснюється шляхом консультацій, поточних співбесід, аналізу звітної документації, заліку.

Оцінювання практики: зараховано / не зараховано

Під час оцінювання враховують: відгуки про роботу практиканта від бази практики; характер та рівень виконаних завдань (репродуктивний, інтерпретативний, творчий), якість ведення щоденника навчальної психолого-педагогічної практики, виконання доручень класних керівників тощо.

Розподіл балів за практику

Вид діяльності під час практики	Максимальна кількість балів
1. Виконання завдань з <i>психології</i>	45
2. Виконання завдань з <i>педагогіки</i>	45
3. Відповідність звітної документації змісту діяльності практиканта, якість її оформлення	5
4. Захист звіту перед комісією	5
Разом:	100

Рекомендована література

Педагогіка

1. Бодненко Д.М. Моніторинг навчальної діяльності : навч. посіб. Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2014. 276 с.
2. Бути вчителем : навч.-метод. посіб. з курсу «Вступ до спеціальності» / укладач О.В. Грушко. Вінниця : ТД «Єдельвейс», 2007, 296 с.
3. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки : навч. посіб. 3-тє вид., доопрац. і доп. Київ : Знання, 2008. 566 с.
4. Волкова Н.П. Педагогіка : навч. посіб. 3-тє вид., стер. Київ : Вид. центр «Академія», 2009. 616 с.
5. Гетта В. Шляхи досягнення педагогічної майстерності. *Трудова підготовка в закладах освіти*. 2010. № 9. С. 44-45.
6. Гончар Л.В., Кравченко Т.В., Мачуська І.М., Павицька К.М., Хижняк А.В. Формування сімейних цінностей у дітей шкільного віку в сучасних соціокультурних умовах : монографія. Харків : «Друкарня Мадрид», 2016. 176 с.

7. Гурський В.А., Присакар В.В. Педагогіка: загальні основи педагогіки, теорія освіти і навчання : навч. посіб. Кн. 1. Кам'янець-Подільський : Медобори, 2012. 202 с.
8. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. 2-ге вид., доп. Київ : «Академвидав», 2012. 352 с.
9. Задорожна Л. На шляху до педагогічної майстерності. *Початкова школа*. 2001. № 9. С. 60-61.
10. Зязюн І.А. Краса педагогічної дії : навч. посіб. Київ : УФІМБ, 1997. 320 с.
11. Ковальчук Л.О. Основи педагогічної майстерності : навч. посіб. Львів : Центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. 608 с.

Психологія

1. Варій М. Загальна психологія: підручник. В 2 т. Т. 1-2. Львів: Априорі, 2016.
2. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. / за наук. ред. О.В. Скрипченко. Київ : Каравела, 2016. 400 с.
3. Дуткевич Т.В. Загальна психологія. Теоретичний курс: навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 388 с.
4. Концепція нової української школи. URL : <http://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/07/konczepczyia.pdf>
5. Класний керівник у сучасній школі: метод. посібник / В.М. Оржеховська, О.І. Пилипенко та ін. Київ : ІЗМН, 1996.
6. Моделювання психолого-педагогічного супроводу освітнього процесу: від теорії до практики / авт.-уклад. О.О. Заріцький, Є.В. Афоніна, Н.В. Міщенко. Слов'янськ : Витоки, 2018. 158 с.
7. Основи педагогічної майстерності / Федорчук Е.І., Конькова Т.І., Заремба В.О., Федорчук В.В. Кам'янець-Подільський, 2006.
8. Павелків Р.В. Вікова психологія. Київ : Кондор, 2015. 469 с.
9. Психологічна енциклопедія / автор-упорядник О.М. Степанов. Київ : «Академвидав», 2006. 424 с.
10. Савчин Мирослав. Загальна психологія : підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2018, 2020. 344 с.
11. Скрипченко О.В., Долинська Л.В. Загальна психологія : підручник. Київ : Каравела, 2017. 464 с.
12. Федорчук Е.І. Сучасні педагогічні технології. Кам'янець-Подільський, 2006.
13. Федорчук Е.І., Федорчук В.В. Загальна педагогіка : лекції. Кам'янець-Подільський, 2007.

6.2. Навчальна ознайомлювальна практика з польської мови

Навчальна ознайомлювальна практика передбачає ознайомлення здобувачів вищої освіти зі специфікою майбутнього фаху, отримання первинних професійних умінь і навичок. Проводиться на 3-му році навчання, в 5-му семестрі, триває 3 тижні. Її обсяг – 4,5 кредити ЄКТС, 135 академічних годин.

Практика **має на меті** озброєння здобувачів вищої освіти комплексом компетентностей, необхідних для виконання навчально-виховної роботи з польської мови у закладі загальної середньої освіти.

Завдання практики:

- 1) розвивати у здобувачів вищої освіти готовність до роботи у закладі загальної середньої освіти, стійкий інтерес до професії вчителя, формувати творчий підхід до педагогічної діяльності;
- 2) систематизувати і поглиблювати теоретичні знання з польської мови, забезпечити їх зв'язок з реальним педагогічним процесом, використовувати у розв'язанні конкретних навчальних і виховних завдань;
- 3) формувати вміння проводити уроки і позаурочні заходи з польської мови з використанням сучасних методів, прийомів, педагогічних технологій;
- 4) спонукати практикантів до подальшої активності та самостійності в набутті фахових умінь, сприяти формуванню особистого стилю викладання.

Під час практики формуються загальні та спеціальні (фахові) **компетентності**.

Загальні компетентності:

Знання та усвідомлення предметної області та усвідомлення специфіки професійної діяльності.

Здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях.

Здатність використовувати знання іноземної мови в освітній діяльності.

Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

Здатність діяти відповідально і свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини і громадянина; реалізувати свої права і обов'язки; усвідомлювати цінності громадянського суспільства.

Здатність виявляти повагу та цінувати українську національну культуру, багатоманітність та мультикультурність у суспільстві; здатність до вираження національної культурної ідентичності, творчого самовираження.

Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Спеціальні (фахові) компетентності:

Здатність аналізувати особливості сприйняття й засвоєння учнями навчальної інформації з метою прогнозу ефективності освітньо-виховного процесу.

Здатність доцільно використовувати й створювати сучасне навчально-методичне забезпечення (обладнання) для проведення занять, у тому числі – електронні освітні ресурси.

Здатність спілкуватися польською мовою у професійному колі.

Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею у професійній діяльності.

Здатність до оцінки педагогічного досвіду у галузі викладання польської мови.

Здатність створювати й доцільно використовувати сучасне навчально-методичне забезпечення (обладнання) для проведення занять, у тому числі – електронні освітні ресурси.

В результаті проходження навчальної ознайомлювальної практики здобувач вищої освіти **повинен знати:**

- мету, завдання і умови навчання польської мови;
- діючі навчальні програми;
- особливості планування роботи вчителя польської мови;

- специфіку уроку польської мови, його структуру, форми проведення;
- різноманітні види організації роботи з польської мови.

Здобувач вищої освіти **повинен уміти:**

- критично оцінювати відвідані уроки та робити на їх основі висновки щодо організації власної освітньо-виховної діяльності;
- виявляти рівень підготовки вчителя / практиканта до уроків польської мови, аналізуючи використані ним матеріали з точки зору їх відповідності до сучасних досягнень в галузі мовознавства, методи-ки викладання, до вікових особливостей учнів тощо;
- робити письмовий аналіз відвіданих уроків;
- розробляти окремий фрагмент уроку.

Для виконання програми практики здобувачі освіти направляються в заклади загальної середньої освіти, де вивчається польська мова, і закріплюються за певними класами та вчителями. Їх щоденне навантаження становить 6-8 годин робочого часу. Режим роботи практиканта визначається керівниками практики, час перебування в школі – розкладом занять та індивідуальним планом.

До робочого часу практиканта входить:

- спостереження за роботою вчителя і учнів;
- ведення щоденника практики;
- самостійне вивчення методичної літератури;
- розробка фрагмента уроку польської мови, підбір дидактичних матеріалів до нього;
- консультації з керівниками від навчального закладу і університету;
- відвідування, участь у підготовці та проведенні додаткових заходів з польської мови;
- допомога вчителю в перевірці письмових робіт учнів, створенні дидактичних матеріалів, оформленні кабінету тощо;
- виконання індивідуального завдання, що відображає напрям науково-дослідної роботи здобувача вищої освіти, вивчення та узагальнення передового педагогічного досвіду.

Звітна документація:

- щоденник, в якому фіксуються всі форми роботи під час практики;
- звіт про проходження практики;
- фрагмент календарного плану з польської мови на час практики;
- аналіз за схемою 3-х відвіданих уроків з польської мови, проведених учителем;
- розроблений фрагмент уроку польської мови з використанням інтерактивних технологій;
- самоаналіз проведеного фрагмента уроку;
- розроблений фрагмент позаурочного заходу з польської мови;
- самоаналіз позаурочного заходу.

Оцінювання практики. Практика завершується перевіркою звітної документації, захистом звітів у комісії, виставленням **заліку (зараховано / не зараховано)**. Практикант, робота якого визнана незадовільною, вважається таким, що не виконав навчальний план семестру.

Розподіл балів за практику

Вид діяльності під час практики	Максимальна кількість балів
1. Виконання завдань з польської мови	75
2. Виконання завдань з педагогіки	15
3. Відповідність звітної документації змісту діяльності практиканта, її оформлення	5
4. Захист звіту перед комісією	5
Разом:	100

6.3. Навчальна ознайомлювальна практика з англійської мови

Головна **мета** педагогічної практики – створити умови, що сприятимуть формуванню професійно-педагогічної готовності здобувачів вищої освіти до виконання обов'язків вчителя англійської мови, реалізації здібностей і можливостей, особистісних якостей в педагогічному процесі сучасної школи.

Діяльність практикантів передбачає поглиблення знань з курсу методики навчання англійської мови, збір матеріалів для курсової роботи з методики навчання англійської мови, формування початків педагогічної майстерності, індивідуального стилю викладання; розвиток, виховання і самовиховання професійно-педагогічних творчих здібностей, умінь та навичок; формування вмінь проводити спостереження, фрагменти уроків і позаурочних заходів з використанням сучасних методів, прийомів, педагогічних технологій.

Практика проводиться в 6-му семестрі впродовж 2-х тижнів, завершується недиференційованим заліком. Її обсяг – 3 кредити ЄКТС (90 годин).

Під час практики формуються загальні та спеціальні (фахові) компетентності.

Загальні компетентності:

Знання та усвідомлення предметної області та усвідомлення специфіки професійної діяльності.

Здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях.

Здатність використовувати знання іноземної мови в освітній діяльності.

Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

Здатність діяти відповідально і свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини і громадянина; реалізувати свої права і обов'язки; усвідомлювати цінності громадянського суспільства.

Здатність виявляти повагу та цінувати українську національну культуру, багатоманітність та мультикультурність у суспільстві; здатність до вираження національної культурної ідентичності, творчого самовираження.

Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Спеціальні (фахові) компетентності:

Здатність аналізувати особливості сприйняття й засвоєння учнями навчальної інформації з метою прогнозу ефективності освітньо-виховного процесу.

Здатність спілкуватися англійською мовою у професійному колі.

Здатність до оцінки педагогічного досвіду у галузі викладання англійської мови.

Здатність створювати й доцільно використовувати сучасне навчально-методичне забезпечення (обладнання) для проведення занять, у тому числі – електронні освітні ресурси.

Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею у професійній діяльності.

Організація практики

За наказом по університету здобувачі освіти направляються на базу практики – заклад загальної середньої освіти, здатний забезпечити виконання її Робочої програми. Практиканти знаходяться в навчальному закладі 6-8 годин на день, виконуючи такі завдання:

- ознайомлення з системою роботи вчителя англійської мови, календарним планом, особливостями поурочного планування;
- спостереження за роботою учнів; вивчення рівня сформованості знань та умінь з англійської мови;
- вивчення методичної літератури; добір і виготовлення дидактичних матеріалів;
- планування і проведення фрагмента уроку англійської мови;
- планування і проведення фрагмента позаурочного заходу з англійської мови;
- ведення щоденника практики;
- консультації з керівниками від навчального закладу і університету;
- допомога вчителю у перевірці письмових робіт учнів, створенні дидактичних матеріалів, оформленні кабінету тощо.

Звітна документація:

- звіт про проходження практики;
- щоденник, в якому фіксуються всі форми роботи під час практики;

- фрагмент календарного плану з англійської мови на час практики;
- профіль навчальної групи з англійської мови за визначеною схемою;
- виконання завдань з керованого спостереження (Guided Observation) за визначеними темами;
- розроблений на основі комунікативного підходу детальний план уроку з англійської мови відповідно до профілю групи (класу).

Оцінювання практики. Практика завершується перевіркою звітної документації, захистом звітів у комісії, виставленням *заліку (зараховано / не зараховано)*. Практикант, робота якого визнана незадовільною, вважається таким, що не виконав навчальний план семестру.

Розподіл балів за практику

Вид діяльності під час практики	Максимальна кількість балів
1. Виконання завдань з <i>англійської мови</i>	75
2. Виконання завдань з <i>педагогіки</i>	15
3. Відповідність звітної документації змісту діяльності практиканта, її оформлення	5
4. Захист звіту перед комісією	5
Разом:	100

6.4. Виробнича педагогічна практика з польської мови

Виробнича педагогічна практика створює умови, максимально наближені до реальних умов самостійної педагогічної діяльності, сприяє формуванню основ професійної майстерності вчителя польської мови і класного керівника.

Проводиться на 4 курсі навчання, в 7 семестрі, триває 8 тижнів (12 кредитів ЄКТС, 360 академічних годин). Здобувачі практикуються на базі навчальних закладів загальної середньої освіти. Виконання завдань з польської мови поєднується з виконаннями завдань з педагогіки та психології.

Практика має на меті озброєння здобувачів вищої освіти комплексом компетентностей, необхідних для виконання всіх видів навчально-виховної роботи у закладах загальної середньої освіти.

Вдосконалюється володіння *загальними компетентностями*, формування яких розпочато під час навчальних практик, а саме:

Знання та усвідомлення предметної області та усвідомлення специфіки професійної діяльності.

Здатність діяти відповідально і свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини і громадянина; реалізувати свої права і обов'язки; усвідомлювати цінності громадянського суспільства.

Здатність виявляти повагу та цінувати українську національну культуру, багатоманітність та мультикультурність у суспільстві; здатність до вираження національної культурної ідентичності, творчого самовираження.

Здатність працювати в команді.

Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях.

Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

Здатність використовувати знання іноземної мови в освітній діяльності.

Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

Формуються *спеціальні (фахові) компетентності*:

Здатність забезпечувати навчання учнів польської мови, застосовуючи сучасні, інноваційні методи і підходи (компетентнісний, діяльнісний, особистісно-орієнтований).

Здатність формувати в учнів предметні компетентності.

Здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів з польської мови; здатність моделювати зміст навчання відповідно до обов'язкових результатів навчання учнів.

Здатність аналізувати особливості сприйняття й засвоєння учнями навчальної інформації з метою прогнозування ефективності та корекції освітнього процесу.

Здатність використовувати досягнення сучасної науки в галузі теорії польської мови у практиці навчання.

Здатність дотримуватися сучасних мовних норм з польської та державної мови, володіти польською мовою на рівні не нижче С1, використовувати різні форми й види комунікації в освітній діяльності, обирати мовні засоби відповідно до стилю й типу тексту.

Здатність використовувати методику розвитку зв'язного мовлення учнів у процесі говоріння й підготовки творчих робіт.

Здатність до критичного аналізу, діагностики й корекції власної педагогічної діяльності, оцінки педагогічного досвіду (вітчизняного, закордонного) у галузі викладання польської мови з метою професійної саморегуляції й свідомого вибору шляхів вирішення проблем в освітньо-виховному процесі.

Здатність створювати рівноправний і психологічно позитивний клімат для навчання, організовувати ефективну комунікацію між учасниками освітнього процесу (учні, батьки, учителі та ін.), залучати батьків до освітнього процесу на партнерських засадах.

Здатність визначати умови та ресурси професійного розвитку впродовж життя.

Здатність формувати в учнів культуру здорового та безпечного життя, зберігати особисте фізичне та психічне здоров'я під час професійної діяльності.

Здатність здійснювати власне дослідження в освітній діяльності, узагальнювати й оприлюднювати результати розроблення актуальної проблеми (у фахових виданнях, виступах тощо).

Завдання практики:

- всебічне ознайомлення практикантів із сучасними методами і формами організації освітньо-виховного процесу в закладах загальної середньої освіти;

- формувати у них професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних умовах;
- виховання морально-етичних якостей вчителя, індивідуального творчого стилю професійної діяльності, потреби систематично поновлювати здобуті знання й творчо застосовувати їх у практичній діяльності;
- закріплення, поглиблення, інтегрування теоретичних знань в процесі їх практичного використання для вирішення конкретних навчальних, розвивальних і виховних завдань.

Основні **принципи організації практики**: зв'язок із життям; систематичність і безперервність; комплексний характер; діяльнісний підхід; диференціація та індивідуалізація змісту й організації; особистісно зорієнтований підхід до процесу навчання і виховання; рефлексійний підхід.

Під час практики здобувачі вищої освіти виконують обов'язки вчителя польської мови і класного керівника у закріпленому класі.

Основні напрямки практичної діяльності практикантів: ознайомлення зі структурою навчального закладу, навчально-виховною роботою в ньому; планування і проведення уроків та позаурочних заходів з польської мови; відвідування й аналіз занять та заходів з польської мови, які проводять вчитель, інші практиканти; відвідування, аналіз, підготовка і проведення виховних заходів; психолого-педагогічні дослідження; вивчення та узагальнення передового педагогічного досвіду.

Під час практики здобувач вищої освіти виконує індивідуальне завдання навчально-методичного, виховного або наукового характеру.

Перелік звітної документації:

1. Письмовий звіт, оцінений керівниками від бази практики.
2. Щоденник, в якому містяться відгуки про роботу практиканта як учителя польської мови і класного керівника, з рекомендованою оцінкою, підписом учителя, підписом директора або завуча та печаткою навчального закладу.

3. Конспекти проведених уроків польської мови, оцінені вчителем та/або керівником практики від фахової кафедри (кількість визначається Робочою програмою практики).
4. Аналіз уроків польської мови, проведених іншими практикантами (кількість визначається Робочою програмою практики).
5. Конспект одного позаурочного заходу з польської мови, оцінений учителем та/або керівником практики від фахової кафедри.
6. Відеозвіт про проведений урок або додатковий захід з польської мови.
7. Виконані завдання з педагогіки (педагогічний щоденник, план-конспект виховного заходу, комплексний самоаналіз заходу, комплексний самоаналіз проведеного уроку, аналіз відвіданого навчального заняття).
8. Виконані завдання з психології (звіти за поданими схемами про вивчення учнівської групи та про результати психодіагностики міжособистісних відносин; матеріали психодіагностики (бланки відповідей); розділ «Психологічна складова виробничої практики» у звіті про практику).
9. Звіт про результати виконання індивідуального завдання.

Підведення підсумків практики

Після завершення практики здобувачі вищої освіти звітують про виконання її програми та індивідуального завдання. Перелік звітної документації, вимоги до її оформлення, критерії оцінювання результатів практики визначаються Робочою програмою практики.

Підсумки практики підводяться в процесі **захисту** письмового звіту перед комісією, створеною на факультеті.

Форма підсумкового контролю – *диференційований залік*.

Розподіл балів за практику

Вид діяльності під час практики	Максимальна кількість балів
1. Виконання завдань з польської мови (у т. ч. індивідуального завдання)	40
2. Виконання завдань з педагогіки	15
3. Виконання завдань з психології	15
4. Відповідність звітної документації змісту діяльності практиканта, її оформлення	5
5. Захист звіту перед комісією	5
Разом:	100

Рекомендована література

Польська мова

1. Біленька-Свистович Л., Ярмолюк М. Я вивчаю польську мову. Київ : АртЕк, 1998. 304 с.
2. Васейко Ю.С. Практичний курс польської мови : навч. посіб. : для студ. ВНЗ / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки. Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки, 2011. 194 с.
3. Войцева О. Польська мова : навч. посібник. Чернівці : Вид. дім «Букрек», 2007.
4. Глушук О.М., Замула І.В., Романчук К.В., Ваховська В.Л., Войналович О.П. Польська мова. Język polski : навч. посібн. для студ. економ. спец. вищих навч. закл. 2-ге вид., доп. і перероб. / за ред. Ф. Ф. Бутинця, М. Добії. Житомир : ЖДТУ, 2005. 248 с.
5. ПРЕЗЕНТАЦІЇ З РІЗНИХ ТЕМ. *Polonistyka*. Сайт для тих, хто вивчає і викладає польську мову. URL : <https://polonistyka.com/category/materialy/prepodawanie-polskiego-yazyka/tematyczne-prezentacji>.
6. ТЕСТИ І ВПРАВИ З ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ. *Polonistyka*. Сайт для тих, хто вивчає і викладає польську мову. URL : <https://polonistyka.com/testy-i-uprazhneniya-po-polskomu-yazyku>.
7. Dąbrowska A., Dobesz U., Pasięka M. Co warto wiedzieć. Poradnik metodyczny dla nauczycieli języka polskiego jako obcego na Wschodzie. Warszawa : Ośrodek rozwoju edukacji, 2010. 236 s.
8. Inne optyki. Nowe programy, nowe metody, nowe technologie w nauczaniu kultury polskiej i języka polskiego jako obcego. Red. Cudak R., Tambor J. Katowice : wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2001. 506 s.

9. Komorowska H. Metodyka nauczania języków obcych. Warszawa : Fraszka edukacyjna, 2002. 205 s.
10. Metodyka nauczania języka polskiego jako obcego. Warszawa : PAN, 1980. 290 s.
11. Miodunka W. Nowa generacja w glottodydaktyce polonistycznej. Kraków : UNIVERSITAS, 2009. 228 s.
12. Seretny A., Lipińska E. ABC metodyki nauczania języka polskiego jako obcego. Kraków : UNIVERSITAS, 2005. 329 s.
13. Seretny A., Lipińska E. Z zagadnień dydaktyki języka polskiego jako obcego. Kraków : UNIVERSITAS, 2006. 340 s.
14. Sztuka czy rzemiosło? Nauczyć Polski i polskiego. Red. Achteлик A. Tambor J. Katowice : wydawnictwo Gnome, 2010. 267 s.
15. Sztuka i rzemiosło? Nauczyć Polski i polskiego. Tom 2. Red. Achteлик A. Tambor J. Katowice : wydawnictwo Gnome, 2010. 238 s.
16. Sztuka to rzemiosło? Nauczyć Polski i polskiego. Tom 3. Red. Achteлик A. Tambor J. Katowice : wydawnictwo Gnome, 2013. 210 s.

Педагогіка

1. Бодненко Д.М. Моніторинг навчальної діяльності : навч. посіб. Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2014. 276 с.
2. Бути вчителем : навч.-метод. посіб. з курсу «Вступ до спеціальності» / укладач О.В. Грушко. Вінниця : ТД «Єдельвейс», 2007, 296 с.
3. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки : навч. посіб. 3-тє вид., доопрац. і доп. Київ : Знання, 2008. 566 с.
4. Волкова Н.П. Педагогіка : навч. посіб. 3-тє вид., стер. Київ : Вид. центр «Академія», 2009. 616 с.
5. Гончар Л.В., Кравченко Т.В., Мачуська І.М., Павицька К.М., Хижняк А.В. Формування сімейних цінностей у дітей шкільного віку в сучасних соціокультурних умовах : монографія. Харків : «Друкарня Мадрид», 2016. 176 с.
6. Гурський В.А., Присакар В.В. Педагогіка: загальні основи педагогіки, теорія освіти і навчання : навч. посіб. Кн. 1. Кам'янець-Подільський : Медобори, 2012. 202 с.
7. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. 2-ге вид., доп. Київ : «Академвидав», 2012. 352 с.
8. Зязюн І.А. Краса педагогічної дії : навч. посіб. Київ : УФІМБ, 1997. 320 с.
9. Ковальчук Л.О. Основи педагогічної майстерності : навч. посіб. Львів : Центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. 608 с.
10. Ковальчук О.М. Формування педагогічної техніки засобами театральної педагогіки. Навчально-методичний посібник. Ніжин : Редакційно-видавничий відділ НДПУ, 2001. 126 с.

11. Курсінка М.Ш. Виховання надзвичайної дитини: порадник для батьків надто активних, емоційних, вразливих, чутливих і наполегливих дітей / пер. з англ. О. Синиця. 3-тє вид. Київ : Наш формат, 2018. 432 с.
12. Кучерявець В.Г. Основи педагогічної майстерності : практикум. Ніжин : Редакційно-видавничий відділ НДПУ ім. М. Гоголя, 2002. 55 с.
13. Основи педагогічної майстерності : модульно-рейтинговий підхід / автор-упорядник О.І. Кіліченко. Івано-Франківськ, 2012. 206 с.
14. Основи педагогічної майстерності : навч.-метод. посіб. / за заг. ред. Е.І. Федорчук. Кам'янець-Подільський : видавець Зволейко Д.Г. 2008. 272 с.
15. Основи педагогічного оцінювання : навч.-метод. посіб. Ніжин : Лисенко М.М., 2012. 102 с.
16. Сайтарли І.А. Культура міжособистісних стосунків : навч. посіб. Київ, 2007. 240 с.
17. Стельмахович М.Г. Українська родинна педагогіка : навч. посібник. Київ : ІСДО, 1996. 288 с.
18. Сухомлинський В.О. Як виховати справжню людину. Москва : Педагогіка, 1990. 288 с.

Психологія

1. Венгер Г.С. Соціальна психологія : навч.-метод. посіб. Миколаїв, 2017. 34 с.
2. Дуткевич Т.В., Володченко М.А. Соціальна психологія: теоретичний курс : навч. посібник. Кам'янець-Подільський : Друк-Сервіс, 2012. 130 с.
3. Зелінська Т.М., Михайлова І.В., Демерс А.Е. Практикум із соціальної психології. Київ : Каравела, 2012. 232 с.
4. Лемак М.В., Петрище В.Ю. Психологу для роботи: діагностичні методики : збірник. 2-ге вид. Ужгород : Видавництво Олександра Гаркуші, 2012. 616 с.
5. Мазяр О.В., Кириченко В.В. Психологія праці: модульний курс : навчальний посібник. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 190 с.

6.5. Виробнича педагогічна практика з англійської мови

Теоретичною базою практики є вивчення здобувачами освіти англійської мови, педагогіки і психології. Виробнича педагогічна практика забезпечує оптимальне поєднання теоретичної підготовки філолога з практичною діяльністю, визначає рівень професійної компетенції, активізує процес формування особистісних фахових якостей.

Проводиться на четвертому році навчання, у 8 семестрі, триває 5 тижнів (7,5 кредитів ЄКТС, 225 годин). Здобувачі освіти проходять практику на базі навчальних закладів загальної середньої освіти.

Програма практики передбачає виконання завдань з англійської мови, педагогіки і психології.

Мета практики – підготовка здобувача вищої освіти до виконання функцій вчителя англійської мови, формування у нього професійних компетентностей педагога-вихователя закладу загальної середньої освіти.

Завдання практики:

- закріплення, поглиблення, інтегрування теоретичних знань з англійської мови в процесі їх практичного використання для вирішення конкретних навчальних, розвивальних і виховних завдань;
- формування у практикантів професійних компетентностей для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних умовах;
- розвиток уміння проводити заняття з використанням сучасних методів і прийомів навчально-пізнавальної діяльності;
- розвиток умінь застосовувати у практичній діяльності знання з педагогіки, психології, методики навчання;
- виховання морально-етичних якостей вчителя, індивідуального творчого стилю професійної діяльності, потреби систематично поновлювати здобуті знання й творчо застосовувати їх у практичній діяльності.

Під час практики продовжують формуватися **загальні компетентності**, а саме:

Знання та усвідомлення предметної області та усвідомлення специфіки професійної діяльності.

Здатність діяти відповідально і свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини і громадянина; реалізувати свої права і обов'язки; усвідомлювати цінності громадянського суспільства.

Здатність виявляти повагу та цінувати українську національну культуру, багатоманітність та мультикультурність у суспільстві; здатність до вираження національної культурної ідентичності, творчого самовираження.

Здатність працювати в команді.

Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях.

Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

Здатність використовувати знання іноземної мови в освітній діяльності.

Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

Формуються **спеціальні (фахові) компетентності:**

Здатність забезпечувати навчання учнів англійської мови, застосовуючи сучасні, інноваційні методи і підходи (компетентнісний, діяльнісний, особистісно-орієнтований).

Здатність формувати в учнів предметні компетентності.

Здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів з англійської мови; здатність моделювати зміст навчання відповідно до обов'язкових результатів навчання учнів.

Здатність використовувати досягнення сучасної науки в галузі теорії англійської мови у практиці навчання.

Здатність дотримуватися сучасних мовних норм з англійської та державної мови, володіти англійською мовою на рівні не нижче С1, використовувати різні форми й види комунікації в освітній діяльності, обирати мовні засоби відповідно до стилю й типу тексту.

Здатність використовувати методику розвитку зв'язного мовлення учнів у процесі говоріння й підготовки творчих робіт.

Здатність до критичного аналізу, діагностики й корекції власної педагогічної діяльності, оцінки педагогічного досвіду (вітчизняного, закордонного) у галузі викладання англійської мови з метою професійної саморегуляції й свідомого вибору шляхів вирішення проблем у освітньо-виховному процесі.

Здатність здійснювати власне дослідження в освітній діяльності, узагальнювати й оприлюднювати результати розроблення актуальної проблеми (у фахових виданнях, виступах тощо).

Основні принципи організації практики: зв'язок із життям; систематичність і безперервність; комплексний характер; діяльнісний підхід; диференціація та індивідуалізація змісту і організації; особистісно зорієнтований підхід до процесу навчання і виховання; рефлексійний підхід.

Під час практики здобувачі освіти виконують обов'язки вчителя англійської мови і класного керівника у закріпленому класі.

Основні напрямки практичної діяльності студентів: ознайомлення зі структурою навчального закладу, навчально-виховною роботою в ньому; планування і проведення основної та додаткової роботи з англійської мови; відвідування й аналіз занять та заходів з англійської мови, проведених учителем та іншими практикантами; відвідування, аналіз, підготовка і проведення виховних заходів; психолого-педагогічні дослідження; вивчення та узагальнення передового педагогічного досвіду.

Перелік звітної документації:

1. Письмовий звіт, оцінений керівниками від бази практики.
2. Щоденник, в якому містяться відгуки про роботу практиканта як учителя англійської мови і класного керівника, з рекомендованою оцінкою, підписом учителя, підписом директора або завуча та печаткою навчального закладу.

3. Конспекти проведених уроків англійської мови, оцінені вчителем та/або керівником практики від фахової кафедри (кількість визначається Робочою програмою практики).
4. Аналіз уроків англійської мови, проведених іншими практикантами (кількість визначається Робочою програмою практики).
5. Конспект одного позаурочного заходу з англійської мови, оцінений учителем та/або керівником практики від фахової кафедри.
6. Виконані завдання з педагогіки (щоденник практики, план-конспект виховного заходу, комплексний самоаналіз виховного заходу, комплексний самоаналіз проведеного уроку, план-конспект однієї з форм роботи з батьками (бесіда; тренінг; батьківське консультування; квест; круглий стіл; індивідуальна зустріч).
7. Виконані завдання з психології (звіти за схемами: про вивчення професійних намірів, інтересів і професійної спрямованості учнів та про результати психодіагностики професійних намірів, інтересів, професійної спрямованості учнів; матеріали психодіагностики (бланки відповідей); розділ «Психологічна складова виробничої практики» у звіті про практику).

З дисциплін, що формують Робочу програму практики, може виконуватись індивідуальне завдання. Звіт про його результати додається до пакету звітних матеріалів.

Підведення підсумків практики

Після завершення практики здобувачі вищої освіти звітують про виконання її програми та індивідуальних завдань. Перелік звітної документації, вимоги до її оформлення, критерії оцінювання результатів визначаються Робочою програмою практики.

Підсумки практики підводяться в процесі **захисту** письмового звіту перед комісією, створеною на факультеті. Форма підсумкового контролю – **диференційований залік**.

Розподіл балів за практику

Вид діяльності під час практики	Максимальна кількість балів
1. Виконання завдань з <i>англійської мови</i> (у т. ч. індивідуального завдання)	40
2. Виконання завдань з <i>педагогіки</i>	15
3. Виконання завдань з <i>психології</i>	15
4. Відповідність звітної документації змісту діяльності практиканта, її оформлення	5
5. Захист звіту перед комісією	5
Разом	100

Рекомендована література

Педагогіка

1. Волкова Н.П. Педагогіка : навч. посіб. 3-тє вид., стер. Київ : Вид. центр «Академія», 2009. 616 с.
2. Гончар Л.В., Кравченко Т.В., Мачуська І.М., Павицька К.М., Хижняк А.В. Формування сімейних цінностей у дітей шкільного віку в сучасних соціокультурних умовах : монографія. Харків : «Друкарня Мадрид», 2016. 176 с.
3. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. 2-ге вид., доп. Київ : «Академвидав», 2012. 352 с.
4. Зязюн І.А. Краса педагогічної дії : навч. посіб. Київ : УФІМБ, 1997. 320 с.
5. Ковальчук Л.О. Основи педагогічної майстерності : навч. посіб. Львів : Центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. 608 с.
6. Основи педагогічної майстерності : нав.-метод. посіб. / за заг. ред. Е.І. Федорчук. Кам'янець-Подільський : видавець Зволейко Д.Г. 2008. 272 с.
7. Основи педагогічного оцінювання : навч.-метод. посіб. Ніжин : Лисенко М.М., 2012. 102 с.
8. Сайтарли І.А. Культура міжособистісних стосунків : навч. посіб. Київ, 2007. 240 с.
9. Стельмахович М.Г. Українська родинна педагогіка : навч. посібник. Київ : ІСДО, 1996. 288 с.

Психологія

1. Коропецька О.М. Психологічні основи професійної орієнтації та самореалізації особистості : навчальний посібник. Київ : КНТ, 2016. 438 с.

2. Лемак М.В., Петрище В.Ю. Психологу для роботи: діагностичні методики : збірник. 2-ге вид. Ужгород : Видавництво Олександра Гаркуші, 2012. 616 с.
3. Мазяр О.В., Кириченко В.В. Психологія праці: модульний курс : навчальний посібник. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 190 с.
4. Мерзлякова О., Євдокимова Г. Методики професійного самовизначення. Київ : Шкільний світ, 2014. 120 с.
5. Мяленко В.В. Психологія професійної самореалізації молоді : монографія. Київ : Міленіум, 2016. 104 с.
6. Синявський В.В. Психологічні основи профорієнтаційної професіографії : навч.-метод. посібник. Київ : ІПК ДСЗУ, 2010. 96 с.
7. Щербакова І.М., Стадник І.А. Психодіагностика професійного самовизначення особистості : навч.-метод. посіб. Суми : Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2012. 324 с.

МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ЗДОБУВАЧАМ ВИЩОЇ ОСВІТИ

❶ НАВЧАЛЬНА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

Характеристика практики за освітньо-професійними програмами і навчальними планами

Освітньо-професійна програма	Шифр за навчальним планом	Курс	Семестр	Кредитів / годин	Тривалість	Форма підсумкового контролю
Середня освіта (Польська мова і зарубіжна література) Рік вступу – 2018, 2019, 2020	ПП 11.01	2	4	3/90	2 тижні	залік
Середня освіта (Мова і література (польська, англійська)) Рік вступу – 2021	ООК 23.01	2	4	3/90	2 тижні	залік

Робочі програми та методичні поради щодо практики містяться на сторінках:

Кафедри психології освіти за адресою:

<https://kaf-psykholohii.kpnu.edu.ua/prakt-stud/>

Кафедри педагогіки і управління навчальним закладом за адресою:

<https://pedahohika.kpnu.edu.ua/praktyka/>

Роль і відповідальність суб'єктів навчальної психолого-педагогічної практики¹

Керівник практики факультету:

- здійснює планування, загальну організацію, навчально-методичне керівництво та облік результатів практики;
- спільно з методистом навчального відділу забезпечує проведення всіх організаційних заходів перед направленням здобувачів вищої освіти на практику: розподіл за базами практики, інструктаж про порядок проходження практики, інструктаж з охорони праці і безпеки життєдіяльності, надання необхідних документів;
- контролює виконання програми практики, вживає заходів щодо усунення недоліків; разом з деканатом факультету та адміністрацією навчального закладу вирішує спірні питання та конфліктні ситуації;
- вивчає та аналізує звітну документацію здобувачів вищої освіти, відгуки керівників, готує підсумковий звіт про результати практики і надає його в деканат і завідувачеві практики університету в термін, встановлений наказом ректора.

Методист навчального відділу:

- спільно з факультетським керівником практики, завідувачами кафедри визначає бази практики, що забезпечують виконання її робочої програми;
- спільно з факультетським керівником практики забезпечує проведення всіх організаційних заходів перед направленням здобувачів вищої освіти на практику, а саме: розподіляє за базами практики, надає необхідні документи;
- складає проекти наказів про направлення здобувачів вищої освіти на практику, про припинення та відновлення практики, про захист практики;

¹ Розробники матеріалів практики – кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології освіти **Савицька О.В.**, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та управління навчальним закладом **Поліщук С.В.**

- бере участь в організації та проведенні інструктивних нарад із питань організації, проведення практики та в засіданнях комісій із захисту;
- готує супровідні документи (направлення в навчальні заклади, інформаційні повідомлення на кафедри);
- проводить наради зі старостами груп практикантів із питань проходження практики та ведення документації;
- збирає документацію здобувачів вищої освіти з практики, забезпечує її перевірку керівниками практики.

Керівник практики від кафедри:

- бере участь у розробці програм практики;
- розробляє тематику індивідуальних завдань на практику та видає їх здобувачам вищої освіти до початку практики;
- забезпечує проведення всіх організаційних заходів перед направленням здобувачів вищої освіти на практику, надає здобувачам вищої освіти необхідні документи, індивідуальне завдання, методичні рекомендації щодо оформлення звітної документації;
- повідомляє здобувачів вищої освіти про форми звітності;
- відстежує своєчасне прибуття здобувачів вищої освіти до баз практики, здійснює контроль за виконанням програми практики;
- надає методичну допомогу здобувачам вищої освіти під час виконання ними індивідуальних завдань, перевіряє робочу документацію; проводить консультації щодо опрацювання зібраного матеріалу та його використання для звіту про практику;
- бере участь у захисті звітів здобувачів вищої освіти про практику у складі комісії, оцінює результати;
- здає звіт про практику на кафедру.

Керівник від бази практики:

- розподіляє здобувачів вищої освіти за робочими місцями відповідно до графіка проходження практики, забезпечує відповідні умови для проходження практики;

- забезпечує інструктаж з охорони праці і безпеки життєдіяльності, протипожежної безпеки на базі практики та на робочому місці під час виконання конкретних видів робіт;
- забезпечує проходження практики здобувачами вищої освіти в закладі освіти; забезпечує та контролює дотримання здобувачами вищої освіти правил внутрішнього розпорядку бази практики;
- створює необхідні умови для оволодіння здобувачами вищої освіти сучасними технологіями та методами навчання і виховання, сприяє підбору матеріалів для виконання індивідуальних завдань.

Здобувач вищої освіти:

- бере участь у настановній конференції з питань організації практики;
- до початку практики отримує направлення та методичні матеріали, консультації щодо оформлення необхідних документів;
- проходить в Університеті інструктаж з охорони праці, безпеки життєдіяльності, протипожежної безпеки;
- своєчасно прибуває на базу практики і проводить свою діяльність згідно з правилами внутрішнього розпорядку бази практики, виконує розпорядження адміністрації навчального закладу, керівників практики;
- якісно та в повному обсязі виконує всі завдання, передбачені програмою практики;
- своєчасно оформляє звіт та необхідну документацію про практику, захищає його у терміни, що визначені наказом.

Зміст практики

Практична діяльність здобувачів вищої освіти здійснюється за **індивідуальним планом**, який складається кожним здобувачем вищої освіти на початку практики.

В індивідуальному плані слід відобразити такі види діяльності здобувачів вищої освіти з психології та педагогіки під час практики:

№ з/п	Зміст роботи	Орієнтовний час на виконання завдань	Форми і методи організації діяльності	Форма звіту
1.	Настановна конференція в університеті (мета, завдання, зміст практики, вимоги до ведення документації, огляд новинок психологічної та педагогічної літератури)	2 год.	Участь у конференції	Фіксація інформації у щоденнику
2.	Психологічні вимоги до побудови розкладу і організації різних форм шкільних занять. Роль психодіагностики індивідуально-психологічних властивостей учня в організації педагогом освітнього процесу	4 год.	Вивчення шкільної документації (класного журналу, режиму роботи школи, розкладу уроків і дзвінків). Бесіда з учителем і завучем. Вивчення сайту школи	Запис у щоденнику спостережень
3.	Ознайомлення з навчально-виховною роботою школи: а) бесіда про основні напрями роботи школи, завдання на поточний рік; б) ознайомлення зі шкільною документацією; в) бесіда з класним керівником про клас, окремих учнів, зміст виховної роботи класного керівника	6 год.	Бесіда. Робота зі шкільною документацією (планом роботи школи, особовою справою учня, класним журналом). Вивчення сайту школи. Консультація у керівників практики	Запис у щоденнику спостережень

№ з/п	Зміст роботи	Орієнтовний час на виконання завдань	Форми і методи організації діяльності	Форма звіту
4.	<p>Вивчення системи роботи класного керівника:</p> <p>а) робота з класом;</p> <p>б) робота з активом класу;</p> <p>в) індивідуальна робота зі школярами;</p> <p>г) робота класного керівника з батьками учнів</p>	10 год	<p>Бесіда з класним керівником, ознайомлення з планом його роботи.</p> <p>Відвідання виховного заходу у прикріпленому класі. Допомога класному керівникові у підготовці і проведенні виховного заходу.</p> <p>Спостереження за роботою класного керівника з активом. Бесіда з активом</p> <p>Відвідання батьківських зборів у класі, допомога класному керівникові у проведенні батьківських зборів</p> <p>Спостереження за проведенням індивідуальної бесіди з батьками</p>	Запис у щоденнику спостережень
5.	<p>Ознайомлення з освітнім процесом закладу загальної середньої освіти.</p> <p>Відвідання та аналіз уроків: спостереження за здійсненням викладання та засвоєння учнями знань, умінь, навичок, за реалізацією на уроці принципів навчання, за</p>	27 год.	<p>Відвідання, спостереження та аналіз уроків.</p> <p>Консультація у керівника практики.</p> <p>Аналіз шкільної документації.</p> <p>Виконання індивідуальних дослідницьких завдань</p>	Запис у щоденнику спостережень

№ з/п	Зміст роботи	Орієнтовний час на виконання завдань	Форми і методи організації діяльності	Форма звіту
	використанням вчителем засобів, методів, прийомів роботи, форм організації навчальної діяльності учнів, за здійсненням контролю та оцінюванням навчальних досягнень учнів			
6.	Спостереження за навчально-пізнавальними інтересами учнів під час уроку	4 год.	Спостереження, опрацювання літератури, складання протоколу спостережень	Протокол спостережень
7.	Аналіз навчальної взаємодії вчителя і учнів	4 год.		Протокол спостережень
8.	Вивчення організації уваги на уроці	6 год		Протокол спостережень
9.	Вивчення активізації пам'яті на уроці	6 год		Протокол спостережень
10.	Вивчення прийомів формування мислення на уроці	6 год.		Протокол спостережень
11.	Вивчення емоційно-вольових процесів учнів на уроці	6 год.		Протокол спостережень
12.	Психологічний аналіз уроку	7 год	Спостереження, опрацювання літератури, аналіз уроку	Психологічний аналіз уроку за схемою
13.	Захист навчальної психолого-педагогічної практики. Підбиття підсумків практики.	2 год.	Звіти студентів про виконання індивідуального плану	Звіт про педагогічну практику

Звітні матеріали

1. Титульна сторінка звітної документації

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ЗВІТНА ДОКУМЕНТАЦІЯ З НАВЧАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Здобувача вищої освіти _____ групи
факультету іноземної філології _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

Термін проходження практики _____

Місце проходження практики _____

Керівник практики від кафедри педагогіки
та управління навчальним закладом _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

Керівник практики від кафедри
психології освіти _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

Оцінка практики з педагогіки _____

Оцінка практики з психології _____

Кам'янець-Подільський

20__ р.

2. Звіт про практику

ТИТУЛЬНА СТОРІНКА ЗВІТУ

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет іноземної філології

ЗВІТ ПРО НАВЧАЛЬНУ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНУ ПРАКТИКУ

здобувач вищої освіти _____ групи

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

Керівники практики:
від кафедри педагогіки та управління
навчальним закладом _____

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

від кафедри психології освіти _____

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

Кам'янець-Подільський
20__

ОРІЄНТОВНА СХЕМА ЗВІТУ

I. Місце проходження практики (місто, установа).

II. Характеристика бази практики (тривалість існування, категорія, спеціалізація).

III. Педагогічна складова звіту:

1. Які уроки відвідали під час практики? Які з них були найцікавішими? Які справили позитивне враження? Які залишили байдужими? Які не сподобались? Чому?
2. Які враження від організації виховної роботи в класі?
3. Як вчителям вдавалося організовувати роботу учнів (зокрема, в умовах дистанційного навчання)?

4. Які педагогічні спостереження здійснили під час практики? За чим саме спостерігали, які загальні висновки зробили?

IV. Психологічна складова звіту:

1. Розвитку яких професійних компетентностей сприяла практика?
2. Які психологічні спостереження проведені під час практики? Які індивідуальні завдання виконані?
3. Які вікові особливості взаємодії учня з іншими учасниками педагогічного процесу, зокрема з учителем, виявлені?
4. Які прояви навчально-пізнавальних інтересів учнів на уроці Ви спостерігали?
5. Які прийоми активізації психічних пізнавальних процесів учнів на уроці найчастіше використовують вчителі?
6. В чому особливість та можливості психологічного аналізу уроку? З якою метою його повинен здійснювати педагог?

V. Труднощі, які виникали під час практики, та способи їх вирішення.

VI. Висновки та пропозиції за результатами практики.

VII. Список використаної літератури.

Дата

Підпис практиканта

Керівник практики з педагогіки (підпис) Ім'я ПРІЗВИЩЕ

Підпис керівника практики з психології (підпис) Ім'я ПРІЗВИЩЕ

3. Схеми спостережень під час навчальної психолого-педагогічної практики

Спостереження за процесом викладання на уроці

1. Тема уроку. Визначення вчителем мети уроку.
2. Стимулювання вчителем навчально-пізнавальної діяльності учнів: формуванню яких мотивів (інтересу чи відповідальності) надавалась перевага.
3. Виклад учителем нового матеріалу: послідовність, доступність, логічність, зрозумілість, виразність, емоційність, використання наочнос-

ті, створення проблемних ситуацій, застосування прийомів узагальнення, аналізу, порівняння, аналогії, залучення учнів до самостійної роботи (репродуктивної чи творчої). Навести конкретні приклади.

4. Виправлення і аналіз вчителем помилок, допущених учнями, залучення учнів до цієї роботи.
5. Підсумок уроку: залучення учнів до узагальнення, оцінка роботи учнів під час уроку, залучення їх до самооцінки, пояснення домашнього завдання.
6. Загальне враження про урок: чи досягнута мета уроку.

Спостереження за процесом засвоєння учнями знань на уроці

1. Тема і мета уроку.
2. Які прийоми застосовує вчитель, щоб сприймання матеріалу було успішним?
3. Чи зрозуміли учні пояснення вчителя? За якими критеріями ви визначили рівень розуміння?
4. Які рівні узагальнення матеріалу мали місце на уроці (понятійне, міжпонятійне, тематичне, підсумкове)? Обґрунтуйте.
5. Які вправи виконувались на уроці для засвоєння знань? Репродуктивні чи творчі? Наведіть конкретні приклади.
6. Загальне враження щодо рівня засвоєння учнями знань.

Спостереження за реалізацією принципів навчання на уроці

1. Тема і мета уроку.
2. Чи визначені цілі і завдання уроку, чи реалізовані вони на уроці?
3. Які наукові поняття формувались на уроці, які виводились правила, закони тощо, які застосовувались у процесі практичної роботи?
4. На які попередні знання чи знання з інших предметів, з життєвого досвіду учнів спирався учитель?
5. Які прийоми застосовував учитель для збудження активності учнів?
6. Чи показував учитель можливості практичного застосування отриманих на уроці знань? Як саме?
7. Як вчитель забезпечує реалізацію принципу свідомості навчання?

8. Якою мірою і наскільки доцільне використання на уроці наочних посібників, технічних засобів навчання?
9. Чи доступно вчитель пояснював новий матеріал і порядок виконання практичних завдань?
10. Як учитель здійснював диференціацію навчання, індивідуальний підхід до учнів?
11. Які позитивні емоції формував учитель під час уроку? Наведіть конкретні приклади.
12. Загальні висновки щодо реалізації принципів навчання на даному уроці.

Спостереження за реалізацією методів навчання на уроці

1. Тема і мета уроку.
2. Прослідкуйте логіку поведінки учителя, використання ним методів і прийомів актуалізації опорних знань.
3. За допомогою яких прийомів учитель спонукав учнів до усвідомлення необхідності відновлювати у своїй пам'яті опорні знання?
4. Якою мірою спосіб актуалізації опорних знань підвів учнів до вивчення нового навчального матеріалу?
5. Простежити весь хід діяльності учителя, спрямованої на організацію вивчення учнями нового навчального матеріалу.
6. Дайте оцінку доцільності вибору методів і прийомів навчання у цьому фрагменті уроку.
7. Яким шляхом ішов учитель при дотриманні ним логіки викладу навчального матеріалу (індуктивним чи дедуктивним)?
8. Якою мірою учні володіють методами самостійної пізнавальної діяльності?
9. Наскільки така організація навчального процесу сприяє підвищенню розумової активності учнів?
10. Які методи навчання використав учитель у процесі формування в учнів умінь та навичок? Наскільки вони, на Ваш погляд, ефективні?

11. Чи вдалося вчителеві мобілізувати учнів на узагальнення та систематизацію знань, умінь і навичок учнів?
12. Як учитель стимулює навчальну діяльність учнів?
13. Чи використані на уроці активні методи навчання? Які саме? Їх результативність.
14. Наскільки використані учителем методи і прийоми навчання сприяли активізації пізнавальної діяльності школярів?
15. Дайте оцінку діяльності вчителя і учнів, висловіть свої пропозиції щодо поліпшення уроку.

**Спостереження за здійсненням
контролю успішності навчальної діяльності**

1. Тема і мета уроку.
2. Чи забезпечується зворотний зв'язок у процесі навчання шляхом аналізу й оцінки знань, умінь та навичок учнів.
3. Проведіть спостереження за створенням вчителем ситуацій значущості процесу перевірки й оцінки навчальної діяльності учнів.
4. Висловіть свою думку щодо дотримання вчителем вимог об'єктивності, систематичності, аргументованості, врахування індивідуальних особливостей учнів (темперамент, мовні дефекти та ін.), в аналізі й оцінці знань, умінь і навичок учнів.
5. Зробіть спостереження за створенням (чи нестворенням) позитивного емоційного настрою учнів під час опитування.
6. Чи чітко вчитель формулює запитання, яке спонукало учнів до активних роздумів, чи витримує паузу, яка дає можливість учням зібратися з думками?
7. Проаналізуйте, наскільки уважно вчитель слухає відповідь учня, схвальним словом, жестом і мімікою стимулює розумову активність вихованців.
8. Чи не перебиває монологічну відповідь учня вчитель, чи робить аналіз після закінчення відповіді?

9. Зробіть спостереження за дотриманням вчителем критеріїв оцінювання школярів.
10. Проаналізуйте доцільність залучення учнів до перевірки рівня засвоєння знань шляхом перевірки письмових робіт інших учнів класу. Чи робить це вчитель?
11. Чи надає вчитель учням можливість повторно опрацювати навчальний матеріал, виконати навчальні завдання відповідно до їх індивідуальних розумових здібностей?
12. Чи схвалює вчитель хорошу відповідь учня оцінними судженнями «Гарна робота», «Гарно підготувався», «Приємно було слухати», «Виправдав мої сподівання», «Правильна відповідь» і т. ін.?
13. Загальне враження про рівень успішності учнів.

Критерії оцінювання практики

Здобувач вищої освіти отримує **«зараховано»**, якщо його діяльність під час практики сумарно була оцінена у 60-100 балів, а саме:

90-100 балів — всі завдання практики виконано у повному обсязі, виявлено вміння здобувача вищої освіти застосовувати і творчо використовувати теоретичні та методичні знання, пов'язані з особливостями і засобами відповідної професійної діяльності. Виявлено вміння застосовувати інноваційні технології, продемонстровано активність та ініціативність під час здійснення практичної професійної діяльності. Звіт подано у встановлений термін, містить всі структурні елементи. У щоденнику практиканта зафіксовано зміст роботи протягом усього періоду проходження практики.

82-89 балів — завдання виконані правильно, але недостатньо повно. Виявлено вміння застосовувати теоретичні та методичні знання, пов'язані з особливостями і засобами відповідної професійної діяльності. Продемонстровано зацікавленість та активність, але не виявлено творчого, індивідуального підходу. Звіт подано у встановлений термін, міс-

тять всі структурні елементи. У щоденнику практиканта зафіксовано зміст роботи протягом усього періоду проходження практики.

75-81 бал — завдання практики виконано, але неповно, в ході виконання завдань допускалися незначні помилки. Звітна документація оформлена згідно з вимогами. У щоденнику практиканта зафіксовано зміст роботи протягом усього періоду проходження практики.

66-74 бали — завдання практики виконано у неповному обсязі, в ході виконання завдань допускалися помилки. Звітна документація недооформлена або оформлена з помилками. Щоденник невірний оформлений.

60-65 балів — завдання виконано з помилками. Усі завдання практики виконувалися, але допущені неточності. Документація оформлена неповно, з помилками. Щоденник недооформлений.

Здобувач вищої освіти отримує **«не зараховано»**, якщо його діяльність під час практики сумарно була оцінена у 01-59 балів – через те, що завдання не виконані, вміння здійснювати відповідні види професійної діяльності несформовані. Звітна документація оформлена з помилками.

2 НАВЧАЛЬНА ОЗНАЙОМЛЮВАЛЬНА ПРАКТИКА

Характеристика практики за освітньо-професійними програмами і навчальними планами

Освітньо-професійна програма	Шифр за навчальним планом	Назва практики	Курс	Семестр	Кредитів / годин	Тривалість	Форма підсумкового контролю
Середня освіта (Польська мова і зарубіжна література) Рік вступу – 2018, 2019	ПП 11.02	Навчальна ознайомлювальна практика	3	6	6/180	4 тижні	Залік
Середня освіта (Польська мова і зарубіжна література) Рік вступу – 2020	ПП 11.02	Навчальна ознайомлювальна педагогічна практика	3	6	6/180	4 тижні	Залік
Середня освіта (Мова і література (польська, англійська)) Рік вступу – 2021	ООК 23.02	Навчальна ознайомлювальна практика з польської мови	3	5	4,5/135	3 тижні	Залік
	ООК 23.03	Навчальна ознайомлювальна практика з англійської мови	3	6	3/90	2 тижні	Залік

Робочі програми та методичні поради щодо практики містяться на сторінках:

Кафедри слов'янської філології та загального мовознавства за адресою:

<https://slovfil.kpnu.edu.ua/prakt-pidp/>

Кафедри англійської мови за адресою:

<https://ang.kpnu.edu.ua/praktyka/>

Кафедри германських мов та зарубіжної літератури за адресою:

<https://zarub-lit.kpnu.edu.ua/praktyka/>

Роль і відповідальність суб'єктів навчальної ознайомлювальної практики

Навчальна ознайомлювальна практика є невіддільною складовою загальної підготовки фахівця-філолога, що орієнтує його на самостійне пізнання специфіки професійної діяльності.

Серед завдань, які виконує практикант, є завдання з польської мови. Здобувач освіти має усвідомити мету, завдання і умови навчання польської мови в 5-9 класах; знати діючі навчальні програми та особливості планування роботи вчителя; ознайомитись зі специфікою, структурою і формами проведення уроків та позаурочних заходів; навчитись критично оцінювати відвідані уроки та робити висновки щодо організації власної професійної діяльності; розробляти окремі фрагменти уроку і проводити додаткові навчально-виховні заходи з польської мови.

В організації практики беруть участь відповідальні особи, сукупна діяльність яких забезпечує ефективне виконання програми практики.

Керівник практики від вищого навчального закладу:

- бере участь у настановній конференції;
- забезпечує відповідні умови для проходження практики;
- допомагає у виконанні та контролює виконання завдань практикантом;

- контролює дотримання здобувачем освіти вимог Статуту навчального закладу, правил внутрішнього розпорядку, трудової дисципліни;
- виставляє підсумкову оцінку.

Керівник від бази практики:

- забезпечує відповідні умови для проходження практики;
- знайомить практиканта з навчально-матеріальною базою, документацією, планом навчально-виховної роботи, календарним планом, особливостями тематичного і поурочного планування, діяльністю педради, методичних об'єднань, батьківського комітету, учнівських органів самоврядування;
- допомагає у виконанні завдань практики, бере участь у оцінюванні роботи практикантів;
- надає допомогу у вивченні індивідуальних особливостей учнів і колективу класу;
- контролює дотримання практикантом вимог Статуту навчального закладу, правил внутрішнього розпорядку, трудової дисципліни.

Практикант:

- своєчасно прибуває на базу практики і проводить свою діяльність згідно зі Статутом навчального закладу, Правилами внутрішнього розпорядку, виконує розпорядження адміністрації навчального закладу, керівників практики;
- виконує всі завдання, передбачені Програмою практики;
- формує в учнів навички та уміння, визначені програмою; прагне бути для них взірцем організованості й старанності;
- відвідує навчальні й виховні заходи, які проводять інші практиканти, бере участь в їх обговоренні;
- працює в навчальному закладі не менше 6 годин на день, регулярно робить записи у щоденнику;
- вчасно подає поточну документацію на перевірку керівникам, оформлює звітну документацію.

Практикант **має право:**

- отримати відповідні завдання до початку практики і консультації щодо їх виконання;
- пройти інструктаж з техніки безпеки та охорони життя і здоров'я учнів, протипожежної безпеки;
- користуватися бібліотекою навчального закладу, навчальними кабінетами і посібниками;
- вносити пропозиції щодо організації педпрактики, брати участь у конференціях та нарадах;
- з поважних причин і за наказом ректора університету змінити базу практики.

Зміст практики

Навчальна ознайомлювальна практика – відповідно до її назви – має ознайомити здобувача вищої освіти зі специфікою роботи вчителя і допомогти йому зробити перші кроки у формуванні фахових компетентностей. Практиканти спостерігають за плануванням і проведенням уроків, факультативних та інших позаурочних занять, виконують деякі обов'язки вчителя іноземних мов і зарубіжної літератури.

Під час практики здобувач вищої освіти **має навчитися:**

- організовувати різні види діяльності (навчально-пізнавальну, трудову, предметно-пошукову, громадську, ігрову та ін.);
- визначати шляхи та засоби впливу на учня у процесі навчання і виховання;
- моделювати уроки та аналізувати їх;
- забезпечувати охорону здоров'я та фізичний розвиток дітей;
- проводити бесіди з метою виховання й організації самостійної навчальної діяльності;
- вивчати досвід роботи вчителів;
- проєктувати і створювати необхідні наочні посібники для проведення уроків.

Основні напрямки діяльності практиканта

Навчальна і методична робота:

- 1) планування, складання графіку роботи;
- 2) ознайомлення зі структурою навчального закладу, з умовами роботи в ньому, особливостями реалізації навчально-виховного процесу;
- 3) ознайомлення з основними документами, що регламентують роботу школи (статут, правила внутрішнього розпорядку, плани роботи школи і вчителів, розклад занять, класний журнал тощо);
- 4) засвоєння принципів календарного і поурочного планування;
- 5) відвідування уроків досвідчених учителів з їх наступним аналізом;
- 6) відвідування, участь у підготовці і проведенні додаткових навчально-виховних заходів;
- 7) розробка фрагментів уроків з польської та англійської / німецької мов, зарубіжної літератури;
- 8) допомога вчителю в перевірці письмових робіт учнів, створенні дидактичних матеріалів, оформленні кабінету.

Науково-дослідницька робота:

- 1) виконання індивідуальних завдань, що відображають напрям науково-дослідної роботи здобувача освіти (курсова робота);
- 2) вивчення та узагальнення передового педагогічного досвіду.

Індивідуальні завдання з польської мови

Практикант може виконувати індивідуальне завдання з польської мови, зміст якого узгоджується з керівником практики від університету. На вибір пропонуються такі завдання.

1. Навчальні досягнення учнів з польської мови з урахуванням освітніх проблем цієї вікової групи.
2. Завдання, що покладаються на вчителів сучасним освітнім процесом (узагальнення бесід із директором / заступником директора школи, вчителями тощо).

3. Дослідження системи внутрішньошкільного та предметного оцінювання. Надання допомоги вчителю з перевірки письмових робіт з польської мови.
4. Виготовлення з класом стіннівки на обрану тему (свята, традиції, культура, відомі постаті тощо). Узагальнення отриманого досвіду.
5. Виготовлення роздаткового матеріалу до одного з уроків, мультимедійної презентації до фрагменту уроку або підготовка інформаційного бюлетеня з теми уроку (факультативного заняття). Узагальнення отриманого досвіду.
6. Розробка інтерактивної форми роботи з використанням інтернет-технологій або комунікативної вправи до одного з уроків. Узагальнення отриманого досвіду.
7. Надання допомоги вчителю з оформлення класної кімнати (стенди, плакати тощо). Опис результатів діяльності.
8. Проведення профорієнтаційної бесіди з учнями. Аналіз зворотної реакції учнів.
9. Допомога учням з низьким рівнем навчальних досягнень з польської мови. Узагальнення отриманого досвіду.
10. Розробка власної системи запам'ятовування імен учнів. Опис результатів діяльності.
11. Відвідування уроків з інших предметів з метою спостереження за методами активізації учнів. Узагальнення отриманого досвіду.
12. Проведення виховної години (або фрагмента заходу) з використанням мовного матеріалу. Опис результатів діяльності.

Звітні матеріали

1. Титульна сторінка звітної документації

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет іноземної філології

Керівник практики з польської мови _____
прізвище та ініціали

Керівник практики з англійської / німецької мови _____

Керівник практики з зарубіжної літератури¹ _____

Керівник практики з педагогіки _____

ЗВІТНА ДОКУМЕНТАЦІЯ
З НАВЧАЛЬНОЇ ОЗНАЙОМЛЮВАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ²
здобувача вищої освіти денної форми навчання
галузі знань *01 Освіта / Педагогіка*
спеціальності _____

прізвище, ім'я та по батькові

Місце проходження практики: _____

Термін проходження практики: _____

Оцінювання практики

Польська мова: _____

Англійська / німецька мова: _____

Зарубіжна література³: _____

Педагогіка _____

Кам'янець-Подільський

20__ р.

¹ Не оцінює практику за освітньо-професійною програмою «Середня освіта (Мова і література (польська, англійська))» (рік вступу 2021 і наступні).

² Або з НАВЧАЛЬНОЇ ОЗНАЙОМЛЮВАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ (рік вступу 2020), або з НАВЧАЛЬНОЇ ОЗНАЙОМЛЮВАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ з ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ / з НАВЧАЛЬНОЇ ОЗНАЙОМЛЮВАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ з АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ (рік вступу 2021 і наступні).

³ Не входить до програми практики за освітньо-професійною програмою «Середня освіта (Мова і література (польська, англійська))» (рік вступу 2021 і наступні).

2. Звіт про практику

Після закінчення практики здобувачі освіти звітують про виконання її програми.

У звіті практикант систематизовано описує виконану роботу.

Звіт складається з таких частин: *Титульний аркуш, Вступ, Навчальна робота, Методична робота, Науково-дослідницька робота, Висновки.*

Титульний аркуш звіту має такий вигляд:

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет іноземної філології

ЗВІТ

ПРО НАВЧАЛЬНУ ОЗНАЙОМЛЮВАЛЬНУ ПЕДАГОГІЧНУ ПРАКТИКУ¹

здобувача вищої освіти денної форми навчання

галузі знань 01 Освіта / Педагогіка

спеціальності _____

прізвище, ім'я та по батькові

Місце проходження педпрактики: _____

Термін проходження педпрактики: _____

Керівник практики з польської мови _____

прізвище та ініціали

оцінка

Керівник практики з англійської / німецької мови _____

Керівник практики з зарубіжної літератури² _____

Керівник практики з педагогіки _____

Кам'янець-Подільський

20__ р.

1 Або ПРО НАВЧАЛЬНУ ОЗНАЙОМЛЮВАЛЬНУ ПЕДАГОГІЧНУ ПРАКТИКУ (рік вступу 2018, 2019), або ПРО НАВЧАЛЬНУ ОЗНАЙОМЛЮВАЛЬНУ ПРАКТИКУ З ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ / ПРО НАВЧАЛЬНУ ОЗНАЙОМЛЮВАЛЬНУ ПРАКТИКУ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ (рік вступу 2021).

² Не оцінює практику за освітньо-професійною програмою «Середня освіта (Мова і література (польська, англійська))» (рік вступу 2021 і наступні).

Вступ

У «Вступі» коротко розкриваються роль, місце практики в системі професійної підготовки вчителя, мета і завдання практики, основні принципи її організації. Визначаються професійні компетентності, які формувалися і вдосконалювалися під час практики.

I. Навчальна робота

1. Стисла характеристика навчального закладу: обладнання, склад учителів з іноземних мов (і зарубіжної літератури).
2. Характеристика класу, з яким працював практикант: склад, успішність, відповідність рівня знань, умінь і навичок програмовим вимогам з предметів.
3. Кількість відвіданих занять, їх роль у підготовці до власної навчальної роботи.
4. Планування і проведення занять (фрагментів занять):
 - а) кількість проведених занять (фрагментів), їх критична оцінка;
 - б) труднощі при плануванні, підготовці та проведенні занять (фрагментів), як їх подолали;
 - в) засоби, що використовувались для активізації розумової діяльності учнів;
 - г) яку наочність використано, її роль на занятті.
5. Індивідуальна робота з учнями, які не встигають з предметів (вказати прізвища), оцінка результатів.
6. Зміст додаткових заходів з мов (та літератури): кількість, тематика, форма проведення, ефективність. Труднощі, шляхи їх подолання.
7. Участь у підготовці та проведенні спільних заходів з іншими класами (якщо проводили), якість проведеної роботи, труднощі.
8. Допомога вчителю у перевірці письмових робіт учнів, створенні дидактичних матеріалів, оформленні кабінету.
9. Загальні висновки про оволодіння уміннями і навичками проведення навчальної роботи.

II. Методична робота

1. Бесіди з представниками адміністрації навчального закладу, класним керівником, учителями (вказати теми).
2. Участь у роботі педагогічних рад, методичних секцій, семінарів та об'єднань (якщо брали участь).
3. Ознайомлення з документацією навчального закладу і керівників практики (вказати конкретно).
4. Опрацювання методичної літератури.
5. Знайомство з обладнанням фахових кабінетів.

III. Виховна робота

1. Ознайомлення з планом виховної роботи класного керівника.
2. Проведення виховного заходу, оцінка його ефективності.
3. Узагальнення результатів виховної роботи, в тому числі проведеної під час уроків.

IV. Науково-дослідницька робота

1. Організація, методика проведення і результати дослідницької роботи з фаху: тема дослідження, що зроблено з теми, як будуть використані результати.
2. Узагальнення передового педагогічного досвіду в даному навчальному закладі.

Висновки

1. Які знання, уміння та навички здобуті упродовж практики.
2. Позитивне в організації та проведенні практики.
3. Недоліки, виявлені під час практики.
4. Пропозиції щодо удосконалення підготовки, організації та проведення практики.

Дата

Підпис практиканта

3. Щоденник практики

Щоденник – частина звіту здобувача вищої освіти, важливий документ, що віддзеркалює зміст і результати проведеної роботи. Стимулює практиканта до більш організованої та продуманої діяльності (щоденник заповнюється упродовж усієї практики), відбиває рівень його підготовки, самостійності, загальної культури, ставлення до практики. Разом зі звітом засвідчує виконання програми практики. Оформлення щоденника суттєво впливає на оцінку практики.

Бланк щоденника доступний для скачування на сайті університету (вкладка *Практика*) і на сайті випускової кафедри. Складники щоденника такі.

Календарний графік проходження практики

1. Календарний графік на весь період практики складається в перший день її проходження на основі календарних планів учителів і плану роботи класного керівника.
2. До графіку вносяться тільки основні види навчальної, виховної, методичної та науково-дослідної роботи. Відповідно до характеру практики (навчальна), календарний план може містити такі пункти:
 - Участь у настановній конференції.
 - Консультації у керівників від вищого навчального закладу, бази практики.
 - Планування проходження практики.
 - Вивчення шкільної документації: Статуту, Правил внутрішнього розпорядку, Правил техніки безпеки, планів роботи вчителів і класного керівника тощо.
 - Вивчення навчальних програм, підручників, опрацювання методичної літератури.
 - Знайомство з класом, де проходить практика. Налагодження психологічного контакту з учнями, вибір об'єктів психодіагностики.
 - Відвідування і аналіз занять, які проводять вчителі.

- Підготовка, проведення і аналіз фрагментів уроків з мов і зарубіжної літератури.
- Виготовлення допоміжних матеріалів для проведення навчальних і виховних заходів.
- Випуск тематичних газет, бюлетенів, альбомів.
- Заповнення щоденника практики.
- Участь у проведенні загальношкільних заходів.
- Індивідуальна робота з учнями, з активом класу.
- Проведення психодіагностики, опрацювання її результатів, визначення напрямку виховної роботи з учнями.
- Відвідування і аналіз виховних заходів, проведених іншими практикантами.
- Підготовка, проведення і самоаналіз виховного заходу.
- Допомога в оформленні кабінетів мови, літератури.

Робочі записи під час практики

Ця частина щоденника відбиває результати виконання календарного графіку проходження практики. В ній практикант:

- 1) стисло висвітлює зміст виконаної роботи (*Що зроблено? Як саме? Які були труднощі при підготовці та проведенні заходу? Чому вони виникли? Чи досягнута мета заходу? Як сприйняли захід учні? Чи була допомога з боку керівників, яка саме?*);
- 2) формулює власні спостереження, зауваження, пропозиції тощо.

Зазвичай, записи робляться від першої особи («Я») одразу ж після виконання завдання, «по гарячих слідах», щоб не втратити цінну інформацію. Адже на підставі календарного графіку і робочих записів у щоденнику згодом пишеться звіт про педагогічну практику.

Відгук і оцінка роботи практиканта на практиці

Відгуки пишуть керівники від бази практики (вчителі, класний керівник). Якщо одна особа обіймає дві посади, вона пише один відгук, в якому аналізує виконання практикантом відповідних обов'язків на цих посадах.

У відгуку висвітлюються кількісні та якісні показники діяльності практиканта, зокрема:

- скільки і яких провів занять, заходів, з якими результатами;
- види робіт, які виконувалися під керівництвом вчителя і самостійно. Якщо практикант виконав особливо складні завдання, це обов'язково відзначається у відгуку;
- комунікативні навички практиканта, виявлені в спілкуванні з колегами, учнями; характер і стиль комунікації;
- ступінь професійної підготовки практиканта: наскільки добре справився з новими обов'язками, чи спирався на досвід колег, чи потребував постійного контролю;
- ділові якості практиканта: ініціативність, акуратність, відповідальність, здатність до навчання, бажання набути додаткових знань і навичок.

Кожний відгук завершується рекомендованою оцінкою і підписом особи, яка його склала. Підписи засвідчуються представником адміністрації та печаткою навчального закладу.

Висновок керівників від університету про проходження практики

Робиться головою комісії із захисту. Узагальнює висновки, зроблені керівниками від бази практики і від фахових кафедр. Відповідає на запитання *Чи виконано програму практики в повному обсязі?* Містить зауваження щодо проведеної практикантом роботи, оформлення документації, процедури захисту звіту перед комісією.

Далі – дата складання заліку, отримана здобувачем вищої освіти оцінка, підписи голови та членів комісії.

4. Аналіз уроку

Одним із завдань навчальної ознайомлювальної практики є аналіз уроку, проведеного вчителем польської мови. Аналіз уроку – важлива ланка професійної підготовки, що **має на меті** поглиблювати знання з методики; розвивати дослідницькі, конструктивно-планувальні, комуніка-

тивно-навчаючі та організаційні професійні вміння майбутнього вчителя; сприяти формуванню індивідуального стилю педагогічної діяльності.

Завдання аналізу уроку – навчитися:

- спостерігати за діяльністю вчителя і правильно її інтерпретувати;
- знаходити ефективні прийоми навчання, розвитку та виховання учнів;
- визначати шляхи усунення помилок з урахуванням причин їх виникнення і конкретних умов навчання;
- оперативно перебудовувати урок залежно від змін у навчальній ситуації;
- порівнювати свої дії з прийнятими в методиці еталонами.

За період практики вміння аналізувати уроки розвивається поступово. Спочатку проводиться **загальний аналіз за опорною схемою**, оцінюється реалізація вчителем основних вимог до уроку польської мови: його цілеспрямованість, змістовність, мовленнєва активність учнів, відповідність мовленнєвої поведінки вчителя цілям, змісту та умовам навчання, результативність уроку.

Після цього на базі загального аналізу практиканти вчаться робити **поглиблений аналіз окремих етапів уроку** за індивідуальними завданнями керівника від фахової кафедри.

На завершальному етапі сформовані вміння інтегруються у **комплексний аналіз уроку з опорою на план-схему**.

4.1. Загальний аналізу уроку польської мови за опорною схемою

Об'єкт аналізу	Аспекти аналізу
1. Тема, мета уроку	правильність поставлених цілей, їх зв'язок із темою уроку
2. Характеристика мовного і мовленнєвого матеріалу	кількість і склад відібраних лексичних одиниць, граматичних явищ (структур), фонетичних явищ для уроку, їх методична організація; характер презентації та активізації нового мовного (мовленнєвого) матеріалу; зв'язок нового матеріалу із раніше вивченим; комунікативна спрямованість матеріалу, його актуальність, інформативність та виховна значимість; використання додаткового матеріалу
3. Оснащення уроку	види унаочнення, мультимедійні та технічні засоби навчання, їх методичне призначення, ефективність
4. Методична структура уроку	етапи уроку, їх характеристика; організація початку уроку, стимулювання інтересу учнів; призначення мовленнєвої зарядки, її зв'язок з матеріалом уроку; методична характеристика видів роботи на уроці (шляхи та прийоми семантизації нового матеріалу); вправи на різних етапах уроку, їх методична характеристика, взаємозв'язок (системність) вправ, послідовність виконання; домашнє завдання: зміст, обсяг, підготовка учнів до самостійного виконання
5. Організаційна, виховна, розвивальна діяльність вчителя при реалізації цілей уроку	встановлення контакту з класом, засоби підтримування уваги та інтересу учнів, створення атмосфери іншомовного спілкування; організація колективної, групової та індивідуальної форми роботи учнів, співвідношення форм роботи на різних етапах уроку; вміння проводити рольову гру; організація контролю за роботою учнів, об'єктивність і виховна суть оцінок; мова вчителя (мова практиканта, рівень його підготовки з польської мови)
6. Висновки	досягнення мети і завдань; пропозиції щодо усунення недоліків.

4.2. Поглиблений аналіз окремих етапів уроку

Аналіз етапу повторення вивченого

1. Тип, структура уроку, його місце серед уроків з теми.
2. Мета уроку, дидактичне завдання етапу повторення вивченого.
3. Повнота й глибина перевірки знань учнів.
4. Методика повторення, диференціація завдань. Поєднання фронтальної, індивідуальної та групової форм роботи.
5. Кількість задіяних перевіркою учнів.
6. Об'єктивність і аргументація оцінювання.
7. Витрата часу на повторення.
8. Ефективність повторення вивченого.

Аналіз етапу вивчення нового матеріалу

1. Тип, структура уроку, його місце серед уроків з теми.
2. Мета уроку, дидактичне завдання етапу вивчення нового матеріалу.
3. Вимоги програми.
4. Науковість матеріалу, зв'язок із життям, співвідношення у матеріалі головного й другорядного, систематичність, доступність.
5. Відповідність матеріалу цілям і завданням уроку.
6. Оснащеність уроку наочними посібниками, дидактичними матеріалами.
7. Обґрунтованість застосованих методів.
8. Активізація пізнавальної діяльності.
9. Використання методів проблемного навчання.
10. Поєднання фронтальної, індивідуальної та групової форм роботи.
11. Самостійна робота учнів.
12. Методика контролю та обліку знань.
13. Ефективність вивчення нового матеріалу.

Аналіз етапу закріплення вивченого

1. Тип, структура уроку, його місце серед уроків з теми.
2. Мета уроку, дидактичні завдання етапу закріплення вивченого.

3. Добір матеріалу для формування умінь і навичок.
4. Наявність і характер інструктажу.
5. Наявність диференційованих завдань.
6. Самостійна робота під час закріплення вивченого.
7. Зворотній зв'язок. Оцінювання відповідей.
8. Рівень педагогічних вимог вчителя до роботи учнів, розвитку їх мови, мислення.
9. Організаторська, управлінська діяльність вчителя. Робота з різними групами учнів.
10. Діяльність вчителя як консультанта та координатора навчання.
11. Ефективність закріплення вивченого.

Аналіз етапу підведення підсумків уроку

1. Тип, структура уроку, його місце серед уроків з теми.
2. Мета уроку, дидактичні завдання етапу підведення підсумків.
3. Виконання плану уроку. Місце домашнього завдання на уроці.
4. Рівень досягнення мети.
5. Рівень якості знань, умінь, навичок, виявлених на уроці.
6. Наявність і характер інструктажу.
7. Наявність диференційованих завдань.
8. Ефективність підведення підсумків.

4.3. Комплексний аналіз уроку з опорою на план-схему

Клас _____ Дата _____

Вчитель _____

Тема уроку _____

Мета уроку _____

Мета відвідування _____

Планування і розв'язання задач уроку

1. Визначення теми і мети
Правильно, неправильно, не визначено.

Місце цього уроку в структурі загальної теми, ефективність формулювання теми, звертання до неї протягом уроку та під час підведення підсумків.

Залежність постановки мети від теми, точність учбового завдання; добір методів, прийомів для ефективного реалізації мети уроку.

Відповідність теми і мети програмним вимогам: відповідають, не відповідають.

Взаємозалежність навчальної, виховної і розвиваючої мети: повна, обмежена, відсутня.

2. Тип уроку

Комбінований, практичне заняття, лабораторна робота, екскурсія, нестандартний урок.

Оцінка структури уроку: доцільна, недоцільна, безструктурний.

3. Організація уроку

Готовність класного приміщення, вчителя, учнів (мобілізація уваги, вимоги до підготовки робочого місця тощо, перевірка присутніх: зроблена, не зроблена, відсутні:...)

4. Опитування пройденого матеріалу

Метод: біля дошки, з місця, розв'язування задач, ущільнене, програване.

Форма: індивідуальна, групова, фронтальна, письмова.

Формулювання запитань: чітко, вичерпно, недостатньо чітко.

Опитано: _____

Виставлено оцінок: _____

Правильність і мотивація оцінок: правильні, занижені, завищені, мотивовані, немотивовані, слабо мотивовані.

5. Виклад нового матеріалу

Науковий рівень: високий, задовільний, низький.

Доступність викладу: повна, обмежена, відсутня.

Зв'язок з життям: високий, слабкий, частковий, відсутній.

Мова вчителя: багата, емоційна, грамотна, багатослівна, лаконічна, логічна, чітка.

Недоліки: _____

6. Забезпечення міжпредметних зв'язків

З яким предметом. Доцільно, недоцільно.

7. Забезпечення зворотного зв'язку

Безперевний зв'язок, шляхом опитування, після пояснення, наведення прикладів, під час розв'язування задач, при виконанні вправ, шляхом письмового опитування.

Засвоєння матеріалу учнями: відмінне, добре, задовільне, незадовільне.

8. Наочність

Кількість: достатня, зайва, наочності не було,

Види: таблиці, карти, презентації, діафільми, звукозаписи, моделі, деталі.

Ефективність: висока, задовільна, низька.

9. Домашнє завдання

Обсяг і види домашніх завдань.

Поради щодо їх виконання: достатні, недостатні, відсутні.

10. Хронометраж уроку

Організаційний момент _____ хв.

Контроль знань і вмінь _____

Виклад нового матеріалу _____

Закріплення _____

Домашнє завдання _____

11. Взаємозв'язок між етапами уроку

Логічний, плавний, повний, відсутній.

12. Досягнення мети уроку

Повне, обмежене, часткове, відсутнє.

13. Мікроклімат уроку

Сприяв засвоєнню знань, активізував пізнавальну діяльність, заважав нормальній роботі класу.

14. Санітарно-гігієнічні умови

Освітлення, якість повітря, температурний режим, попередження стомленості дітей, дотримання техніки безпеки, слідування за осанкою та зором учнів.

1. РОЗРОБКА ФРАГМЕНТА УРОКУ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Сучасна людина повинна мати винахідливе мислення, знаходити шляхи розв'язання проблем у будь-якій ситуації, працювати в команді, бути здатною приймати рішення, активно використовувати сучасні інформаційні та комунікаційні технології у всіх галузях своєї діяльності.

З метою реалізації цих завдань сьогодні широко застосовують інтерактивні методи навчання, які не лише дають дітям теоретичні знання, а й навчають їх думати, обговорювати, досліджувати та застосовувати на практиці предметний матеріал.

Інтерактивні технології – це порівняно новий, творчий, цікавий підхід до організації навчальної діяльності учнів.

Слово «інтерактив» походить від англійського слова interact: inter – взаємний, act – діяти. Інтерактивний – здатний взаємодіяти або перебувати в режимі бесіди, діалогу з будь-ким (людиною) або з будь-чим (наприклад, комп'ютером). Сутність інтерактивного навчання полягає в активному залученні всіх учнів до процесу пізнання. Саме при використанні інтерактивних технологій діти вчаться шукати інформацію, систематизувати та узагальнювати її. Методичні можливості сучасних педагогічних технологій роблять учня і вчителя рівноправними суб'єктами навчання.

Організація інтерактиву припускає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, загальне рішення питань на підставі аналізу обставин і ситуації.

Специфіка інтерактивного уроку полягає в тому, що з одного боку – це урок узагальнення і систематизації, з іншого – урок контролю та коригування знань і вмінь учнів. Таке поєднання сприяє освоєнню учнями всіх рівнів пізнання (знання, розуміння, застосування, аналіз, синтез,

оцінка), розвитку культури мовлення, ініціативи та впевненості учнів у собі та у своїх знаннях.

Інтерактивні вправи

Інтерактивна вправа – центральна частина інтерактивного уроку. Її метою є засвоєння навчального матеріалу, досягнення результатів уроку. Вона має займати близько 50-60 % часу на уроці. Обов'язковою є така послідовність і регламент проведення інтерактивної вправи (одного чи кількох інтерактивних методів).

1. *Інструктування* – вчитель розповідає учасникам про мету вправи, правила, послідовність дій і кількість часу на виконання завдань; запитує чи все зрозуміло учасникам (2-3 хв).
2. *Об'єднання в групи і (або) розподіл ролей* (1-2 хв).
3. *Виконання завдання*; при цьому вчитель виступає як організатор, помічник, ведучий дискусії, намагаючись надати учасникам максимум можливостей для самостійної роботи і навчання у співпраці один з одним (5-15 хв).
4. *Презентація результатів* виконання вправи (3-15 хв).
5. *Рефлексія*: усвідомлення учнями отриманих результатів, що досягається шляхом спеціального колективного обговорення або за допомогою інших прийомів (5-15 хв).

Рефлексія є природнім невід'ємним і найважливішим компонентом інтерактивного навчання на уроці. Вона дає можливість учням і вчителю:

- усвідомити, чого вони навчились;
- пригадати деталі свого досвіду і отримати реальні життєві уявлення про те, що вони думали і що відчували, коли вперше зіткнулись з тією чи іншою навчальною технологією. Це допомагає їм чіткіше планувати подальшу діяльність вже на рівні застосування технологій у своїй пізнавальній діяльності та у житті;
- оцінити власний рівень розуміння та засвоєння навчального матеріалу і спланувати чіткі реальні кроки його подальшого опрацювання;

- порівняти своє сприйняття з думками, поглядами, почуттями інших й інколи скорегувати певні позиції;
- як постійний елемент навчання привчати людину рефлексувати в реальному житті усвідомлюючи свої дії та прогнозуючи подальші кроки;
- учителям – побачити реакцію учнів на навчання та вносити необхідні корективи.

Рефлексія здійснюється в різних формах: у вигляді індивідуальної роботи, роботи в парах, групах, дискусії, в письмовій та усній формі. Вона завжди містить декілька елементів: фіксація того, що відбулось, визначення міркувань та почуттів щодо отриманого досвіду, плани на майбутній розвиток.

Рефлексія застосовується після найважливіших інтерактивних вправ, після уроку, після закінчення певного етапу навчання.

Ось деякі інтерактивні вправи, ефективні при вивченні іноземної мови.

Акваріум. Об'єднана група з 4-5 учнів отримує завдання для обговорення. За 3 хв. група робить повідомлення, учні виправляють або доповнюють його. Завдання для роботи в групі формується відповідно до теми уроку, наприклад: *Яку функцію виконують прийменники у реченні? З якими відмінками найчастіше вживаються прийменники? Чи відрізняється вживання прийменників у польській та українській мовах?*

Мікрофон надає можливість кожному сказати щось швидко, по черзі, відповідаючи на запитання або висловлюючи свою думку чи позицію. Відповіді не коментуються і не оцінюються; коли хтось висловлюється, інші не можуть говорити або викрикувати з місця.

Вчитель:

- 1) ставить запитання класу;
- 2) пропонує учням предмет (ручку, олівець тощо), який виконуватиме роль уявного мікрофона. Учні передаватимуть його один одному, по черзі беручи слово;

- 3) надає слово тому, хто отримує «уявний» мікрофон; коли він висловлюється, інші не мають права перебивати, викрикувати з місця;
- 4) пропонує учням говорити лаконічно й швидко (не більше 0,5–1 хв).

Мозковий штурм доречний, коли передбачено кілька варіантів розв'язання конкретної проблеми. Всі учасники розмірковують над однією проблемою і «йдуть на неї в атаку». Мозковий штурм спонукає учнів проявляти уяву та творчість, дає можливість їм вільно висловлювати свої думки. Мета – зібрати якомога більше ідей щодо проблеми від усіх учнів протягом обмеженого періоду часу.

Організація роботи: формулювання проблемного питання (краще записати на дошці), пропозиція до всіх висловити ідеї (навіть фантастичні), коментарі, навести фрази чи слова, пов'язані з цією проблемою. Усі пропозиції записуються на дошці чи на великому аркуші паперу в порядку їх виголошення без зауважень, коментарів чи запитань. Наостанок обговорюють з учнями й оцінюють запропоновані ідеї.

Незакінчені речення. Учні працюють з відкритими реченнями. Визначивши тему, з якої учні будуть висловлюватись, формулюють незакінчене речення і пропонують учням закінчити його. Кожний наступний учасник обговорення повинен починати свій виступ із запропонованої формули.

Крісло автора. Вчитель поступається учневі місцем педагога у класі. Учень виголошує доповідь (реферат та ін.). Це підвищує не тільки самооцінку, а й бажання учня покращувати свої знання.

Займи позицію. Плакати розміщуються в протилежних кінцях кімнати. На одному з них написано *Згоден (за / так)*, на іншому – *Не згоден (проти / ні)*, на третьому – *Не визначився (інше)*. Учні повідомляються правила. Після того, як учитель назве тему, учні стають біля відповідного плакату – залежно від їхньої думки з обговорюваної проблеми. Дається кілька хвилин на підготовку до обґрунтування своєї позиції. Вислуховуються різні точки зору щодо кожної позиції (учні обираються довільно, за власним бажанням). Після цього вчитель з'ясовує, чи не змінив хтось

із учасників своєї думки, чи не бажає перейти до іншого плакату. Якщо такі учні є, слід попросити їх обґрунтувати причини свого переходу.

Снігова куля. Задають учням питання для обговорення, дискусії тощо. Об'єднують їх у пари і дають час для обговорення завдання і прийняття узгодженого рішення (пари обов'язково мають досягти згоди). Далі пари об'єднують у четвірки й також мають прийняти спільне рішення. Потім четвірки об'єднують в більші групи й знову узгоджують позиції, виробляють спільне рішення.

Коло ідей. Піднімають дискусійне питання та пропонують обговорити його в малих групах. Після того як вичерпався час на обговорення, кожна група представляє якийсь один аспект проблеми, яку обговорювали; групи висловлюються по черзі, доки не буде вичерпано всі відповіді. Під час обговорення питання на дошці складається список висловлених ідей. Коли всі ідеї про вирішення проблеми висловлені, можна звернутись до розгляду проблеми в цілому. Підбиваються підсумки.

Учусь навчаючи. Кожна група має певний обсяг інформації, розділеної на частини та записаної на окремих аркушах. За певний час діти мають засвоїти свою частину інформації та поділитися з іншим учасником групи. Спілкуватись потрібно тільки з одним учасником. Таким чином, усі діти у групі засвоюють певну суму знань. Потім групи обмінюються делегатами, які навчають дітей іншої групи того, що вивчили самі. Прийом дуже ефективний при узагальненні матеріалу з теми, закріпленні та повторенні вивченого. Стимулює навчальну діяльність, створює ситуацію успіху.

Карусель. Суть методу полягає в тому, що учні утворюють два кільця: внутрішнє й зовнішнє. Внутрішнє кільце нерухоме, а зовнішнє – учні, які через кожні 30 секунд змінюються. Таким чином, вони за декілька хвилин встигають обговорити низку тем і переконати співрозмовника у своїй правоті.

Рольова гра. Мета розігрування ситуації в ролях – визначити власне ставлення до конкретної життєвої ситуації, набути досвід поведінки в подібній ситуації.

Робота в малих групах. Це створення різних груп, де учні допомагають один одному й навчають один одного. Вміння ефективно працювати в команді допомагає їм у подальшому житті.

Організація роботи:

1. Об'єднують учнів у групи по 3-5 чоловік.
2. Пропонують кожній групі сісти в коло, один навпроти одного, щоб добре бачити всіх членів групи.
3. Ставлять кожній групі конкретне завдання і дають чітку інструкцію щодо організації групової роботи.

Отже, проведення уроків з інтерактивною складовою — це засіб для створення тієї атмосфери в класі, яка найкраще сприяє співробітництву, порозумінню й доброзичливості, дозволяє дійсно реалізувати особистісно орієнтоване навчання.

Взірці завдання з використанням інтерактивних технологій

ЗАВДАННЯ, СПРЯМОВАНІ НА ПЕРЕВІРКУ

РОЗУМІННЯ ПРОЧИТАНОГО ТЕКСТУ

При виборі тексту слід керуватися п'ятьма критеріями:

- 1) складність; 2) тип (літературна форма); 3) структура; 4) обсяг; 5) користь тексту.

Після того, як текст обрано, підготувати для нього відповідний набір завдань. При цьому варто дотримуватися принципу: якщо текст складний, вправи мають бути легким для розуміння, а якщо простий, то рівень складності завдань може бути вищим.

Типи завдань на перевірку розуміння прочитаного тексту:

- 1) доповніть речення запропонованими словами (*Зверніть увагу!* Слова мають бути у правильній граматичній формі);
- 2) упорядкуйте слова у реченні (речення слід брати з тексту);
- 3) встановіть відповідності між малюнками і словами;
- 4) узгодьте малюнки з реченнями;
- 5) розв'яжіть кросворди;
- 6) упорядкуйте речення (хронологія подій);

- 7) дайте відповіді на запитання;
- 8) поєднайте запитання з відповідями;
- 9) сформулюйте запитання до поданих відповідей;
- 10) визначте «правда / не правда»;
- 11) завершіть речення;
- 12) доповніть таблицю інформацією з тексту;
- 13) доповніть текст інформацією з таблиць;
- 14) доповніть слова пропущеними буквами, а потім – підберіть до них малюнки;
- 15) доберіть вдале слово в реченні;
- 16) виправте помилки;
- 17) сортуйте слова за відповідними категоріями;
- 18) нанесіть позначення на малюнки / карти тощо.

Приклади завдань:

Kto jest na obrazku? Przeczytaj i podpisz.

.....

.....

.....

Jestem Marta. Ja i moje rodzeństwo lubimy pomagać w domu. Moja siostra bliźniaczka Ania lubi kwiaty. To ona codziennie je podlewa. Paweł i Krzys to nasi bracia. Oni też są bliźniakami. Krzys bardzo lubi pracować w ogrodzie. Paweł uwielbia zmywać, a ja bardzo lubię gotować, dlatego często razem z mamą jestem w kuchni. Kiedy moja siostra odkurza, ja prasuję.

Przeczytaj tekst i obrazki zastąp słowami.

Jestem Marta i chodzę do szkoły w Warszawie. W naszej szkole jest orkiestra. Każdy gra na jakimś instrumencie. Moja najlepsza przyjaciółka Paulina gra na

..... Ja gram na

Paweł i Tomek grają na

Oni zawsze grają bardzo głośno. Ania jest w orkiestrze od niedawna. Gra na

..... To jest bardzo duży instrument. Bartek chce grać na

..... Razem z nami gra Zuzia z pierwszej klasy. Jest jeszcze mała. Dlatego gra na

Połącz zdania z obrazkami.

Marta smacznie śpi.

Paweł ubiera się.

Ania myje zęby.

Piotruś chce spać.

Marcel kąpie się.

Popatrz na obrazek. Następnie zaznacz TAK lub NIE.

1. Dziewczynka i chłopiec są w ogrodzie.	TAK	☒ NIE
2. Dzieci dokarmiają ptaki.	TAK	☐ NIE
3. Ptaki siedzą na drzewie.	TAK	☐ NIE
4. Dziewczynka i chłopiec noszą rękawiczki.	TAK	☐ NIE
5. Ptaki czekają na jedzenie.	TAK	☐ NIE
6. Dziewczynka stoi na drabinie.	TAK	☐ NIE
7. Pada śnieg.	TAK	☐ NIE
8. Chłopiec wieszka karmnik na drzewie.	TAK	☐ NIE

КОМУНІКАТИВНА ГРА

Говоріння тісно пов'язане з аудіюванням, читанням та письмом. Під час підготовки комунікативних завдань поєднуйте в них принаймні дві компетенції, наприклад: слухання + говоріння; читання + говоріння; письмо + говоріння.

Для навчання мовленню чудово підходять ігри, засновані на постановці питань. Разом із дітьми підготуйте картки для гри «Що ми один про одного знаємо?». Спершу зробіть макет картки (розмалуйте, задекоруйте тощо), а потім – список питань, які будуть розміщені на картках. Ця гра, окрім стимуляції мовлення, має інтегруючу цінність, адже діти краще пізнають один одного.

Орієнтовні питання, які можуть бути розміщені на картках:

- Czyja babcia mieszka w Warszawie / Kijowie / Chmielnickim? (Чия бабуся живе у Варшаві / Києві / Хмельницькому?)
- Komu urodziła się ostatnio siostra / brat? (У кого нещодавно народилася молодша сестра / молодший брат?)
- Jaki jest ulubiony kolor X? (Який улюблений колір X?)
- Kto nie lubi śpiewać? (Хто не любить співати?)

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПРАКТИКИ

Здобувач вищої освіти отримує **«зараховано»**, якщо його діяльність під час практики сумарно була оцінена у 60-100 балів, а саме:

90-100 балів – всі завдання практики виконані у повному обсязі, практикант застосовував і творчо використовував теоретичні та методичні знання, пов'язані з особливостями і засобами професійної діяльності. Вміє застосовувати інноваційні технології, продемонстрував активність та ініціативність під час здійснення практичної професійної діяльності. Звіт містить всі структурні елементи, поданий у встановлений термін. У щоденнику практиканта зафіксовано зміст роботи протягом усього періоду проходження практики.

82-89 балів – завдання виконані правильно, але недостатньо повно. Виявлено вміння застосовувати теоретичні та методичні знання, пов'язані з особливостями і засобами відповідної професійної діяльності. Продемонстровано зацікавленість і активність, але не виявлено творчого, індивідуального підходу. Звіт подано у встановлений термін, він містить всі структурні елементи. У щоденнику практиканта зафіксовано зміст роботи протягом усього періоду проходження практики.

75-81 бал – завдання практики виконані, але не в повному обсязі, в ході виконання завдань допускалися незначні помилки. Звітна документація оформлена згідно вимог. У щоденнику зафіксовано зміст роботи практиканта протягом усього періоду проходження практики.

66-74 бали – не всі завдання практики виконані, деякі виконані з помилками. Звітна документація недооформлена або оформлена з помилками. Щоденник оформлений невірно.

60-65 балів – переважна більшість завдань виконана з помилками, неточностями. Документація оформлена неохайно, містить помилки. Щоденник недооформлений.

Здобувач вищої освіти отримує **«не зараховано»**, якщо його діяльність під час практики сумарно була оцінена у 01-59 балів – через те, що завдання невиконані, вміння здійснювати відповідні види професійної діяльності несформовані. Звітна документація оформлена з помилками.

3 ВИРОБНИЧА ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

Характеристика практики за освітньо-професійними програмами і навчальними планами

Освітньо-професійна програма	Шифр за навчальним планом	Назва практики	Курс	Семестр	Кредитів / годин	Тривалість	Форма підсумкового контролю
Середня освіта (Польська мова і зарубіжна література) <i>Рік вступу – 2018, 2019</i>	ПП 11.03	Виробнича педагогічна практика	4	7	7,5/225	5 тижнів	Диференційований залік
	ПП 11.04	Виробнича педагогічна практика	4	8	7,5/225	5 тижнів	Диференційований залік
Середня освіта (Польська мова і зарубіжна література) <i>Рік вступу – 2020</i>	ПП 11.03	Виробнича педагогічна практика з польської мови і зарубіжної літератури	4	7	9/270	6 тижнів	Диференційований залік
	ДВС 06	Виробнича педагогічна практика з другої іноземної мови (англійської / німецької)	4	8	6/180	4 тижні	Диференційований залік
Середня освіта (Мова і література (польська, англійська) <i>Рік вступу - 2021</i>	ООК 23.04	Виробнича педагогічна практика з польської мови	4	7	12/360	8 тижнів	Диференційований залік
	ООК 23.05	Виробнича педагогічна практика з англійської мови	4	8	7,5/225	5 тижнів	Диференційований залік

Робочі програми практик і методичні поради – на сторінках:

Кафедри слов'янської філології та загального мовознавства за адресою: <https://slovfil.kpnu.edu.ua/prakt-pidp/>

Кафедри англійської мови: <https://ang.kpnu.edu.ua/praktyka/>

Кафедри німецької мови: <https://deutsch.kpnu.edu.ua/praktyka/>

Кафедри германських мов та зарубіжної літератури:
<https://zarub-lit.kpnu.edu.ua/praktyka/>

Кафедри психології освіти:

<https://kaf-psykholohii.kpnu.edu.ua/prakt-stud/>

Кафедри педагогіки і управління навчальним закладом:

<https://pedahohika.kpnu.edu.ua/praktyka/>

Місце виробничої педагогічної практики у наскрізній практичній підготовці здобувача вищої освіти

Виробнича педагогічна практика на 4 курсі є логічним продовженням педагогічної практики на молодших курсах. Вона охоплює значний період повсякденної систематичної роботи з учнями 5-9 класів протягом 9-13 тижнів і забезпечує оптимальне поєднання теоретичної підготовки філолога з практичною діяльністю, визначає рівень професійної компетенції, активізує процес формування особистісних фахових якостей. Створюючи умови, максимально наближені до реальних умов самостійної педагогічної діяльності, сприяє формуванню основ професійної майстерності вчителя-предметника і класного керівника.

Практика вирішує такі **завдання**:

1. Ознайомити здобувачів вищої освіти з реальним змістом і обсягом майбутніх обов'язків для оцінки їх професійних якостей з точки зору відповідності сучасним вимогам.
2. Ознайомити практикантів із сучасним станом навчально-виховної роботи з польської мови у закладах загальної середньої освіти.
3. Забезпечити практичне пізнання ними закономірностей професійної діяльності та оволодіння засобами її організації.

4. Закріпити, поглибити, інтегрувати теоретичні знання в процесі їх практичного використання для вирішення конкретних навчальних, розвивальних і виховних завдань в умовах педагогічного процесу.
5. Спонукаати практикантів опиратися у своїй діяльності на вимоги нормативних документів, позитивний досвід кращих фахівців середньої освіти.
6. Розвивати у практикантів уміння проводити уроки і додаткові освітні заходи з використанням сучасних методів і прийомів навчально-пізнавальної діяльності.
7. Формувати психологічну готовність до роботи за фахом. Виховувати морально-етичні якості вчителя, індивідуальний творчий стиль професійної діяльності, потребу систематично поновлювати свої знання, використовувати сучасні інформаційні засоби навчання і виховання.
8. Розвивати навички самоконтролю, самоаналізу та об'єктивної оцінки своєї педагогічної діяльності.
9. Удосконалювати вміння проводити науково-дослідницьку роботу.
10. Надавати допомогу закладам середньої освіти у вирішенні їх завдань.

Діяльність практикантів передбачає розвиток таких професійно-педагогічних здібностей, умінь, навичок¹:

- 1) дидактичних: розвинене образне і логічне мислення, досконалість усної та письмової мови, грамотність, здатність до імпровізації у виборі змісту, засобів, методів і форм роботи, здатність до діалогу з учнями, професійна проникливість;
- 2) рефлексивно-аналітичних: здатність аналізувати свою діяльність, помилки і успіхи, розуміти свої сильні і слабкі сторони для самовдосконалення і планування роботи; уміння ставити педагогічний діаг-

¹ Докладніше див: Наскрізна педагогічна практика: навч.-метод. посіб.: 3-тє вид., доп. і перероблене / за ред. А.А. Сбруєвої. Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2019. С. 131-132.

ноз; здатність оцінювати рівень індивідуального розвитку школяра, впливу товариського середовища на учня;

- 3) організаторських: уміння ставити перед собою і учнями мету, причому саме таку, що дасть очікуваний результат; уміння планувати діяльність з учнями, визначати відповідальних за її здійснення; уміння розділяти мету на менш значні завдання і перетворювати їх у диференційовані завдання для групової та індивідуальної роботи класу; здатність створювати позитивну установку на діяльність, використовувати різноманітні методи стимулювання (змагання, заохочення), передбачати та планувати можливість індивідуальної самореалізації для дітей тощо;
- 4) комунікативних: уміння налагодити контакт, взаєморозуміння з кожним учнем, вірити в нього, в його сили і можливості, демонструвати бажання зрозуміти, підтримати і захистити його, уміння коректувати міжособистісні відносини між школярами, виступати справедливим арбітром при вирішенні конфліктів; дотримуватись основних принципів педагогіки партнерства; співпрацювати з колегами, батьками, адекватно оцінювати й використовувати досвід колег і свій власний, приваблювати до себе, демонструвати педагогічний артистизм, емоційну стійкість, гумор, оптимістичне ставлення до життя;
- 5) дослідницьких: аналізувати ситуацію, результати попередньої діяльності, формулювати педагогічну задачу, складати моделі педагогічної діяльності і кінцевого результату, проектувати, творчо планувати свою роботу; вивчати і узагальнювати передовий педагогічний досвід.

Реформи загальної середньої освіти, Закон України «Про вищу освіту», Концепція нової української школи визначають *десять основних компетентностей, які необхідно сформувати в учнів за час навчання в школі*. Ці компетентності є наскрізними, тобто вони повинні формуватися як на уроках з усіх дисциплін, так і в процесі проведення виховних заходів:

- 1) спілкування державною (і рідною в разі відмінності) мовою;
- 2) спілкування іноземними мовами;

- 3) математична грамотність;
- 4) компетентності в природничих науках і технологіях;
- 5) інформаційно-цифрова компетентність;
- 6) уміння вчитися упродовж життя;
- 7) соціальні і громадянські компетентності;
- 8) підприємливість;
- 9) загальнокультурна грамотність;
- 10) екологічна грамотність і здорове життя¹.

Основними **принципами організації практики** є:

- *зв'язок із життям*, відповідність змісту практики сучасним вимогам;
- *систематичність і безперервність*, які забезпечуються спадкоємністю завдань, що вирішуються на кожному наступному етапі практики, поступовим ускладненням завдань та підвищенням вимог до якості їх виконання;
- *комплексний характер* змісту й організації практики, який передбачає здійснення міжпредметних зв'язків, поєднання суспільних, психолого-педагогічних, спеціальних і методичних знань у проведенні різноманітних форм освітньо-виховної роботи;
- *діяльнісний підхід*, що орієнтує не лише на засвоєння зразків і методології виконання обов'язків учителя і класного керівника, але й самовираження практиканта в активному творчому навчальному процесі;
- *диференціація та індивідуалізація* змісту і організації практики з урахуванням особливостей здобувачів вищої освіти, конкретних умов роботи університету й навчальних закладів системи загальної середньої освіти;
- *особистісно зорієнтований підхід* до процесу виховання;
- *рефлексійний підхід*, що передбачає вміння майбутнього фахівця давати об'єктивну оцінку своїй професійній діяльності та діяльності тих, кого він навчає.

¹ Наскрізна педагогічна практика: навч.-метод. посіб.: 3-тє вид., доп. і перероблене / за ред. А.А. Сбруєвої. Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2019. С. 131-132.

Практика може проходити у закладах системи загальної середньої освіти, де вивчається польська мова. Це:

- *Середня загальноосвітня школа* – навчальний заклад I-III ступенів.
- *Навчально-виховний комплекс*, що поєднує навчальні заклади різних видів.
- *Спеціалізована школа (школа-інтернат)* – загальноосвітній навчальний заклад I-III ступенів з поглибленим вивченням окремих предметів та курсів.
- *Гімназія* – загальноосвітній навчальний заклад II-III ступенів з поглибленим вивченням окремих предметів відповідно до профілю.
- *Ліцей* – загальноосвітній навчальний заклад III ступеня з профільним навчанням і допрофесійною підготовкою (може надавати освітні послуги II ступеня, починаючи з 8 класу).
- *Колегіум* – загальноосвітній навчальний заклад III ступеня філологічно-філософського та/або культурно-естетичного профілів.
- *Загальноосвітня школа-інтернат* – навчальний заклад з частковим або повним утриманням за рахунок держави дітей, які потребують соціальної допомоги.
- *Спеціальна загальноосвітня школа (школа-інтернат)* – навчальний заклад для дітей, які потребують корекції фізичного або розумового розвитку.
- *Загальноосвітня санаторна школа (школа-інтернат)* – навчальний заклад I-III ступенів з відповідним профілем для дітей, які потребують тривалого лікування.
- *Школа-інтернат I-III ступеня* — навчальний заклад з частковим або повним утриманням за рахунок держави дітей, які потребують соціальної допомоги.

Роль і відповідальність суб'єктів виробничої педагогічної практики

Керівник практики від вищого навчального закладу:

- бере участь у визначенні базових навчальних закладів, класів;
- бере участь у настановній конференції;

- затверджує «Календарний графік проходження практики» здобувача освіти, який працюватиме під його керівництвом;
- допомагає йому в підготовці навчальних і виховних заходів, відвідує та оцінює їх, консультує з питань навчання і виховання;
- бере участь в організації та проведенні підсумкової наради в закладі загальної середньої освіти;
- вчасно перевіряє та оцінює звітну документацію практиканта;
- бере участь у захисті;
- надає рекомендації щодо покращення організації педагогічної практики.

Керівник від бази практики:

- забезпечує відповідні умови для проходження практики;
- знайомить здобувача вищої освіти з освітньо-матеріальною базою, документацією, планом навчально-виховної роботи, календарним планом, особливостями тематичного і поурочного планування, діяльністю педради, методичних об'єднань, батьківського комітету, учнівських органів самоврядування;
- допомагає у підготовці навчальних занять і виховних заходів, відвідує та оцінює їх;
- надає допомогу у вивченні індивідуальних особливостей учнів і колективу класу;
- контролює дотримання практикантом вимог Статуту навчального закладу, правил внутрішнього розпорядку, трудової дисципліни;
- бере участь у підсумковій нараді в кінці виробничої педагогічної практики;
- пише відгук про роботу практиканта, рекомендує оцінку за практику.

Практикант:

- вчасно прибуває на базу практики і проводить свою діяльність згідно зі Статутом навчального закладу, Правилами внутрішнього розпорядку, виконує розпорядження адміністрації навчального закладу, керівників практики;

- виконує всі види робіт, передбачені програмою практики, старанно готується до кожного навчального і виховного заходу;
- формує в учнів навички та уміння з фахових дисциплін, визначені програмою; прагне бути для них взірцем організованості, старанності;
- проводить визначені програмою практики заходи (уроки, позаурочні додаткові заняття, виховні заходи), бере участь в їх обговоренні;
- відвідує заходи, які проводять вчителі, інші практиканти, аналізує їх;
- працює в навчальному закладі не менше 6 годин на день, дотримується календарного графіку проходження практики, регулярно робить записи у щоденнику;
- вчасно подає поточну і звітну документацію на перевірку керівникам;
- захищає звіт за результатами виробничої педагогічної практики перед комісією, створеною на факультеті.

Практикант має право:

- до початку практики ознайомитись з її програмою, отримати завдання і консультації щодо їх виконання;
- пройти інструктаж з техніки безпеки та охорони життя і здоров'я учнів, протипожежної безпеки;
- користуватися бібліотекою навчального закладу, навчальними кабінетами і посібниками;
- вносити пропозиції щодо організації педпрактики, брати участь у конференціях і нарадах;
- з поважних причин змінювати базу практики.

Основні знання та уміння практиканта

Здобувач вищої освіти має знати:

- 1) державні стандарти загальної середньої освіти, основні законодавчі документи, що стосуються системи загальної середньої освіти, права і обов'язки суб'єктів навчального процесу – вчителів, класних керівників, учнів;
- 2) зміст і завдання типових та альтернативних програм, систему програмного планування, методи, прийоми, форми і засоби навчання;

- 3) наукові основи організації освіти, теорії навчання і виховання в об'язі, необхідному для здійснення психолого-педагогічних, науково-методичних і організаційно-управлінських завдань;
- 4) мету, завдання, умови, принципи навчання школярів польської мови і зарубіжної літератури в закладах загальної середньої освіти на різних етапах;
- 5) зміст і дидактичні можливості підручників, методичних посібників, журналів для вчителів, допоміжних засобів навчання і виховання;
- 6) основні вимоги до сучасного уроку, типологію уроків, засоби та принципи їх аналізу;
- 7) проблеми розвитку усного та писемного мовлення школярів;
- 8) методи формування навичок самостійної роботи, розвитку творчих здібностей і логічного мислення школярів;
- 9) можливості використання сучасних засобів навчання, зокрема, відео- та комп'ютерної техніки;
- 10) вимоги до обладнання кабінету іноземної мови, зарубіжної літератури;
- 11) методику організації та проведення позаурочної і наукової роботи з іноземної мови, зарубіжної літератури;
- 12) психолого-педагогічні засади, методику організації та проведення виховних заходів із школярами;
- 13) індивідуальні особливості школярів, зокрема, вікові та психологічні;
- 14) шляхи і способи професійного самовдосконалення.

Здобувач вищої освіти має продемонструвати такі **уміння**:

Конструктивно-планувальні:

- усвідомлювати професійну значущість отриманих знань і здатність застосовувати їх у практичній діяльності;
- аналізувати шкільні програми, підручники, розробляти календарні плани вивчення іноземних мов і літератури;
- розробляти плани-конспекти окремих уроків, серії (блоку) уроків за темою з урахуванням різних умов навчання і рівня підготовки учнів; визначати конкретні цілі, завдання кожного уроку з урахуванням етапу навчання;

- обирати ефективні прийоми досягнення поставлених цілей на кожному етапі уроку з урахуванням вікових особливостей учнів;
- визначати типи вправ і послідовність їх виконання відповідно до етапів оволодіння вміннями та навичками, а також з урахуванням труднощів засвоєння навчального матеріалу і рівня підготовленості учнів;
- використовувати реальні та проєктувати навчальні мовленнєві ситуації, підбирати відповідний матеріал для сприйняття і засвоєння мовних явищ, що вивчаються, та їх творчого застосування в мовленнєвій діяльності;
- проєктувати і створювати наочність для проведення уроків;
- складати план позаурочної роботи з предмету, план і сценарій конкретного позаурочного заходу.

Комунікативно-навчальні:

- встановлювати і підтримувати контакти: «вчитель-клас», «вчитель-учень», «учень-учень» тощо;
- адаптувати свій досвід до рівня вимог програми, можливостей і загального розвитку учнів;
- володіти методами й методиками діагностування навчальних досягнень учнів;
- помічати помилки учнів, усвідомлювати їх характер і використовувати відповідні способи виправлення;
- ефективно спілкуватись у науково-навчальній сфері, виступати перед аудиторією, брати участь у дискусіях, обстоювати власну думку (позицію), дотримуватись культури поведінки й мовленнєвого спілкування.

Організаційні вміння:

- організовувати виконання накресленого плану;
- володіти методами і методиками забезпечення навчальної діяльності учнів відповідно до плану уроку;
- вносити методично виправдані корективи в план уроку з урахуванням умов навчання;
- раціонально поєднувати колективні та індивідуальні форми роботи, беручи до уваги особливості кожної з них і ступінь навчання;

- проводити навчальні ігри, враховуючи вікові особливості учнів та ступінь навчання;
- цілеспрямовано, методично грамотно використовувати традиційні наочні посібники, аудіативні, візуальні та аудіовізуальні технічні засоби навчання;
- застосовувати сучасні методики й технології (зокрема, інформаційні, інтерактивні) для забезпечення якості навчально-виховного процесу;
- використовувати різноманітні прийоми активізації мовленнєвої та розумової діяльності учнів залежно від їх вікових особливостей;
- проводити позаурочний захід з предмету за планом (сценарієм);
- ефективно працювати в команді (педколективі навчального закладу, інших професійних об'єднаннях);
- аналізувати, критично оцінювати, нести відповідальність за результати власної професійної діяльності.

Розвивальньо-виховні вміння:

- реалізовувати загальноосвітній, розвивальний та виховний потенціал уроку або серії уроків;
- володіти методами і методиками формування і розвитку на матеріалі уроку інтелектуальної та емоційної сфер особистості учня, його пізнавальних інтересів;
- вирішувати засобами навчальних предметів завдання морального, гуманістичного, культурного, естетичного виховання учнів;
- здійснювати педагогічний супровід самовизначення учнів, підготовки до майбутньої професії;
- формулювати психологічно обґрунтовані рекомендації з організації виховної та розвивальної роботи з учнями, визначати основні її напрямки;
- постійно вдосконалювати професійні знання, уміння та навички, власну педагогічну майстерність;
- розвивати творчу ініціативу учня.

Дослідницькі вміння:

- працювати з теоретичними та науково-методичними джерелами, знаходити, обробляти, систематизувати інформацію, використовувати її в освітньому процесі;

- вивчати ставлення учнів до предмета, виявляти рівень сформованості у них навичок і вмій;
- здійснювати методичний аналіз матеріалу з метою прогнозування можливих труднощів його засвоєння та добору оптимальних шляхів попередження помилок;
- проводити спостереження і комплексний аналіз відвіданих уроків, блоків уроків за опорною схемою;
- спостерігати, аналізувати, узагальнювати досвід учителів та інших практикантів, переносити ефективні прийоми і форми їх роботи в практику своєї педагогічної діяльності;
- правильно обирати психодіагностичний інструментарій для вивчення учнівської групи, особистості учня; організувати збір емпіричних даних, їх обробку; правильно інтерпретувати результати психологічного дослідження.

Зміст практики

Під час виробничої педагогічної практики здобувач вищої освіти виконує такі завдання:

- 1) ознайомлення зі структурою навчального закладу, навчально-виховною роботою в ньому;
- 2) планування своєї діяльності відповідно до напрямків, визначених Робочою програмою практики;
- 3) відвідування і аналіз занять та заходів з польської мови (другої іноземної мови, зарубіжної літератури);
- 4) проведення основної та додаткової роботи з польської мови (другої іноземної мови, зарубіжної літератури);
- 5) виконання індивідуального завдання;
- 6) відвідування, аналіз, підготовка і проведення виховних заходів;
- 7) психолого-педагогічні дослідження;
- 8) вивчення та узагальнення передового педагогічного досвіду.

На кожній виробничій педагогічній практиці діяльність здобувача вищої освіти проходить у **3 етапи**:

I етап – адаптація (перший тиждень практики)

Практикант пристосовується до вимог професійної діяльності, а саме:

- 1) бере участь у настановній конференції;
- 2) знайомиться зі специфікою діяльності навчального закладу, системою навчально-виховної роботи в ньому;
- 3) зустрічається з керівниками від бази практики, обговорює з ними завдання та систему навчально-виховної роботи в класі;
- 4) вивчає документацію (Статут навчального закладу, Правила внутрішнього розпорядку, розклад, плани навчальної та виховної роботи, журнали, інші документи);
- 5) знайомиться з матеріалами кабінетів, вивчає методичну літературу;
- 6) знайомиться з класом, обирає об'єкти вивчення, налагоджує з ними психологічний контакт;
- 7) складає календарний графік проходження практики та узгоджує його з керівниками;
- 8) складає конспекти занять і заходів, обговорює їх з керівниками.

II етап – ідентифікація та самореалізація (з другого тижня практики)

Практикант: усвідомлює зміст професійної діяльності, власні професійні потреби; пізнає свій рівень кваліфікації; знайомиться з освітньо-виховними функціями, за допомогою яких ці потреби мають бути задоволені; реалізує свої здібності до професійної діяльності в практичних діях. Виконує таку роботу.

Навчальна робота

- 1) готує і проводить уроки;
- 2) відвідує та аналізує уроки, які проводять вчителі та інші практиканти;
- 3) відвідує та аналізує додаткові заходи з польської мови (другої іноземної мови, зарубіжної літератури), проводить такі заходи самостійно;
- 4) перевіряє письмові роботи учнів, заповнює поточну документацію;
- 5) проводить індивідуальну і гурткову роботу з учнями, факультативні заняття;

б) виготовляє дидактичні матеріали.

Методична і науково-дослідницька робота

- 1) бере участь у виробничих нарадах, семінарах, роботі методичного об'єднання тощо;
- 2) вивчає методичну літературу;
- 3) в «Щоденнику практики» систематично фіксує результати своєї діяльності;
- 4) узагальнює передовий педагогічний досвід;
- 5) збирає матеріал з теми науково-методичного дослідження, курсової роботи;
- 6) проводить психодіагностичні дослідження;
- 7) втілює дані власних досліджень в практику навчання і виховання, розробляє методичні рекомендації та пропозиції щодо використання результатів дослідження в навчально-виховному процесі;
- 8) виконує індивідуальне завдання;
- 9) допомагає в оформленні навчальних кабінетів;
- 10) готує звітні матеріали.

Виховна робота

- 1) долучається до підготовки і проведення виховних заходів, самостійно проводить виховний захід;
- 2) проводить індивідуальну виховну роботу з учнями;
- 3) проводить роботу з активом класу;
- 4) проводить роботу з батьками учнів, бере участь у зборах, засіданні батьківського комітету тощо.

III етап – підсумковий (1-й тиждень після завершення практики)

Практикант:

- 1) остаточно оформлює і здає звітну документацію для перевірки й оцінювання;
- 2) звітує перед комісією із захисту практики.

Звітні матеріали

1. Титульна сторінка звітної документації

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет іноземної філології

Керівник практики з польської мови _____
прізвище та ініціали

Керівник практики з англійської мови¹ _____

Керівник практики з зарубіжної літератури _____

Керівник практики з педагогіки _____

Керівник практики з психології _____

ЗВІТНА ДОКУМЕНТАЦІЯ З ВИРОБНИЧОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ²

здобувача вищої освіти денної форми навчання
галузі знань *01 Освіта / Педагогіка*
спеціальності _____

_____ прізвище, ім'я та по батькові

Місце проходження практики: _____

Термін проходження практики: _____

Оцінювання практики³

Польська мова: _____

Англійська мова: _____

Зарубіжна література: _____

Педагогіка: _____

Психологія: _____

Загальна оцінка: _____

Кам'янець-Подільський
20__ р.

¹ Перелік керівників з мов (і зарубіжної літератури) формується відповідно до робочої програми практики.

² Назва практики коригується відповідно до її робочої програми: «Виробнича педагогічна практика з польської мови і зарубіжної літератури» та «Виробнича педагогічна практика з другої іноземної мови (англійської / німецької)» (рік вступу - 2020); «Виробнича педагогічна практика з польської мови» та «Виробнича педагогічна практика з англійської мови» (рік вступу - 2021).

³ Шкала оцінювання формується відповідно до робочої програми практики.

2. Звіт про практику

Титульний аркуш звіту має такий вигляд¹:

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет іноземної філології

ЗВІТ ПРО ВИРОБНИЧУ ПЕДАГОГІЧНУ ПРАКТИКУ*

здобувача вищої освіти денної форми навчання
галузі знань *01 Освіта / Педагогіка*
спеціальності _____

прізвище, ім'я та по батькові

Місце проходження педпрактики: _____

Термін проходження педпрактики: _____

Керівник практики з польської мови _____

прізвище та ініціали оцінка

Керівник практики з англійської мови* _____

Керівник практики з зарубіжної літератури* _____

Керівник практики з педагогіки _____

Керівник практики з психології _____

Кам'янець-Подільський
20__ р.

¹ Назва практики, склад керівників, перелік оцінок мають відповідати робочій програмі практики. Позиції, що потребують уточнення, позначені «зірочкою» (*).

Структура звіту

Вступ, що розкриває роль, місце виробничої практики в системі професійної підготовки вчителя і класного керівника, мету і завдання практики, основні принципи її організації. Визначає компетентності, які формувалися і вдосконалювалися під час практики.

Навчальна робота

Дати стисло характеристику навчального закладу, класу, з яким працювали.

Вказати:

- кількість відвіданих уроків з польської мови (англійської мови, зарубіжної літератури, інших предметів), їх роль у підготовці до власних занять;
- кількість проведених уроків, їх критична оцінка, труднощі при плануванні та проведенні;
- прийоми активізації розумової діяльності учнів;
- яку наочність використано, її роль на заняттях;
- результати перевірки письмових робіт;
- оцінку результатів індивідуальної роботи з учнями, які не встигають з предметів (вказати прізвища).

Описати і оцінити додаткові заходи з польської мови (англійської мови, зарубіжної літератури): кількість, тематика, форма проведення, ефективність, труднощі при підготовці та проведенні, шляхи їх подолання.

Зробити загальні висновки про формування спеціальних (фахових) компетентностей, умінь і навичок навчальної роботи.

Методична робота

Вказати теми і результати бесід із представниками адміністрації навчального закладу, класним керівником, учителями.

Повідомити про ознайомлення з документацією навчального закладу і керівників практики (вказати конкретно), опрацювання методичної літератури, знайомство з обладнанням фахових кабінетів.

Описати участь у роботі педагогічних рад, методичних секцій, семінарів та об'єднань.

Зупинитись на методах і прийомах дистанційного навчання (якщо таке було).

Виховна робота

Зазначити кількість проведених виховних заходів, детально проаналізувати їх. Висвітлити іншу роботу, виконану на посаді класного керівника. Розповісти про труднощі індивідуальної роботи з учнями, роботи з батьками, підготовки і проведення виховної роботи в умовах дистанційного навчання (якщо таке було). Зробити вмотивовані висновки про оволодіння вміннями і навичками організації та проведення виховної роботи.

Науково-дослідницька робота

Описати організацію, методику проведення і результати дослідницької роботи труднощі, що її супроводжували, шляхи їх подолання. Узагальнити передовий педагогічний досвід в навчальному закладі.

Висновки

Зазначити, які компетентності сформувались або вдосконалились під час практики. Узагальнити позитивні результати, висвітлити недоліки, зробити пропозиції щодо удосконалення підготовки, організації та проведення виробничої педагогічної практики.

Дата

Підпис

Звіт оцінюється і засвідчується підписами керівників від бази практики таким чином:

Рекомендована оцінка з польської мови: «__» ____ (_____)

Підпис ініціали, прізвище

Рекомендована оцінка з англійської мови*: «__» ____ (_____)

Рекомендована оцінка з зарубіжної літератури*: «__» ____ (_____)

Рекомендована оцінка класного керівника: «__» ____ (_____)

Завуч (директор) _____ (_____)

Печатка навчального закладу.

3. Щоденник практики

Вимоги до змісту і оформлення Щоденника див. у методичних рекомендаціях до *навчальної ознайомлювальної практики* (стор. посібника).

До **Календарного графіку виробничої практики**, окрім уже відомих вам (див. *Щоденник навчальної ознайомлювальної практики*), додаються такі види діяльності.

1. Підготовка, проведення і аналіз уроків з польської мови, зарубіжної літератури.
2. Відвідування і аналіз уроків та заходів, які проводять інші практиканти.
3. Відвідування і аналіз уроків та заходів, які проводять учителі. Вивчення передового педагогічного досвіду.
4. Перевірка письмових робіт учнів.
5. Заповнення щоденників учнів.
6. Підготовка і проведення додаткових навчальних (навчально-виховних) заходів з польської мови і зарубіжної літератури: конкурсів, змагань, зустрічей, бесід, факультативних і гурткових занять, тематичних вечорів, екскурсій тощо.
7. Участь у проведенні загальношкільних заходів.
8. Участь у методичній роботі (засіданнях педради, методичної ради, семінарі, конференції тощо).
9. Проведення психодіагностики, опрацювання її результатів, визначення напрямку виховної роботи з учнями.
10. Робота з батьками учнів.

4. Урок польської мови

Конспект уроку в запитаннях і відповідях

Конспект уроку – важлива складова роботи вчителя. Докладний, розгорнутий конспект допоможе провести урок максимально результативно, заощадить час і сприятиме досягненню поставлених цілей. А чітко вибудована структура уроку дозволить утримувати увагу учнів довгий час.

Перш ніж давати настанови щодо написання конспекту, відповімо на важливі запитання.

Що таке конспект уроку?

Конспект уроку – це розгорнутий план передбачуваного навчального заняття з детальним описом його ходу: з чого складатиметься заняття, якій темі воно присвячене, в якій формі буде проходити, яка література й інші засоби будуть при цьому використовуватися.

Для кого пишеться конспект?

Цей документ потрібен, перш за все, самому практиканту. Адже навіть ретельно готуючись до заняття, можна що-небудь упустити, забути – наприклад, через ситуацію в класі. Очевидно, що це впливає на хід заняття, і далеко не в кращу сторону. Тож учитель, маючи перед собою конспект, завжди може знайти там підказку.

З іншого боку, план-конспект є офіційним документом, який свідчить про те, наскільки ефективно виконується навчальна програма, чи правильно ведеться викладання, чи немає з боку педагога методичних недоліків і помилок.

Чи потрібно писати конспект до кожного уроку?

Так, потрібно, і перш ніж проводити урок, обов'язково узгоджувати конспект з учителем-предметником. Робочий конспект оформлюють в зошиті, розгорнутий (так званий «заліковий») – на стандартних аркушах паперу, з усіма обов'язковими елементами, в тому числі – роздатковим матеріалом. Кожний конспект має бути підписаний та оцінений вчителем та / або методистом на підтвердження того, що урок дійсно відбувся.

Які основні частини класичного конспекту уроку?

1. Тема уроку.
2. Мета уроку (навчальна, розвивальна і виховна).
3. Хід уроку.
4. Домашнє завдання (якщо передбачене) або інша форма контролю.

Чи обов'язково писати конспект уроку за якимось встановленим зразком?

Слід враховувати рекомендації методистів. Якщо в школі є певний зразок конспекту, радимо дотримуватись саме його.

Якими онлайн-ресурсами можна користуватись для створення навчальних матеріалів до уроку?

Навчальний матеріал	онлайн-ресурс
мультимедійні плакати та інфографіка	Canva (https://www.canva.com), Crello (https://crello.com/pl/home), Piktochart (https://piktochart.com)
асоціативні мапи	np. Bubbleus, MindMeister (http://www.mindmeister.com), Coogole, iMindMap (http://www.ayoa.com/previously-imindmap)
тематичні групи слів, т. зв. «хмари»	WordArt, WordClouds (http://www.wordclouds.com)
інтерактивна мовна карта	European world translator
пазл	Ipuzzle, JigsawPlanet (http://www.jigsawplanet.com), ProProfs
інтерактивні вправи і квести	LearningApps, PurposeGames, SchoolExpres, Tools for Educators, Quizizz (http://quizizz.com), Kahoot (http://kahoot.com), EduCandy, Hot Potatoes
завдання (типу «фішки»)	Quizlet (http://quizlet.com/pl), Anki, Memrise
вправи на аудіювання	програма Cantare
колекції вправ	сервіси Nearpod (http://nearpod.com/), Google Slides
онлайн-тести	testportal.pl, Socrative, Netquiz Web+
швидкі опитування, дослідження інтересів	Mentimeter (http://www.mentimeter.com), Plickers (http://get.plickers.com)
мультимедійні дошки, колекції матеріалів	Padlet, Glogster, Pinterest.

Схема і взірць плану-конспекту уроку

- 1. Дата. № уроку** в календарно-тематичному плані та уроку в темі.
- 2. Тема** (сформульована конкретно, лаконічно, інформативно та відповідно до навчальної програми).

3. Мета.

Учитель вказує, навіщо він проводить це заняття, і для чого воно потрібне учням. Мета заняття триєдина:

- **навчальна:** *Узагальнити і систематизувати знання про ... Дати уявлення про ... Ознайомити учнів з (поняттям, правилом, фактами, законом і т.д.)... Виробити навички (аналізу, порівняння, опису) тощо;*
- **розвивальна** *намічає цілі щодо розвитку в учнів пам'яті, фантазії, мислення, пізнавальних вмінь, волі, самостійності, комунікабельності. Якщо на уроці передбачені групові види роботи, то можна вказати, що розвивальна мета уроку – вчити дітей працювати в команді, висловлювати і відстоювати свою точку зору, вдосконалювати комунікативні навички тощо;*
- **виховна:** *Виховувати в учнів почуття патріотизму, гуманності, працьовитість, повагу до старших, естетичний смак, дисциплінованість та ін.*

4. **Тип уроку** (наприклад, урок засвоєння нових знань, урок формування умінь і навичок тощо).

5. **Обладнання** (дидактичний та роздатковий матеріал, відеофільм, комп'ютерна презентація, аудіозапис, підручник, документи).

6. **Хід уроку.**

Найголовніша і найбільш трудомістка частина конспекту. «Покрокова інструкція» проведення уроку. Всі етапи (елементи) уроку детально описуються: що саме будуть робити практикант і учні на кожному етапі; запитання, на які мають відповісти школярі; завдання, які їм необхідно виконати, і ключі (очікувані результати) до всіх завдань; проблема, якій буде присвячена дискусія. Слід пам'ятати, що домашнє завдання використовується для закріплення отриманих на уроці умінь і навичок. Тому необхідно заздалегідь визначитись із характером і обсягом домашнього завдання і відобразити це в конспекті уроку.

В дужках вказуємо, скільки часу відводиться на кожний етап уроку, щоб вкластись у 45 хвилин. Наприклад:

Привітання (2 хв)

Перевірка домашнього завдання (8 хв)

Пояснення нового матеріалу (10 хв)

Фронтальне опитування (5 хв)

Виконання завдань (10 хв)

Навчальна дискусія (3 хв)

Підведення підсумків уроку (4 хв)

Оголошення домашнього завдання (3 хв).

Залежно від типу уроку за дидактичною метою етапи можуть змінюватись.

Ретельно підготовлений конспект дозволить практиканту почуватися на уроці впевнено і не припускати помилок.

ВЗІРЕЦЬ

КОНСПЕКТ УРОКУ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ В 5 КЛАСІ

(для учнів, які вивчають мову з 1 класу)

Тема: Є (що?) – нема (чого?) / To jest (co?) – Nie ma (czego?)

Мета

- **навчальна:** ознайомити учнів із деякими винятками закінчень іменників родового відмінка та чергувань голосних;
- **розвивальна:** розвивати вміння визначати відмінки іменників у контексті; розвивати мовлення і збагачувати словниковий запас учнів;
- **виховна:** виховувати працьовитість, увагу, спостережливість.

Обладнання: дошка, крейда, зошит, підручник, посібник Й. Маховської «Gramatyka? Dlaczego nie?!», роздатковий матеріал, відео, індивідуальні завдання.

Тип уроку: урок застосування знань, умінь і навичок.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент (2 хв)

1. Привітання з класом:

- Dzień dobry, dzieci! Cieszę się, że was widzę! Jak się macie?
- Kto dziś nieobecny na lekcji?

2. Перевірка присутніх.

II. Перевірка домашнього завдання (5 хв)

- Zaczniemy od sprawdzenia zadania domowego.
- Proszę przeczytać ćwiczenie / tekst
- Proszę odpowiedzieć na pytanie.
- Dziękuję bardzo! Dobra robota! Świetnie wam poszło!

III. Актуалізація опорних знань учнів (2 хв)

Бесіда за питаннями:

- - Na jakie pytania odpowiada Dopełniacz?
- - Kiedy używamy dopełniacza?
- Proszę przytoczyć przykłady zdań z dopełniaczem?

IV. Оголошення теми та мети уроку (1 хв)

Tematem dzisiejszej lekcji jest dopełniacz liczby pojedynczej.

Dopełniacz		
	kogo? czego?	
rodzaj liczba pojedyncza	przymiotnik	rzeczownik
m.ż.r.	-ego	-a
m.rz.r.	-ego	-u/-a
ż.r.	-ej	-y/i
n.r.	-ego	-a

V. Практичні завдання та вправи (30 хв)

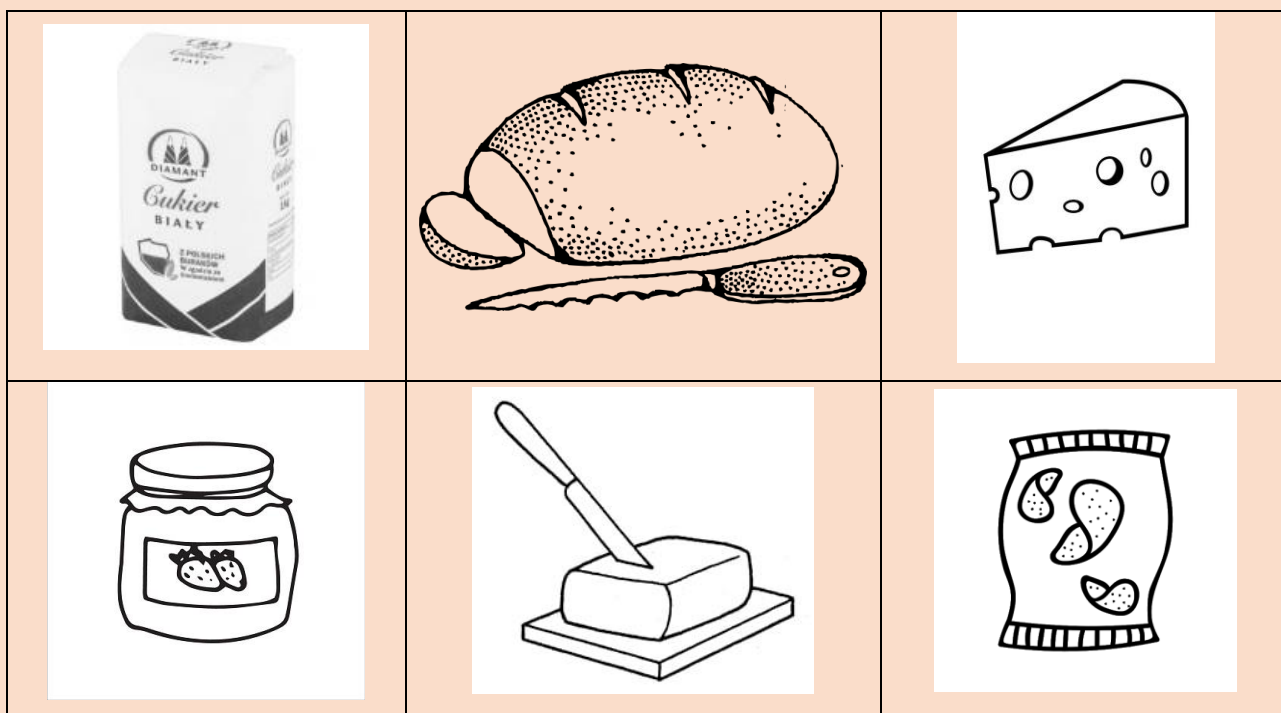
1. Утворіть правильну форму назви країни / Proszę podać w dopełniaczu nazwę kraju (5 хв.):

Konrad jedzie do ...*Francji*..... (Francja)¹. Kasia leci do (Kanada)².
 Michał jedzie do (Portugalia)³. Ania woli pojechać do
 (Hiszpania)⁴, ale jej chłopak chce pojechać do (Szwecja)⁵.

Ключ

1. Francji
2. Kanady
3. Portugalii
4. Hiszpanii
5. Szwecji

2. Робота в парах. Поєднайте слова з лівої і правої колонок та підберіть до них малюнки / *Praca w parach*. Proszę połączyć wyrazy z obu kolumn i dopasować do obrazków (8 XB):

1	<i>Kilogram</i>	A	Dżemu
2	Bochenek	B	Sera
3	Słoik	C	Cukru
4	Kawałek	D	Chipsów
5	Kostka	E	Wody mineralnej
6	Paczka	F	Chleba

Ключ

1	2	3	4	5	6
C	F	A	B	H	D

3. Фізкультхвилинка (4 хв)

4. Робота біля дошки. Впишіть слова у відповідну комірку в таблиці / Praca przy tablicy. Proszę wpisać słowo w odpowiednią kolumnę (8 хв):

Masła * dzemu * coca-coli * cebuli * kawy * soku * miodu * kukurydzy * margaryny * herbaty * mleka * soli * papryki * makaronu * zielonego groszku

kostka	kilogram	litr	słoik	puszka	paczka

Ключ

kostka	kilogram	litr	słoik	puszka	paczka
masła	cebuli	soku	dzemu	coca-coli	kawy
margaryny	soli	mleka	miodu	kukurydzy	herbaty
	papryki			zielonego groszku	makaronu

5. Перегляньте фрагмент мультфільму і напишіть, що любить і чого не любить Маленька Принцеса / Proszę obejrzeć fragment filmu i zapisać co lubi i czego nie lubi Mała Księżniczka (5 хв)

<https://www.youtube.com/watch?v=NywqJPsUdnU>

Ключ:

Mała Księżniczka lubi kluseczki, ryż, ziemniaki.

Mała Księżniczka nie lubi sałatki, surówki, warzyw.

A co ty lubisz? Czego nie lubisz?

VI. Підсумок уроку (3 хв)

- Czego nowego dowiedzieliście się na dzisiejszej lekcji?
- Na jakie pytania odpowiada dopełniacz?
- Co подобало się?
- Co було trudne?
- Оцену за pracę на dzisiejszej lekcji.

VII. Домашнє завдання (2 хв)

Типи уроків за дидактичною метою

У вітчизняній педагогічній науці прийнято вважати, що найзручнішою є класифікація типів уроку, в основу якої покладено дидактичну мету і місце уроку в загальній системі уроків. Дослідники Б. Єсипов, М. Махмутов, В. Онищук хоч і пропонують різну кількість типів уроків, але займають однакову позицію щодо їхньої класифікації. Згідно з нею виділяються такі типи уроків:

- 1) урок засвоєння нових знань;
- 2) урок формування умінь і навичок;
- 3) урок застосування знань, умінь і навичок;
- 4) урок узагальнення та систематизації знань;
- 5) урок перевірки і корекції знань, умінь і навичок;
- 6) комбінований (змішаний) урок.

Кожний із них має відповідну структуру-послідовність етапів проведення або складових елементів, які об'єднані у систему посередництвом певних взаємозв'язків.

1. Урок засвоєння нових знань

Особливості структури: організація класу; перевірка домашнього завдання; актуалізація та корекція опорних знань; ознайомлення учнів із те-

мою, цілями та завданнями уроку; мотивація учіння; сприймання та усвідомлення школярами навчального матеріалу; осмислення взаємозв'язків між його елементами; узагальнення і систематизація знань; підведення підсумків уроку; повідомлення та пояснення домашнього завдання.

2. Урок формування умінь і навичок

У структурі його виділяють: перевірку домашнього завдання; актуалізацію і корекцію опорних знань, умінь і навичок; ознайомлення учнів із темою, метою і завданнями уроку; вивчення нового матеріалу, практичне застосування нових знань посередництвом пробних вправ; самостійне застосування нових знань у стандартних ситуаціях на основі виконання тренувальних вправ за зразком, інструкцією чи заздалегідь підготовленою технологічною карткою; перенесення здобутих знань, умінь і навичок у нестандартні ситуації і використання їх на творчому рівні; підведення підсумків уроку; повідомлення і пояснення домашнього завдання.

3. Урок застосування знань, умінь і навичок

Структура: перевірка домашнього завдання; актуалізація і корекція опорних знань, умінь і навичок; повідомлення теми, цілей та завдань уроку; осмислення змісту та технології виконання системи необхідних навчальних дій; самостійне виконання поставлених завдань під контролем учителя; звіт учнів про роботу; обґрунтування вчителем її результатів та проведення відповідної корекції; повідомлення та пояснення домашнього завдання.

4. Урок узагальнення та систематизації знань

Уроки цього типу передбачають в основному індуктивний підхід: від окремого до загального, їхню структуру складають: ознайомлення учнів з темою, цілями та завданнями уроку; мотивація учіння; відтворення здобутих знань; узагальнення та систематизація їх із встановленням внутрішньо-системних та зовнішньо системних зв'язків; підведення підсумків уроку; повідомлення та пояснення домашнього завдання.

Під час уроку узагальнення та систематизації знань або уроку перевірки і корекції вчитель може проводити контрольну роботу (поточну, періодичну або підсумкову). **Контрольна робота** забезпечує зворотний зв'язок, що дозволяє коригувати діяльність учителя та учнів, її результативність, виявляти резерви подальшого вдосконалення навчання.

Поточна к/р проводиться в ході навчального процесу для отримання оперативної інформації про рівень засвоєння теоретичних знань та практичних навичок учнів. Здебільшого – за змістом логічно завершеної дидактичної теми (чи кількох уроків з теми) програмового матеріалу з метою своєчасної корекції навчально-виховного процесу та забезпечення успішного просування учнів до засвоєння наступних розділів чи тем навчального курсу. При цьому слід дотримуватись таких вимог:

- чітке визначення змісту к/р відповідно до вивченого матеріалу;
- виділення в ньому головного, істотного;
- вибір раціональної форми проведення к/р (фронтальна, групова, індивідуальна);
- своєчасна корекція знань, умінь і навичок учнів;
- психологічне налаштування і формування в учнів позитивної установки на проведення к/р;
- оптимальність навчально-методичного забезпечення проведення к/р.

Періодична к/р проводиться після вивчення логічно завершеного розділу навчальної програми (у кінці теми).

Основні вимоги до періодичної к/р такі:

- визначення вузлових тем у вивченому розділі програмового матеріалу та виділення основних питань, правил, алгоритмів, принципів, закономірностей, законів тощо, обов'язкових для засвоєння учнями;
- оптимальність змісту й обсягу к/р;
- складність і посильність завдань;
- диференціація завдань з урахуванням індивідуальних особливостей учнів, рівнів їх навчальної підготовленості;

- врахування при розробці змісту контрольних завдань прогалин у засвоєнні програмового матеріалу.

Підсумкова к/р проводиться в кінці семестру або навчального року.

Основні вимоги до такого типу к/р:

- питання, завдання мають бути узагальнюючого характеру, охоплювати вузлові, центральні, провідні ідеї, аспекти, закони, закономірності, які є фундаментом цього навчального предмета чи його окремого розділу;
- завдання мають бути розраховані переважно на реконструктивний та творчий рівень знань учнів;
- завдання диференційовані (у кількох варіантах, тестах, картках тощо);
- учні виконують контрольні завдання з використанням комплексу способів, методів, засобів;
- завдання мають бути посильні за обсягом, узгоджені за кількістю часу, відведеного на їх виконання.

5. Урок перевірки і корекції знань, умінь і навичок

Може мати різну структуру, однак найчастіше використовується така: повідомлення теми, цілей і завдань уроку; мотивація учіння; перевірка засвоєння учнями знань на репродуктивному рівні; перевірка здатності учнів установлювати внутрішньо системні та зовнішньо системні зв'язки; застосування здобутих знань, навичок на практиці у стандартних та змінених умовах; перевірка, аналіз, корекція та оцінка виконаних робіт; підведення підсумків уроку; повідомлення та пояснення домашнього завдання.

6. Комбінований (змішаний) урок

Структура такого типу уроку переважно така: повідомлення теми, цілей і завдань уроку; мотивація школярів; перевірка, оцінка та корекція засвоєних попередньо знань, умінь та навичок; актуалізація та корекція опорних знань учнів; сприймання, осмислення, узагальнення та систематизація нових знань; закріплення їх на репродуктивному і на продуктив-

ному рівнях; корекція їх у випадку потреби; підведення підсумків уроку; повідомлення та пояснення домашнього завдання.

Особливості уроку з використанням методів критичного мислення

Окрім традиційного уроку, практикант може провести урок з використанням методів критичного мислення. Він має спеціальну *структуру* – обов'язкову, алгоритмічну, повторювану (до речі, вона підходить і для інших інноваційних технологій – інтерактивної, дебатної, проєктної тощо).

Вступна частина уроку (зазвичай, перші 5-7 хв) – етап актуалізації та мотивації навчання, або, за технологією розвитку критичного мислення, «виклик». На цьому етапі учні, завдяки виконанню завдань, мають:

- активізувати наявні у них знання, уявлення, вміння, пов'язані з даною темою;
- провести інвентаризацію цих знань і уявлень (у т. ч. помилкових);
- зосередити увагу на новій темі;
- створити контекст для сприйняття нових ідей.

Під час цього етапу, як і протягом всього уроку, важливо, щоб учитель говорив якомога менше і частіше надавав слово учням. Роль учителя полягає в тому, щоб виступати провідником, стимулювати учнів до роздумів, уважно вислуховувати їх міркування. В цей час учні мають опанувати (вдосконалити) декілька важливих способів пізнавальної діяльності (умінь). Вони залучаються до процесу активного згадування того, що знають з цієї теми, таким чином аналізуючи власні знання та уявлення і визначаючи їх рівень.

Таким чином, отримані раніше знання виводяться на рівень усвідомлення. Тепер вони можуть стати підґрунтям для засвоєння нових знань. Це дуже важливо з психологічної точки зору, оскільки знання стають більш міцними та осмисленими. Якщо ж нова інформація запропонована учневі без контексту або без зв'язку з тими знаннями, які у нього вже були, то вона буде швидко втрачена.

Крім того, звернення до вже засвоєного матеріалу підвищує увагу учнів до теми, проблеми, будить їх зацікавленість, тобто виконує мотивуючу функцію.

Далі учитель оголошує тему уроку і його передбачувані результати, прагнучи, щоб школярі усвідомили власну мету навчання.

Основна частину уроку (до 27-35 хв). Учитель організовує активну діяльність учнів: дослідження, осмислення матеріалу; пошук відповідей на раніше поставлені питання; постановку нових запитань і пошук відповідей на них. На цьому етапі учні за допомогою вчителя:

- порівнюють свої очікування з тим, що їм реально пропонують вивчити;
- експериментують, пробують зробити щось на практиці;
- аналізують отриманий досвід;
- переглядають свої очікування і висловлюють нові;
- виявляють головне, осмислюють теоретичні ідеї, концепції;
- відстежують хід власних думок;
- роблять висновки про матеріал;
- зв'язують зміст уроку з особистим досвідом;
- задаються питаннями про зміст уроку;
- відпрацьовують уміння і стратегії мислення.

На етапі осмислення, коли учень вступає в контакт з новою інформацією або ідеями, читаючи текст, переглядаючи фільм, прослуховуючи лекцію, він вчиться відслідковувати своє розуміння нового, не ігнорувати прогалин у ньому, а записувати у вигляді запитань те, що не зрозумів, для з'ясування в майбутньому. Учням варто час від часу пропонувати висловлюватися, що їм зрозуміло, а що ні. Необхідно поступово вчити дітей такому самоаналізу.

Подальше відпрацювання і закріплення учнями нових знань і способів діяльності на цьому етапі уроку відбувається за допомогою різноманітних методів і прийомів організації їх активної самостійної роботи. Обов'язковими є два елементи: індивідуальний пошук учнів і обмін ідеями у групах; при цьому особистий пошук мусить неодмінно передувати обміну думками.

Коли учні зрозуміли ідеї уроку й виконали вправи для формування умінь, слід перейти до **підсумкової частини уроку**. Вона передбачає рефлексію – найважливішу фазу розвитку критичного мислення. Рефлексія призводить до виникнення у школярів особливої внутрішньої мотивації, на відміну від зовнішньої, ініційованої вчителем на початку уроку. Внутрішня мотивація сильніша за зовнішню. Це усвідомлене прагнення до успіху, бажання виправити помилки, пошук адекватних методів і прийомів. На цьому етапі учні разом із учителем:

- узагальнюють основні ідеї уроку;
- інтерпретують та апробують ці ідеї;
- обмінюються думками й виражають особисте ставлення до них;
- оцінюють отримані знання та уміння;
- ставлять перед собою додаткові питання.

Необхідно, щоб учні осмислили, що вони дізналися, чого навчилися, і запитали себе, що це для них означає, як це змінює їх уявлення і як вони можуть це використати. Саме на цьому етапі учні розвивають важливе уміння – резюмувати інформацію, формулювати складні ідеї, почуття і уявлення в декількох словах, співвідносити нову інформацію зі своїми сталими уявленнями, тобто свідомо пов'язувати нове із уже відомим.

Якщо порівняти три описані етапи з етапами традиційного уроку, то очевидно, що вони не нові для учителя, тільки називаються по-іншому. Замість «виклику» звичніше для учителя «вступ у проблему» або «актуалізація знань і досвіду учнів». А «осмислення» співвідноситься з «вивченням нового матеріалу». Третя частина традиційного уроку – це закріплення матеріалу, перевірка його засвоєння учнями. Однак глибинна сутність проаналізованих етапів є іншою. Крім того, елементи новизни є в методах і прийомах, які орієнтуються на цю сутність.

(Докладніше див.: Навчаємо мислити критично: посібник для вчителів / автори-укладачі О. І. Пошетун, І. М. Сущенко. Дніпро : ЛІРА, 2016. 144 с.)

Пам'ятка практиканту з підготовки до уроку

1. Заздалегідь з'ясуйте тему свого уроку, точно визначте матеріал в підручнику до цього уроку, його місце в системі уроків з теми.
2. Знайдіть методичну літературу та інші джерела інформації з теми уроку.
3. Визначте мету уроку, його структуру, основні етапи.
4. Продумайте зміст уроку, доберіть матеріал і визначте методи та прийоми навчання на кожному етапі уроку, сформулюйте завдання і питання учням.
5. Розподіліть навчальний час на всі етапи уроку.
6. Передбачте чергування різних видів робіт учнів, складного і нескладного матеріалу, правильне співвідношення між роботою під керівництвом вчителя і самостійною роботою.
7. Заплануйте елементи проблемного, інтерактивного навчання, врахуйте моменти диференціації навчальної роботи.
8. Продумайте дидактичний і наочний матеріал до уроку, оформлення записів учнів в зошитах, записів на дошці.
9. Підготуйте дидактичні ігри, фізкультхвилинки.
10. Оформіть розгорнутий план-конспект уроку.

При цьому:

- Пам'ятайте, що в кожному уроці має бути «родзинка» – цікавий факт, епіграф, нестандартне завдання, незвичайна форма подачі матеріалу – словом, те, що приверне увагу учнів.
- Критично ставтеся до Інтернету. Звичайно, в Мережі є чимало ресурсів, звідки можна просто переписати конспект уроку, складений іншими педагогами. Але ваш урок має бути неповторний і унікальний. Ніхто краще за вас не знає особливостей вашого класу, специфіки реалізації навчальної програми в ньому.
- Аналізуйте підручник, щоб правильно визначитися з об'ємом навчального матеріалу, набором завдань і питань, що пропонуються класу. Узгоджуйте новий матеріал з рівнем уже наявних умінь і навичок класу.

- Обдумуючи домашнє завдання, пам'ятайте, що це не самоціль, а засіб формування системи умінь і навичок. Завдання має бути зрозумілим і не обтяжливим для учня. Іноді в ньому взагалі немає потреби.

Етапи підготовки до уроку

Підготовка до уроку починається з консультації, яку проводить учитель-предметник. Під час консультації вам слід зробити наступне.

1. Уточнити тему уроку й записати її так, як записано в календарно-тематичному плані вчителя.
2. Дізнатися, що учні вивчали, що вони вже знають, які навички, уміння вже вироблені (щоб не пропонувати учням завдань, які вони ще не вміють виконувати, або тих, що не передбачені програмою).
3. З'ясувати, які методи і прийоми вчитель радить використовувати на уроці. Разом з учителем або методистом від університету:
4. Визначити мету уроку.

При визначенні *навчальної мети* слід врахувати вимоги шкільної програми з даної теми; передбачити повторення вивченого матеріалу і пов'язати його з застосуванням раніше набутих знань, умінь, навичок у дещо змінених умовах.

Варіанти формулювання *розвивальної мети* можуть бути такі:

- розвивати логічне мислення учнів;
- вчити порівнювати, узагальнювати, доводити, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки;
- розвивати навички самостійної роботи;
- виробляти навички самоперевірки, самоконтролю;
- розвивати довільну увагу, пам'ять, творчу увагу тощо.

Виховну мету можна сформулювати так:

- формувати в учнів почуття національної гідності;
- виховувати любов до Батьківщини;
- виховувати любов та повагу до державних символів нашої країни;
- виховувати почуття поваги до польської мови;

- виховувати почуття дружби, товарищкості;
 - виховувати бережливе ставлення до майна, до матеріальних цінностей;
 - виховувати свідоме ставлення до праці;
 - виховувати культуру поведінки в дітей;
 - виховувати любов до знань, інтерес до книги.
5. Записати сторінки підручника, які потрібно буде опрацювати з учнями в класі, домашнє завдання.
 6. Обов'язково записати № домашнього завдання, яке буде перевірятися на цьому уроці (визначити методи, прийоми, час його перевірки на уроці).
 7. Добре вивчити зміст матеріалу.
 8. Творчо опрацювати відповідну методичну літературу, періодичну пресу.
 9. Визначити, який дидактичний матеріал (таблиці, картки, предмети), які технічні засоби навчання будуть використані на уроці.
 10. Визначити тип уроку, продумати його структуру (урок-екскурсія; урок-подорож; урок-гра; урок-конкурс; урок-усний журнал; комбінований урок тощо).
 11. Продумати оптимальні методи і прийоми навчання, форми перевірки знань учнів, поєднання індивідуальної роботи з колективною, диференційовані завдання, систему повторення та закріплення вивченого.
 12. Визначити місце, мету, час самостійної роботи на уроці, засоби її перевірки.
 13. Дібрати засоби стимулювання навчальної діяльності учнів, прийоми вироблення в школярів уміння вчитися (слухати, аналізувати почуте, мислити, запам'ятовувати).
 14. Продумати обсяг домашнього завдання та інструктаж з виконання.
 15. Обміркувати підсумок уроку.
 16. Написати конспект уроку.

Щоб урок був ЕФЕКТИВНИМ, практикант повсякчас має дотримуватись певних **принципів** його організації та проведення.

- Вчасна і якісна підготовка.
- Контроль готовності класу (учні мають зайняти свої робочі місця, підготувати необхідні підручники, посібники та письмове приладдя).
- Чіткий початок уроку.
- Створення і підтримка в класі необхідної ділової атмосфери (повідомити учням план уроку, пізнавальні завдання, етапи проведення).
- Оптимальний психологічний режим.
- Оптимальні темп і ритм роботи на уроці.
- Систематична послідовність і наступність операцій на уроці.
- Завершеність операцій.
- Економія часу.
- Неперервний контроль і самоконтроль.
- Встановлення ділової рівноваги при її порушенні.
- Закріплення знань і умінь.
- Постійне вдосконалення навчального процесу.

Рекомендована література для підготовки до уроку польської мови

1. Dąbrowska A., Dobesz U., Pasięka M. Co warto wiedzieć. Poradnik metodyczny dla nauczycieli języka polskiego jako obcego na Wschodzie. Warszawa : Ośrodek rozwoju edukacji, 2010. 236 s.
2. Inne optyki. Nowe programy, nowe metody, nowe technologie w nauczaniu kultury polskiej i języka polskiego jako obcego. Red. Cudak R., Tambor J. Katowice : wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2001. 506 s.
3. Metodyka nauczania języka polskiego jako obcego. Warszawa : PAN, 1980. 290 s.
4. Seretny A., Lipińska E. ABC metodyki nauczania języka polskiego jako obcego. Kraków : UNIVERSITAS, 2005. 329 s.
5. Seretny., Lipińska E. Z zagadnień dydaktyki języka polskiego jako obcego. Kraków : UNIVERSITAS, 2006. 340 s.
6. Sztuka czy rzemiosło? Nauczyć Polski i polskiego. Red. Achteлик A. Tambor J. Katowice : wydawnictwo Gnome, 2010. Tom 1-3.

Фізкультхвилинка під час уроку польської мови

Фізкультхвилинка – це короткочасний захід, який сприяє зміцненню організму дитини, підвищує її працездатність. Проводиться, щоб змінити діяльність учнів і цим послабити стомлення, а потім – знову переключити їх на навчання. Таким чином, фізкультхвилинка сприяє:

- поліпшенню роботи мозку;
- відновленню тону м'язів, які статично підтримують правильну поставу впродовж уроку;
- зменшенню напруги органів зору і слуху;
- покращенню дрібної моторики.

Фізкультхвилинка – обов'язковий елемент кожного уроку при роботі з дітьми з особливими освітніми потребами.

Зазвичай, комплекс включає 3-4 вправи, добре знайомі дітям і легкі у виконанні. Кожна вправа виконується 3-4 рази в середньому темпі. Загальна тривалість фізичної активності – 2-3 хвилин.

Вправи мають добиратись таким чином, щоб навантажувалися і розслаблялися різні групи м'язів дітей: плечового пояса, спини, тазостегнових суглобів. Необхідно включати в комплекс і вправи для відпочинку очей, на координацію, дихальні вправи, танцювальні рухи.

Чим більше статичне навантаження учнів, тим активніші мають бути фізичні вправи. При цьому слід дбати про дозування фізичних навантажень і поступове збільшення активності з урахуванням інтенсивності, кількості повторень, інтервалів відпочинку, характеру вправ.

Кожні 2-3 тижні комплекс бажано змінювати, як і музичний супровід або супровідні тексти. Це привертає увагу дітей, зацікавлює їх, допомагає зняти втому, відновити рівновагу (див. докладніше: <https://urokok.com.ua/class-leaders/1649-fizkulthvilinki-metodika-provedennya-cikavih-fizkulthvilinok.html>).

Фізкультхвилинки можна урізноманітнити за допомогою текстів, які виголошує педагог, або промовляють діти, або всі разом. До прикладу:

ТЕКСТИ ПОЛЬСЬКОЮ МОВОЮ ДЛЯ ФІЗКУЛЬТХВИЛИНОК

Zestaw nr 1

1. Marsz po klasie z książką na głowie. Staraj się, by nie spadła.
2. Postawa zasadnicza – przekładanie książki z ręki do ręki w dole, w górze, za plecami, pod kolanem wzniesionej nogi.
3. Siad w ławce z książką na głowie – powolny opad tułowia w przód, aż do oparcia o brzeg ławki i wolny powrót do siadu.
4. Postawa zasadnicza z książką na głowie – powolny półprzysiad i powrót do postawy.
5. Postawa zasadnicza z książką na głowie – wzniesienie ramion bokiem, aż do dotknięcia palcami książki – wdech, opuszczenie ramion bokiem w dół – wydech.

Zestaw nr 2

1. Siad w ławce – bezwładny skłon głowy w przód, na sygnał energiczny wyprost.
2. Postawa zasadnicza, ręce na ramiona – krążenie ramion w przód i w tył.
3. Korkociąg. Siad na krześle, ręce na biodrach – skręty tułowia w prawo, w lewo z wyciąganiem tułowia w górę.
4. Trzy podskoki obunóż w miejscu (raz, dwa, trzy), skok w przód (cztery), trzy podskoki obunóż w miejscu (raz, dwa, trzy), skok w tył (cztery).
5. Marsz – wspięcie na palce – wdech, opad na pięty – wydech.

Zestaw nr 3

1. Siedząc w ławce – skłon głowy w przód, w tył i powolne krążenie raz w prawo, raz w lewo.
2. Postawa zasadnicza, ramiona w przód ugięte w łokciach, dłonie zaciśnięte w pięść (skierowane w przód) – krążenie przedramionami górą w przód, naśladując pracę lokomotywy.
3. «Pasażerowie w pociągu». Siad w ławce – rytmiczne skłony tułowia w prawo i w lewo.
4. Trzy podskoki na lewej i trzy na prawej nodze.

5. «Dyszenie lokomotywy». Ćwiczenie oddechowe – stojąc, głęboki wdech i wydech.

Zestaw nr 4

1. Rozkrok, ramiona na biodra – skłon głowy w przód – wyprost, skręt w prawo – wyprost, skłon w przód – wyprost, skręt w lewo – wyprost.
2. Postawa zasadnicza – ruchy ramion i nóg naśladujące pracę boksera na ringu.
3. Mały rozkrok – skręt tułowia w lewo i w prawo.
4. Postawa zasadnicza – dwa podskoki obunóż w miejscu i dwa podskoki w rozkroku.
5. Stojąc przyjmowanie pozycji poprawnej – wdech, przyjmowanie pozycji niedbałej – wydech.

Zestaw nr 5

1. Siad w ławce – skłon głowy w przód – dotknięcie brodą klatki piersiowej, skłony w bok z dotknięciem barku prawego i lewego.
2. Postawa zasadnicza – energiczny wyrzut ramienia w górę, raz prawego raz lewego (na zmiany).
3. Mały rozkrok, ramiona opuszczone i splecione z tyłu – trzykrotnie pogłębiony skłon tułowia w przód (raz, dwa, trzy), wyprost i ramiona w dół (cztery).
4. Postawa zasadnicza – rytmiczne sprężynowanie: półprzysiady i prostowanie nóg w kolanach.
5. Postawa zasadnicza – wspięcie na palce (wdech), powrót na pięty (wydech).

Zestaw nr 6

1. Rozkrok, ramiona na biodra – skłon głowy w prawo, w lewo.
2. Stojąc – naśladowanie rękami i nogami wchodzenie po drabinie.
3. Stojąc – luźne przemachy ramion ze skrętem tułowia w prawo i w lewo.
4. Pajac. Podskokiem rozkrok – ręce nad głową, zeskok – ramiona w dół.
5. Stojąc – głęboki wdech nosem, wydech – luźny, skłon tułowia w przód.

Zestaw nr 7

1. Siad prosty w ławce, chwyt za krawędź ławki na szerokość barków – ugięcie ramion w łokciach i dotknięcie ławki klatką piersiową i wyprost. Powtórzyć kilka razy.
2. W parach – twarzą do siebie, podanie rąk, lewa noga w wykroku – skręty tułowia w lewo i w prawo. Tak samo – w wykroku z nogą prawą.
3. Wykrok lewą nogą w przód, zmiana nóg podskokiem.
4. W staniu – postawa zasadnicza – plecy wyprostowane, łopatki ściągnięte i kilka wdechów i wydechów.

Zestaw nr 8

1. Wstań, popatrz w prawo, usiądź, wstań, popatrz w lewo, usiądź.
2. Postawa zasadnicza – swobodne wymachy ramion w przód i w tył z lekkim ugięciem kolan.
3. Rozkrok, ramiona na biodrach – skręt tułowia w prawo na trzy (raz, dwa, trzy) powrót do pozycji wyjściowej (cztery), to samo w lewą stronę.
4. Podskoki obunóż w miejscu i dookoła swojej osi w prawo i w lewo.
5. Siad w ławce – ręce na ramiona – wzniesienie ramion w bok – wdech, opuszczenie ramion w dół – wydech.

Zestaw nr 9

1. Rozkrok, ramiona na biodrach – skłony głowy w przód, w tył i na boki na trzy (raz, dwa, trzy).
2. Rozkrok – dwa razy uderzyć rękami o uda, dwa razy klasnąć nad głową, dwa razy za sobą i dwa razy przed sobą.
3. Postawa zasadnicza – luźny skłon tułowia w przód, w skłonie przemach rąk w przód i w tył, powrót do postawy.
4. «Głowa w ramce». Postawa zasadnicza, uniesienie ramion, chwyt za łokcie – wspięcie na palce – przeniesienie splecionych rąk w górę, opuszczenie ramion w przód- opad na pięty.
5. Siad prosty w ławce – powolne wznoszenie ramion przodem w górę- wdech, powolne opuszczenie ramion bokiem w dół – wydech.

Zestaw nr 10

1. Siedząc w ławce plecy prosto – krążenie głowy w prawą i lewą stronę.
2. Stojąc w rozkroku – ręce wzdłuż tułowia – dwa razy zaznaczyć palcami rąk o uda (raz, dwa), przenieść ramiona bokiem do góry i dwa razy klasnąć nad głową (trzy, cztery), popatrzeć na ręce w górze.
3. Rozkrok – skłony tułowia w przód z pogłębieniem na trzy, (raz, dwa, trzy), wyprost tułowia (cztery).
4. Podskoki obunóż w miejscu – cztery razy, na prawej nodze – cztery razy, na lewej nodze – cztery razy.
5. «Dmuchanie na gorące mleko». Ćwiczenie oddechowe – głęboki wdech nosem i wydech ustami.

Zestaw nr 11

Kółka małe, kółka duże. Raczki z przodu, rączki w górze. Rączka w prawo, rączka w lewo. Tak szumiało w lesie drzewo.

Zestaw nr 12

W parku szumiały wysokie drzewa, na niebie świeciło jasne słońeczko, powiewał lekki wietrzyk, po parku fruwały wesołe ptaszki i siadały na gałęziach wysokiego drzewa: na pierwszej gałęzi, na drugiej gałęzi, na trzeciej gałęzi, na czwartej gałęzi, ... A na czubku sroka. Rozglądała się na boki. Wszystkie ptaszki przestraszyła i odfrunęła daleko.

Zestaw nr 13

Głowa, ramiona, kolana, kostki. Kolana kostki, kolana kostki, kolana kostki. Oczy, uszy, buzia, nos. Prawa łapka, lewa łapka, Ja jestem niedźwiadek. Prawa nóżka, lewa nóżka, a to jest mój zadek. Lubię miodzik, pyszny miodzik, podkradam go pszczołkom. Prawą łapką, lewą łapką i pociągam rurką.

Zestaw nr 14

«Potakiwanie, przeczenie». Ruchy głową: tak, tak, tak lub nie, nie, nie. Sól jest słodka, lód jest zimny, gorąca woda paruje, piesek miauczy, latem pada śnieg.

Наведені вправи можна вільно комбінувати та додавати різні види допоміжного обладнання, пам'ятаючи, однак, про правильне положення шиї, рук, тулуба, ніг, правильне дихальня. І не забувати відчиняти вікна під час виконання вправ.

Мультимедійна презентація як сучасний засіб навчання польської мови

Мультимедійна презентація до одного з проведених уроків або заходів подається разом із конспектом уроку / заходу. До презентації додається файл (в роздрукованому і електронному вигляді), який містить необхідну інформацію для роз'яснення окремих слайдів.

Мультимедійна презентація – це програма, яка може містити текстові матеріали, фотографії, малюнки, слайд-шоу, звукове оформлення і дикторський супровід, відеофрагменти, анімації. Презентація дозволяє подати матеріал як систему яскравих опорних образів із вичерпною структурованою інформацією в алгоритмічному порядку, формує в учнів систему образного мислення.

Дослідження свідчать, що ефективність слухового сприйняття інформації становить 15 %, зорового – 25 %, а їх одночасне залучення підвищує ефективність сприйняття до 65 %.

Переваги презентації:

- наочність;
- доступність;
- широкі можливості програми;
- інформативність і ефективність повідомлення;
- можливість поділити матеріал на структурні частини, систематизувати його;
- візуалізація досліджуваних явищ, процесів, взаємозв'язків між об'єктами;
- можливість організації самостійної роботи з текстом.

Вимоги до презентації:

1. Дотримання єдиного стилю оформлення.

2. Всі слайди презентації виконуються в програмі Microsoft Power Point будь-якої версії. Слайд, або кадр інформації (кольорове чи чорно-біле фотографічне зображення, спроектоване на екран), має бути створений із урахуванням ергономічних вимог візуального сприйняття інформації:
 - а) не слід заповнювати один слайд великим об'ємом інформації; кожному положенню (ідеї) – окремий слайд;
 - б) дотримання «принципу шести»: на слайді – не більше шести рядків, кількість слів в одному рядку не перевищує п'яти-шести;
 - в) використовувати короткі слова та речення;
 - г) використовувати марковані і нумеровані списки;
 - д) у заголовках – і великі, і малі літери;
 - е) найбільш важлива інформація розміщується в центрі екрану;
 - ж) висновки, визначення, правила тощо – великим та виділеним шрифтом ліворуч у верхньому куті слайда, другорядна інформація – внизу слайда;
 - з) надписи до ілюстративного матеріалу мають сприяти правильному сприйняттю; пояснення розміщуються якнайближче до ілюстрацій; підписи – під ілюстраціями.
3. Презентація включає титульний, інформаційний та закріплюючий слайди:
 - а) на титульному слайді зазначається тема презентації, хто її виконав;
 - б) на інформаційному слайді подається загальна інформація про виклад (наприклад, план викладу);
 - в) на закріплюючому слайді вказується, звідки взято інформацію, ілюстративний матеріал (автор, рік видання, адреса сайту).
4. Вимоги до інформації: достовірність, повнота, актуальність, достатність.
5. Вимоги до тексту: науковість, логічність, доступність, однозначність, лаконічність, завершеність.

6. Для представлення інформації на слайді та при зміні слайда доречно використання можливостей комп'ютерної анімації. Анімації прості, короткі, доречні, їх небагато. Фон слайда, анімаційні ефекти не відволікають увагу від змісту.
7. Таблична інформація вставляється в матеріал як таблиця текстового процесора MS Word або табличного процесора MS Excel. Не слід використовувати таблиці з великою кількістю даних.
8. Для забезпечення емоційного впливу бажано включати в мультимедійну презентацію звукові фрагменти, мультиплікації, фрагменти фільмів.

Презентацію використовують для: актуалізації опорних знань, вивчення нового матеріалу, подання матеріалу вчителем (з використання інтерактивної дошки і без), індивідуального вивчення матеріалу з подальшим обговоренням, узагальненням, для закріплення нового матеріалу, формування вмінь і навичок, контролю і самоконтролю.

Аналіз уроку польської мови

СХЕМА ПОГЛИБЛЕНОГО АНАЛІЗУ УРОКУ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ

1. **Мета уроку** визначена (чітко, конкретно, дидактично правильно, виправдано / недостатньо чітко, неконкретно).
2. **Види (етапи) мовної діяльності** (взаємопов'язані / недостатньо пов'язані, побудовані логічно, послідовно / непослідовно, обумовлені темою і метою уроку / необумовлені змістом уроку та поставленим дидактичним завданням).
3. **Використані методи** роботи (ефективні / малоефективні, неефективні, передбачають ознайомлювальний, стандартизуючий, варіантний, комбінований характер мовної діяльності школярів).
4. **Прийоми** (вступу, активізації, практичного застосування фонетичного, лексичного, граматичного матеріалу) різноманітні, доцільні, такі, що стимулюють активну пізнавальну мовну діяльність учнів / одноманітні, недоцільні, нестимулюючі.

5. Вчитель / практикант застосував **форми роботи** (хорові, парні, індивідуальні, комбіновані, які сприяли / не сприяли формуванню мовних умінь і навичок).
6. Використання **аудіовізуальних способів навчання** (магнітофон, програвач, фільми, презентація, таблиці, картини і т. д.).
7. **Зворотний зв'язок** (достатній / частково достатній, незадовільний).
8. **Темп уроку** (високий / уповільнений).
9. **Мовна діяльність** школяра (повністю, частково) спрямована на (формування, активізацію, автоматизацію) умінь та навичок (вимови, аудіювання, діалогічного мовлення, монологічного, читання), відповідає / частково відповідає, не відповідає визначеній меті уроку). Мовною практикою охоплені (всі учні класу, більша частина, менша, окремі учні).
10. **Мовлення учнів** (має рецептивний, репродуктивний, умовно продуктивний, продуктивний характер), комунікативне (повністю, частково) обумовлене, необумовлене.
11. **Учні оперують** (фонетичним, лексичним, граматичним) **матеріалом** на рівні (слова, речення, репліки, зв'язного висловлювання) з використанням (без використання) навчальної опори (аналогій, алгоритмів, схем, таблиць; картин, ілюстрацій, озвучень картин, фільмів тощо).
12. Учні продемонстрували (стійкі / слабкі, незадовільні) **уміння і навички** під час оперування лексичними одиницями, граматичними структурами в (алогічних, відмінних) ситуаціях усного спілкування, читання (про себе, вголос, синтетичного, аналітичного).
13. Типовими **недоліками в мовній підготовці** школярів є (недосконала вимова, відсутність фонематичного слуху, мовної інтуїції, обмежений лексичний запас, незнання або недостатнє усвідомлення граматичних структур, недостатні навички самостійного мовлення без використання навчальних опор, невміння користуватися стимулюючими до розмови репліками, уповільнена мовна реакція та ін.).

14. **Інтерес учнів до вивчення іноземної мови** (великий, значний / незначний, відсутній).
15. **Урок проведений** на (високому / невисокому, незадовільному науковому рівні); методично (грамотно / недостатньо грамотно, незадовільно).

Вчителю / практиканту потрібно (дотримуватись вимог програми; ознайомитись із рекомендаціями інструктивно-методичних матеріалів і методичних посібників; вивчити досвід розв'язання таких методичних проблем у практиці роботи вчителів; звернути увагу на підготовку учнів до уроку, наявність у них підручників, словників, зошитів, організацію групових і парних видів роботи, чіткість і лаконічність формування завдань учням, естетичний вигляд наочних посібників та ін.; відвідати уроки в інших класах; поглиблено самостійно вивчити тему (проблему).

Самоаналіз уроку польської мови

Самоаналіз уроку – ефективний інструмент самовдосконалення практиканта, засіб формування й розвитку професійних якостей педагога, що виявляються передовсім у його вмінні чітко сформулювати мету і завдання уроку, спланувати навчальну роботу, передбачити її результати. Від уміння проаналізувати ситуації, що виникли у процесі проведення уроку, в тому числі власні та чужі помилки, багато в чому залежить спроможність майбутнього вчителя організувати подальшу педагогічну діяльність.

Здійснити самоаналіз – це для початку відповісти самому собі на низку запитань.

1. Наскільки зміст уроку відповідає вимогам навчальної програми?
2. Яке місце уроку у вивченні теми або розділу? Як він пов'язаний з попереднім і наступними уроками?
3. У чому специфіка уроку? Якого він типу?
4. Яка мета уроку (навчальна, виховна, розвивальна)? Який між ними взаємозв'язок?

5. Чи формувалися на уроці мовні й мовленнєві компетенції? Чи приділялась належна увага розвитку мовлення учнів (аудіюванню, читанню, говорінню, письму)?
6. Наскільки структура уроку була раціональною з погляду досягнення його мети?
7. Чи правильно розподілений час на уроці?
8. Чи були при формулюванні завдань враховані особливості класу, окремих груп школярів?
9. Які методи навчання використані при опрацюванні нового матеріалу? Наскільки доцільний вибір методів?
10. Які форми навчання застосовані й чому?
11. Наскільки доцільним було використання наочності і технічних засобів навчання?
12. Чи проводилась робота з розвитку мовлення, чи збагачувався й уточнювався словниковий запас учнів, чи удосконалювався граматичний лад мовлення, чи проводилась робота над правильним інтонуванням і дотриманням орфоепічних норм? Чи зверталася увага на дотримання мовного режиму?
13. Чи були використані виховні можливості дидактичного матеріалу з польської мови (єнтокультурознавчого, лінгвокраїнознавчого)?
14. Чи підтримувалась належна психологічна атмосфера у спілкуванні з учнями? Завдяки чому?
15. Чи були відхилення від плану уроку? Якщо так, то чому? Що в контексті уроку варто відкоригувати?
16. Чи повністю вдалося реалізувати поставлені завдання? Якщо не вдалося, то чому? Як і коли можна це виправити?
17. Які недоліки уроку? Чим вони спричинені?
18. Які висновки необхідно зробити на майбутнє?

Другим етапом самоаналізу уроку є його письмове оформлення у такому вигляді:

СХЕМА САМОАНАЛІЗУ УРОКУ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ

Тема _____

Клас _____ Дата _____

Практикант _____

Зміст, хід уроку	Висновки
Мета уроку визначена	<i>чітко, конкретно, дидактично правильно, недостатньо чітко, не конкретно</i>
Взаємозв'язок між навчальною, виховною, розвивальною метою	<i>присутній, відсутній</i>
Види, етапи мовної діяльності	<i>взаємопов'язані, недостатньо-логічно-послідовно, обумовлені / не обумовлені змістом уроку</i>
Реалізація мовленнєвої компетенції: в аудіюванні в говорінні в читанні в письмі	<i>так, ні, частково</i>
Реалізація мовної компетенції: лексична граматична	<i>так, ні, частково</i>
Реалізація соціокультурної компетенції: країнознавча лінгвокраїнознавча	<i>так, ні, частково</i>
Застосовані види роботи	<i>хорові, парні, індивідуальні, комбіновані</i>
Використання аудіовізуальних засобів навчання	<i>мультимедійна дошка, магнітофон, комп'ютер, таблиці, картини і т. д.</i>
Використання автентичних матеріалів; їх ефективність	<i>так, ні ефективні, не ефективні, недостатньо ефективні</i>
Забезпечення зворотного зв'язку з учнями	<i>достатній, частковий, незадовільний</i>
Способи формування інтересу учнів до вивчення польської мови	

Уміння використовувати, узагальнювати і систематизувати суб'єктивний досвід учня	<i>так, ні, частково</i>
Характер домашнього завдання, спосіб подачі	<i>вчасно, невчасно, коментовано / не коментовано</i>
Недоліки уроку	1. ...
Висновки щодо покращення уроку	1. ...

Навчившись робити простий самоаналіз уроку (на рівні вибору однієї з запропонованих відповідей), практикант вчиться робити поглиблений самоаналіз за схемою:

СХЕМА ПОГЛИБЛЕНОГО САМОАНАЛІЗУ УРОКУ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ

<i>1. Загальні відомості про урок</i>	
Дата	
клас	
предмет	
обладнання	
хто проводив урок	
Об'єкт самоаналізу	Результат
<i>2. Початок уроку. Готовність класу до уроку</i>	
вміння зосередити увагу учнів на навчальній роботі	
створення робочого настрою в класі	
<i>3. Тема і мета уроку</i>	
визначення місця даного уроку в системі уроків з теми, розділу, зв'язок з попереднім вивченим матеріалом	
формулювання навчальної, виховної, розвиваючої мети, наявність взаємозв'язку між ними; врахування особливостей класу, окремих груп школярів	
<i>4. Організація уроку</i>	
тип уроку, його специфіка	
структура уроку, його етапи, їх послідовність і розподіл часу, відповідність побудови уроку його змісту і меті	

види навчальної діяльності	
поєднання фронтальної, групової та індивідуальної роботи на уроці	
раціональне використання часу	
<i>5. Зміст уроку</i>	
відповідність змісту уроку вимогам навчальної програми	
перевірка домашнього завдання: форма перевірки, поставлені запитання, вміння слухати того, хто відповідає, робота з класом, підтримування інтересу, мотивація оцінок, підсумок перевірки	
науковий виклад матеріалу на уроці, його відповідність особливостям учнів	
виховне значення уроку, використання виховних можливостей дидактичного матеріалу з польської мови (ентокультурознавчого, лінгвокраїнознавчого)	
доцільність викладеного матеріалу: для опитування, закріплення, пояснення, вправлення, самостійної роботи, практичних і лабораторних робіт, повторення, роз'яснення домашнього завдання	
формування на уроці мовних й мовленнєвих компетенцій, приділення уваги розвитку мовлення учнів (аудіюванню, читанню, говорінню, письму)	
зв'язок теорії з практикою	
<i>6. Методика проведення уроку</i>	
обладнання уроку, використання наочності, дидактичного матеріалу, ТЗН, їх доцільність	
відповідність методів і прийомів навчальним, виховним та розвивальним завданням уроку, їх оптимальне поєднання	
відповідність методів змісту уроку, віку і рівневі підготовки учнів, ефективність застосованих методів і прийомів	
постановка практикантом перед учнями мети уроку і проведення підсумків	
робота зі слабовстигаючими на уроці	

правильність оцінювання учителем знань і діяльності учнів, їх ефективність і об'єктивність	
дотримання на уроці єдиних вимог до учнів	
<i>7. Організація пізнавальної діяльності учнів</i>	
використання життєвого досвіду учнів з метою розвитку в них пізнавальної активності та самостійності	
роль, місце і характер самостійної роботи учнів на уроці	
використання підручників і наочних посібників	
характер пізнавальних завдань, формулювання проблемних питань	
<i>8. Робота і поведінка учнів на уроці</i>	
активність класу, якість відповідей учнів	
зацікавленість дітей матеріалом уроку	
дисциплінованість і організованість дітей	
мовлення учнів	
<i>9. Поведінка практиканта на уроці</i>	
витримка, зібраність, доброзичливість у спілкуванні з учнями	
вміння розподіляти увагу на уроці, прислуховуватися до відповідей дітей	
вимогливість до учнів, використання різноманітних прийомів впливу на школярів	
емоційність	
мовлення практиканта	
зовнішній вигляд	
<i>10. Висновки</i>	
реалізація поставлених завдань уроку	
відхилення від плану уроку, інші недоліки, їх причини	
пропозиції щодо самовдосконалення практиканта як майбутнього вчителя	

5. Позаурочний (додатковий) захід з польської мови

Принципи і правила організації позаурочної роботи

Сучасна школа має великий досвід проведення навчально-виховної роботи з іноземної мови, яка становить частину єдиного навчально-виховного процесу. Її можна визначити як систему неоднорідних за змістом, призначенням та методикою проведення заходів, що виходять за межі обов'язкових навчальних програм і **мають на меті:**

- виховувати та підтримувати в учнів мотивацію до оволодіння іноземною мовою як предметом;
- вдосконалювати набуті знання, розвивати уміння і навички усного та писемного мовлення; сприяти підвищенню рівня володіння мовою;
- розширювати знання учнів про соціально-економічні особливості та культуру країни, мова якої вивчається; формувати лінгвокраїнознавчу компетенцію;
- розвивати творчі здібності учнів, виховувати самостійність, збуджувати пізнавальний інтерес;
- здійснювати на них емоційний вплив;
- створювати інтелектуальний фон, що сприяє свідомому засвоєнню програмового матеріалу.

Окрім суто освітніх, позаурочна робота з предмету вирішує важливі **виховні завдання**, спрямовані на задоволення основних потреб учнів (див. таблицю).

Виховне завдання позаурочного заходу	Потреба, на задоволення якої спрямована спільна діяльність
Організація різноманітної, творчої особистісно- і суспільно значущої діяльності учнів як моделі, образу подальшого гідного життя, в процесі якої здійснюється розвиток і благополучна соціалізація вихованців	потреба в творчій діяльності
Створення умов для збереження і зміцнення їх здоров'я	потреба бути здоровим

Створення сприятливого морально-психологічного клімату в колективі, полегшення умов захищеності кожного його члена	потреба в захищеності
Створення умов для самоствердження кожного вихованця у формах суспільно-прийнятної поведінки, набуття кожним необхідної для нього поваги, соціального статусу у середовищі однолітків	потреба у повазі, у визнанні
Створення умов і надання допомоги у пошуках і придбанні цінностей і сенсу життя, розуміння мети перебування у школі і після її закінчення	потреба у сенсі життя
Психолого-педагогічна просвіта вихованців, навчання їх засобам робити правильний вибір, прийомам саморегуляції, самоуправління і самовиховання як найважливішим умовам благополучної соціалізації і саморегуляції людини в майбутньому дорослому житті	потреба в самореалізації
Виховання почуттів, прищеплення оптимістичного світосприйняття, навчання (в т. ч. на власному прикладі) радісному життю, кожній його хвилині. Зробити школу «школою радості»	потреба у задоволенні, насолоді і радості

Проводячи додаткову (позаурочну) роботу з польської мови, вчитель (практикант) має виходити з таких принципів.

1. Принцип **добровільності**: учні самостійно обирають конкретні додаткові заходи і без примусу відвідують їх з метою задоволення власних інтересів, розширення сфери застосування знань та вмінь, цікавого проведення вільного часу тощо.
2. Принцип адаптації позаурочної роботи до потреб та інтересів учнів.
3. Принцип **привабливості** позаурочної роботи. Для того, щоб заходи позитивно впливали на розвиток особистості учня, вони мають якнайкраще реалізувати його мотиви, інтереси.
4. Принцип **всебічної активізації учнів** пов'язаний з очевидним твердженням, що пасивну людину виховати не можна. Вона формується під час власної діяльності та під впливом умов, в яких ця діяльність відбувається.

5. Принцип **спрямування позаурочної діяльності** учнів реалізується шляхом інформування, стимулювання мотивації та надання ресурсів для реалізації.

Основними вимогами організації додаткової роботи з іноземної мови є:

- кореляція з роботою в класі;
- організація колективної взаємодії учнів;
- створення радісної, ненапруженої, дружньої атмосфери під час підготовки та проведення заходу.

Важливим фактором успішної позаурочної роботи є **врахування психолого-педагогічних особливостей** навчання мови на різних ступенях.

У 2-5 класах учням притаманні такі риси як прагнення до конкретної, однак нетривалої діяльності, негайного результату, допитливість, інтерес до всього нового, емоційна активність. Проте вони мають завищену самооцінку і ще не вміють керувати своєю поведінкою. Більш розвинена механічна пам'ять учнів цього віку сприяє кращому і швидшому запам'ятовуванню віршів, пісень тощо.

У 6-9 класах школярі виявляють більшу соціальну активність, спрямовану на засвоєння певних зразків поведінки та цінностей, прагнуть до сприйняття нового, цікавого, їх пам'ять розвивається у напрямі інтелектуалізації, цілеспрямованості, мовлення стає більш керованим і розвиненим. Підлітки потребують щирого і серйозного ставлення до своїх інтересів, не люблять обмеження своєї самостійності з боку дорослих.

В 10-11 класах учні прагнуть до всебічного розвитку своєї особистості, поглибленого засвоєння знань. У цьому віці формується науковий світогляд, зростає соціальна активність, збільшується інтерес до проблем людських взаємин. Захоплення стають різнобічними, а самооцінка знижується. Великої ваги набуває спілкування з однолітками: це невід'ємна частина життя старшокласників, канал інформації та вид діяльності, у процесі якої відбувається формування індивідуального стилю поведінки.

Слід звернути увагу на те, що у процесі організації позаурочної роботи необхідно враховувати також **психологічні особливості колективу**: рівень його розвитку, ступінь організаційної, психологічної, інтелектуальної та емоційної єдності, спрямованість діяльності колективу на стосунки між його членами, емоційний стан класу під час виконання завдань.

Форми і види позаурочної роботи з польської мови

Позаурочна робота може бути індивідуальна, групова і масова.

Індивідуальна робота проводиться з окремими учнями, які готують повідомлення і доповіді про Польщу (знаменні дати, події, видатних людей), розучують вірші, пісні, уривки з літературних творів польською мовою, виготовляють наочні посібники, стіннівки, альбоми, стенди тощо. Індивідуальна робота може проводитися постійно або епізодично.

Групова форма позаурочної роботи має чітку організаційну структуру і відносно постійний склад учасників, об'єднаних спільними інтересами. Йдеться про різноманітні гуртки: розмовні, вокальні, драматичні, перекладачів, позаурочного читання тощо. Заняття в гуртках, як правило, проводяться регулярно.

Масові форми роботи не мають чіткої організаційної структури. До них відносять вечори художньої самодіяльності, фестивалі, конкурси, карнавали, тематичні вечори тощо. Ці заходи проводяться епізодично.

Розрізняють також **одиничні й комплексні** заходи.

Одиничний захід більш-менш однорідний за змістом і проводиться найчастіше в одній групі або в одному класі. До таких заходів відносять розгадування кросвордів, бесіди носія мови з учнями про традиції країни, мова якої вивчається, вікторини, мовні вечори, конференції, виставки, тижні чи дні мови.

Комплексний захід складається з певної кількості одиничних і здебільшого проводиться як спільний з іншими класами. Прикладами комплексних заходів можуть бути олімпіада з іноземної мови, концерт, вечір поезії тощо.

Додаткова робота умовно розподіляється на **систематичну** і **епізодичну**.

Систематичні форми функціонують тривалий час, мають постійний склад членів. До систематичних форм відносяться наступні.

- **Факультативні заняття**, що проводяться з метою поглиблення знань учнів з окремих курсів, розділів чи тем навчального предмета з урахуванням інтересів та бажань учнів. Це одна з ефективних форм диференційованого навчання, яка розрахована на розвиток пізнавальних інтересів, здібностей та формування професійної орієнтації учнів, оволодіння методами наукових досліджень.
- **Мовний клуб**, що об'єднує учнів різного віку і різних інтересів, створює широкий простір для спілкування, діє на засадах самоврядування і стає центром позаурочної роботи в школі. Клуб має свою назву, емблему, положення і статут.
- **Мовний гурток**. Перевага цієї форми полягає в тому, що заняття проводяться за певним планом, при постійному складі учасників, як правило, два рази на місяць. Види роботи у гуртку відповідають віковим особливостям школярів, рівневі їх загального розвитку. Так, учні 5-6 класів у мовознавчих гуртках найчастіше опрацьовують питання з лексики, фонетики, орфоєпії, словотвору; у 7-8 класах вивчають питання синтаксису, стилістики; гуртківці 9-11 класів досліджують мовностилістичні особливості художніх творів тощо. Результати такої роботи оформляються у вигляді таблиць, словничків, стіннівок, плакатів, які вивішуються у кабінеті мови, а після ознайомлення з ними широкого загалу замінюються іншими. Протягом року проводяться 1-2 відкритих заняття, що популяризують роботу гуртка, збуджують інтерес до предмета.

Деякі методисти рекомендують організовувати для учнів усіх класів розмовні гуртки, для учнів старших класів – літературно-перекладацькі та країнознавчі. Позитивно зарекомендували себе комбіновані гуртки, де поєднуються різні види діяльності, наприклад, розучування пісень і під-

готовка інсценізацій, позакласне читання і перегляд фільмів з подальшим обговоренням.

Як окрему форму додаткової роботи з польської мови можна виділити *листування школярів*. Воно має не тільки велике виховне, але й практичне значення, оскільки сприяє розвитку мовлення учнів, практичного користування іноземною мовою як засобом спілкування та отримання додаткової інформації до тем програми. Щоб листування сприяло розвиткові не лише писемного, але й усного мовлення учнів, на засіданнях гуртка або секції клубу листи обговорюються, коментується їх зміст. Вчитель допомагає учням в листуванні, надає їм інформацію про те, як правильно спілкуватися з однолітками, пропонує адреси зарубіжних друзів, які бажають листуватися, консультує з приводу перекладу незрозумілих слів тощо.

Епізодичними формами додаткової навчально-виховної роботи вважаються мовні вечори, конференції, конкурси, виставки, екскурсії, тижні (місячники) дні мови, олімпіади.

- **Мовний вечір** проводять, як правило, 1-2 рази на рік з метою популяризації цікавого мовного матеріалу перед широкою аудиторією. Тематика вечорів зумовлена інтересами та запитами учнів. Якщо захід присвячено знаменній даті, він має розширений склад учасників (школярі декількох класів, учителі-філологи, запрошені гості). Велику роль у вивченні іноземної мови відіграють розповіді носія мови, що вивчається, або викладача, який побував у країні, мова якої вивчається; проведення свята країни, мова якої вивчається.
- **Мовна конференція** є формою наукового співробітництва, що виявляє реальний рівень володіння мовою в навчальному закладі, напрямки і результати дослідження мовних явищ. Проводиться у вигляді читання й обговорення наукових доповідей і повідомлень, дискутування з проблемних питань.
- Різновидом конференції є засідання *Малої академії наук*. Відзначення кращих науковців слугує для них гарним стимулом у подаль-

шій роботі над темою, допомагає залучити до цієї форми навчальної діяльності нових молодих науковців.

- **Конкурс** вносить у додаткову роботу з мови елемент суперництва; якщо до нього залучено багато учасників – сприяє формуванню навичок співпраці, взаємодопомоги. Популярними сьогодні є конкурси на кращу постановку п'єси, на кращого читця, на краще виконання пісні або вірша іноземною мовою, на кращий переклад твору рідною мовою, на кращу рекламу; конкурси «Хто краще знає іноземну мову?», «Відкриваємо Польщу»; конкурси стіннівок, монтажів, власних поетичних або прозових творів. Різновидами конкурсів є засідання Клубу Веселих та Кмітливих, ігри «Поле чудес», «Що? Де? Коли?» та ін.
- **Виставка** власноруч виготовлених наочних посібників, плакатів, стіннівок може проводитись і як самостійна форма позаурочної роботи, і в рамках проведення конференції, олімпіади, тижня, дня мови. Тема виставки обирається відповідно до ступеню навчання, інтересів та уподобань школярів.
- **Екскурсія** здійснюється для збагачення словникового запасу учнів певною лексикою (наприклад, професійно-виробничою – під час екскурсії на підприємство, медичною – в лікарню, аптеку або поліклініку, архітектурною або історико-етнографічною – в музей тощо), для збагачення життєвих вражень, для розвитку вміння спостерігати, вивчати і точно описувати побачене. Бажано, щоб екскурсоводом була людина, яка добре володіє мовою, має гарну вимову, вміє доступно і цікаво розповідати. Лексику, записану під час екскурсії, слід повторити і закріпити шляхом виконання творчих завдань (наприклад, написання твору на тему «Що я бачив і чув?»).
- **Тиждень польської мови** – комплексна і складна форма додаткової роботи, що потребує серйозної підготовки, проводиться у певний період навчального року за попередньо складеною програмою, що визначає цілі, зміст і форму кожного з його компонентів. Тематика заходів у рамках Тижня має відповідати віковим особливостям учнів,

рівню їх мовної підготовки, бути цікавою, пізнавальною, пов'язаною з навчальним матеріалом.

Підготовка Тижня польської мови передбачає:

- створення комісії, яка складає програму тижня, визначає відповідальних за окремі заходи;
- виготовлення допоміжних матеріалів: таблиць, плакатів, газет, макетів, аудіо- та відеозаписів;
- оформлення приміщень і підготовка учасниками конкретних заходів, що проводитимуться протягом тижня мови;
- виконання програми, підведення підсумків, відзначення кращих учасників.

Рідше практикуються **місячники мови**: такі загальношкільні заходи вимагають довгострокових зусиль, що в умовах перевантаженого навчального процесу є проблематичним. На відміну від попередніх форм, **дні мови** проводяться систематично до певних дат.

- **Олімпіада** проводиться у межах школи, міста, району, області, країни і складається з відповідних турів. Переможці попереднього туру мають право на участь у наступному. Для кожного туру журі розробляє завдання, зміст і складність яких визначаються як програмовим матеріалом, так і матеріалом, зорієнтованим на загальний мовний і мовленнєвий розвиток учасників. Переможці кожного етапу нагороджуються.
- **Ділова гра, концерт** («Музика Польщі»), **бесіда** («Свята поляків», «Мандруємо Польщею», «Традиції поляків» тощо), **дискусія** («Для чого треба знати польську мову?»), **прес-конференція** носія мови та інші одиничні заходи сприятимуть вивченню мови лише якщо вони ретельно підготовані, якісно і методично грамотного проведені, включені у загальну систему роботи з предмету.

Орієнтовна тематика позаурочних заходів з польської мови

З польської мови можуть проводитись такі заходи:

1. Dzień Chłopaka.
2. Europejski dzień języków obcych.
3. Światowy Dzień drzewa.
4. Konkurs recytatorski.
5. 11 listopada – Święto Odzyskania Niepodległości.
6. Jasełka szkolne.
7. Dzień Bezpiecznego Internetu – Lekcje z Netykietą.
8. Obchody Międzynarodowego Dnia Języka Ojczystego.
9. Konkurs ortograficzny.
10. Dzień Kobiet.
11. Święto wiosny.
12. Światowy Dzień Poezji.
13. Święto Konstytucji 3 maja 1791 r.
14. Światowy Dzień Życzliwości i Pozdrowień.
15. Dzień Poprawnej Polszczyzny.
16. Andrzejki.
17. Walentynki.
18. Dzień uśmiechu.
19. Konkurs ze znajomości lektur, legend.
20. Konkurs wiedzy o Polsce.

Підготовка позаурочного заходу

Готуючись до додаткового навчально-виховного заходу з польської мови, практикант має зробити наступне:

- 1) визначити тему заходу, час і місце його проведення;
- 2) сформулювати мету і конкретні дидактичні завдання;
- 3) визначити осіб, які будуть задіяні в заході;
- 4) скласти конспект, вказавши в ньому прізвища відповідальних і термін закінчення тих чи інших видів роботи;
- 5) підібрати і проаналізувати матеріал з урахуванням мети, конкретних дидактичних завдань, актуальності змісту, пізнавальної цінності, естетичного спрямування, вікових та індивідуально-психологічних особливостей учнів;
- 6) продумати сценарій, його оформлення, наочність згідно з метою і дидактичними завданнями заходу;
- 7) передбачити залучення інших практикантів, учителів і методиста від фахової кафедри до проведення заходу;
- 8) розподілити матеріал між учасниками з урахуванням їхніх індивідуальних можливостей, інтересів, рівня підготовки;
- 9) в процесі підготовки до заходу провести індивідуальний інструктаж учасників;
- 10) проконтролювати підготовку наочності, приміщення для проведення заходу;
- 11) запросити гостей – глядачів, уболівальників;
- 12) спрогнозувати результати проведення заходу.

Написання конспекту позаурочного заходу

Титульна сторінка конспекту позаурочного заходу має такий вигляд:

Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка
Факультет іноземної філології
Кафедра слов'янської філології та загального мовознавства

«Затверджую»

Керівник виробничої
педагогічної практики¹ _____

_____ (підпис)

«_» _____ 20_ р.

Вчитель польської мови

_____ (підпис)

«_» _____ 20_ р.

КОНСПЕКТ ПОЗАУРОЧНОГО ЗАХОДУ З ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ

на тему: «_____»

здобувача вищої освіти _____ групи _____ факультету

прізвище, ім'я, по батькові

для проведення в _____ класі _____

назва навчального закладу

Дата проведення «_» _____ 20__ р.

¹ Назва практики відповідно до її робочої програми.

Далі мають бути зазначені:

Мета заходу (виховна, пізнавальна, розвивальна)

Форма проведення

Місце проведення

Обладнання і наочність

Рекомендована література (науково-популярна і методична)

Додатки

Зміст заходу

I. Вступна частина: вступне слово, організація заходу, актуалізація теми заходу тощо.

II. Основна частина: викладення інформаційного матеріалу, запитання для обговорення, зміст завдань для групового чи колективного виконання, конкурсні завдання.

III. Заключна частина: підведення підсумків, рекомендації та пропозиції.

Аналіз (самоаналіз) позаурочного заходу

Важливою формою роботи практикантів у школі є взаємовідвідування позаурочних заходів, групове обговорення їх результатів і оформлення аналізу (самоаналізу) відвіданого заходу.

Орієнтовна схема аналізу (самоаналізу) позаурочного заходу

1. **Загальні відомості** (назва, дата і місце проведення, учасники).
2. **Тема** заходу, її актуальність згідно вікових особливостей, сучасних виховних завдань, психолого-педагогічної ситуації в класі.
3. **Мета** заходу (виховна, пізнавальна, розвивальна). Чіткість формулювання цілей і завдань діяльності, що передбачається.
4. **Форма проведення** виховного заходу (класна година, бесіда, диспут, колективна творча справа, екскурсія, вечір тощо), доцільність вибору форми для реалізації поставленої мети.

5. **Готовність до проведення** заходу: попереднє ознайомлення учнів із темою і метою, їх участь у підготовчій роботі, підбір літератури, наочності, обладнання, технічних засобів, оформлення приміщення.
6. **Вступна частина заходу**: мотивація спільної діяльності вчителя і учнів у ході заходу, способи активізації учнів на початку роботи.
7. **Характеристика змісту використаного матеріалу**: актуальність матеріалу, його спрямованість на забезпечення мети, відповідність віковим особливостям, рівневі розвитку учнів, запитам та інтересам колективу, повнота і послідовність викладу, емоційність, доступність матеріалу; роз'яснення нових термінів і понять; правильність і обґрунтованість висновків; рекомендації учням щодо самовдосконалення.
8. **Характеристика методів і прийомів** роботи: які конкретно методи та прийоми навчання і педагогічної взаємодії застосовані, їх педагогічна доцільність і спрямованість на реалізацію мети, різноманітність. Відповідність обраних методів і засобів роботи віковому періоду.
9. **Педагогічна майстерність**: уміння володіти собою, ставлення до учнів, сформованість умінь спілкуватися з учнями на основі діалогу, співробітництва, організаторські уміння, педагогічний такт, культура мовлення. Творчі професійні здібності, потяг до новизни, використання інноваційних технологій виховання, оригінальності педагогічних рішень.
10. **Заклучна частина заходу**: організація завершального етапу, проведення колективного аналізу (чи робили учні самостійні висновки?), створення програми подальших дій.
11. **Загальні висновки**: досягнення мети, вплив заходу на розвиток свідомості, почуттів і волі, прищеплення моральних якостей, створення умов для формування культури, світогляду; що не вдалося зробити, чого досягти, причини невдач. Пропозиції щодо поліпшення позаурочної роботи з учнями.

Самоаналіз можна оформити у вигляді таблиці:

СХЕМА САМОАНАЛІЗУ ПОЗАУРОЧНОГО ЗАХОДУ З ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ

Зміст роботи	Висновки
<p><i>Мета заходу</i></p> <p>Чи досягнуто мету?</p>	<p>виховна –</p> <p>пізнавальна –</p> <p>розвивальна –</p>
<p><i>Вид заходу</i></p>	<p>комплексний або одиничний; масовий; груповий, індивідуальний, змішаний</p>
<p><i>Форма проведення заходу</i></p>	<p>а) класна година, бесіда, диспут, колективна творча справа, екскурсія, вечір, інше</p> <p>б) доцільна / недоцільна для реалізації поставленої мети</p>
<p><i>Методика організації проведення заходу</i></p>	<p>а) з елементом змагання чи без нього</p> <p>б) з художнім виконанням чи без нього</p> <p>в) з перевтіленням діючих осіб чи без нього</p>
<p><i>Готовність до проведення заходу</i></p>	<p>а) попереднє ознайомлення учнів із темою і метою</p> <p>б) їх участь у підготовчій роботі</p> <p>в) підбір літератури, підбір текстового матеріалу (хто підбирав, пізнавально-емоційна цінність матеріалу)</p> <p>г) підбір наочності, обладнання, технічних засобів</p> <p>д) оформлення приміщення</p>
<p><i>Вступна частина заходу</i></p>	<p>а) мотивація спільної діяльності вчителя і учнів у ході заходу</p> <p>б) способи активізації учнів на початку роботи</p>
<p><i>Проведення заходу</i></p>	<p>а) привнесення емоційного елемента у проведення заходу</p> <p>б) якість підготовки учнів – дійових осіб</p> <p>в) залучення до діяльності учнів, що не є дійовими особами заходу</p> <p>г) реакція на діяльність учнів – дійових осіб з боку учнів, що не є дійовими особами заходу</p> <p>д) наявність запрошених гостей</p>
<p><i>Організація заходу</i></p>	<p>а) своєчасний початок, дотримання ліміту часу</p> <p>б) кількість учасників, глядачів</p> <p>в) залучення присутніх до спільної діяльності</p>

<i>Підсумки</i>	а) якість підбиття підсумків практикантом б) відзначення дійових осіб заходу в) успіх учнів, залучених до проведення заходу, у володінні польською мовою г) створення програми подальших дій
<i>Ефективність заходу</i>	а) пізнавальна і виховна цінність б) формування переконань, почуттів, вмінь, навичок в) згуртування колективу г) вплив заходу на окремих учнів д) до яких видів діяльності спонукав школярів е) поведінка учнів, їх ставлення до даного заходу
<i>Роль практиканта у підготовці та проведенні заходу</i>	а) був / не був ініціатором, організатором, методистом, виконавцем б) врахував / не врахував свої вподобання, інтереси в) виявив / не виявив педагогічний такт, мовленнєву культуру г) подбав про / не звернув увагу на свій зовнішній вигляд д) який стиль спілкування з учнями продемонстрував
<i>Загальна оцінка заходу</i>	Чи досягнуто поставлену мету?
<i>Причини успіхів і недоліків</i>	1. ...
<i>Висновки, пропозиції</i>	1. ...

6. Індивідуальне завдання з польської мови

Під час виробничої педагогічної практики здобувачі вищої освіти виконують індивідуальні завдання навчально-методичного, виховного або наукового характеру. З польської мови можуть бути виконані такі завдання:

1. Підготувати презентацію до уроку з використанням обладнання (наприклад, мультимедіа).
2. Підготувати індуктивну граматичну презентацію до уроку.

3. Використати під час уроку або додаткового заняття техніку сцен і ролей.
4. Провести нестандартний тест з польської мови.
5. Провести опитування учнів щодо ставлення до предмету, пропозицій і побажань до його викладання, оцінки власної діяльності на уроках.
6. Організувати виконання вправ з польської мови поза аудиторією (наприклад, у комп'ютерному кабінеті), проаналізувати результати.
7. Провести нестандартний урок з використанням новітніх технологій, проаналізувати його результати.
8. Зробити аудіо- або відеозапис уроку та його письмовий аналіз (наприклад, поставлених запитань, своєї жестикуляції, міміки тощо).
9. Провести співбесіду з учителем (методистом) про організацію власного робочого простору.
10. Ознайомитись із навчальними планами, програмами, підручниками польської мови, якими користуються в навчальному закладі, зробити їх письмовий огляд.
11. Переглянути веб-сайти Міністерства освіти та науки України, інші освітні веб-сайти, що містять методичні матеріали з польської мови, зробити їх письмовий аналіз.
12. Взяти участь у педагогічній раді, виступити з питання, що розглядається.
13. Взяти участь у батьківських зборах, обговорити з батьками нагальні проблеми навчання польської мови, профорієнтації тощо.
14. Провести профорієнтаційний захід із учнями випускного класу.
15. Надати допомогу в створенні веб-сайту іноземних мов у навчальному закладі.
16. Обговорити з учителем переваги та недоліки підручників польської мови, за якими працюють в навчальному закладі, результати оформити у вигляді резюме.
17. Взяти участь у майстер-класах, вебінарах для вчителів, описати свої враження.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

Нормативні та розпорядчі документи

1. Закон України «Про вищу освіту», чинна редакція 07.09.2021 р., діє з 02.10.2021 р.
2. Закон України «Про повну загальну середню освіту» від 16.01.2020 р.
3. Концепція нової української школи. URL: <http://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/07/konczepczyia.pdf>
4. Концепція організації та проведення всіх видів практик здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка на засадах компетентнісного підходу.
5. Навчальний план спеціальності *014 Середня освіта (Мова і література (польська)* додаткова предметна спеціальність *Середня освіта (Мова і література (англійська / німецька)* за освітньо-професійною програмою *Середня освіта (Польська мова і зарубіжна література)*, введений у дію у 2018 р.
6. Навчальний план спеціальності *014 Середня освіта (Мова і література (польська)* з додатковою спеціальністю *Середня освіта (Мова і література (англійська) / Середня освіта (Мова і література (німецька)*, введений у дію у 2019 р.
7. Навчальний план спеціальності *014 Середня освіта (Мова і література (польська)* за освітньо-професійною програмою *Середня освіта (Польська мова і зарубіжна література)*, введений у дію у 2020 р.
8. Навчальний план спеціальності *014 Середня освіта (Мова і література (польська)* предметна спеціальність *014.02 Середня освіта (Мова і література (польська)* спеціалізація *014.028 Польська мова і література* за освітньо-професійною програмою *Середня освіта (Мова і література (польська, англійська)*, введений у дію в 2021 р.
9. Наказ Міністерства освіти України «Про внесення змін до „Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України” від 20.12.1994 р. за № 351.
10. Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах. *Збірник законодавчих та нормативних актів про освіту*. Вип. 1. Київ, 1994. С. 111-131.
11. Положення про організацію освітнього процесу в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка.
12. Положення про проведення практики студентів у вищих навчальних закладах України (наказ Міністерства освіти України № 93 від 08.04.1993 р.). *Збірник законодавчих та нормативних актів про освіту*. Вип. 1. Київ, 1994. С. 139-153.

13. Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, затверджене вченою радою університету 25.09.2020 р., протокол № 108-ОД.
14. Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (нова редакція), затверджене вченою радою університету 31.08.2021 р., протокол № 111-ОД.
15. Додаток 5. Організація та проведення практики здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка в умовах карантину. *Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, затверджене вченою радою університету 31.08.2021 р., протокол № 111-ОД.*
16. Положення про проведення практики студентів у вищих навчальних закладах України (наказ Міністерства освіти України № 93 від 08.04.1993 р.). *Збірник законодавчих та нормативних актів про освіту*. Вип. 1. Київ, 1994. С. 139-153. URL: https://drive.google.com/file/d/1_AhAYS1HfixKG0SN84h13lNz4Q-y0RVY/view
17. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. Польська мова. 5-9 класи.
18. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. Польська мова. 10-11 класи
19. Проект Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України. Київ, 2008.

Підручники і посібники

1. Біленька-Свистович Л., Ярмолюк М. Я вивчаю польську мову. Київ : АртЕк, 1998. 304 с.
2. Бодненко Д.М. Моніторинг навчальної діяльності : навч. посіб. Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2014. 276 с.
3. Бути вчителем : навч.-метод. посіб. з курсу «Вступ до спеціальності» / укладач О.В. Грушко. Вінниця : ТД «Єдельвейс», 2007, 296 с.
4. Варій М. Загальна психологія: підручник. В 2 т. Т. 1-2. Львів: Апріорі, 2016.
5. Васейко Ю.С. Практичний курс польської мови : навч. посіб. : для студ. ВНЗ / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки. Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки, 2011. 194 с.
6. Венгер Г.С. Соціальна психологія : навч.-метод.посіб. Миколаїв, 2017. 344 с.
7. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки : навч. посіб. 3-тє вид., доопрац. і доп. Київ : Знання, 2008. 566 с.
8. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. / за наук. ред. О.В. Скрипченко. Київ : Каравела, 2016. 400 с.

9. Войцева О. Польська мова : навч. посібник. Чернівці : Вид. дім «Букрек», 2007.
10. Волкова Н.П. Педагогіка : навч. посіб. 3-тє вид., стер. Київ : Вид. центр «Академія», 2009. 616 с.
11. Гетта В. Шляхи досягнення педагогічної майстерності. *Трудова підготовка в закладах освіти*. 2010. № 9. С. 44-45.
12. Гончар Л.В., Кравченко Т.В., Мачуська І.М., Павицька К.М., Хижняк А.В. Формування сімейних цінностей у дітей шкільного віку в сучасних соціокультурних умовах : монографія. Харків : «Друкарня Мадрид», 2016. 176 с.
13. Глушук О.М., Замула І.В., Романчук К.В., Ваховська В.Л., Войналович О.П. Польська мова. *Język polski* : навч. посібн. для студ. економ. спец. вищих навч. закл. 2-ге вид., доп. і перероб. / за ред. Ф. Ф. Бутинця, М. Добії. Житомир : ЖДТУ, 2005. 248 с.
14. Гурський В.А., Присакар В.В. Педагогіка: загальні основи педагогіки, теорія освіти і навчання : навч. посіб. Кн. 1. Кам'янець-Подільський : Медобори, 2012. 202 с.
15. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. 2-ге вид., доп. Київ : «Академвидав», 2012. 352 с.
16. Дуткевич Т.В. Загальна психологія. Теоретичний курс : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 388 с.
17. Дуткевич Т.В., Володченко М.А. Соціальна психологія: теоретичний курс : навч. посібник. Кам'янець-Подільський : Друк-Сервіс, 2012. 130 с.
18. Задорожна Л. На шляху до педагогічної майстерності. *Початкова школа*. 2001. № 9. С. 60-61.
19. Збірник навчально-методичних матеріалів до уроків польської мови у 5–11 класах / укладачі Бондарук Л.М., Глинюк Л.М., Станько-Присяжнюк А.О. Луцьк : ВІППО, 2020. 139 с. URL : <https://padlet.com/bonlily44/dmp4nx7ks99f7753>.
20. Зелінська Т.М., Михайлова І.В., Демерс А.Е. Практикум із соціальної психології. Київ : Каравела, 2012. 232 с.
21. Зязюн І.А. Краса педагогічної дії : навч. посіб. Київ : УФІМБ, 1997. 320 с.
22. Іваночко Г., Машненко Н. Сучасна польська мова. Фонетика. Практикум. Дрогобич : Посвіт, 2015.
23. Класний керівник у сучасній школі: метод. посібник / В.М. Оржеховська, О.І. Пилипенко та ін. Київ : ІЗМН, 1996.
24. Ковальчук Л.О. Основи педагогічної майстерності : навч. посіб. Львів : Центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. 608 с.
25. Ковальчук О.М. Формування педагогічної техніки засобами театральної педагогіки: навчально-методичний посібник. Ніжин : Редакційно-видавничий відділ НДПУ, 2001. 126 с.

26. Коропецька О.М. Психологічні основи професійної орієнтації та самореалізації особистості : навчальний посібник. Київ : КНТ, 2016. 438 с.
27. Кравчук А.М. Лексикологія і культура польської мови : у 2 т. Київ : Фірма «Інкос», 2017.
28. Кравчук А.М. Польська вимова з елементами правопису : навч. посібник. Київ : Фірма «Інкос», 2015.
29. Кравчук А.М. Польська граматики в таблицях. Київ : Фірма «Інкос», 2019.
30. Кравчук А.М. Польська мова. Граматики з вправами : підручник для вищих навч. закладів. Київ : Фірма «Інкос», 2015.
31. Кравчук А.М. Польська мова – українцям. Львів : Українська академія друкарства, 2008.
32. Кравчук А.М., Ковалевський Є. Методика викладання польської мови. Київ : Фірма «Інкос», 2017.
33. Ксьонжек-Замлевська М. Мацькович М., Хлопек А., Янушкевич Б. Польська мова для позашкільних навчальних закладів з навчанням польською мовою. Дрогобич : Посвіт, 2014.
34. Курсінка М.Ш. Виховання надзвичайної дитини: порадник для батьків надто активних, емоційних, вразливих, чутливих і наполегливих дітей / пер. з англ. О. Синиця. 3-тє вид. Київ : Наш формат, 2018. 432 с.
35. Кучерявець В.Г. Основи педагогічної майстерності : практикум. Ніжин : Редакційно-видавничий відділ НДПУ ім. М. Гоголя, 2002. 55 с.
36. Лемак М.В., Петрище В.Ю. Психологу для роботи: діагностичні методики : збірник. 2-ге вид. Ужгород : Видавництво Олександра Гаркуші, 2012. 616 с.
37. Мазяр О.В., Кириченко В.В. Психологія праці: модульний курс : навч. посіб. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 190 с.
38. Мерзлякова О., Євдокимова Г. Методики професійного самовизначення. Київ : Шкільний світ, 2014. 120 с.
39. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах у структурно-логічних схемах і таблицях : навчальний посібник / укл. С.Ю. Ніколаєва, С.В. Гапонова та ін. Київ : Ленвіт, 2004. 208 с.
40. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студентів класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / О.Б. Бігич, Н.Ф. Бориско, Г.Е. Борецька та ін. / за заг. ред. С.Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2013. 590 с. URL: <https://kmaesm.edu.ua/wp-content/uploads/2021/06/bigych-o.-b.-borysko-n.-f.-boreczka-g.-e.-ta-in.-2013-metodyka-navchannya-inozemnyh-mov-i-kultur-teoriya-i-praktyka.pdf>

41. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах : підручник / Л.С. Панова, І.Ф. Андрійко, С.В. Тезікова та ін. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 328 с. (Серія «Альма-матер»).
42. Методичні рекомендації по складанню програм практики студентів вищих навчальних закладів України / уклад. : О.Є. Пантелеймонов, Л.М. Кохановський. Київ, 1996.
43. Методичні рекомендації до педагогічної практики студентів / укладачі Р.С. Гуревич, Ю.Г. Ковальов, Д.М. Луп'як. Вінниця : ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 2008. 44 с.
44. Моделювання психолого-педагогічного супроводу освітнього процесу: від теорії до практики / авт.-уклад. О.О. Заріцький, Є.В. Афоніна, Н.В. Міщенко. Слов'янськ : Витоки, 2018. 158 с.
45. Мясенко В.В. Психологія професійної самореалізації молоді : монографія. Київ : Міленіум, 2016. 104 с.
46. Навчаємо мислити критично : посібник для вчителів / автори-укладачі О.І. Пометун, І.М. Сущенко. Дніпро : ЛІРА, 2016. 144 с.
47. Навчально-виробнича практика старших курсів факультету іноземної філології : методичний посібник / укладачі Т.П. Білоусова, І.О. Кучинська, Е.І. Федорчук, Л.М. Римар. Кам'янець-Подільський : Абетка-НОВА, 2004. 104 с.
48. Наскрізна педагогічна практика: навч.-метод. посіб.: 3-тє видання доповнене і перероблене / за ред. А.А. Сбруєвої. Суми : Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2019. 335 с.
49. Науково-методична періодика: журнали «Іноземні мови», «Іноземні мови в навчальних закладах».
50. Основи педагогічного оцінювання : навч.-метод. посіб. Ніжин : Лисенко М.М., 2012. 102 с.
51. Основи педагогічної майстерності / Федорчук Е.І., Конькова Т.І., Заремба В.О., Федорчук В.В. Кам'янець-Подільський, 2006.
52. Основи педагогічної майстерності : нав.-метод. посіб. / за заг. ред. Е.І. Федорчук. Кам'янець-Подільський : видавець Зволейко Д.Г. 2008. 272 с.
53. Основи педагогічної майстерності: модульно-рейтинговий підхід / автор-упорядник О.І. Кіліченко. Івано-Франківськ, 2012. 206 с.
54. Основи соціальної психології : підручник для закл. вищ. освіти / П.П. Горностай, М.М. Слюсаревський, В.О. Татенко та ін. ; за ред. М.М. Слюсаревського. Київ : Талком, 2018. 580 с.
55. Павелків Р.В. Вікова психологія. Київ : Кондор, 2015. 469 с.

56. Педагогічна практика : навч.-метод. посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра, магістра спеціальності «Філологія» освітньо-професійних програм «Мова і література (англійська)», «Мова і література (німецька)», «Мова і література (французька)», «Мова і література (іспанська)» / укладачі: К.М. Ружин, О.А. Каніболоцька, Н.О. Надточий. Запоріжжя: ЗНУ, 2019. 106 с.
57. Педагогічна практика в системі професійної підготовки викладачів української мови та літератури : навч.-метод. посібник / укладачі А. С. Попович, О. В. Савицька. Кам'янець-Подільський : ПП Буйницький О.А., 2011. 160 с.
58. Педагогічна практика студентів-філологів : методичні вказівки до проведення педагогічної практики з української мови та літератури для студентів 4-5 курсів (філологічний факультет) / укл. М.П. Єфименко, О.А. Слижук. Запоріжжя : ЗНУ. 20 с.
59. Педагогічна практика у коледжі / Педагогічний коледж Львівського національного університету імені Івана Франка. URL: <http://pedcollege.lnu.edu.ua/index.php/widgetkit/slideset.html>
60. Пометун О.І. Енциклопедія інтерактивного навчання. Київ : А.С.К., 2007. 144 с.
61. Психологічна енциклопедія / автор-упорядник О.М. Степанов. Київ : «Академвидав», 2006. 424 с.
62. Путівник з розвитку критичного мислення в учнів початкової школи: методичний посібник для вчителів / авт.-укладачі О.І. Пометун, І.М. Суценок. Київ, 2018. 96 с.
63. Савчин Мирослав. Загальна психологія : підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2018, 2020. 344 с.
64. Сайтарли І.А. Культура міжособистісних стосунків : навч. посіб. Київ, 2007. 240 с.
65. Синявський В.В. Психологічні основи профорієнтаційної професіографії : навч.-метод. посібник. Київ : ІПК ДСЗУ, 2010. 96 с.
66. Скрипченко О.В., Долинська Л.В. Загальна психологія : підручник. Київ : Каравела, 2017. 464 с.
67. Слюсар О. Польська мова : посібн. для студ.-міжнародників. Чернівці : Книги-XXI, 2007. 136 с.
68. Стельмахович М.Г. Українська родинна педагогіка : навч. посібник. Київ : ІСДО, 1996. 288 с.
69. Сухомлинський В.О. Як виховати справжню людину. Москва : Педагогіка, 1990. 288 с.
70. Сучасні технології навчання іноземних мов і культур у загальноосвітніх і вищих навчальних закладах : колективна монографія / під заг. ред. С.Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2015. 444 с.
71. Федорчук Е.І. Сучасні педагогічні технології. Кам'янець-Подільський, 2006.

72. Федорчук Е.І., Федорчук В.В. Загальна педагогіка : лекції. Кам'янець-Подільський, 2007.
73. Щербакова І.М., Стадник І.А. Психодіагностика професійного самовизначення особистості : навч.-метод. посіник. Суми : Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2012. 324 с.
74. Butcher Anna, Guziuk-Świca Barbara. Bliżej Polski. Wiedza o Polsce i jej kulturze. Podręcznik do nauki języka polskiego jako obcego" (+audio). URL : <https://polonistyka.com/19790/>
75. Czytanka. URL : <https://polonistyka.com/23815/>
76. Dąbrowska A., Dobesz U., Pasięka M. Co warto wiedzieć. Poradnik metodyczny dla nauczycieli języka polskiego jako obcego na Wschodzie. Warszawa : Ośrodek rozwoju edukacji, 2010. 236 s.
77. Hurra!!! Po polsku 1. Podręcznik studenta, Zeszyt ćwiczeń (Nowa edycja) (+audio). URL : <https://polonistyka.com/23442/>
78. Hurra!!! Po polsku 2. Podręcznik studenta, Zeszyt ćwiczeń" (Nowa edycja) (+audio). URL : <https://polonistyka.com/23235/>
79. Inne optyki. Nowe programy, nowe metody, nowe technologie w nauczaniu kultury polskiej i języka polskiego jako obcego. Red. Cudak R., Tambor J. Katowice : wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2001. 506 s.
80. Kołaczek E. Gry i zabawy językowe. Język polski jako obcy A0/A1. URL : <https://polonistyka.com/24626/>
81. Kołaczek E. Gry i zabawy językowe. Język polski jako obcy A0/A1. Plansze. URL : <https://polonistyka.com/24573/>
82. Komorowska H. Metodyka nauczania języków obcych. Warszawa : Fraszka edukacyjna, 2002. 205 s.
83. Kuc Paulina, Stempek Iwona. Polski Krok po kroku. Junior. Gry i zabawy językowe. URL : <https://polonistyka.com/20350/>
84. Metodyka nauczania języka polskiego jako obcego. Warszawa : PAN, 1980. 290 s.
85. Miodunka W. Nowa generacja w glottodydaktyce polonistycznej. Kraków : UNIVERSITAS, 2009. 228 s.
86. Pięcińska Anna Co raz wejdzie do głowy – już z niej nie wyleci (+audio). URL : <https://polonistyka.com/23578/>
87. Seretny A., Lipińska E. ABC metodyki nauczania języka polskiego jako obcego. Kraków : UNIVERSITAS, 2005. 329 s.
88. Seretny A., Lipińska E. Z zagadnień dydaktyki języka polskiego jako obcego. Kraków : UNIVERSITAS, 2006. 340 s.
89. Stelmach A. Czytaj krok po kroku 2. URL : <https://polonistyka.com/20955/>

90. Stelmach A. Czytaj krok po kroku 3. URL : <https://polonistyka.com/category/materialy/izuchenie-polskiego-yazyka/uchebniki-polskiego-yazyka/page/3/>
91. Sztuka czy rzemiosło? Nauczyć Polski i polskiego. Red. Achtelek A. Tambor J. Katowice : wydawnictwo Gnome, 2010. 267 s.
92. Sztuka to rzemiosło? Nauczyć Polski i polskiego. Tom 3. Red. Achtelek A. Tambor J. Katowice : wydawnictwo Gnome, 2013. 210 s.
93. Zarych E. Ortografia polska w ćwiczeniach dla obcokrajowców (+audio). URL : <https://polonistyka.com/24594/>

Методичні матеріали на допомогу практиканту

1. МАТЕРІАЛИ ДЛЯ НАПИСАННЯ ПЛАНІВ УРОКІВ З ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ. *Polonistyka*. Сайт для тих, хто вивчає і викладає польську мову. URL : <https://polonistyka.com/category/materialy/prepodawanie-polskiego-yazyka/plany-urokov/>
2. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКЛАДАННЯ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ (підготовлені на основі листа МОН України від 11.08.2020 № 1/9-430 «Інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2020/2021 навчальному році»). URL : <https://padlet.com/bonlily44/dmp4nx7ks99f7753>
3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ. На урок : освітній проєкт. URL : <https://naurok.com.ua/biblioteka/polska-mova/typ-3>
4. Науково-методична періодика: журнали «Іноземні мови», «Іноземні мови в навчальних закладах».
5. ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ З ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ У 5-9 КЛАСАХ. URL : <https://padlet.com/bonlily44/dmp4nx7ks99f7753>
6. ПОЛЬСЬКА МОВА. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ НА ДОПОМОГУ ВЧИТЕЛЮ. URL : <https://padlet.com/bonlily44/dmp4nx7ks99f7753>
7. ПРЕЗЕНТАЦІЇ З РІЗНИХ ТЕМ. *Polonistyka*. Сайт для тих, хто вивчає і викладає польську мову. URL : <https://polonistyka.com/category/materialy/prepodawanie-polskiego-yazyka/tematicheskie-prezentacii/>
8. ТЕСТИ І ВПРАВИ З ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ. *Polonistyka*. Сайт для тих, хто вивчає і викладає польську мову. URL : <https://polonistyka.com/testy-i-uprazhneniya-po-polskomu-yazyku/>
9. ФІЛЬМОТЕКА ПОЛЬСЬКОЮ МОВОЮ. *Polonistyka*. Сайт для тих, хто вивчає і викладає польську мову. URL : https://polonistyka.com/category/filmy/polskie_filmy/

Онлайн-ресурси для створення навчальних матеріалів

1. Інтерактивна МОВНА КАРТА: European world translator.
2. Створення АСОЦІАТИВНИХ МАП: нр. Bubbleus, MindMeister (<http://www.mindmeister.com>), Coogle, iMindMap (<http://www.ayo.com/previously-imindmap>).
3. Створення ВПРАВ НА АУДІЮВАННЯ: наприклад, програма Cantare.
4. Створення ЗАВДАНЬ (типу «фішки»), Quizlet (<http://quizlet.com/pl>), Anki, Memrise.
5. Створення ІНТЕРАКТИВНИХ ВПРАВ ТА КВЕСТІВ: LearningApps, PurposeGames, SchoolExpres, Tools for Educators, Quizizz (<http://quizizz.com>), Kahoot (<http://kahoot.com>), EduCandy, Hot Potatoes.
6. Створення КОЛЕКЦІЙ ВПРАВ: наприклад, сервіси Nearpod (<http://nearpod.com/>), Google Slides.
7. Створення МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ПЛАКАТІВ ТА ІНФОГРАФІКИ: Canva (<https://www.canva.com>), Crello (<https://crello.com/pl/home>), Piktochart (<https://piktochart.com>).
8. Створення МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ДОШОК, КОЛЕКЦІЙ МАТЕРІАЛІВ: Padlet, Glogster (przykład), Pinterest.
9. Створення ПАЗЛІВ: Ipuzzle, JigsawPlanet (<http://www.jigsawplanet.com>), ProProfs.
10. Створення ТЕМАТИЧНИХ ГРУП СЛІВ, т. зв. «хмар»: WordArt, WordClouds (<http://www.wordclouds.com>).
11. Створення ТЕСТІВ онлайн: testportal.pl, Socrative, Netquiz Web+.
12. ШВИДКІ ОПИТУВАННЯ, дослідження інтересів Mentimeter (<http://www.mentimeter.com>), Plickers (<http://get.plickers.com>).

ДОДАТКИ

Додаток А

Загальні критерії та норми оцінювання практик

Критерії та норми оцінювання кожної з практик визначаються їх робочими програмами. При цьому враховуються:

- виконання здобувачем вищої освіти програми практики;
- дотримання вимог до оформлення звітної документації;
- ступінь сформованості професійно-педагогічних компетентностей;
- рівень теоретичного осмислення здобувачем вищої освіти своєї практичної діяльності (її мети, завдань, змісту, методів);
- рівень професійної спрямованості та соціальної активності майбутнього вчителя (інтерес до науково-педагогічної діяльності, відповідальне і творче ставлення до роботи та ін.);
- уміння відстоювати власну позицію з питань навчання і виховання в процесі захисту педагогічної практики.

Діяльність здобувачів вищої освіти під час практики оцінюється відповідно до розподілу балів, розробленого кафедрами, які забезпечують її керівництво.

Навчальні практики у підсумку оцінюються *зараховано / не зараховано*.

Виробничі практики оцінюються *диференційованим заліком за 100-бальною шкалою*. При цьому враховується відгук керівника від бази практики і його оцінка роботи практиканта.

При оцінці результатів діяльності практиканта керуються **такими критеріями**.

Оцінка «ВІДМІННО» (А, 90-100 балів) ставиться, якщо практикант, беручи до уваги настанови керівників або спираючись на зразки методич-

них матеріалів, усі або більшість навчальних занять провів на «відмінно», систематично й на високому науковому та організаційно-методичному рівні проводив додаткову навчальну і виховну роботу, змістовно та охайно оформив усю звітну документацію, вчасно здав її керівникові, вміло проаналізував свою роботу і роботу учнів у звіті, отримав відмінні характеристики як предметник і класний керівник. До того ж, практикант:

- методично грамотно планував усі види діяльності, намічав реальні цілі;
- визначав конкретні етапи всіх видів діяльності та методичні прийоми для досягнення поставлених цілей на кожному етапі;
- досягав визначеної мети;
- враховував ступінь навчання і місце конкретного заняття в серії занять з теми;
- повністю реалізував навчальний, виховний та розвивальний потенціал занять і виховних заходів;
- правильно визначав послідовність і співвідношення тренувальних завдань, завдань на закріплення матеріалу та інших видів робіт;
- раціонально поєднував фронтальні, групові та індивідуальні форми роботи, враховуючи особливості кожної з них та ступінь навчання;
- використовував різні способи активізації роботи учнів з урахуванням вікових та індивідуальних психологічних особливостей;
- відмінно знав теоретичний матеріал, правильно застосовував його на заняттях з мови;
- практично не робив мовленнєвих помилок, помічав помилки учнів і вчасно їх виправляв;
- правильно намічав об'єкти контролю, вмотивовано обирав критерії оцінювання та різноманітні прийоми контролю;
- грамотно і вмотивовано використовував технічні засоби навчання й інші засоби унаочнення, в тому числі самостійно виготовлені;
- умів викликати інтерес учнів до матеріалу, що вивчається;
- лише епізодично звертався до записів, коригував свою діяльність у ході заняття або заходу;

- правильно визначався з психодіагностичним інструментарієм для вивчення учнівської групи (особистості учня);
- методично правильно організовував збір емпіричних даних, їх обробку, правильно інтерпретував результати психологічного дослідження;
- повно, аргументовано, відповідно до пропонованої схеми виклав результати вивчення учнівської групи (особистості учня), сформулював психологічно обґрунтовані рекомендації з організації виховної та розвивальної роботи з учнями, визначив основні її напрямки.

Оцінка «ДОБРЕ» (В, 82-89 балів; С, 75-81 бал) ставиться, якщо практикант проводив навчальні заняття переважно на «добре», зацікавлено і старанно виконував виховну і науково-дослідницьку роботу, правильно, охайно оформив документацію, але отримав певні зауваження від керівників практики щодо вибору методів і прийомів навчання або виховання, рівня володіння матеріалом, культури мовлення тощо. До того ж, практикант:

- методично грамотно планував майже всі види діяльності, намічав реальні цілі;
- здебільшого правильно визначав конкретні етапи всіх видів діяльності та методичні прийоми для досягнення поставлених цілей на кожному етапі;
- майже завжди досягав визначеної мети;
- іноді не враховував ступінь навчання і місце конкретного заняття в серії занять із теми;
- не до кінця реалізував навчальний, виховний та розвивальний потенціал заняття, виховного заходу;
- здебільшого правильно встановлював послідовність і співвідношення тренувальних завдань, завдань на закріплення матеріалу та інших видів робіт;
- поєднував фронтальні, групові та індивідуальні форми роботи, враховуючи особливості кожної з них і ступінь навчання;

- володів різними способами активізації роботи учнів на занятті, виховному заході, але непослідовно здійснював індивідуальний підхід до них;
- добре знав теоретичний матеріал, умів правильно застосовувати його на заняттях з мови;
- іноді робив несуттєві мовленнєві помилки, які сам виправляв, а також помічав і виправляв більшість помилок учнів;
- правильно намічав об'єкти контролю, вмотивовано обирав критерії оцінювання, але прийоми контролю були одноманітними;
- переважно правильно і мотивовано використовував засоби унаочнення навчання і виховання (в т. ч. самостійно виготовлені), технічні засоби навчання;
- умів викликати інтерес учнів до більшості видів діяльності на занятті, виховному заході;
- подеколи коригував свою заздалегідь заплановану діяльність;
- правильно визначався з психодіагностичним інструментарієм для вивчення учнівської групи (особистості учня), але допустив дрібні неточності у формулюванні мети та завдань психодіагностики;
- методично правильно організовував збір емпіричних даних, їх обробку, загалом правильно інтерпретував результати психологічного дослідження, але допустив незначні похибки при обробці емпіричних даних або неточності при інтерпретації результатів психодіагностики;
- недостатньо аргументовано виклав результати вивчення учнівської групи (особистості учня), допустив неточності при формулюванні рекомендацій з організації виховної та розвивальної роботи з учнями.

Оцінка «ЗАДОВІЛЬНО» (D, 67-74 бали; E, 60-66 балів) ставиться практиканту, який виконав програму педагогічної практики, але заняття і виховні заходи проводив переважно на «задовільно», до роботи готувався не творчо, недостатньо активізував пізнавальну діяльність учнів, не завжди міг встановити контакт з ними, викликати інтерес до свого пре-

дмета чи виховного заходу, не усвідомлював своїх помилок та недоліків.

До того ж:

- переважно правильно планував свою діяльність, але не завжди ставив реальні цілі;
- помилявся при визначенні конкретних етапів певних видів діяльності та методичних прийомів для досягнення поставлених цілей на кожному етапі;
- не враховував ступінь навчання та місце конкретного заняття в серії занять із теми;
- рідко досягав визначеної мети;
- не до кінця реалізував навчальний, виховний та розвивальний потенціал заняття, виховного заходу;
- порушував послідовність вправ, завдань та їх співвідношення;
- часто допускав мовні й мовленнєві помилки, не виправляв їх, не помічав помилок учнів;
- недостатньо володів теоретичними знаннями, а наявні знання не міг застосовувати на заняттях;
- недостатньо активізував діяльність учнів, зміг викликати в них інтерес лише до окремих видів діяльності;
- нераціонально використовував фронтальні, групові та індивідуальні форми роботи;
- невдало намічав об'єкти контролю, подеколи обирав недоречні критерії та одноманітні прийоми їх оцінювання;
- мало і не завжди раціонально використовував наочні посібники, не виготовляв їх самостійно; практично не використовував технічних засобів навчання;
- повсякчас послуговувався записами, не міг коригувати свою діяльність у ході заняття, виховного заходу;
- допустив значні огріхи при виборі психодіагностичного інструментарію для вивчення учнівської групи (особистості учня);

- організував збір і обробку емпіричних даних, але не зміг інтерпретувати результати психодіагностики;
- неповно, непослідовно, поверхнево виклав результати вивчення учнівської групи (особистості учня), сформулював психологічно необґрунтовані рекомендації з організації виховної та розвивальної роботи з учнями, не визначив основні її напрямки.

Оцінка «НЕЗАДОВІЛЬНО» (FX, 35-59 балів; F, 34 бали і менше)

ставиться, якщо практикант допускав серйозні помилки під час проведення навчальних занять і виховних заходів або не проводив їх, не зміг забезпечити належної дисципліни, не підтримував контакту з учнями, виявив недостатні знання психолого-педагогічної теорії, некритично поставився до результатів своєї роботи. До того ж, практикант:

- нераціонально планував свою діяльність, ставив нереальні цілі;
- не міг визначити етапи певних видів діяльності, обрати методичні прийоми для досягнення поставлених цілей на кожному етапі;
- не досягав визначеної мети;
- не враховував ступінь навчання та місце конкретного заняття в серії занять із теми;
- не реалізовував навчальний, виховний та розвивальний потенціал заняття, виховного заходу;
- порушував послідовність вправ і завдань та їх співвідношення;
- систематично робив мовні та мовленнєві помилки, не виправляв їх, не помічав помилок учнів; продемонстрував значні прогалини в теоретичних знаннях з мови, невміння застосовувати свої знання на заняттях;
- погано орієнтувався в літературному процесі, не знав теоретико-літературних понять і художніх текстів;
- не володів засобами активізації роботи учнів, не міг викликати в них інтерес до предмету;
- нераціонально використовував фронтальні, групові та індивідуальні форми роботи;

- не вмів намічати об'єкти контролю, критерії їх оцінювання, не володів прийомами контролю;
- не використовував наочних посібників, не виготовляв їх самостійно;
- повсякчас послуговувався записами (або ж не мав їх), не міг скоригувати свою діяльність у ході заняття, виховного заходу;
- не зумів обрати адекватний завданням практики психодіагностичний інструментарій для вивчення учнівської групи (особистості учня);
- не спромігся організувати збір, обробку та інтерпретацію емпіричних даних;
- фрагментарно та поверхнево виклав результати вивчення учнівської групи (особистості учня), не сформулював рекомендації з організації виховної та розвивальної роботи з учнями, не визначив основні її напрямки.

**ТАБЛИЦЯ ВІДПОВІДНОСТІ ШКАЛ ОЦІНЮВАННЯ
НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Підсумкова оцінка за національною шкалою		Підсумкова оцінка за шкалою ECTS	Рейтингова оцінка з педагогічної практики
Зараховано	відмінно	A (відмінно)	90–100
	добре	B (дуже добре)	82–89
		C (добре)	75–81
	задовільно	D (задовільно)	66–74
		E (достатньо)	60–65
Не зараховано	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)	35–59
		F (незадовільно з обов'язковим проведенням додаткової роботи щодо вивчення навчального матеріалу кредитного модуля)	01–34

Додаток Б

Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з іноземних мови у системі загальної освіти

Основними видами оцінювання з іноземної мови є поточне, тематичне, семестрове, річне оцінювання та підсумкова державна атестація. Більшість прийомів поточного оцінювання спрямовано на детальну перевірку окремих параметрів мови або вмінь мовлення, яких щойно навчили, тематичне оцінювання проводиться на основі поточного оцінювання й виставляється єдиний тематичний бал. Під час виставлення тематичного бала результати перевірки робочих зошитів не враховуються.

Семестрове оцінювання з іноземної мови проводиться один раз наприкінці семестру за чотирма видами мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письмо).

Рівні навчальних досягнень	Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів
Аудіювання*		
I. Початковий	1	Учень (учениця) розпізнає на слух найбільш поширені слова в мовленні, яке звучить в уповільненому темпі
	2	Учень (учениця) розпізнає на слух найбільш поширені словосполучення в мовленні, яке звучить в уповільненому темпі
	3	Учень (учениця) розпізнає на слух окремі прості непоширені речення й мовленнєві зразки, побудовані на вивченому мовному матеріалі в мовленні, яке звучить в уповільненому темпі
II. Середній	4	Учень (учениця) розпізнає на слух прості речення, фрази та мовленнєві зразки, що звучать у нормальному темпі. В основному розуміє зміст прослуханого тексту, в якому використаний знайомий мовний матеріал

	5	Учень (учениця) розуміє основний зміст поданих у нормальному темпі текстів, побудованих на вивченому мовному матеріалі
	6	Учень (учениця) розуміє основний зміст поданих у нормальному темпі невеликих за обсягом текстів, побудованих на вивченому мовному матеріалі, які містять певну кількість незнайомих слів, про значення яких можна здогадатися
III. Достатній	7	Учень (учениця) розуміє основний зміст поданих у нормальному темпі текстів, побудованих на вивченому мовному матеріалі, які містять певну кількість незнайомих слів, про значення яких можна здогадатися, сприймає більшу частину необхідної інформації, подану у вигляді оціночних суджень, опису, аргументації
	8	Учень (учениця) розуміє основний зміст стандартного мовлення в межах тематики ситуативного мовлення яке може містити певну кількість незнайомих слів, про значення яких можна здогадатися. В основному сприймає на слух експліцитно подану інформацію
	9	Учень (учениця) розуміє основний зміст мовлення, яке може містити певну кількість незнайомих слів, про значення яких можна здогадатися, а також сприймає основний зміст повідомлень і фактичну інформацію, подану в повідомленні
IV. Високий	10	Учень (учениця) розуміє основний зміст мовлення, яке може містити певну кількість незнайомих слів, про значення яких можна здогадатись, а також основний зміст чітких повідомлень різного рівня складності
	11	Учень (учениця) розуміє тривале мовлення, яке може містити певну кількість незнайомих слів, про значення яких можна здогадатися. Уміє знаходити в інформаційних текстах з незнайомим матеріалом необхідну інформацію, подану у вигляді оціночних суджень, опису, аргументації

	12	Учень (учениця) розуміє тривале мовлення й основний зміст повідомлень, сприймає на слух подану фактичну інформацію в повідомленні
*Обсяг тексту, рівень складності, лексична та граматична наповнюваність, тематика текстів формуються вчителем відповідно до Програмових вимог, для кожного етапу навчання та типу навчального закладу.		
Читання*		
I. Початковий	1	Учень (учениця) уміє розпізнавати та читати окремі вивчені слова на основі матеріалу, що вивчався
	2	Учень (учениця) вміє розпізнавати та читати окремі вивчені словосполучення на основі матеріалу, що вивчався
	3	Учень(учениця) вміє розпізнавати та читати окремі прості непоширені речення на основі матеріалу, що вивчався
II. Середній	4	Учень (учениця) уміє читати вголос і про себе з розумінням основного змісту тексти, побудовані на вивченому матеріалі. Уміє частково знаходити необхідну інформацію у вигляді оціночних суджень за умови, що в текстах використовується знайомий мовний матеріал
	5	Учень (учениця) вміє читати вголос і про себе з розумінням основного змісту тексти, які можуть містити певну кількість незнайомих слів, про значення яких можна здогадатися. Уміє частково знаходити необхідну інформацію у вигляді оціночних суджень, опису за умови, що в текстах використовується знайомий мовний матеріал
	6	Учень/учениця вміє читати з повним розумінням тексти, які можуть містити певну кількість незнайомих слів, про значення яких можна здогадатися. Уміє знаходити необхідну інформацію у вигляді оціночних суджень, опису, аргументації за умови, що в текстах використовується знайомий мовний матеріал
III. Достатній	7	Учень (учениця) уміє читати з повним розумінням тексти, які містять певну кількість незнайомих слів, про значення яких можна здогадатися; уміє знаходити потрібну інформацію в текстах інформативного характеру

	8	Учень (учениця) вміє читати з повним розумінням тексти, які містять певну кількість незнайомих слів, знаходити й аналізувати потрібну інформацію
	9	Учень (учениця) вміє читати з повним розумінням тексти, використовуючи словник, знаходити потрібну інформацію, аналізувати її та робити відповідні висновки
IV. Високий	10	Учень (учениця) вміє читати з розумінням основного змісту тексти, аналізує їх, розуміє прочитаний текст, установлюючи логічні зв'язки всередині речення та між реченнями
	11	Учень (учениця) уміє читати тексти, аналізує їх і робить власні висновки, розуміє логічні зв'язки в рамках тексту та між його окремими частинами
	12	Учень (учениця) уміє читати тексти, аналізує їх і робить висновки, порівнює отриману інформацію з власним досвідом. У повному обсязі розуміє тему прочитаного тексту різного рівня складності

***Обсяг, тематика, характер текстів для читання визначаються вчителем відповідно до Програмових вимог для кожного етапу навчання та типу навчального закладу.**

Говоріння*

I. Початковий	1	Учень (учениця) знає найбільш поширені вивчені слова, проте не завжди адекватно використовує їх у мовленні, допускає фонематичні помилки
	2	Учень (учениця) знає найбільш поширені вивчені словосполучення, проте не завжди адекватно використовує їх у мовленні, допускає фонематичні помилки
	3	Учень (учениця) використовує в мовленні прості непоширені речення з опорою на зразок, має труднощі у вирішенні поставленого комунікативного завдання в ситуаціях на задану тему, допускає фонематичні помилки

II. Середній	4	Учень (учениця) уміє в основному логічно розпочинати та підтримувати бесіду, при цьому використовуючи обмежений словниковий запас та елементарні граматичні структури. На запит співрозмовника дає елементарну оціночну інформацію, відображаючи власну точку зору
	5	Учень (учениця) уміє в основному логічно побудувати невеличке монологічне висловлювання та діалогічну взаємодію, допускаючи незначні помилки при використанні лексичних одиниць. Усі звуки в потоці мовлення вимовляються правильно
	6	Учень (учениця) упевнено розпочинає, підтримує, відновлює та закінчує розмову у відповідності з мовленнєвою ситуацією. Усі звуки в потоці мовлення вимовляються правильно
III. Достатній	7	Учень (учениця) уміє зв'язно висловлюватись відповідно до навчальної ситуації, малюнка, робити повідомлення з теми, простими реченнями передавати зміст прочитаного, почутого або побаченого, підтримувати бесіду, ставити запитання та відповідати на них
	8	Учень (учениця) уміє логічно висловитись у межах вивчених тем відповідно до навчальної ситуації, а також у зв'язку зі змістом прочитаного, почутого або побаченого, висловлюючи власне ставлення до предмета мовлення; уміє підтримувати бесіду, вживаючи короткі репліки. Учень в основному уміє у відповідності з комунікативним завданням використовувати лексичні одиниці та граматичні структури, не допускає фонематичних помилок
	9	Учень (учениця) уміє логічно висловлюватись у межах вивчених тем, передавати основний зміст прочитаного, почутого або побаченого, підтримувати бесіду, уживаючи розгорнуті репліки, у відповідності з комунікативним завданням використовує лексичні одиниці та граматичні структури, не допускає фонематичних помилок

IV. Високий	10	Учень (учениця) уміє без підготовки висловлюватись і вести бесіду в межах вивчених тем, використовує граматичні структури й лексичні одиниці у відповідності з комунікативним завданням, не допускає фонематичних помилок
	11	Учень (учениця) уміє логічно й у заданому обсязі побудувати монологічне висловлювання та діалогічну взаємодію, використовуючи граматичні структури й лексичні одиниці у відповідності до комунікативного завдання, не допускаючи при цьому фонематичних помилок
	12	Учень (учениця) уміє вільно висловлюватись і вести бесіду в межах вивчених тем, гнучко та ефективно користуючись мовними та мовленнєвими засобами

***Обсяг монологічного висловлювання та кількість реплік у діалогічному мовленні, характер і тематика, лексична та граматична наповнюваність визначаються вчителем відповідно до Програмових вимог для кожного етапу навчання та типу навчального закладу.**

Письмо*

Рівень навчальних досягнень	Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень	Грамотність	
			Припустима кількість орфографічних помилок	Припустима кількість лексичних, граматичних і стилістичних помилок
I. Початковий	1	Учень (учениця) уміє писати вивчені слова, допускаючи при цьому велику кількість орфографічних помилок	8	9
	2	Учень (учениця) уміє писати вивчені словосполучення	6	9

	3	Учень (учениця) уміє писати прості непоширені речення відповідно до комунікативної задачі проте зміст повідомлення недостатній за обсягом для розкриття теми та інформативно насичений	6	8
II. Середній	4	Учень (учениця) уміє написати листівку за зразком, проте використовує обмежений запас лексики та граматичних структур, допускаючи помилки, які ускладнюють розуміння тексту	6	6
	5	Учень (учениця) уміє написати коротке повідомлення за зразком у межах вивченої теми, використовуючи обмежений набір засобів логічного зв'язку при цьому відсутні з'єднувальні кліше, недостатня різноманітність ужитих структур, моделей тощо	4-5	5
	6	Учень (учениця) уміє написати коротке повідомлення/лист за зразком у відповідності до поставленого комунікативного завдання, при цьому вжито недостатню кількість з'єднувальних кліше та посередня різноманітність ужитих структур, моделей тощо	4-5	5

III. Достатній	7	Учень (учениця) уміє написати коротке повідомлення за вивченою темою за зразком у відповідності до заданої комунікативної ситуації, допускаючи при цьому ряд помилок при використанні вивчених граматичних структур. Допущені помилки не порушують сприйняття тексту, у роботі вжито ідіоматичні звороти, з'єднувальні кліше, різноманітні структури, моделі тощо	4	4
	8	Учень (учениця) уміє без використання опори написати повідомлення за вивченою темою, зробити нотатки, допускаючи ряд помилок при використанні лексичних одиниць. Допущені помилки не порушують сприйняття тексту, у роботі вжито ідіоматичні звороти, з'єднувальні кліше, різноманітні структури, моделі тощо	3	3
	9	Учень (учениця) уміє написати повідомлення на запропоновану тему, заповнити анкету, допускаючи ряд орфографічних помилок, які не ускладнюють розуміння інформації, у роботі вжито ідіоматичні звороти, з'єднувальні кліше, різноманітні структури, моделі тощо	3	2

	10	Учень (учениця) уміє написати повідомлення, висловлюючи власне ставлення до проблеми, написати особистого листа, при цьому правильно використовуючи вивчені граматичні структури у відповідності до комунікативного завдання, використовуючи достатню кількість ідіоматичних зворотів, з'єднувальних кліше, моделей тощо	2	1
IV. Високий	11	Учень (учениця) уміє написати повідомлення, правильно використовуючи лексичні одиниці в рамках тем, пов'язаних з повсякденним життям. Даються при наявності несуттєвих орфографічних, які не порушують акту комунікації (британський або американський варіанти орфографії, орфографічні помилки в географічних назвах тощо)	1-2	
	12	Учень (учениця) уміє подати в письмовому вигляді інформацію у відповідності з комунікативним завданням, висловлюючи власне ставлення до проблеми, при цьому правильно використовуючи лексичні одиниці та граматичні структури		

***Обсяг письмового повідомлення, його тематика, структура, повнота розкриття змісту, лексична насиченість і рівень граматичної компетентності, наповнюваність визначаються вчителем відповідно до Програмових вимог для кожного етапу навчання та типу навчального закладу**

Додаток В

Організація дистанційного навчання іноземних мов у закладах загальної середньої освіти

Додаток до листа Міністерства освіти і
науки України від 11.08.2020 № 1/9-430

За останні роки онлайн уроки стають дедалі популярнішими у царині вивчення іноземних мов. Із закриттям шкіл, пов'язаним з пандемією коронавірусу, мільйони вчителів були вимушені стрімко перейти на нові рейки онлайн навчання.

Для вчителів, які опинилися у цій ситуації, це спричинило певні складнощі. Гарна новина у тому, що методика викладання предмета не змінилася, і питання полягає лише в адаптації методики з урахуванням сучасних онлайн інструментів.

Для уроків в онлайн режимі характерні такі риси:

- можливість і вчителю, і учням використовувати аудіо та відео інструменти, щоб бачити і чути один одного;
- функція «підняти руку» для звернення до вчителя / учня;
- функція «включити» або «виключити» мікрофон вчителя / учня;
- функція «чат», де можна писати запитання або зауваження;
- функція «інтерактивна біла дошка»;
- функція «поділитися» екраном (слайдами, документами тощо) вчителя або учнів;
- функція «створення виділених зон» для парної або групової роботи.

Обираючи будь-яку платформу, необхідно ознайомитися з інструкціями, приєднатися до групи користувачів, уважно передивитися навчальні відео. Потім можна самостійно випробувати функції у ролі вчителя, щоб засвоїти необхідні дії. Надалі можна поступово опановувати весь функціонал.

Підтримка контакту з учнями

Учителі, які працюють з окремими учнями або з невеликими групами, підтримують зв'язок за допомогою електронної пошти, Viber, WhatsApp або Slack. Але якщо вчителю потрібно задати домашнє завдання, надіслати документ, запропонувати тест, краще вибрати навчальну платформу – таку, як Google Classroom, Human школа, Edmodo та ін.

Перше питання: яким способом (синхронним чи асинхронним) вчителі планують скористатися. Або, іншими словами, чи буде вчитель використовувати онлайн викладання, щоб одночасно зібрати клас у віртуальній аудиторії (синхронно), або буде відправляти учням роботу й просити їх звітувати про її виконання (асинхронний). Тож поради щодо роботи за цими двома способами будуть різними.

Вибір платформи для спілкування з учнями

Існує достатня кількість платформ на вибір, кожна з них має свої переваги та недоліки, і перехід на кожен з них може зайняти певний час. Зважаючи на те, що вчителям, ймовірно, потрібно багато часу на спілкування з учнями у рамках свого навантаження (декілька паралелей та декілька класів на паралелі), краще орієнтуватися на відносно просте програмне забезпечення.

Планування й організація онлайн уроків

Плануючи онлайн уроки, варто пам'ятати: «менше означає більше». Кожна активність онлайн, ймовірно, потребуватиме більше часу, ніж у звичайному класі. На початку і протягом кожного заняття можуть виникати невеликі проблеми з підключенням, звуком, камерою, онлайн інструментами. Заплануйте 2-3 хвилини на початку уроку для того, щоб переконатися, що всі підключилися, чують і бачать вас. Певну кількість часу виділіть на непередбачувані ситуації, як-от: нестійкий інтернет-зв'язок, «зависання» програми тощо.

Оскільки учні звичні до роботи з підручниками, доречно використовувати їх і під час онлайн уроків. Хоча, очевидно, певні активності потре-

буватимуть значної адаптації. Наприклад, не доцільно пропонувати учням просто читати підручник або слухати великі тексти під час уроку в ZOOM. Натомість, варто застосувати елементи «перевернутого класу» і попросити учнів прочитати або прослухати текст до уроку, а час на уроці витратити на обговорення та виконання різноманітних завдань.

Опрацювання граматики та лексики можна здійснювати за допомогою підручників, дошки або PowerPoint. Багато вчителів також діляться документами Google або файлами Microsoft OneNote, з якими учні працюють спільно. Маючи посилання та використовуючи спільний доступ до екрану, учні можуть бачити доробки один одного. Учні також можуть писати у зошитах і демонструвати роботу через камеру. Учителі можуть використовувати традиційні засоби навчання, як-от картки, показуючи їх на камеру.

Зворотний зв'язок

Здійснення зворотного зв'язку, зокрема, отримання відповідей, відгуків, коментарів, може виявитись найскладнішим. Деякі платформи мають для цього корисні функції.

Функція «Піднести руку» допомагає з'ясувати, хто з учнів готовий відповідати. Учні можуть писати на дошці або анотувати слайд. Відповідати можна і в чаті.

Щоб уникати ситуацій, коли один учень розмовляє упродовж тривалого часу, необхідно, насамперед, узгодити певні правила / протоколи спілкування онлайн.

Функція «Сесійні зали» дозволяє об'єднати учнів у пари або групи та здійснювати моніторинг виконання завдання кожною окремою парою або групою.

Допомога учням у навчанні онлайн

Розпочинаючи онлайн навчання, не залучайте учнів одразу до виконання складних проєктів. Спочатку переконайтеся, що вони вміють користуватися онлайн інструментами. Сплануйте декілька простих активностей, які мають на меті ознайомлення із роботою платформи.

Дошка оголошень. Дайте учням завдання «упорядкувати інструкції» щодо публікацій на дошці оголошень, а потім попросіть їх розмістити свої відповіді на дошці.

«Сесійні зали». Попросіть учнів зайти у свою групу і разом із партнерами відповісти на запитання опитувальників «Знайомство» або «Зустріч після довгої перерви».

Електронна пошта для спілкування. Почніть із короткого представлення або обговорення того, чим ви займалися від моменту останньої зустрічі дотепер. Переконайтеся, що учні знають про функцію «Відповісти всім».

Функція «Піднести руку». Проведіть швидку розминку «Піднесіть руку, якщо ...» Наприклад, «Піднесіть руку, якщо вам подобається кава», «Піднесіть руку, якщо ви встали о 7 ранку».

Ці завдання мають чіткі мовні цілі, тому учні все ще вмотивовані виконувати їх. Однак їх справжнє призначення – допомогти учням призвичаїтися до роботи на онлайн платформі. Якщо з самого початку не переконатися в тому, що учні опанували онлайн інструменти, це може зашкодити подальшому навчанню, відволікаючи учнів на технічні питання.

Розвиток упевненості під час роботи в інтернеті

Однією з особливостей онлайн навчання є те, що багато хто відчуває себе впевненіше, висловлюючись онлайн. Ті, хто, зазвичай, соромиться виступати навіть перед невеликою групою очно, може викласти повідомлення у соцмережі для всього світу. Але це можна легко зруйнувати, якщо не бути обережним із зворотним зв'язком. Адже без взаємодії вічна-віч, без заохочуючого виразу обличчя, зауваги можуть сприйматися як різка критика. Тож будьте гуманними:

- поєднуйте загальну та особисту похвалу; навіть коротке миттєве повідомлення, на кшталт «Молодці! Справилися з...» може сприяти підвищенню впевненості;
- уникайте негайних виправлень публічно, це можна зробити у приватних повідомленнях;

- заохочуйте взаємодію на дошці оголошень, ставлячи завдання, які потребують публікацій на дошці та відгуків на них;
- узгодьте з учнями етикет щодо спілкування і співпраці онлайн, особливо щодо взаємовиправлення та взаємооцінювання.

Чіткі інструкції

Необхідність надання чітких інструкцій може здаватися очевидною, але оскільки здійснювати моніторинг роботи учнів під час онлайн уроків набагато складніше, чіткі інструкції стають ще важливішими. Інструкуйте учнів не поспішаючи; переконайтесь, що всі зрозуміли завдання. Обговоріть з учнями намір активності; за можливості продемонструйте, що треба зробити, або наведіть приклад; надавайте інструкції покроково, за можливості з візуальною підтримкою; обов'язково перевірте, як учні зрозуміли інструкції. Все це дозволить уникнути втрати мотивації, яка може виникати від того, що учні відчувають, що вони витратили час, роблячи щось не так.

Асинхронне навчання

Однією із найпопулярніших нині платформ для дистанційного навчання є Google Classroom / Google Клас. Google Клас уможливорює вчителям швидко створювати, урізноманітнювати й упорядковувати завдання; встановлювати зворотний зв'язок; легко спілкуватися з усім класом та з кожним учнем окремо. Всі виконані завдання учнів автоматично зберігаються на Google Диску, що дозволяє за потреби неодноразово переглядати їх.

У Google Класі можна працювати з Google Документами, Google Диском, Gmail, YouTube, завантажувати аудіо- та відеоматеріали. Вчителі можуть робити оголошення, ставити запитання, коментувати роботу учнів у реальному часі, а також відслідковувати виконання завдань, перевіряти та оцінювати роботу. Учні дізнаються, яку роботу їм потрібно виконати, на сторінці завдань. Для учнів Google Клас веде облік виконаних та не виконаних завдань, а також оцінок та коментарів.

Сервіси обміну повідомленнями

Нині побутує достатня кількість сервісів обміну повідомленнями: як-от: WhatsApp, Viber, Messenger тощо. Будь-який з них можна ефективно використати і для дистанційного навчання мови.

Пропонуємо кілька адаптованих порад щодо використання сервісу WhatsApp, зокрема функцій **текст, фото, відео, аудіо** та **смайлики**.

Заповнення пропусків

Учень/учениця переглядає підручник і вибирає речення. Записує речення у WhatsApp повідомленні, але пропускає одне слово, поставивши знак підкреслення (_) на його місці. Потім надсилає повідомлення однокласнику/однокласниці. Адресанту потрібно надіслати у відповідь пропущене слово.

Речення з помилками

Учень/учениця переглядає підручник і вибирає речення. Записує речення у WhatsApp повідомленні, але робить граматичну, орфографічну або лексичну помилку. Потім надсилає повідомлення однокласнику/однокласниці для перевірки. Адресанту потрібно надіслати у відповідь виправлене речення.

Викресли зайве

Учень/учениця записує у WhatsApp повідомленні чотири слова, одне з яких відрізняється від інших трьох. Потім надсилає повідомлення однокласнику/ однокласниці. Адресанту потрібно надіслати у відповідь зайве слово і пояснити свій вибір.

Дистанційне інтерв'ю

Учень/учениця робить аудіозапис запитань, які хоче поставити однокласникам. Потім надсилає запис однокласникам по черзі. Адресанти роблять аудіо запис відповідей на запитання.

Аудіощоденник

Учні/учениці роблять аудіозаписи розповідей про те, що вони роблять протягом дня. Прослухавши записи один одного, вони можуть порівняти, до якої міри їхні заняття схожі чи не схожі.

30-ти секундна відеопрезентація

Учні/учениці готують і записують 30-секундну відеопрезентацію на обрану тему і надсилають однокласникам.

Путівник

Учні/учениці записують коротке відео про місце, яке вони добре знають. Це може бути їхній будинок, мікрорайон, школа тощо. Разом із відео записуються коментарі.

Опиши процес

Учні/учениці вибирають добре знайомий процес, наприклад, приготування бутерброда. Фотографують кожний етап і описують його.

Роби те, що я кажу

Учень/учениця записує та надсилає однокласникам аудіоінструкції до дій, які потрібно виконати. Однокласникам потрібно продемонструвати розуміння інструкцій, записавши селфі-відео дій, описаних в інструкціях.

Історія у смайликах

Учні/учениці вибирають чотири смайлики і надсилають їх однокласникам. Адресантам потрібно написати дуже коротку розповідь, яка містить усі чотири слова/поняття, які відповідають цим смайликам.

Онлайн навчання у багатьох аспектах відмінне від традиційного, але, у підсумку, дуже багато з того, що вчителі роблять на уроці в класі, можна перевести в режим онлайн. Все залежить від розуміння функціоналу платформи і підходів до навчання, які ці інструменти забезпечать.

Особливості організації навчальної діяльності учнів

Навчальна діяльність	Особливості, ефективність, рівень мотивації учнів
Подача матеріалу та завдань через месенджери, електронну пошту, соціальні мережі або шкільні сайти	використовується переважно для повторення вже вивченого матеріалу недостатньо ефективно без встановлення надійного зворотного зв'язку і мотивації учня
Розміщення записаних відеоуроків на ТВ або YouTube каналах	учні є пасивними учасниками перегляду, тому така форма роботи є недостатньо ефективною та мотивуючою може стати корисним у поєднанні з іншими видами навчальної діяльності
Самостійне опрацювання учнями матеріалу друкованих або електронних підручників, інших джерел та спілкування з учителями під час відеоконференцій	доволі ефективна форма роботи є елементом «перевернутого» навчання
Самостійне опрацювання учнями матеріалів підручника та електронних ресурсів, виконання завдань та отримання відгуків від учителів	ефективна форма роботи за умови залучення низки онлайн інструментів
Самостійне опрацювання учнями навчальних матеріалів на спеціалізованій платформі з можливістю виконання інтерактивних завдань і здійснення зворотного зв'язку	досить ефективна форма роботи надає можливість створити індивідуальний навчальний кабінет учня дозволяє працювати в узгодженому з вчителями режимі має технічну підтримку платформи мотивує учнів і сприяє взаємодії учитель-учень.

Особливості дистанційного оцінювання навчальної діяльності учнів

- використання опитувальників та їх адаптація;
- підготовка розгорнутих запитань на перевірку засвоєння матеріалу;
- забезпечення послідовності у чергуванні викладання матеріалу та інтерактивного опитування;
- додаткова увага до аспекту самооцінювання учнями власної навчальної діяльності;
- достатній час на відповіді учнів;
- анонімне опитування учнів (за потреби);
- використання оцінювання як інструменту кращого розуміння процесу учіння;
- заохочення конструктивної критики (що працює, що не працює) з боку учнів.